

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ

Навчально-методичний посібник

Одеса
Фенікс
2020

УДК 347.963

П 78

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»,
протокол № 5 від 2 липня 2020 року*

Укладачі:

Завідувач кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Бакаянова Н.М. –
професор Полянськнй Ю.Є.
професор Косюта М. В.
доцент Билиця І.О.
доцент Ковальчук І.С.
доцент Свида О.Г.
доцент Селезньов В.А.
доцент Кісліцина І.О.
старший викладач Курганський О.В.
старший викладач Нестерчук Л.П.
асистент Владишевська В.В.
асистент Деменчук М.О.

Рецензенти:

Руденко М. В. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, заслужений юрист України;

Ярмакі Х. П. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, Заслужений юрист України.

Прокуратура України [Електронне видання] : навч.-метод.посібник / кол. авт.;– Одеса : Фенікс, 2020. – 285 с. (сер. «Навчально-методичні посібники»). URL <http://dspace.onua.edu.ua>

ISBN 978-966-928-558-4

УДК 347.963

ISBN 978-966-928-558-4

© Колектив авторів, 2020

ВСТУП

Предмет, мета, завдання та взаємозв'язок навчального курсу з іншими дисциплінами

В умовах розвитку правової держави, якою себе декларує Україна, актуальним є удосконалення організації та діяльності прокуратури, як органу, на який покладено здійснення захисту прав і свобод людини, інтересів держави і суспільства в цілому.

З урахуванням євроінтеграційних процесів відбулись зміни у правовому регулюванні організації та діяльності прокуратури.

Актуальність навчального курсу обумовлена роллю прокуратури як правоохоронної структури, що виступає як один з найважливіших гарантів реалізації в Україні принципу верховенства права і додержання Конституції та законів.

Метою вивчення цієї навчальної дисципліни у вищих юридичних навчальних закладах є набуття знань з питань правового регулювання організації та діяльності прокуратури, перспектив подальшого її розвитку і реформування з врахуванням перспектив входження України до європейського правового простору, підготовка майбутніх випускників академії до роботи в органах прокуратури.

Завданням для досягнення цієї мети є читання лекцій, проведення практичних занять, організація самостійної підготовки студентів по окремих темах, написання рефератів.

За наслідками вивчення дисципліни студент повинен знати:

- завдання прокуратури і принципи її організації та діяльності;
- систему та структуру органів прокуратури, правовий статус органів, що входять до прокурорської системи;
- функції прокуратури і повноваження, що використовуються при їх реалізації; основи напрями прокурорської діяльності;
- організаційно-управлінські аспекти роботи прокуратури, передбачені законами, іншими нормативно-правовими актами, наказами Генерального прокурора України;
- порядок набуття і реалізації статусу прокурора;
- системи прокуратур, що існують в зарубіжних країнах.

Студент повинен вміти:

- орієнтуватися в законодавстві про організацію та діяльність прокуратури; застосовувати його у практиці;
- вирішувати конкретні правозастосувальні ситуації з участю органів прокуратури при реалізації ними конституційних функцій;
- складати проекти правових актів від імені посадових осіб прокуратури.

Досягнення мети навчального курсу передбачає використання знань інших правових дисциплін: “Теорія держави та права”, “Історія держави та права”, “Судові та правоохоронні органи України”, “Конституційне право України”, “Кримінальне право”, “Кримінальний процес”, “Цивільне право”, “Цивільний процес”, “Адміністративне право”, “Адміністративно-процесуальне право”, “Криміналістика” тощо.

Структура навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна складається з десяти тем, ключові положення яких викладаються на лекціях. Оволодіння питаннями тем відбувається завдяки участі студентів у проведенні семінарів, практичних заняттях, а також самостійної роботи студентів.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти можуть відвідувати семестрові консультації викладачів, які читають лекції та ведуть практичні заняття, брати участь у науковій студентській роботі з проблематики курсу «Прокуратура України» (участь у студентських науково-практичних конференціях, круглих столах, доповіді на засіданнях студентського наукового гуртка кафедри).

Самостійна робота студентів полягає в опрацюванні тем навчальної дисципліни шляхом дослідження тем, запропонованих для дискусії, підготовки доповідей, рефератів.

Вивчення курсу «Прокуратура України» передбачає диференційовані види підсумкового контролю знань в залежності від факультету (інституту).

Методи, прийоми, засоби навчання студентів у межах навчальної дисципліни

Студентам слід звернути увагу, що практичні заняття будуть проводитися не лише у формі обговорення дискусійних питань, студентських доповідей, але й судових дебатів та рольових ігор, що вимагатиме завчасного ознайомлення з завданнями практичних занять, лекційними матеріалами, чинним законодавством, а також із зразками актів прокуратури, пов'язаними з реалізацією основних положень про організацію та діяльність прокуратури України. Заохочується ознайомлення студентів з широким колом фахової літератури, у зв'язку з чим до кожної теми з цієї навчальної дисципліни наведено перелік рекомендованих літературних джерел.

Обговорення дискусійних питань вимагає від студентів формування критичних поглядів на проблеми організації та діяльності прокуратури України та володіння методами, прийомами переконування: апеляції до висловлювання відомих людей; приведення доказів; висловлювання аргументів «за» і «проти» та методами, логічними прийомами: аналізу;

синтезу; порівняння; розрізнення; аналогії; узагальнення; екстраполяції; міркування (простого, складного, вільного, доказового); дедукції; індукції.

Студенти при вивченні цієї дисципліни повинні постійно слідкувати за новітніми розробками з проблем навчальної дисципліни, що висвітлюються в засобах масової інформації; змінами в національному законодавстві, особливостями в іноземному законодавстві та тенденціями міжнародного права; використовувати законопроекти матеріали.

Участь у практичних заняттях є обов'язковою. Якщо студент не готовий до обговорення, він повинен про це завчасно письмово повідомити викладача, який веде практичні заняття, з обґрунтуванням причин неготовності. Практичне заняття включає в себе виступ студентів з рефератами, доповідями, їх обговорення, проведення дискусії з питань теми, а також альтернативні форми: дебати, рольові ігри, тощо. До кожного практичного заняття запропонована тематика доповідей, а також кейси (завдання).

Для розв'язання кейсів (завдань) студенти повинні завести окремий зошит, в якому повинні викладатися не лише висновки розв'язання, але й його детальне обґрунтування у формі, наближеній до описово-мотивувальної та резолютивної частини процесуальних документів.

Підсумкова атестація в будь-якому випадку залежить від результатів, показаних під час участі у практичних заняттях, під час поточної атестації чи модульного контролю.

З питань навчальної дисципліни студенти можуть звертатися до викладача, який читає лекції або веде практичні заняття, безпосередньо при спілкуванні з викладачем під час занять або у спеціально відведений час на кафедрі організації судових, правоохоронних органів та адвокатури.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН З ВИКЛАДЕННЯ ТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Факультет прокуратури та слідства (ФПС) – 1;
2. Факультет адвокатури – (ФА) - 2;
3. Центр заочного та дистанційного навчання – (ЦЗТДН) 2 курс - 3;
(ЦЗТДН) 5 курс – 3

№	Найменування теми	Аудиторні заняття								Самостійна робота студентів			
		Лекції				Практичні заняття				1	2	3	3
1	2	3	3	1	2	3	3	1	2				
1	Предмет і система навчального курсу. Завдання та правові основи діяльності прокуратури України	2	1	0.5	0.5	2	1	0.25	0.25	6	6	10	4
2	Засади організації та діяльності прокуратури України	2	1	1	1	2	1	0.25	0.25	8	6	10	6
3	Система і структура органів прокуратури України	2	2	1	1	4	2	0.25	0.25	8	6	16	6
4	Підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді	2	2	1	1	2	2	0.25	0.25	8	6	12	6
5	Представницька функція прокуратури	2	2	1	1	2	2	0.25	0.25	8	6	12	6
6	Організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку	2	2	1	1	2	2	0.25	0.25	8	6	10	4
7	Нагляд прокурора за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян	2	1	1	1	2	2	0.25	0.25	8	6	10	4

8	Організація роботи і управління в органах прокуратури	2	1	0.5	0.5	2	1	0	0	8	6	10	4
9	Кадри органів прокуратури, їх соціальний і правовий захист	2	1	0.5	0.5	4	2	0.25	0.25	8	6	10	6
10	Органи прокуратури зарубіжних держав	2	1	0.5	0.5	2	1	0	0	6	6	10	4
ВСЬОГО		20	14	8	8	24	16	2	2	76	60	110	50

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (Навчальний контент)

ТЕМА 1.

ПРЕДМЕТ І СИСТЕМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ. ЗАВДАННЯ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про предмет та методологію, систему, структуру і діючі законодавчі джерела у вивченні навчальної дисципліни «Прокуратура України», яка вивчає організацію та діяльність прокуратури та системи її органів, їх правоохоронну діяльність в Україні, а також місце курсу в системі інших навчальних юридичних дисциплін.

Охарактеризувати сучасний стан та новітні концептуально орієнтовані напрями розвитку законодавства України у сфері прокуратури, органів, що здійснюють правоохоронну прокурорську діяльність, в умовах демократизації суспільства та реалізації євроінтеграційних процесів.

Визначити основні поняття теорії організації прокуратури, з'ясувати етапи її історичного розвитку.

Дослідити місце прокуратури у державному механізмі в умовах поділу державної влади України, завдання та основні функції правоохоронних органів України в умовах формування правової держави.

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) демонструвати знання теорії, історії, новітніх напрямків розвитку прокуратури України;
- 2) пояснювати фундаментальні аспекти організації та діяльності прокурорських органів у напряму правоохоронної діяльності у державі;
- 3) оцінювати та встановлювати зв'язок між сучасним станом та новітніми тенденціями розвитку теорії та практики у сфері організації та

діяльності прокуратури у державі, виділяти особливості сучасних наукових концепцій у цій сфері;

4) демонструвати інтегральне розуміння та вдосконалювати знання, розуміння та творчі здібності до формування принципово нових ідей та концепцій у сфері аспектів організації та діяльності прокуратури та її правоохоронної діяльності у державі, зокрема щодо розвитку її розвитку.

Література

нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Конвенция о защите прав человека и основных свобод // Международные акты о правах человека. Сборник документов. – М.: Норма, 2002.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 05.07.2012 р. № 4651-VI // Голос України від 19.05.2012 / № 90-91.

4. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12.

5. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/27.04.2017_3p.htm

6. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html? m=publications& t=rec&id&s=print>

7. Про затвердження Положення про Спеціалізовану прокуратуру у сфері нагляду за кримінальними провадженнями про військові злочини та у сфері оборонно-промислового комплексу (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора: Наказ Генерального прокурора від 05.03.2020 № 126. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html? m=fslib& t=fsfile& c=download&file_id=208650

8. Про організацію діяльності органів прокуратури з питань ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, статистики та її аналізу: Наказ Генеральної прокуратури України від 25.06.2019 № 110. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html? m=fslib& t=fsfile& c=download&file_id=206711

9. Про організацію роботи з питань правового аналізу, систематизації та обліку актів законодавства в органах прокуратури: Наказ Генерального прокурора від 15.04.2020 № 191. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html? m=fslib& t=fsfile& c=download&file_id=208830

10. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, наказ Генерального прокурора України №7 від 12.04.13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

11. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва : наказ Генерального прокурора України №8 від 22.11.14. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

12. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 218 гн від 18.09.2015. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=1880

13. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 1 гн від 26.12.2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

14. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні, наказ Генерального прокурора України № 4 від 19.12.2012 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

15. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів держави в суді та при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України № 186 від 21.09.2019. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0186900-18#Text>

16. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 15 гн від 19.01.2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print

спеціальна література:

1. Басараб Р. І. Гарантії діяльності Генерального прокурора України / Р. І. Басараб/ Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 71. - С. 327-333.

2. Бакаянова Н. М., Свида О. Г. Перспективи розвитку прокуратури України у світлі законодавчих змін // Право України. - 2019. - № 11. - С. 316-333

3. Билиця І. О. Професійна етика прокурора : монографія / І. О. Билиця ; НУ "ОЮА", рец. : В. Д. Берназ, В. В. Долежан. - Одеса : Юрид. л-ра, 2015. - 184 с.

4. Бойко А.И. Прокуратура: «око государево» или правозащитная организация ? // Право и политика. – 2004. – № 7. – С.49 – 55.

5. Бортун М. Прокуратура в системі поділу державної влади // Віче. – 2008. – №5. – С. 43-45.

6. Бриль Г.Г. Правовое регулирование прокурорского надзора в

пореформенной России (вторая половина XIX века) // История государства и права.–2008. – №2. – С.25-27.

7. Вандін Є. В. Організаційно-правові засади діяльності спеціалізованої антикорупційної прокуратури України : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Вандін Євген Валерійович ; НУ "ОЮА", наук. керівник Н. О. Рибалка, офіційні опоненти: В. В. Сухонос, В. М. Кравчук. - Одеса, 2017. - 205 с.

8. Вільгушинський М. Й. Окремі питання реформування інституційних засад діяльності органів прокуратури (процесуальний аспект) / М. Й. Вільгушинський, Ю. Б. Хім'як // Судова апеляція. - 2018. - № 1. - С. 20-32.

9. Головкін О. В. Проблемні аспекти діяльності прокуратури України як суб'єкта забезпечення національної безпеки України в екологічній сфері / О. В. Головкін, І. Р. Сказко // Судова апеляція. - 2018. - № 1. - С. 11-19.

10.Добровольський Д. М. Незалежність як засада організації та діяльності органів прокуратури : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Добровольський Дмитро Миколайович ; наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. І. Малюга. - Одеса, 2016. - 195 с.

11.Долежан В.В. Проблеми визначення статусу прокуратури у діяльності Конституційної Асамблеї // Вісник Національної академії прокуратури України – № 3 (27) – 2012. – С. 16-22.

12.Долежан В.В. Завдання і порядок участі прокурора в перегляді судових рішень у кримінальних справах. // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 16 – 17 травня 2013 р.). Т.2 / Відп. за випуск д.ю.н. В.М. Дрьомін // Націон. ун-т “Одеська юридична академія”. – О.: Фенікс, 2013.

13.Долежан В. В. Реформування прокуратури: процес завершено? / В. В. Долежан // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 134-135.

14.Дьомін Ю. М. Інститут прокуратури в структурі органів правопорядку України // Юридична Україна. - 2019. - № 10. - С. 28-37. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2019_10_6

15. Д'ячков Д. С. Принцип системності побудови органів прокуратури: проблемні аспекти / Д. С. Д'ячков // Часопис Київського університету права : Укр. науково-теоретичний часопис . 2001-. - 2017. - № 3. - С. 121-126.

16.Загородній В. Є.Професійна підготовка прокурорів у контексті прийняття нового Закону України "Про прокуратуру" / В. Є. Загородній// Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 5 (ч. 2 кн. 2). - С. 109-114.

17.Каркач П. М.Прокурор у судовому провадженні (процесуальні та криміналістичні аспекти): навч. посіб. / П. М. Каркач; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого.Харків: Право, 2014. -185 с.

18.Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 498 с

19.Кісліцина І.О. Актуальні питання підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді / І. О. Кісліцина // Творчий шлях вченого: до 80-річчя

професора В.В. Долежана / уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С.І. Єленич ; відп. ред. Н.М. Бакаянова. – Одеса: Юридична література, 2018. – 176 с. С. 158-160.

20.Кісліцина І.О. Актуальні питання реформування системи прокуратури / І. О. Кісліцина // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Т. 1. – 484 с. С. 373-377.

21.Клочков В. Взаємодія Генеральної прокуратури України з вищими органами державної влади щодо реалізації та захисту прав і свобод людини // Вісник прокуратури. – 2011. - № 5. - С. 33-39

22.Ковальчук І.С. Органи прокуратури на шляху реформування / І.С. Ковальчук // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Т. 1. – 484 с. С. 377-379.

23.Ковальчук І.С. Перспективи удосконалення порядку зайняття посади Генерального прокурора України / І.С. Ковальчук // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 143-145.

24.Косюта М.В. Прокуратура України: Навчальний посібник. –Одеса: Юридична література, 2007. -312с.

25.Коцинець В. Принципи діяльності та визначення статусу органів прокуратури в контексті рішень Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. - 2011. - № 2. - С. 93-101

26.Козьяков І. Спеціальна підготовка кандидата на посаду прокурора: європейський досвід / І. Козьяков // Вісник прокуратури. - 2015.- № 1. -С. 5-14.

27.Кузьменко Б. С. Еволюція функцій прокуратури в контексті викликів часу // Журнал східноєвропейського права. - 2019. - № 63. - С. 269-276. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2019_63_38

28.Молдован В. В. Прокуратура України : навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. - Київ : Правова єдність, 2016. - 270 с.

29.Нестерчук Л.П. Взаємодія прокурора з контролюючими органами при здійсненні нагляду за додержанням законодавства з захисту прав споживачів / Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук.конф. професор-виклад. складу, присвяч.15-річчю НУ "Одеська юридична академія" та 165-річчю Одес.школи права. - вид.Одеса: Фенікс, Том 2. - 2012. - С.169-171.

30.Організація судових та правоохоронних органів: навч.посіб.: у 2-хч./ Т.Б.Вільчик, П.М.Каркач, А.В.Лапкін та ін.; за ред. Л.М.Москвич. ч.2 «Основи правоохоронної та правозахисної діяльності» – Х.: Право, 2016 - 364 с.

31.Подкопаєв С. В.Основні компоненти кадрового забезпечення прокурорської діяльності / С. В. Подкопаєв/ Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 72.- С. 380-392.

32. Полянський Ю.Є. Актуальні проблеми правового регулювання організації та діяльності прокуратури (цілі, завдання, принципи) / Ю.Є. Полянський // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (київ, 25 листопада 2011

року) / редкол.: Ю.М. Дрьомін (відпов. ред.), М.К. Якимчук, І.М. Козьяков та ін.). – К.: Національна академія прокуратури України, 2012. – С. 52-57.

33. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури / Ю. Є. Полянський // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 131-133.

34. Полянський Ю.Є. Особливості правового статусу прокурора-державного обвинувача за кримінальним процесуальним кодексом України. // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 16 – 17 травня 2013 р.). Т.2 / Відп. за випуск д.ю.н. В.М. Дрьомін // Націон. ун-т “Одеська юридична академія”. – О.: Фенікс, 2013. – С.210 – 212.

35. Полянський Ю. Участь прокурора в діяльності Міжнародного кримінального суду / Ю. Полянський, О. Свіда // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. - 2017. - № 1. - С. 51-57.

36. Попович Є. Суть і ознаки принципів організації та діяльності прокуратури // Вісник прокуратури. – 2006. – №9. – С.65–70.

37. Селезньов В. А. Європейський погляд на роль прокуратури поза системи кримінальної юстиції / В. А. Селезньов // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. : Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 123-125.

31. Толочко Я. Міжнародно-правові стандарти незалежності прокурорів та їх реалізація в Україні / Я. Толочко // Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 2 (ч. 2, кн. 2).- С. 270-276.

32. Ткаченко В. Нова українська прокуратура: спроби аналізу / В. Ткаченко // Юридичний журнал. - 2014. - № 4-5.- С. 32-37.

33. Хащина Т. Наглядова функція прокуратури // Вісник прокуратури. - 2011. - № 1. - С. 41-43.

34. Чорний Д.М. Співвідношення прокурорського нагляду та процесуального керівництва досудовим розслідуванням /Д.М. Чорний // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Т. 1. – 484 с. С. 394-397.

35. Ясинський Г.М. Місце прокуратури в системі державних органів // Юридична освіта і правова держава: 3б. наук. пр. – Одеса, 1997 – С. 59 -62.

План

1. Предмет і методологія курсу "Прокуратура України". Система і структура навчальної дисципліни. Місце курсу в системі інших юридичних дисциплін.

2. Правові основи організації і діяльності прокуратури в Україні. Конституція України, Закон України “Про прокуратуру” та інші нормативні акти, що регулюють суспільні відносини щодо організації та діяльності прокуратури. Акти, що видає Генеральний прокурор та їх значення для забезпечення ефективності прокурорської діяльності.

3. Історія розвитку прокуратури України на різних етапах її існування. Перебудова прокурорської системи після здобуття Україною державної незалежності. Завдання прокуратури України.

4. Місце прокуратури у державному апараті в умовах поділу державної влади, взаємодія з гілками влади та іншими державними органами.

5. Концепція подальшого розвитку прокурорської системи країни в умовах демократизації суспільства та реалізації євроінтеграційних прагнень України.

Основний зміст

Як і будь-яка навчальна дисципліна, курс «Прокуратура в Україні» має свій предмет, тобто те, що саме вивчається, а також свою систему, що зазначає, з яких взаємопов'язаних елементів, частин складається цей курс, утворюючи відповідну цілісність та єдність.

Узагальнюючи, можна сказати, що в курсі «Прокуратура в Україні» вивчаються теоретичні, історичні, правові, практичні та інші положення і проблеми, які становлять сутність і зміст цього курсу і які більш конкретно викладені у його системі, що передбачає загальну й особливу частини.

Із Загальної частини можна дізнатися про предмет, систему даного курсу, його місце поміж інших правових дисциплін, його понятійний апарат, про історію зародження та етапи розвитку прокуратури, нормативно-правове регулювання організації та діяльності органів прокуратури в Україні, їх систему і структуру, загальні та внутрішні принципи, зміст такої організації і діяльності, а також про проходження служби в органах і установах прокуратури.

Розкриваються сутність і завдання прокурорського нагляду в Україні, поняття і система функцій органів прокуратури, співвідношення прокурорського нагляду з іншими видами державної діяльності та гілками державної влади. Досліджуються повноваження, правові акти, тактика й методика прокурорського нагляду. В Особливій частині послідовно досліджуються проблеми окремих галузей прокурорського нагляду та його основних напрямів, зокреманаягляд прокуратури за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. При цьому з'ясовуються сутність і завдання такого нагляду, повноваження прокурора, співвідношення прокурорського нагляду з процесуальною самостійністю слідчого та його особливості при нагляді за дотриманням законів органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Звернуто увагу також на нагляд прокурора на окремих етапах і напрямках досудового розслідування злочинів, починаючи від появи приводів до порушення кримінальної справи і закінчуючи складанням обвинувального висновку або постанови про закриття кримінальної справи, чи направленням справи до суду для звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності. Досліджується також роль прокурорів в координації діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю.

Вивчаються проблеми представництва прокуратурою інтересів

громадян або держави в судах з цивільних і господарських справ, а також реагування прокурора на незаконні судові рішення з цих справ. Ця тема дослідження обіймає такі проблеми: сутність і форми такого представництва; повноваження прокурора при підготовці до представництва в суді; участь прокурора та його процесуальні права у розгляді цивільних, господарських справ у судах першої інстанції та при перегляді судових рішень. Досліджується нагляд прокурора за додержанням законів при застосуванні заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. При цьому особливу увагу звернуто на сутність, завдання такого нагляду та повноваження прокурора при його здійсненні у місцях тримання затриманих, попереднього ув'язнення, установах виконання покарань або заходів примусового характеру, що призначаються судом, а також нагляд прокурора за зміною режиму утримання засуджених і звільненням їх від подальшого відбування кримінального покарання, а також нагляд за виконанням законів і застосування заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Система курсу завершується темою, присвяченою особливостям організації і діяльності класичних і нетрадиційних прокуратур зарубіжних країн (зокрема, охарактеризовані прокуратури Франції, Федеративної Республіки Німеччини, Державна (королівська) служба кримінального переслідування і обвинувачення у Великобританії, аторнейська служба Сполучених Штатів Америки), а також співробітництву прокуратури України з прокуратурами країн Ради Європи.

Предмет і система курсу «Прокуратура в Україні» й ті конкретні правові проблеми, питання, що вивчаються, хоча і є самостійними і складають його суть і зміст, але все ж таки не є ізольованими від інших юридичних дисциплін.

Курс «Прокуратура в Україні» має певні тісні зв'язки з іншими правовими дисциплінами як матеріального, так і процесуального характеру. Особливо це стосується галузевих (конституційне (державне) право, цивільне право, адміністративне право кримінальне право, трудове право тощо), а також міжгалузевих (господарське право, екологічне право тощо) дисциплін правове регулювання суспільних відносин яких на рівні відповідних законів складають суть предмета прокурорського нагляду.

Щодо процесуальних галузей права (цивільне процесуальне право, господарське процесуальне право, кримінальне процесуальне право тощо), то закони, що регулюють процес, процедуру провадження з цивільних, господарських, кримінальних і адміністративних справ, входять не тільки в предмет прокурорського нагляду, а й регулюють повноваження, встановлюють правовий статус прокурорів, які беруть участь у провадженні цих справ поряд з іншими учасниками судочинства.

«Прокуратура в Україні» як правова дисципліна має певні зв'язки й із загальнополітичними, історико-правовими, філософськими науками, що вивчаються в юридичних навчальних закладах.

Філософські погляди на прокурорський нагляд, його здійснення дають змогу діалектичного, всебічного й поглибленого теоретичного його вивчення з застосуванням таких філософських понять, як сутність, встановлення об'єктивної істини, пізнання певних явищ, його предмет і об'єкт тощо. У теорії держави та права прокурорський нагляд розглядається як самостійний вид державної діяльності в плані ролі прокуратури у забезпеченні законності, правопорядку, захисту прав і законних інтересів громадян. А в курсі «Прокуратура в Україні» використовуються наукові нароби теорії держави та права (вчення про правовідносини, законність, реалізацію права і т. ін.)'.

В історії держави та права прокуратура, її призначення як державного органу вивчаються з точки зору виникнення, історичного розвитку в механізмі державності. В конституційному праві України органи прокуратури посіли самостійне місце серед гілок державної влади, тут визначаються їх конституційні функції, статус Генерального прокурора та прокуратури України в цілому. У курсі «Суд та правоохоронні органи України» прокуратура вивчається як самостійний орган серед інших правоохоронних і правозахисних з урахуванням правового статусу прокуратури в механізмі державної влади, її видів і форм.

У Кримінальному праві вирішуються питання відповідальності за посягання на життя Генерального прокурора України, погрозу або насильництво щодо нього, а також питання злочинів у сфері службової діяльності самих прокурорів тощо. В адміністративному праві передбачена відповідальність за ухилення від виконання законних вимог прокурора.

Прокуратура, враховуючи свій правовий статус, посідає специфічне місце у вивченні та здійсненні кримінально-виконавчого права. Саме на прокуратуру Конституцією України (ст. 121) покладено нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Прокурорський нагляд у цій сфері діяльності є найбільш ефективною формою в забезпеченні законності та захисту прав і інтересів осіб, що обмежені в особистій свободі.

Взаємозв'язок прокурорського нагляду з криміналістикою ґрунтується на основі його методики й тактики і тих положень у цьому напрямі, що розробляються в криміналістиці. Прокурори використовують розробки криміналістики з форм і методики проведення слідчих дій та організаційних заходів, пов'язаних із розслідуванням злочинів.

Прокурорський нагляд пов'язаний також з кримінологією, яка досліджує закономірності злочинності та злочинної поведінки. Без цих знань, без використання кримінологічних рекомендацій неможлива ефективна робота органів прокуратури по здійсненню своїх конституційних функцій.

Курс «Прокуратура в Україні» має певне відношення і до інших дисциплін, що вивчаються в юридичних навчальних закладах. Взаємопов'язане їх вивчення забезпечує належну підготовку спеціалістів-

правознавців.

Виконання завдань і функцій, покладених на прокуратуру, вимагає від її органів і посадових осіб постійної активної поведінки, що, у свою чергу, пов'язано з різнобічними суспільними відносинами, потребуючими свого належного правового врегулювання.

Необхідно зазначити, що в суверенній Україні прокуратура посідає досить самостійне і унікальне місце в системі державних органів. Тому організація і діяльність прокуратури має розгалужене нормативно-правове регулювання, акти котрого інкорпоровані в окремих збірниках.

Загальновідомо, що будь-яке правове регулювання визначитися насамперед з допомогою норм права і зумовлено об'єктив і ними та суб'єктивними чинниками — рівнем економічного стану суспільства та його соціальної структури, зрілості та стабільності соціальних відносин, правової культури громадян і посадових осіб, а також рівнем наукової розробки предмета, способів і методів правового регулювання та його механізму в цілому.

За Законом України «Про прокуратуру» правові основи діяльності прокуратури визначаються тим, що повноваження прокурорів, організація, засади та порядок діяльності прокуратури визначаються Конституцією України, цим Законом, іншими законодавчими актами. Органи прокуратури в установленому порядку в межах своєї компетенції вирішують питання, що впливають із загальновизнаних норм міжнародного права, а також укладених Україною міждержавних договорів.

На сучасному етапі розвитку державності організація і порядок діяльності органів прокуратури України за основними параметрами визначаються і регулюються понад 135 основними нормативними актами різного рівня, які розрізняються за юридичною силою, рівнем правового регулювання і призначенням.

1. Нормативно-правові акти вищих органів влади України, котрі, у свою чергу, поділяються на ті, що визначають загальні положення, організаційно-правові основи діяльності прокуратури, матеріально-технічне, фінансове та соціально-правове забезпечення, статус прокурора в судочинстві, а саме в господарському, цивільному чи кримінальному процесі, в адміністративному провадженні; при здійсненні прокурорського нагляду, і ті, що визначають повноваження прокуратури.

На вищому рівні ці суспільні відносини в межах своєї компетенції регулюють Верховна Рада України, Президент України та Кабінет Міністрів України.

2. Прийнято понад десять рішень Конституційного Суду України стосовно прокуратури України. Конституційний Суд прийняв рішення щодо офіційного тлумачення окремих статей, стосовно Закону про інформацію, , Закону про прокуратуру тощо.

3. Відомчі нормативні акти, що регулюють організаційно правові аспекти діяльності органів прокуратури, а саме: організацію і порядок діяльності, роботу з кадрами, л встановлення організації прокурорського нагляду і

організації роботи зокрема напрямів діяльності. Прийняття таких актів належить в основному Генеральному прокуророві.

4. Нормативні акти з міжнародного співробітництва, з поділом на міжвідомчі акти Офісу Генерального прокурора і юридичних установ зарубіжних держав; відомчі акти Офісу Генерального прокурора з питань міжнародного співробітництва з виділенням тих, що визначають загальні положення, питання виконання угод про міжнародне співробітництво та правову допомогу.

Усі понад 135 нормативних правових актів, які регулюють весь комплекс найважливіших соціальних відносин, що виникають у першу чергу при здійсненні конституційних покладених на прокуратуру функцій і виходячи з принципів її організації та діяльності, а також інших інститутів прокурорського нагляду за своєю суттю і спрямованістю, впливом на діяльність прокуратури можна теж поділити на чотири самостійних групи.

А. Одна з них постійно перебуває в полі зору органів прокуратури з тим, щоб виконавці належним чином їх додержувались і правильно застосовували в конкретних життєвих ситуаціях.

Цю групу нормативних актів складають закони в широкому їх розумінні (власно закони, нормативні постанови Верховної Ради України, делеговане і санкціоноване законодавство). Саме названі акти визначають суть, зміст і предмет програм прокурорських перевірок з дотримання законності. Відсутність законів вказує на безпредметність прокурорського нагляду та іншої діяльності щодо здійснення конституційних функцій прокуратури.

Б. Самостійну групу складають юридичні акти, що належать до об'єкта прокурорського нагляду і аналізуються, оцінюються прокурорами з точки зору того, чи відповідають вони вимогам закону. Це насамперед акти з виконання законів, застосування їх норм при вирішенні конкретних життєвих ситуацій юридичного значення (постанови слідчого, судді, вироки, ухвали суду, накази, розпорядження керівників установ, підприємств, організацій тощо).

Не важко помітити, що акти перших двох груп перебувають поза межами власно прокурорської системи і створюють суттєві елементи середовища її «мешкання», функціонування як об'єкт і предмет прокурорського нагляду. Стосовно конкретної діяльності того чи іншого органу прокуратури середовище функціонування прокурорської системи завжди ситуативне, змінюване оскільки прокурору доводиться мати справу з конкретною людською поведінкою, котра далеко не постійна. Удосконалюється, змінюється і відповідне законодавство.

В. Правові норми, котрі безпосередньо визначають прокурорську систему, встановлюють її структуру, порядок формування органів прокуратури, принципи діяльності, задачі, функції і обов'язки прокуратури в цілому й на самостійних напрямках її діяльності тощо. Тобто у даному випадку маються на увазі ті норми, що регулюють статичну сторону прокуратури.

Г. Через те, що прокурорська система функціонуюча й динамічна, вона має норми, які регулюють безпосередню практичну діяльність органів прокуратури, сам процес, порядок здійснення її конституційних функцій.

Витоки прокуратури треба шукати в сивій давнині. Уже в VI ст. до н. е. в місті-державі Ольвії (територія сучасної Миколаївської області) в судочинстві брав участь обвинувач. Але це був ще не прокурор, а потерпілий (позивач), який мав право затримати правопорушника на «гарячому», заарештувати його і доставити в суд. Так зване народне обвинувачення спочатку було характерним і для стародавніх Греції та Риму. Зазначаємо також, що в Ольвії діяли агораномі (ринкові наглядачі, посадові особи з владними повноваженнями, які відповідали за охорону міста, виконували і прокурорські функції: наводили порядок при різних торговельних операціях, добивалися відмінного стану вулиць, колодязів, водостоків, наглядали за точністю мір і ваги на ринках, перевіряли якість продуктів і товарів і т. ін.

Ще 1889 року прокурор Московської Судової Палати М. В. Муравйов правильно дійшов висновку, що стародавній світ не виробив і не знав інституту прокуратури, але вже в установах давнини, а ще більше в юридичній свідомості культурних народів, знайшли своє місце і визнання завдатки цього елемента сучасної юстиції, які через римське право дісталися у спадок наступним епохам.

У Греції і країнах Сходу виникнення прокуратури зумовлювалося наглядом за виконанням приписів державної, влади та здійсненням обвинувачення в суді, шляхом виступів ораторів.

Ф. Енгельс писав, що «разом із законом обов'язково виникають і органи, котрим доручається їх дотримуватися».

Проблеми становлення і розвитку органів прокуратури, зокрема щодо України, останнім часом починають активно досліджуватись. Але ця тема потребує своєї подальшої уваги.

Слово «прокурор» походить від лат. *procurator*, — піклуюсь, забезпечую.

У Стародавньому Римі прокурорами (прокураторами) в основному були управителі майна. Ними були вільні чи улюблені раби імператора. При продажу майна вони переходили разом з ним. Державним чиновником прокурор став за Августовою конституцією. Принцепс стояв на чолі адміністрації. Це були слуги імператора з представницькою владою і йому підзвітні. Займалися вони збором податків, спеціальні прокурори завідували бібліотеками, господарством, видамищами тощо.

Зародження прокуратури в сучасному її розумінні пов'язується з Францією. Саме ця країна стала істинною батьківщиною прокуратури спочатку приватної, а потім і державної, а засновником її вважають французького короля Филипа IV Красивого, який видав першу законодавчу пам'ятку прокуратури г. Ордонанс від 25 березня 1302 р., котрим був визнаний статус постійних королівських прокурорів, що аж до ліквідації монархії у Франції вважалися «людьми короля». Першим таким прокурором при Паризькому парламенті був Гуїллаїме де ла Магделеїне. Його, напевне, і

можна вважати першим державним прокурором у світовій практиці.

Поряд з прокурорами «людьми короля» вважалися також королівські адвокати. У судах королівські прокурори займалися письмовою частиною процедур і мали судово-адміністративні обов'язки, а королівські адвокати були «усними» захисниками перед судом, виступали з усними промовами й висновками у цивільних справах і в своїх думках і висновках були цілком незалежними. Адвоката корони вважалися слугою своїх обов'язків, а не пристрастей государя. 1649 року генерал-адвокат Омер Тагон, звертаючись до Людовика XIV, в урочистій промові заявив: «Для слави короля ми повинні бути людьми вільними, а не рабами; гідність корони вимірюється якістю тих, хто їй служить». Ці слова залишаються актуальними і в сучасних демократіях, і

Прокурори тоді призначалися на посаду довічно, з правом успадкування посади, її продажу, що, за свідченням французьких істориків, зумовлювало незалежність прокурорів, оскільки вони не могли бути свавільно за розсудом влади звільнені зі своєї посади. Змінити прокурора, що купив посаду, або скоротити її, король міг тільки шляхом купівлі цієї посади у її власника, господаря. А ця посада коштувала величезних грошей. Наприклад, посадовий оклад генерального прокурора Парижського парламенту доходив до 700 тис. ліврів, що було більше доходів Кардинала Мазеріні в 50-ті роки XVII ст, на 200 тис. ліврів.

У період Французької революції чини прокуратури називалися королівськими комісарами і призначалися королем довічно. Вони вже не виступали обвинувачами перед судом. Цю функцію виконували обрані публічні обвинувачі, а прокурори залишалися стражами закону. (Ця ідея поновлюється і в наш час.)

Подальший розвиток прокуратури в літературі висвітлюється так. У Франції інститут прокуратури був запозичений Германією, Англією, Шотландією та іншими державами, а також Росією за царювання Петра I. Враховуючи, що Україна була на той час складовою Російської імперії, то і органи прокуратури в Україні походили від Петра Великого. Виходило, що до січня 1722 року (саме тоді Петро I заснував прокуратуру) прокуратури не існувало ані в Росії, ані в Україні.

Але таке загально визнане положення не відповідає дійсності, історичній правді. Останні дослідження з цієї проблеми свідчать дещо інше. Найточніші відомості про зародження української прокуратури знаходимо у виданій 1999 року у Варшаві книзі Володимира Свербигуза «Старосвітське панство». Зокрема читаємо, що 1578 року на Сеймі Речі Посполитої було створено особливий для України трибунал — Луцький. Це був вищий суд для України, його дія поширювалася на Київське, Волинське та Брацлавське воєводства, офіційною мовою визнавалася українська. Луцький трибунал наділявся правом законодавчої ініціативи. Припинив він своє існування через релігійні конфлікти. Наступного, 1579 року у щойно відвойованому у Московщини Батурині було створено Український трибунал у вигляді міністерства. Він складався з семи департаментів. Найважливішим для нас є

те, що на початку діяльності трибуналу його депутати щорічно обирали прокурора (інстигатора). Довідуємося, що наглядачі приватних маєтків передавали прокуророві державні відомості про позови та характер правопорушень. Прокурор наглядав за чинністю подання позовів до трибунальського суду. Посада прокурора збереглася в Україні і в XVII ст. Так, у цій же книзі знаходимо, що в Українському трибуналі разом з гетьманом, генеральним писарем, генеральним возним, генеральними суддями та іншими вищими чинами засідав і прокурор. До речі, прокурора названо одразу ж після гетьмана.

Діяльність Українського трибуналу, зокрема прокурорів, була тісно пов'язана з іменами кошових атаманів, гетьманів українського козацтва Івана Підкови, Северина Наливайка, Самійла Кішки, Петра Сагайдачного, Михайла Дорошенка, Григорія Чорного та інших. Таким чином, документально доведено, що прокуратура України бере своє літочислення не з періоду царювання Петра I, як нині стверджується в офіційній і науковій літературі, а набагато раніше.

Доцільно також зазначити, що значну частину прокурорських функцій виконував і військовий осавул (згадується в 1545 р.), який наглядав за дотриманням козаками порядку по всій території, стежив за виконанням судових рішень кошового отамана і Військової Ради, займався організацією охорони проїзних шляхів, захищав інтереси війська на прикордонних лініях.

Щодо заснування прокуратури в Росії, то основи для цього з'являються в Московській державі вже за царювання Олексія Михайловича. Але цю ідею реально здійснив Петро I. З цього приводу С. А. Петровський пише, що відчувалася велика необхідність в установі, спеціально призначеній дивитись і контролювати, бо «государю, хоч і Петру, за всім не доглянути і чимало випадків, де чолобитника не буде». Такою установою спочатку став фіскалат умовний прообраз прокуратури в сучасному розумінні.

У своєму указі Петро I від 2 березня 1711 року писав: «учинити фіскалів у всіх справах». Призначення цієї служби було в тому, щоб «над усіма справами таємно наглядати і довідуватися про неправий суд, також у зборі казни тощо». За зразок цієї служби було взято відповідні органи Германії, Швеції. Фіскали, на думку А. Д. Градовського, «швидше нагадували незавершену посаду західних прокурорів». Обов'язки державного фіскала взяв на себе престарілий вчитель царя граф Микита Зотов. Фіскальна служба була суто таємною, тому не користувалася популярністю у громадськості, слабо впливала на створення стану законності й правопорядку. До того ж фіскали всіх рангів не отримували матеріального забезпечення від казни, існували за рахунок «власних харчових», а це вело до поборів, хабарництва та інших зловживань». Хоча вони за своїм службовим положенням і були включені у військово-чиновницьку ієрархію табеля про ранги.

Петро I відкрито зізнався, що фіскали «явили себе у великих злочинах і зловживаннях». 1717 року Петро I відвідав Париж і 19 липня був присутнім

на засіданні парламенту, скликаного спеціально для «руського Царя», на якому розглядалася цивільна справа. Обстановка на засіданні була урочистою. Прокурорське місце займав генерал-адвокат де Ламуаньон, який і дав усний висновок, що був прямо розрахований на увагу Петра Великого. Адвокат Корони проголосив також патетичну тираду на адресу царя в дусі того часу і моралі. Це дуже вразило російського монарха. Такий маловідомий історичний факт передував прийняттю Петром I рішення про створення прокуратури в Росії. Цьому рішенню також сприяли гіропозиції запрошеного Петром із Голпгінської служби знатока шведських установ Генріха Фіка про створення при сенаті особливої канцелярії на чолі з обер-секретарем зі статусом статс-міністра, призначеного утримувати в межах влади сенату, «зберігати правосуддя», бути королівським уповноваженим у справах юстиції. Високий його нагляд полягав у тому, щоб правда і правосуддя «ісправило за уложенням, правилам і судовим процедуром враховувались». Під очевидним впливом цих двох зразків, шведського і французького, і склалося створення Петром Великим при сенаті посади генерал-прокурора, а також допоміжні прокурорські чини при всіх «присутственних» місцях, яким були підпорядковані фіскалі.

За царювання Олександра II діяльність органів прокуратури було реформовано і підсилено в різних напрямках. Цьому сприяла судова реформа 1864 року. Значною мірою прокуратура з органу нагляду була трансформована в орган кримінального переслідування, обмеженого «справами юстиції». На прокурорів при загальних судах і при сенаті покладалося підтримання обвинувачення, а також «спостереження за правильним застосуванням закону судовими місцями. А генерал-прокурор, який одночасно обіймав і посаду міністра юстиції, був також органом вищого суддівського управління. Сталося так, що практично існувало дві системи органів прокуратури. Прокурори судів виконували функцію обвинувальної влади, а губернські прокурори мали суттєві повноваження щодо здійснення загального нагляду. Разом з цим органи прокуратури склали сувору централізовану структуру і діяли на єдиних засадах. Після вбивства Олександра II (1 березня 1881 року), а також після Революції 1905 року посилюються заходи з судових репресій, обмежуються повноваження суду присяжних, розробляється законопроект щодо посилення прокурорського нагляду і перетворення прокуратури на суто каральний орган. Царська прокуратура стала державним органом, котрий втілював у життя політику самодержавства з проведення масового терору проти революційних мас. Достатньо сказати, що тільки воєннопольові суди з 19 серпня 1906 року по 20 квітня 1907 р. постановили понад тисячу смертних вироків.

Ще раніше генерал-прокурор Н. Трубецькой «брав участь і головував у вищому суді над А. П. Волинським», державним діячем, дипломатом, противником «біронівщини», учасником розробки проектів державного переустрою. 1740 року А. П. Волинський був засуджений до смерті і страчений.

А генерал-прокурор А. Вяземський узгоджував з царицею Катериною II вирок щодо Є. І. Пугачова.

У такий спосіб прокуратура і прокурори вірою і правдою служили державній імперській владі.

З 1722 року, тобто з моменту заснування прокуратури і до її ліквідації у жовтні 1917 року, посаду генерал-прокурора обіймали 35 достойних осіб. Відносно кожної з них є свій життєпис. Не ввійшли в це число лише міністр юстиції коаліційного Тимчасового уряду П. Н. Переверзев та другого коаліційного уряду А.С. Зарудний. Чимало з них мали певне відношення до України. Так, видатний російський поет і державний діяч, генерал-прокурор Гаврило Державін був почесним членом Харківського університету. Уродженцем м. Глухів, тепер райцентр Сумської області, був генерал-прокурор Дмитро Трощинський, який закінчив Києво-Могилянську академію і який за часів Олександра I гостро виступив проти Цивільного уложення і добився його повернення в Комісію зі складання законів, чим привів у захоплення не тільки публіку, а й увесь двір. Він був наділений Катериною II багатими маєтками в Київській і Полтавській губерніях. Останні роки свого життя Д. Трощинський провів у маєтку Кибінці, поблизу м. Миргорода, організував театр. Відомо, що М. В. Гоголь у дитинстві користувався бібліотекою Трощинського, а батько Гоголя Василь Опанасович був у Трощинського секретарем. У домі Трощинського на Полтавщині бували майбутні декабристи, брати Муравйови-Апостоли, Бестужев-Рюмін, відомі художники, письменники та інші освічені люди. Трощинський допоміг видати «Енеїду» І. Котляревського. Т. Г. Шевченко назвав Трощинського «козаком-вельможею».

До України має пряме відношення і відомий генерал-прокурор Іван Щегловитов з роду потомствених дворян Чернігівської губернії. Як прокурор він був присутній при страті старшого брата Леніна — Олександра Ульянова. Прокурор Щегловитов як міг відтягував страту, маючи надію отримати телеграму про «Височайше помилування»: І тільки після наполегливих вимог коменданта Шліссельбурзької фортеці і жандармського офіцера страту було здійснено. Щегловитов виконував також прокурорські обов'язки в особливій присутності Урядового сенату з так званої «Справи про злодіяння, жертвою якого пав великий князь Сергій Олександрович». Він же і склав обвинувальний акт з цієї справи. Генерал-прокурор Щегловитов прибув до Києва відразу після вбивства в Київському міському театрі (тепер Національна опера) голови Ради міністрів Росії П. А. Столипіна, брав участь в його похоронах у Києво-Печерській Лаврі — ніс його труну. Він був присутній на суді вбивці Столипіна Дмитра Богрова (Мордкова-Гершова) і при його страті на Лисій горі у Києві.

Князь генерал-прокурор Олексій Куракін був відомий в Україні тим, що неодноразово добивався через імператора Павла I виділення коштів на проведення необхідних робіт у Києво-Печерській Лаврі. Він також причетний до відомих маніпуляцій у зв'язку з похованням на Херсонщині князя Потьомкіна, ненависного йому фаворита Катерини II, з метою

знищення пам'яті про її фаворитів. Куракін після закінчення прокурорської кар'єри був генерал-губернатором Малоросії і залишив про себе благодатну пам'ять. Він же був членом Верховного кримінального суду, який розглядав справу декабристів.

Колишній київський губернський прокурор, прокурор Київської та Одеської судових палат, голова Одеського окружного суду, старший голова Одеської судової палати Григорій Акімов теж дослужився до міністра юстиції і став генерал-прокурором Російської Імперії.

Князь Яків Шаховський, перед тим як стати генерал-прокурором, служив під безпосереднім начальством свого дядька, який управляв Малоросією і за дорученням якого часто особисто доповідав Ганні Іванівні й Бірону про українські справи. А граф Констянтин Пален брав участь у Криму у зборі приносин на користь поранених при захисті Севастополя і сімей убитих. Олександр Макаров спочатку працював в Києві головою окружного суду, потім старшим головою Харківського судового округу, а 1916 року став міністром юстиції і генерал-прокурором.

У Тимчасовому уряді в березні — квітні 1917 року міністром юстиції і генерал-прокурором був О. Ф. Керенський, який у кадровій політиці перевагу віддавав присяжним повіреним. У склад коаліційного Тимчасового уряду, створеного 5 травня 1917 р., входив міністром юстиції П. Н. Переверзев, який продовжував практику свого попередника О. Ф. Керенського і віддав наказ про арешт В. І. Леніна. А в липні 1917 р. пішов у відставку. На його місце прийшов А. С. Зарудний. А останнім генерал-прокурором (Верховний прокурор Росії) в Російській Імперії був Павло Малянтович, котрий як присяжний повірений на високому професійному рівні захищав селян Харківської і Полтавської губерній, обвинувачених у заворушеннях. Саме він 1917 року підписав телеграму (доручення) про арешт В. І. Леніна, що в результаті відіграло трагічну роль у його житті. Є відомості, що він сам же й попередив В. І. Леніна про загрозу йому безпеки. На допитах Малянтович чесно визнавав, що дав розпорядження про затримання Леніна. Але і ця обставина не допомогла. 1937 року Малянтовича у черговий раз було заарештовано органами ОДПУ. Йому було пред'явлене обвинувачення в контрреволюційній; діяльності, а 21 січня 1940 року він був засуджений до смертної кари. Вирок було виконано наступного дня. Розстріляли також і двох його синів, Володимира та Георга. Потім усіх Малянтовичів було повністю реабілітовано. Наприкінці ХУІІІ ст. прокурорський нагляд став складним канцелярсько- бюрократичним механізмом.

Після Жовтневої революції, 24 листопада 1917 року, Декретом про суд № 1 царський прокурорський нагляд разом із судовими установами, інститутами слідчих, присяжною і приватною адвокатурами було скасовано.

Але історія знає й інші факти, що стосуються, зокрема, України, коли старі судово-прокурорські органи не були розформовані. Наприклад, така ситуація склалася в Одеській раді робітничих депутатів і представників армії та флоту. Інколи, поряд з радами, судами створювались і органи

прокуратури. Так, у Полтаві в листопаді 1917 року Полтавською радою був обраний новий революційний прокурор. Але така практика створення прокуратур не дістала подальшого розвитку.

Відомо, що радянська влада в Україні не відразу після революції була впроваджена — йшло своє самостійне державотворення. Тому і розвиток органів прокуратури був свій.

Так, за доби Центральної Ради правовий статус прокураторі - так тоді називалася прокуратура — зазначена Рада визначила у законі Української Народної Республіки від 4 січня 1917 року «Про урядження прокурорського нагляду на Україні. Згідно з цим актом, при Генеральному Суді — вищому судовому органі УНР — утворювалася прокураторія. Прокураторі! також організовувалися при апеляційних і окружних судах. Прокураторією керував старший прокуратор Генерального Суду. На цю посаду наказом Генерального секретаря судових справ від 18 січня 1918 р. за № 7 був призначений державний і громадський діяч, письменник Дмитро Маркович. Окрім нього до штату прокураторії входило ще три прокурори, писар і його помічник.

За доби Центральної Ради міністр судових справ ще не мав статусу генерального прокурора.

За часів гетьманату П. Скоропадського (квітень—грудень 1918 року) міністри судових справ і юстиції одночасно були й генеральними прокурорами. Гетьман Скоропадський міністром судових справ, що мав статус генерального прокурора, призначив професора Михайла Чубинського. Згодом міністром юстиції і генеральним прокурором стає Олексій Романов, а потім Андрій Вязлов і Віктор Рейнбат. У грудні 1918 року гетьманат як державний устрій революційними силами був замінений на Директорію УНР, де обов'язки міністра юстиції виконував Сергій Шелухін. Штати прокураторі! склалися із старшого прокуратора, семи прокураторів і одного секретаря прокуратора.

За радянських часів державна прокуратура в Україні була створена 28 червня 1922 року згідно з постановою ВУ ЦКК про затвердження Положення про прокурорський нагляд, тобто через місяць після того, як у Росії було підписано головою і секретарем ВЦВК постанову про прийняття аналогічного Положення.

До створення прокуратури законність і революційний порядок у країні забезпечували самі ради, органи юстиції, суду, державного контролю, робітничо-селянської інспекції, ВЧК тощо. Для здійснення нагляду на місцях призначалися комісари юстиції, а потім зав відділами юстиції виконкомів рад, котрі зобов'язані були слідкувати за виконанням декретів РНК і ЦВК з правом опротестовувати через губерньського комісара місцеві постанови.

Обвинувачення в судах було покладено на членів колегії обвинувачів при революційних трибуналах. Вони і здійснювали нагляд за виконанням законів, опротестовували судові вироки. Але ці колегії не були самостійними державними органами!

Прокуратуру до 1922 року не створювали тому, що вважали: орган під такою назвою не буде сприйнятий громадськістю, оскільки може асоціюватися з царською прокуратурою III органом насильства. Навіть пропонували назвати цю установу «укрепревзак» (укрепитель революционной законности). Але державне, суспільне життя не стояло на місці. Був створений Союз Радянських Соціалістичних Республік, втілювалася у життя нова економічна політика, розвивалися ринкові відносини, відповідне законодавство, яке вимагало ефективного забезпечення законності, прав і законних інтересів громадян, а тому і створення для цього спеціального самостійного державного органу.

Думка про створення централізованої прокуратури виникла уже на III з'їзді діячів радянської юстиції 1920 року, але це питання з'їзд не вирішив. У реальному вирішенні цієї проблеми активну роль відіграв В. І. Ленін. За його пропозицією НКЮ РРФСР підготував проект «Положення про прокурорський нагляд», який обговорювався юридичною громадськістю. Заради історичної правди необхідно зазначити, що проект «Положення про прокурорський нагляд РРФСР» уперше був обговорений 19—23 січня 1922 року в Харкові на I Всеукраїнському з'їзді працівників юстиції, а не в Москві 26—30 січня на IV Всеросійському з'їзді працівників юстиції, як це офіційно вважається, а також пишеться в науковій і навчальній літературі².

Отже, колискою правового регулювання прокуратури Росії стала тогочасна столиця України — місто Харків, а не м. Москва.

Цей обговорений юристами законопроект у травні 1922 року на третій сесії ВЦВК IX скликання спричинив напружену дискусію. З доповіддю виступав М. В. Криленко. Опозиція (в основному представники губреввиконкомів) і такі впливові діячі, як Каганович, Каменев, Риков, Зінов'єв, Осинський та інші, рішуче виступали проти централізованої незалежної від місцевих органів прокуратури. Вони пропонували створити прокуратуру з «подвійним» підпорядкуванням — по вертикалі — центральній прокурорській владі, по горизонталі — губвиконкомам.

На сесії ВЦВК законопроект не отримав більшості голосів і був переданий на доопрацювання юридичній комісії, створеній ВЦВК. Комісія висловилася за «подвійну» підпорядкованість прокурорів.

Ленін на сесії ВЦВК через свою хворобу був відсутнім. Але вирішенню цього питання надавав принципового значення, і по телефону сам (чи через секретарку) з Горок продиктував листа Сталіну для Політбюро «Про «подвійну» підпорядкованість і законність». У цьому листі були викладені основні положення про соціалістичну законність, обґрунтована необхідність єдиної законності для всієї федерації радянських республік, показано нерозривний зв'язок законності і культурності; визначено співвідношення законності і доцільності; розкриті сутність прокурорського нагляду й головні положення організації і діяльності прокуратури. Він суворо засуджував «бажаючих зберігати законність калушську на відміну від законності казанської». Ці положення є актуальними і сьогодні. На засіданні Політбюро більшість його членів прийняли пропозицію В. І. Леніна.

Проти виступили Каменєв, Риков, а потім і Зінов'єв, які свою позицію відстоювали і в комуністичній фракції сесії ВЦВК, на якій була прийнята точка зору більшості членів Політбюро. Питання знову було перенесене в Політбюро, на засіданні якого остаточно було прийнято пропозицію В. І. Леніна, яку підтримували Сталін, Калінін, Криленко, Яхонтов, а в Україні — Скрипник.

За пропозицією М. В. Криленка остаточний проект «Положень про прокурорський нагляд» був постановно проголосований 26 травня 1922 року на черговій сесії ВЦВК, а 28 травня 1922 року голова ВЦВК М. І. Калінін і секретар А. С. Енугідзе підписали це Положення і воно набуло чинності закону. Цей закон був прийнятий в цілях здійснення нагляду за дотриманням законів в інтересах правильної постановки боротьби зі злочинністю. Майже ідентичні Положення про прокурорський нагляд цього ж року (1922) були прийняті в БРСР (16 червня), в УРСР (28 червня), про державну прокуратуру в Азербайджанській РСР (11 липня). В українському варіанті Положення передбачена ще й така функція прокуратури, якої немає в Положеннях інших згаданих республік — це участь прокуратури у цивільному процесі. Прокуратура була створена в системі народних комісаріатів юстиції.

Першим прокурором РРФСР став Народний комісар юстиції Д. І. Курський, уродженець м. Києва, а першу прокуратуру в радянській Україні очолив Народний комісар юстиції М. О. Скрипник, який з 10 травня 1925 року став іменуватися Генеральним прокурором УРСР.

Але не всі принципи організації і діяльності прокуратури, за які точилася тривала і жорстока боротьба, стали реальністю, зокрема незалежність від місцевих органів влади і централізація. Партійні органи здійснювали контроль за діяльністю прокуратури. Доповіді прокурорів заслуховувалися на засіданнях губкомів партії. У резолюції II Всеукраїнського з'їзду працівників радянської юстиції, що відбувся на початку 1924 року, прямо було записано про численні факти усунення на місцях окремих працівників прокурорського нагляду без узгодження, а інколи і без відома прокурора республіки¹.

1925 року у зв'язку з новим адміністративно-територіальним поділом України (замість губерній було створено округи) була реорганізована структура органів прокуратури. Наприкінці 1925 року до складу прокуратури УРСР входила 41 окружна прокуратура і прокуратура Молдавської АРСР. Ці прокуратури виконували функції колишніх губернських прокуратур.

Об'єктивний розвиток суспільства, проблеми забезпечення законності в усіх сферах соціальних відносин у масштабі всього Радянського Союзу вимагали відповідного об'єднання і централізації органів прокуратури.

20 червня 1933 року постановою ЦВК і РНК СРСР була заснована прокуратура Союзу РСР з метою зміцнення соціалістичної законності й належної охорони власності, а 17 грудня 1933 року було затверджено Положення про прокуратуру Союзу РСР, яким закріплювався принцип загального керівництва діяльністю прокуратур союзних республік, вказівки і

розпорядження прокурора Союзу були обов'язковими для всіх органів прокуратури. Першим прокурором СРСР став І. О. Акулов, член Оргбюро ЦК КП(б)У, секретар ЦК КП(б)У по Донбасу. Особливо вагоме місце серед прокурорів СРСР посів А. Я. Вишинський, випускник юридичного факультету Київського університету, який влітку 1917 року видав ордер на арешт В. Ульянова-Леніна як «німецького шпигуна». Вишинський був доктором юридичних наук, академіком АН СРСР, відомий своїми обвинувальними промовами на великих публічно-показових кримінально-політичних судових процесах, забезпечував «юридичне прикриття» масових репресій. Прокуратура Союзу мала право керувати органами прокуратури безпосередньо або через прокурорів союзних республік.

Прокурори союзних республік деякий час залишалися у складі наркоматів юстиції і одночасно обіймали посади наркомів або їхніх заступників. Фактично централізація органів прокуратури СРСР була повністю завершена в липні 1936 року після утворення Наркомату юстиції СРСР. Прокурорсько-слідчі органи виокремилися із системи НКЮ союзних республік і були підпорядковані прокуратурі СРСР.

У зв'язку з відокремленням прокуратури УРСР від Нарком Юсту у вересні 1936 року новим Генеральним прокурором УРСР був призначений Г. Железногорський (Айзенберг).

Після прийняття Конституції УРСР (1937 року) прокурор республіки вже не Називався генеральним. Він назначався прокурором Союзу, а не органами державної влади республік, як раніше. «Генеральними» почали називатися прокурори СРСР з 19 березня 1946 року аж до розпуску Радянського Союзу.

За радянських часів від 1922 року до розпаду СРСР посади генеральних прокурорів (прокурорів) УРСР обіймали: М. Скрипник, В. Порайко, В. Поляков, М. Михайлик, А. Кисельов-Кеслер, Г. Железногорський (Айзенберг), Л. Яченін, Р. Руденко, Д. Панасюк, Ф. Глух, П. Осипенко, М. Потєбенько, Кожен з них — особистість, кожен зробив свій внесок у розбудову органів прокуратури, підняття їх авторитету та удосконалення правового регулювання організації і діяльності прокуратури на конкретних замах історії. А це не завжди було безпечно. Майже всіх із зазначених довоєнних прокурорів чекала доля політично репресованих і страта. їх конкретна прокурорська діяльність і чисто людська доля потребують свого вивчення. З цього приводу уже зроблено чимало, зокрема видання окремої книжки . Спинимося на більш відомих прізвищах прокурорів. Так, відомою є постать прокурора УРСР Р. А. Руденка, уродженця Чернігівщини. Це він виступав на Нюрнберзькому процесі головним обвинувачем від Радянського Союзу: вимагав для фашистів — головних воєнних злочинців проти людства — смертної кари. Потім були: рекордний термін (липень 1953 — лютий 1981 рр.) перебування Генерального прокурора Радянського Союзу, звання Героя Соціалістичної Праці, почесного доктора юридичних наук іноземних вузів, а з 1950 року — почесне обрання депутатом Верховної Ради СРСР.

Як самостійна служба законності прокуратура України розпочала якісно новий етап у своєму розвитку з моменту проголошення нашої країни суверенною й незалежною державою була відновлена посада генерального прокурора. Першим Генералом і ним прокурором України було призначено народного депутата В. Шишкіна. У подальші роки цю посаду обіймали: В. Дацюк Г. Ворсінов. Понад рік обов'язки Генерального прокурора виконували О.Литвак і Б. Ференц. Для історії необхідно зазначити, що | у цей час Верховна Рада України затвердила Генеральним прокурором народного депутата х. Васильєва, котрий за збігом складних соціальних обставин обіймав цю посаду лише ... один день. Посаду Генерального прокурора України стабілізував у липні 1998 року останній Генеральний прокурор УРСР М. Дотєбенько, а в 2002 р. його на цій посаді змінив С. Пісун, а С. Піскуна. Г. Васильєв. Вклад генеральних прокурорів України у розбудову, реформування, організацію прокуратури та в нормативне її регулювання і в підвищення ефективності діяльності оцінить історія. Але вже зараз можна сказати, що на злеті державного демократичного романтизму Генеральний прокурор В. Шишкін намагався суворо дотримуватися принципів верховенства права й закону, незалежності прокуратури, відкрито заявив, Що не буде «кишеньковим» прокурором — опротестував понад десять урядових актів як незаконних і навіть реагував на акти Президента України. Усі ці протести були задоволені. Прокуратури іноземних держав такої практики не знають. Це він — Генеральний прокурор, народний депутат Віктор Шишкін 1991 року доповідав підготовлений робочою групою прокуратури республіки, за участю автора підручника, перший проект Закону суверенної України «Про прокуратуру» на четвертій сесії Верховної Ради України XII скликання, що був прийнятий як Закон 5 листопада 1991 року і вступив в силу з 1 грудня 1991 року. Саме цей день Президентом України був визнаний Днем прокуратури.

Історично склалося так, що система права України належить до романо- германської правової системи (сім'ї), де головне місце посідають норми права, а не судовий прецедент. Тому в Україні історично постійно приділяється увага вивченню, удосконаленню та реформуванню правових норм, що регулюють суспільні відносини в державі, особливо це стосується кримінальної, кримінально-процесуальної сфери, де не останніми є організація та діяльність органів прокуратури.

Як відомо, прокуратура України свиходить до системи правосуддя (ст. 131¹ Конституції України) і в Основному Законі їй виділено лише окрему статтю в розділі «Правосуддя». При цьому в Конституції зазначено конкретні покладені на прокуратуру функції і що організація і порядок діяльності її органів визначаються Законом про це.

Таким чином, Конституція виключає будь-яку альтернативу у виконанні функцій, покладених на єдину систему прокуратури і не відносить прокуратуру в цілому і її системні органи до будь-яких гілок державної влади, хоча вони наділені владними повноваженнями. Прокуратура України має самостійний конституційний статус в системі державного механізму. А

це не означає, що система органів прокуратури, її структурні підрозділи виконують свої функції ізольовано, без взаємозв'язків з іншими державними органами, з органами місцевого самоврядування та самоорганізації населення.

Існує чимало загальнодержавних завдань, виконання яких покладено не тільки на органи прокуратури, на прокурорський нагляд, а й на інші структури. Візьмемо лише ті, що зазначені в Конституції України. Загальним для всіх органів законодавчої, виконавчої та судової влади є те, що вони свої повноваження здійснюють у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України (ст. 6), тобто для всіх гілок державної влади діє принцип законності, за дотриманням якого в межах своєї компетенції здійснює нагляд прокуратура. Верховна Рада України є не тільки єдиним органом законодавчої влади, вона здійснює парламентський контроль ще й за діяльністю Кабінету Міністрів України (пункти 13, 33 ст. 85 Конституції України), має право створювати

тимчасові спеціальні та слідчі комісії (ст. 89).

Кабінет Міністрів України окрім інших важливих завдань забезпечує виконання Конституції й інших законів України, актів Президента України, вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, здійснює заходи щодо забезпечення громадського порядку, боротьби зі злочинністю (пункти 1, 2, 7 ст. 116).

Місцеві державні адміністрації на відповідній території теж забезпечують виконання Конституції та законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, законність і правопорядок; додержання прав і свобод громадян (пункти 1, 2 ст. 119). До відання Автономної Республіки Крим теж належить участь у забезпеченні прав і свобод громадян, національної злагоди, сприяння охороні правопорядку та громадської безпеки.

Гарантом же державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина Конституцією України (ст. 102) визнається Президент України як глава держави. Але ці дуже важливі повноваження Президента є занадто декларативними, особливо щодо гарантування прав і свобод кожної людини і громадянина. Тому необхідно створити певний надійний механізм для діяльності Президента як гаранта в межах ст. 102 Конституції України, а також для виключення можливих зловживань з його боку і так званих допоміжних органів і служб, які створює Президент (п. 28 ст. 106 Конституції). Ми навели лише ті конституційні положення, що по суті збігаються із завданнями прокуратури, прокурорського нагляду. А це створює реальну конституційну базу для взаємозв'язку, взаємодії прокуратури з іншими органами законодавчої, виконавчої, судової влади та самостійної президентської діяльності та іншими органами, що здійснюють владні повноваження.

Наприклад, співвідношення з Верховною Радою України ґрунтується на тому, що діяльність її не входить в об'єкт прокурорського нагляду. Це

положення не повинно поширюватися на діяльність апарату Верховної Ради України, де можуть прийматися незаконні управлінські рішення, порушуватися права і законні інтереси працівників апарату та інших осіб, що можуть поновлюватися не тільки судом, а й законним прокурорським наглядом. Співробітництво ГПУ з ВРУ регламентується відповідним положенням, затвердженим наказом Генерального прокурора України від 24 січня 2006 р. № 114-гн.

Принципові стосунки між прокуратурою і Верховною Радою України ґрунтуються на тому, що парламент приймає закони, а Генеральний прокурор і підпорядковані йому прокурори здійснюють нагляд за додержанням і правильним їх застосуванням (ст. 1 Закону України «Про прокуратуру»). Верховна Рада України на законодавчому рівні встановлює організацію і порядок діяльності самих органів прокуратури, а також дає згоду Президенту України на призначення на посаду Генерального прокурора України, може висловити йому недовіру, що має наслідком його відставку (ст. 122 Конституції).

Генеральний прокурор України має право звернутися до Верховної Ради України з поданням про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешту народного депутата України.

Генеральний прокурор України, його заступники мають право брати участь у засіданні Верховної Ради України та її органів. За Генеральним прокурором залишається також право бути невідкладно прийнятим Головою Верховної Ради України. Окрім того, Генеральний прокурор України не менш як один раз на рік інформує Верховну Раду України про стан законності.

Існує відповідне співвідношення прокуратури, прокурорського нагляду з президентською діяльністю. Відомо, що Конституція України не віднесла владу Президента ні до однієї з відомих гілок влади, приділивши йому окремий розділ V. Чинний Закон України «Про прокуратуру» діяльність Президента України, його укази, що можуть не відповідати законам України, вивів з об'єктів прокурорського нагляду. Зі змінами до Закону від 12 липня 2001 року стаття 10, яка мала назву «Повноваження Генерального прокурора України щодо правових актів вищих органів державної влади, які суперечать закону», була замінена статтею, присвяченою координації діяльності по боротьбі зі злочинністю. Таку новелу розцінюємо як крок назад відносно забезпечення принципу верховенства права.

Законом про прокуратуру Укази Президента не віднесені й до предмета прокурорського нагляду, тобто на прокуратуру не покладається обов'язок наглядати за тим, щоб їх додержувалися. Але з цього необхідно зробити виключення щодо тих указів Президента, які приймалися в порядку «правотворчого делегування», «попереднього санкціонування». Йдеться про те, коли Верховна Рада України надавала Президентові право як виняток на певний період приймати укази з питань, віднесених до компетенції парламенту. Такі Укази можна включати в коло законів в їх широкому

розумінні, за додержанням котрих прокурор повинен здійснювати нагляд.

Співвідношення прокуратури з Президентом України ґрунтується також на тому, що згідно зі ст 131¹ Конституції України Президент за згодою Верховної Ради України призначає на посаду Генерального прокурора України та звільняє його з посади.

Слід зазначити, що нормативні акти органів виконавчої влади, в тому числі й Кабінету Міністрів України, не входять у предмет прокурорського нагляду, якщо вони не є актами правотворчого делегування або попереднього санкціонування. Кабінет Міністрів своєю компетенцією забезпечує виконання прийнятих постанов, розпоряджень та інших актів. Окрім того, Кабінет Міністрів України вирішує деякі питання стосовно фінансового та матеріального забезпечення органів прокуратури. Це теж впливає на зміст співвідношень прокуратури з органами виконавчої влади, а також на принцип незалежності прокурорського нагляду.

Прокуратура має ще певні стосунки і з органами судової влади, правовий зміст яких обумовлений насамперед Конституцією України та кодексами, що регулюють правосуддя як державну діяльність по нагляду і вирішенню цивільних, кримінальних, господарських та адміністративних справ, де беруть участь прокурори.

Прокурори підтримують публічне обвинувачення в суді; представляють інтереси держави в суді у випадках, визначених законом; здійснюють нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах (ст. 131¹ Конституції України).

Обсяг і межі повноважень прокурора, який бере участь в судовому процесі, визначаються Законом України «Про прокуратуру» та відповідними процесуальним законодавством.

Співвідношення прокурора з судом ґрунтується на тому, що суд не залежить від прокуратури, а прокуратура — від суду, хоча вони виконують по суті однакові завдання щодо виконання вимог законів, сприяння забезпеченню законності, правопорядку та захисту прав і законних інтересів громадян — кожен своїми методами і формами.

Прокуратура як центральний орган у системі кримінального переслідування є невід'ємним складником системи правосуддя. Здійснюючи державне обвинувачення в суді, прокурор забезпечує реалізацію судової влади. Зрозуміло, що в діяльності з кримінального переслідування прокурор (так само як і суддя) повинен керуватися високою мірою відповідальності за законність і справедливість рішень, які він приймає, і в цьому сенсі має бути об'єктивним і незалежним від зовнішніх і внутрішніх втручань та впливів, діяти справедливо, неупереджено та об'єктивно — як цього вимагають європейські стандарти діяльності прокуратури. Таким чином, прокуратуру слід розглядати не як каральний інструмент кримінальної політики держави, а як самостійний орган судової влади, що незалежно та неупереджено забезпечує її обвинувальну функцію. Доречно нагадати, що питання про входження прокуратури до судової гілки влади було порушене та обстоювалося Генеральною прокуратурою України у 2005-2006 рр. Доречно

також зазначити, що віднесення прокуратури до системи судової влади є логічним і з погляду чинного українського законодавства. Так, організаційно «споріднює» суди і прокуратуру діяльність Вищої ради юстиції, до складу якої, відповідно до ст. 131 Конституції, належать представники обох професій і яка вже сьогодні є компетентною в питаннях дисциплінарної відповідальності як суддів, так і прокурорів. Однак вирішення питання віднесення прокуратури до системи судової влади є безумовною вимогою одночасного наближення і судової влади, і прокуратури до європейських стандартів. Лише за реального забезпечення незалежності судової влади віднесення прокуратури до її складу матиме сенс і буде доцільним. Ще однією проблемою є, на наш погляд, проблема забезпечення дотримання законності як однієї з важливих функцій вітчизняної прокуратури, що визначається як наглядова функція. Видається, що критика виконання прокуратурою цієї функції з боку як вітчизняних фахівців і правозахисників, так і структур Ради Європи зумовлена, перш за все, неналежною практикою такого виконання. Така ситуація свідчить про те, що проблема полягає не в тому, що прокуратура як така може здійснювати чи не здійснювати наглядові функції, а в її нинішньому статусі. Тобто змін потребує не стільки функціональне наповнення прокуратури, скільки статус Генерального прокурора та підлеглих йому прокурорів. Поряд із цим необхідне чітке законодавче врегулювання діяльності прокуратури з виконання функції загального нагляду. При цьому доцільно взяти до уваги, що прокуратура повинна мати компетенцію для оперативного забезпечення законності і правопорядку в державі. Ця діяльність має бути підпорядкована чіткому процесуальному порядку. Зокрема, вважаю, що прокурорські перевірки повинні розпочинатися лише на основі чітко визначених законом приводів і підстав, а для запобігання зловживанням особа повинна мати право звернення до суду з вимогою про припинення безпідставної прокурорської перевірки. Акти прокурорського реагування на порушення закону мають стати попередніми процесуальними засобами досудового усунення порушень закону та оперативного розв'язання правових конфліктів. Якщо сторони не в змозі досягти рішення, то спірне питання має підлягати вирішенню в суді. Водночас постанова прокурора в порядку нагляду має бути процесуальним актом притягнення особи до відповідальності, питання про яку має вирішувати суд чи компетентний орган. Тут доречно навести положення, вироблене учасниками Страсбурзької зустрічі європейських фахівців у грудні 2011 р. де зазначалося, що «у випадках, коли прокуратура здійснює функцію нагляду за державними, регіональними та місцевими органами влади, а також іншими юридичними особами, з метою забезпечення їх правильного функціонування відповідно до законодавства, вона має здійснювати свої повноваження незалежно, прозоро та з повним дотриманням принципу верховенства права». Не менш важливим є запровадити в основу організації прокурорської системи принцип самоврядування і в такий спосіб втілити системний зв'язок центрального апарату та регіональних (місцевих) прокуратури. У такому разі постає

питання про необхідність запровадження чіткої диференціації підрозділів прокуратури з точки зору її функцій на: 1. прокуратуру як конституційний орган парламентського контролю (нагляду) із запобігання та виявлення порушень законності; 2. прокуратуру як незалежний інститут судочинства в системі судової влади із забезпечення кримінального переслідування, а також представництва інтересів громадян і держави в суді. Яким чином ці функції мають забезпечуватися організаційно – питання для дискусій, воно потребує окремого вивчення та фахового обговорення. У рамках Конституційної асамблеї, а також широкого науково-практичного форуму потрібно знайти новий правовий механізм, що забезпечить демократизацію і незалежність прокуратури. Реформована та концептуально оновлена прокуратура України має ввійти в новий етап вітчизняного державотворення як надійний гарант і захисник законності і правопорядку

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Якими нормативними актами національного законодавства України та міжнародними угодами визначено загальні засади організації та діяльності прокуратури?
2. Якими є основоположні категорії визначення видів та основних напрямів державної правоохоронної діяльності прокуратури в Україні?
3. Якими є напрями з розвитку концептуальних основ у ході реформи прокуратури та прокурорської системи в Україні?

ТЕМА 2.

ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувані систему знань про поняття та значення системи засад організації і діяльності прокуратури.

Охарактеризувати сучасний стан та новітні концептуально орієнтовані розуміння щодо: принципу верховенства права (основних елементів) та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю; принципу законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності; принципу територіальності; принципу презумпції невинуватості; принципу незалежності прокурорів, що передбачає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора щодо прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків; принципу політичної нейтральності прокуратури та недопустимості незаконного втручання прокуратури в діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади; принципу поваги до незалежності суддів, що передбачає заборону

публічного висловлювання сумнівів щодо правосудності судових рішень поза межами процедури їх оскарження у порядку, передбаченому процесуальним законом; принципу прозорості у діяльності прокуратури, що забезпечується відкритим і конкурсним зайняттям посади прокурора, вільним доступом до інформації довідкового характеру, наданням на запити інформації, якщо законом не встановлено обмежень щодо її надання; принципу неухильного дотримання вимог професійної етики та поведінки.

Визначити основні поняття теорії: честі і гідності, недоторканності і безпеки, найвищої соціальної цінності, законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності; територіальності, презумпції невинуватості, незалежності, гарантій; політичного, матеріального впливу, прийняття рішень, службових обов'язків; політичної нейтральності, недопустимості незаконного втручання в діяльність органів держави; заборони публічного висловлювання сумнівів, процедури оскарження у порядку, передбаченому процесуальним законом; прозорості у діяльності, відкритого конкурсу зайняття посади прокурора, вільного доступу до інформації довідкового характеру, надання та обмеження інформації, запити, професійної етики та поведінки.

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1) аналізувати і синтезувати досягнення з розвитку системи засад організації і діяльності прокуратури України;

2) пояснювати фундаментальні аспекти принципів: верховенства права, законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності; територіальності, презумпції невинуватості, гарантій незалежності прокурорів, політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора щодо прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків тощо;

3) оцінювати, встановлювати та використовувати зв'язок між сучасним станом та новітніми тенденціями існування та розвитку практики застосування принципів організації та діяльності прокуратури у державі;

4) виділяти особливості сучасних наукових концепцій у цій сфері;

4) демонструвати інтегральне розуміння та вдосконалювати знання, розуміння та творчі здібності до формування принципово нових ідей та концепцій у сфері організаційних основ та принципів діяльності прокуратури та її правоохоронної діяльності у державі.

Література

нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України / Затверджений Законом № 4651-VI від 05.07.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 / № 90-91.

3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12.

4. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/27.04.2017_3p.htm

5. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print

6. Про затвердження Положення про Спеціалізовану прокуратуру у сфері нагляду за кримінальними провадженнями про військові злочини та у сфері оборонно-промислового комплексу (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора: Наказ Генерального прокурора від 05.03.2020 № 126. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=208650

7. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, наказ Генерального прокурора України №7 від 12.04.13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

8. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва : наказ Генерального прокурора України №8 від 22.11.14. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

9. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 218 гн від 18.09.2015. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=1880

10. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 15 від 19.07.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015900-17#Text>

11. Про організацію діяльності прокурорів щодо представництва інтересів держави в суді та при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України № 186 від 21.09.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0186900-18#Text>

12. Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України: наказ № 2 гн від 15.09.2014. - / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

13. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 15 гн від 19.01.2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print

спеціальна література:

1. Баганець О. О. Правові засади здійснення реформи прокуратури в Україні // Актуальні проблеми правознавства. - 2019. - Вип. 1. - С. 43-48.
2. Банах С. В. Міжнародні стандарти організації та управління в органах прокуратури // Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право. - 2020. - Вип. 8. - С. 140-148.
3. Билиця І. О. Професійна етика прокурора : монографія / І. О. Билиця ; НУ "ОЮА", рец. : В. Д. Берназ, В. В. Долежан. - Одеса : Юрид. л-ра, 2015. - 184 с.
4. Вандін Є. В. Організаційно-правові засади діяльності спеціалізованої антикорупційної прокуратури України : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Вандін Євген Валерійович ; НУ "ОЮА", наук. керівник Н. О. Рибалка, офіційні опоненти: В. В. Сухонос, В. М. Кравчук. - Одеса, 2017. - 205 с.
5. Вільгушинський М. Й. Окремі питання реформування інституційних засад діяльності органів прокуратури (процесуальний аспект) / М. Й. Вільгушинський, Ю. Б. Хім'як // Судова апеляція. - 2018. - № 1. - С. 20-32.
6. Добровольський Д. М. Незалежність як засада організації та діяльності органів прокуратури : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Добровольський Дмитро Миколайович ; наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. І. Малюга. - Одеса, 2016. - 195 с.
7. Долежан В. В. Реформування прокуратури: процес завершено? / В. В. Долежан // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 134-135.
8. Д'ячков Д. С. Принцип системності побудови органів прокуратури: проблемні аспекти / Д. С. Д'ячков // Часопис Київського університету права : Укр. науково-теоретичний часопис . 2001-. - 2017. - № 3. - С. 121-126.
9. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 498с.
10. Кісліцина І. О. Правовий статус прокурора як учасника угоди про визнання винуватості / І.О. Кісліцина // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право» № 35.- Ч. II. 2015 р. – С. 172-177.
11. Кісліцина І. О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Кісліцина Ірина Олександрівна ; НУ "ОЮА", наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. М. Кравчук. - Одеса, 2018. - 205 с.
12. Ковальчук І. С. Особливості правового статусу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури / І. С. Ковальчук // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. :

Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 128-130.

13. Ковальчук І.С. Перспективи удосконалення порядку зайняття посади Генерального прокурора України / І.С. Ковальчук // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 143-145.

14. Ковальчук І. С. Актуальні проблеми правового статусу військових прокурорів в Україні / І. С. Ковальчук // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15-16 трав. 2015 р.) . 2015. : Т. 2 . 2015 . - 667 с. - С. 129-131.

15. Козачук О. Особливості правового статусу військового прокурора / Олена Козачук // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 3. - С. 36-41.

16. Козачук О. Особливості сучасного реформування військових прокуратур в Україні / Олена Козачук // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2014. - № 5. - С. 114-119.

17. Костенко С. Засади створення системи оцінювання прокурорів в Україні / С. Костенко // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 4. - С. 43-59.

18. Косюта М. Окремі аспекти діяльності прокурора поза сферою кримінальної юстиції (за новим Законом України "Про прокуратуру") / Михайло Косюта, Наталія Наулік // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2014. - № 5. - С. 5-10.

19. Кошинець В. Принципи діяльності та визначення статусу органів прокуратури в контексті рішень Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. - 2011. - № 2. - С. 93-10.

20. Лапкін А. Спеціалізована антикорупційна прокуратура: проблеми організації та діяльності / А. Лапкін // Право України : Юрид. журн. - 2017. - № 1. - С. 63-70.

21. Малюга В. Засади діяльності прокуратури: система та класифікація / В. Малюга // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Юридичні науки . 1958-. - 2016. - № 1 (102) . - 87 с. - С. 42-44.

22. Маслова О. Принципи забезпечення незалежності прокурорів в Україні: нормативно-правове закріплення // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2019. - № 2. - С. 117–127. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2019_2_13

23. Молдован В. В. Прокуратура України : навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. - Київ : Правова єдність, 2016. - 270 с.

24. Організація судових та правоохоронних органів: навч. посіб.: у 2-х ч./ Т.Б.Вільчик, П.М.Каркач, А.В.Лапкін та ін.; за ред. Л.М.Москвич. ч.2 «Основи правоохоронної та правозахисної діяльності» – Х.: Право, 2016-364 с.

25. Павленко А. В. Правові засади функціонування Євроюсту та перспективи створення Європейської прокуратури / А. В. Павленко // Держава і право. Сер. Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць . 1999-. - 2015. - Вип. 67 . - 472 с. - С. 452-461.

26. Рубан А. Г. Адміністративно-правові засади здійснення прокуратурою правоохоронної функції держави; НДІ публ. права. - Херсон : Гельветика, 2019. - 235 с

27. Полянський Ю.Є. Актуальні проблеми правового регулювання організації та діяльності прокуратури (цілі, завдання, принципи) / Ю.Є. Полянський // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 листопада 2011 року) / редкол.: Ю.М. Дьомін (відпов. ред.), М.К. Якимчук, І.М. Козьяков та ін.). – К.: Національна академія прокуратури України, 2012. – С. 52-57.

28. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури / Ю. Є. Полянський // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 131-133.

29. Попович Є. Суть і ознаки принципів організації та діяльності прокуратури // Вісник прокуратури. – 2006. – №9. – С.65–70.

30. Руденко М. Нові антикорупційні інституції та прокуратура / Микола Руденко, Тарас Дунас// Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2015. - № 9. - С. 16-25.

31. Савенко Д. Л. Верховенство права і законність в організації та діяльності прокуратури України: загальнотеоретичне дослідження : 12.00.01 : дис. ... канд. юрид. наук / Савенко Дмитро Леонідович ; НУ "ОЮА", наук. керівник Х. Бехруз, офіційні опоненти: П. М. Рабінович, Д. Г. Манько (МГУ). - Одеса, 2015. - 212 с.

32. Сенюк О. Військова прокуратура Західного регіону України бореться з безхазяйним статусом земель прикордонної смуги / О. Сенюк // Вісник прокуратури : загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 3. - С. 15-18

33. Стефанчук М. Праксеологічні засади організації діяльності прокуратури щодо реалізації нею представницької функції / М. Стефанчук // Право України : Юрид. журн. - 2017. - № 5. - С. 148-160.

34. Толочко Я. Міжнародно-правові стандарти незалежності прокурорів та їх реалізація в Україні / Я. Толочко// Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 2 (ч. 2, кн. 2).- С. 270-276.

35. Ференець О. Б. Кримінально-правові повноваження прокурора у сфері антикорупційної діяльності прокуратури / Олег Борисович Ференець // Університетські наукові записки. Право. Економіка. Управління : часопис Хмельниц. ун-ту управління та права . 2002 -. - 2017. - Вип. 2 . - 274 с. - С. 156-165.

36. Шандула О. Деякі проблеми якості та ефективності функціонування військових прокуратур на сучасному етапі / О. Шандула // Підприємництво, господарство і право : Щомісячний науково-практичний

господарсько-правовий журнал. - 2016. - № 11. - С. 207-211.

37. Шандула О. О. Особливості правового статусу прокурорів військових прокуратур / Олександр Олексійович Шандула // Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. праць . 1993-. - 2017. - № 1 (88) . - 243 с. - С. 173-181.

38. Якимчук М. Взаємодія науковців та практичних працівників під час професійної підготовки військових прокурорів і слідчих військових прокуратур / М. Якимчук // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 4. - С. 5-9.

План

1. Поняття та значення системи засад організації і діяльності прокуратури.

2. Принцип верховенства права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю. Принцип законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності. Принцип територіальності. Принцип презумпції невинуватості. Принцип незалежності прокурорів, що передбачає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора щодо прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків.

3. Принцип політичної нейтральності прокуратури та недопустимості незаконного втручання прокуратури в діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади.

4. Принцип поваги до незалежності суддів, що передбачає заборону публічного висловлювання сумнівів щодо правосудності судових рішень поза межами процедури їх оскарження у порядку, передбаченому процесуальним законом.

5. Принцип прозорості у діяльності прокуратури, що забезпечується відкритим і конкурсним зайняттям посади прокурора, вільним доступом до інформації довідкового характеру, наданням на запити інформації, якщо законом не встановлено обмежень щодо її надання.

6. Принцип неухильного дотримання вимог професійної етики та поведінки.

Основний зміст

Для того щоб органи прокуратури належним чином здійснювали свої конституційні та інші функції, виконували покладені на них завдання і ефективно реалізовували свої повноваження, вони повинні бути організовані й побудовані на певних принципах.

Ці принципи можуть носити загальний характер, торкаючись начебто зовнішньої сторони організації і діяльності прокуратури. Є принципи і внутрішнього характеру, на яких базується власне робота органів прокуратури з виконання покладених на них завдань. Без визначення

системи зазначених принципів будь-яка діяльність, у тому числі і прокурорська, може виявитися малоефективною, нецілеспрямованою. Стосовно прокуратури вживаються такі поняття, як «принципи прокурорського нагляду», «принципи організації і діяльності прокуратури». У цих термінах важко знайти якусь відмінність, якщо під прокурорським наглядом розуміти самостійний вид (форму) державної діяльності. За такого підходу «прокурорський нагляд», його організація збігаються з організацією і «діяльністю прокуратури».

Принципи організації і діяльності прокуратури — це не випадкові поняття. Вони зумовлені власне природою держави, рівнем її розвитку, віддзеркалюють погляд суспільства на те, якими мають бути прокуратура і нагляд, що вона здійснює, як має бути організована прокуратура, якими методами, заходами і формами повинен здійснюватися нагляд, які завдання мають виконуватися і т. ін.

Принципи — це фундаментальні, вихідні положення правового характеру, це «несучі конструкції» усієї «будівлі» прокурорської діяльності, навколо котрих групуються відповідні правові норми, інститути, основні напрями діяльності. Незнання, ігнорування цих принципів може вести до безпринципності, аморфності, до порушення законності, прав і свобод громадян. Дійсна принциповість — це самостійна, не дріб'язкова позиція, а зразкове виконання своїх обов'язків. Знання принципів є основою для здібного й умілого дотримання постійної лінії поведінки та належних результатів.

Недотримання встановлених принципів у будь-якій діяльності не дає змоги досягти бажаної мети, оскільки тут відсутні необхідні вихідні положення. Самі принципи не є ані метою, ані самоціллю, не належать вони також до розпізнавальної риси діяльності або її якості. На думку А. М. Колодія, виражені в праві принципи нібито підносяться, віддаляються від свого матеріального (норм права) і стають принципами правосвідомості, внутрішнім регулятором поведінки людини. Правові принципи — це наче «згустки» законодавчих норм. Визначаючи сутність і значення принципів, доречно навести слова М. Г. Чернишевського: «У кого не з'ясовані принципи в усій логічній повноті і послідовності, у того не тільки у голові сумбур, ай у справах дурниця» Французький архітектор Ежен Віолле-ле-Дюк підкреслював: «Якщо ми володіємо принципом, будь-яка творча робота можлива, навіть легка, і йде правильним ходом, методично видаючи згодом якщо не шедеври, то хороші, достойні твори» . А філософ-матеріаліст Клод Гельвецій писав, що «знання деяких принципів легко компенсує незнання деяких фактів» . Польський дослідник М. Цийшлак зазначав, що принципи відіграють роль «рефлекторів», які освітлюють шлях тлумаченню законів тоді, коли виявляються ті чи інші прогалини у правовому регулюванні» . На практиці це означає, що коли при вирішенні конкретної життєвої ситуації важко знайти необхідну для цього випадку норму, можна брати до уваги і керуватися певним принципом і «духом» Закону, що вклав у нього законодавець. Усе сказане стосується і

прокуратури.

Щодо узагальнюючого визначення і значення принципів організації та діяльності органів прокуратури (прокурорського нагляду), підсумовуючи, можна зазначити, що це першочергові вихідні положення, зумовлені природою певної держави, рівнем розвитку суспільства, закріплені у законодавстві цієї держави, визначають сутність, зміст організації та діяльності прокуратури, відбивають погляди суспільства та те, якими мають бути прокурорський нагляд, організаційна структура прокуратури, якими методами та засобами має здійснюватися нагляд, які завдання повинні виконуватися.

Спочатку спинимося на загальних принципах організації і діяльності органів прокуратури, що мають давню свою історію, хоча не завжди законодавець приділяв їм належну увагу. Розпочнемо з «Основних положень про прокуратуру» Російської Імперії (1822 р.), з яких можна виділити такі конкретні принципи, як: єдність, здійснення повноважень прокурорами від імені всієї системи органів прокуратури; суворота їх централізація та ієрархічна підлеглість; здійснення верховного нагляду в Імперії генерал-прокурором (він же міністр юстиції); незмінюваність прокурорів; незалежність їх від місцевих впливів; неможливість відсторонення прокурорів від виконання ними своїх обов'язків; поєднання функцій обвинувачення і захисту; дія так званого принципу «пропуску» — дачі згоди на вихід і виконання відповідних рішень, ознайомившись з якими і визнавши їх законними, прокурор повинен був зробити позначку: «читав».

На цих принципах прокуратура функціонувала аж до жовтня 1917 року.

За радянських часів (1922 р.) прокуратура була відновлена на нових принципах, які можна знайти в Положенні про прокурорський нагляд в Україні від 28 червня 1922 року, а саме: публічність, безпосередність, призначення на посаду та відкликання з неї; забезпечення законності в системі органів прокуратури, незалежність від місцевих органів, єдність, централізація, підзвітність Президії ЦКК, диспозитивність, конфіденційність, поєднання посади Наркома юстиції і Прокурора Республіки, заборона передавати виконання обов'язків, покладених на прокуратуру, іншим органам.

У Законі суверенної України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року принципам організації і діяльності прокуратури присвячена стаття шоста. Зміст цих принципів мало чим відрізняється від тих, що були записані в союзному Законі. Але в новий закон увійшли і нові принципи, зокрема захист прав і свобод громадян на засадах рівності, гласності та позапартійності.

Із назв чинних статей Закону України «Про прокуратуру, присвячених принципам, законодавець звертає увагу на їхні організаційну і функціональну сторони. Але ми не поділяємо категоричної думки про те, що принципи прокурорського нагляду необхідно ділити на принципи організації і принципи діяльності прокуратури. Про такий поділ можна говорити лише з

деякою умовністю, з чисто академічного погляду. Академік-біохімік В. А. Енгельгардт у свій час писав, що феномен організації складається з двох компонентів — організації структурної і організації функціональної, — котрі «дуже тісно переплетені, нерозривно пов'язані між собою і, як правило, створюють єдність, яку важко розчленувати». Наприклад, принцип єдиноначальності в діяльності органів прокуратури не може розцінюватися тільки як організаційний принцип, оскільки вже й сама назва його вказує на одноособове вирішення завдань прокурорського нагляду, тобто на певну форму діяльності.

Спираючись на положення Закону України «Про прокуратуру», Конституцію України, систему принципів організації і діяльності прокуратури можна визначити так: єдність прокурорської системи; централізація органів прокуратури; принцип за (сонності; незалежності; захист прокуратурою прав і свобод громадян; усунення порушень закону і поновлення порушених прав принцип невідворотності відповідальності за правопорушення гласність діяльності органів прокуратури; принцип позапартійності; а також — принципи публічності, призначуваності на посаду. єдиноначальності в діяльності прокуратури. Для прокуратури притаманні й такі загальноправові принципи, як рівність усіх людей у правах, принцип державної мови, справедливості, гуманізму, демократизму, верховенства права і закону тощо. Кожен із названих принципів має свою обумовленість і відповідний зміст.

Принцип єдності зумовлений тим, що прокуратура становить єдину систему. Цей принцип означає, що всі територіальні і спеціалізовані органи прокуратури складають єдину систему, яку очолює єдиний керівник — Генеральний прокурор України; всіх їх об'єднує також єдність цілей і загальних завдань прокурорського нагляду; кожний прокурор з єдиної системи, органів прокуратури є представником прокуратури України в цілому, від імені якої він і діє всі процесуальні акти діяльності прокурора є єдиними формами, засобами для всіх органів прокуратури і такими, що виходять від прокуратури в цілому як самостійного державного органу і є однаково обов'язкові на всій території республіки; всі прокурори, за загальним правилом, наділені однаковими повноваженнями з виявлення, реагування і попередження порушень законності; всі прокурори у своїй діяльності керуються єдиним Законом України «Про прокуратуру». Немає такого Закону щодо Автономної Республіки Крим, прокуратур обласного рівня та інших.

Єдність органів прокуратури означає також можливість взаємозаміни та правонаступництва в діяльності прокурорів різних органів і рівнів. Так, прокурор вищого рівня має право взяти на себе виконання повноважень прокурора нижчого рівня, а також вправі доручати йому виконання своїх повноважень. Винятком можуть бути лише виключні повноваження вищестоящего прокурора. Наприклад, нагляд за додержанням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності мають право здійснювати лише територіальні прокурори не нижче обласного рівня.

Прокурори обласного рівня також не вправі передоручати прокуророру окружної внести апеляцію або касаційну скаргу, якщо він не брав участі в розгляді цієї справи.

У свою чергу, виходячи з принципу єдності прокурор нижчого рівня зобов'язаний повідомити вищестоящого прокурора про ті порушення законності, які потребують його втручання. Принцип єдності проявляється і в правонаступництві, що означає обов'язковість новопризначеного прокурора продовжувати здійснювати заплановані заходи свого попередника, якщо вони не скасовані.

За вищестоящим прокурором залишається право втручатися в діяльність своїх підлеглих прокурорів, давати їм обов'язкові вказівки, доповнювати або змінювати апеляції, касаційні та окремі подання, виправляти помилки, забезпечуючи єдину наглядову політику і законність.

Принцип централізації зумовлений особливостями виконання функцій, покладених на єдину систему органів прокуратури на території всієї держави. Централізація проявляється в підпорядкованості прокурорів нижчого рівня вищестоящим, а всі прокурори всіх рівнів — Генеральному прокуророві України. Така сувора підпорядкованість виключно по вертикалі вказує на завершеність внутрішньої централізації системі органів прокуратури. Стосовно так званої зовнішньої централізації, то вона передбачає підпорядкованість Генерального прокурора України і всіх органів прокуратури вищим органам влади. У Конституції України немає чіткого визначення того, якому органу підпорядкований Генеральний прокурор, перед ким він відповідальний і кому підзвітний.

У Законі України «Про прокуратуру» (ст. 2) сказано лише про те, що Генеральний прокурор України не менш як один раз на рік інформує Верховну Раду України про стан законності. Наслідки такої інформації не визначаються.

Таке ставлення держави до прокуратури України може розцінюватися, як висока довіра до посадової особи Генерального прокурора і до системи органів, які він очолює. Така довіра до органів прокуратури вимагає від них суворої самодисципліни стосовно виконання функцій, покладених на прокуратуру» завдань прокурорського нагляду за додержанням законів. У цьому плані мають бути максимально використані можливості встановленої внутрішньої централізації та ієрархічної підпорядкованості органів прокуратури.

Значення принципу централізації для системи органів прокуратури полягає в тому, що забезпечується її цілісність і монолітність, створюється можливість діяти в одному напрямі щодо здійснення функцій, покладених на прокуратуру, — захист прав, свобод і законних інтересів громадян.

Генеральний прокурор має реальну можливість централізовано зосередити необхідні відомості, документи, статистичні дані тощо про діяльність органів прокуратури і на цій підставі узагальнювати практику, аналізувати її і виробляти найбільш ефективну тактику; і стратегію з поліпшення прокурорського нагляду та виконання інших функцій і завдань.

З цією метою видавати відповідні накази, розпорядження, інструкції та інші акти.

Принцип централізації дає також змогу вирішувати кадрові питання в централізованому порядку.

Доцільно звернути увагу на те, що принципи централізації органів прокуратури та їх єдності за суттю не є формально-бюрократичними, а за своєю природою й метою носять демократичний характер, спрямовані на захист прав і законних інтересів громадян, на забезпечення єдиної законності. Централізм також не виключає творчого початку, ініціативи нижчестоящих прокурорів, самостійності в прийнятті власних рішень (особливо тих, що ґрунтуються на переконанні), вільної оцінки доказів і обставин справи, з дотриманням вимог закону. Ніхто, навіть прокурор вищого рівня, не має права вимагати від підлеглих діяти всупереч своїм переконанням, своєї совісті, наприклад, давати державному обвинувачеві вказівку щодо зайняття конкурентної позиції в суді, стосовно міри покарання тощо. Без участі в судовому засіданні дуже важко доводити законні й обґрунтовані вказівки. Необхідно безпосередньо знати відповідні докази і обставини справи, оцінку процесу його учасниками.

Відповідно до пункту 8 частини 1 статті 3 Закону України «Про прокуратуру» засада поваги до незалежності суддів передбачає заборону публічного висловлювання сумнівів щодо правосудності судових рішень поза межами процедури їх оскарження у порядку, передбаченому процесуальним законом. Дана норма продубльована і в статті 17 Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів. Більше того, Кодекс визначає взаємовідносини з органами державної влади та органами місцевого самоврядування (стаття 24), відповідно до чого прокурор не повинен втручатися в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, крім випадків, передбачених законом; він має у межах повноважень співпрацювати з ними при виконанні своїх службових обов'язків, якщо це не суперечить принципу його незалежності. А стаття 26 Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів закріплює взаємовідносини прокуратури з органами судової влади. Відповідно з метою забезпечення справедливого та об'єктивного правосуддя прокурор у відносинах із суддями та присяжними повинен дотримуватися взаємоповаги, усвідомлюючи важливість спільних завдань щодо утвердження в суспільстві верховенства права та законності. Виходячи з цього, взаємовідносини прокуратури та суду – це урегульовані правовими нормами та правилами професійної етики зв'язки, що виникають у процесі їх спільної діяльності і виражаються у поведінці уповноважених суб'єктів таких відносин, що спрямовані на найефективніше виконання мети та завдань зазначених органів. Таким чином, працівник прокуратури не може неправомірно впливати на здійснення правосуддя, у тому числі шляхом спілкування з представниками судової влади поза офіційною процедурою взаємовідносин у рамках відповідного провадження. Оцінка дій суддів та законності судових рішень може публічно надаватися працівником прокуратури лише в межах і

порядку, встановлених законодавством. Повага до незалежності суддів передбачає заборону публічного висловлювання сумнівів щодо правосудності судових рішень поза межами процедури їх оскарження прокурором у порядку, передбаченому процесуальним законом. На думку дослідників, публічними слід вважати висловлювання чи коментарі, надані під час виконання особою своїх повноважень чи з використанням службового становища, а також при усвідомленні можливості опублікування їх у пресі, передання по радіо, телебаченню чи з використанням інших засобів масової інформації; поширення в мережі Інтернет чи з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку; викладення в характеристиках, заявах, листах, адресованих іншим особам; повідомлення в публічних виступах, в електронних мережах, а також в іншій формі. Тому, як зазначається, ця засада покликана бути ще однією «опорою» авторитету суду, його об'єктивності, справедливості та професіоналізму. Втім подібні вислови ставлять під сумнів не лише діяльність суду, а й етичні, професійні та моральні якості працівника прокуратури, який дозволяє собі їх здійснювати. Саме тому виникає потреба ще в одній засаді, яка гарантувала б особистісні якості кожного працівника прокуратури. У зв'язку із цим науковці називають такі універсальні основи взаємовідносин прокуратури та суду, із якими ми цілком можемо погодитися. По-перше, це принципи самостійності та незалежності в їх діяльності. Це означає відсутність відносин підлеглості між ними, адміністративного втручання у справи один одного, самостійність у прийнятті рішень і виконанні своїх функцій. І прокуратура, і суди становлять собою автономні системи, повністю незалежні одна від одної, що є гарантією їх неупередженості, об'єктивності та справедливості при вирішенні покладених на них завдань, у тому числі у кримінальному судочинстві. По-друге, це принцип взаємної поваги у їх відносинах. Працівники суду та прокуратури будь-якого рівня мають поважати незалежність свого партнера у справі утвердження законності та правопорядку, неухильно дотримуватися етичних норм поведінки в процесі своєї діяльності, сприяти формуванню у громадян почуття поваги до органів прокуратури та суду. По-третє, це принцип законності. Взаємовідносини суду та прокуратури мають будуватися винятково на підставі норм чинного законодавства та правил професійної етики, а діяльність цих органів має проходити в межах наданих їм законом повноважень. По-четверте, принцип системності та субординації в організації діяльності кожного із зазначених органів. Він полягає у тому, що і суди, і прокуратура мають чітку систему органів, визначених законом, кожна з яких організаційно підпорядкована вищестоящому органу (Верховному Суду чи Офісу Генерального прокурора в особі їх керівників). Процесуальними кодексами, наказами Генерального прокурора суворо регламентовані вид та обсяг взаємовідносин на відповідних рівнях. По-п'яте, принцип взаємодії та взаємного сприяння. Він полягає в тому, що прокуратура та суди спільно вирішують питання узагальнення судової та прокурорсько-слідчої практики, проведення навчальних конференцій та семінарів, обміну досвідом та інформацією,

організації засідань суду, явки свідків, забезпечення захисту учасників процесу, життя, здоров'я, майна суддів та прокурорів, їх близьких родичів у випадках, визначених законом. По-шосте, принцип взаємного стримання та противаг. Стримання полягає у судовому контролі за рішеннями і діями прокурорсько-слідчих працівників, вирішенні судом скарг на дії, бездіяльність та рішення прокурорів, розгляді судом позовних заяв про відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями і діями посадових осіб прокуратури, а з боку прокуратури – у ініціюванні перегляду судових рішень, кримінальної та дисциплінарної відповідальності суддів. І наостанок необхідно зазначити, що відповідно до Закону України «Про прокуратуру» прокурори зобов'язані неухильно дотримуватися засад організації та діяльності прокуратури України; їх порушення тягне за собою відповідальність, встановлену законом

Відтак очевидною й безспірною є необхідність у високих вимогах до осіб, на яких покладаються функції державної охорони та захисту від протиправного посягання на права, свободи й законні інтереси, а також забезпечення дотримання законів усіма учасниками правовідносин.

Така роль прокурорів була ще раз підтверджена спільною позицією на конференції Генеральних прокурорів країн Європи «Роль прокуратури в захисті прав людини та публічних інтересів поза кримінально-правовою сферою», що була проведена під егідою Ради Європи у липні 2008 р. (м. Санкт-Петербург, Росія), на якій констатовано, що в усіх державах-членах прокурори відіграють важливу роль і несуть обов'язок із захисту прав людини, забезпечення законності й захисту публічних інтересів.

Ще в листопаді 1991 р., одразу після прийняття Закону України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 р. № 1789-ХІІ, була прийнята Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України» від 06.11.1991 р. № 245-18, у ст. 2 якої визначені обов'язкові вимоги до працівників прокуратури, як-то: 1) високі моральні якості, 2) принциповість і непримиренність до порушень законів, 3) поєднання виконання своїх професійних обов'язків із громадянською мужністю, справедливістю й непідкупністю.

Працівники прокуратури повинні особисто суворо додержуватись вимог закону, виявляти ініціативу в роботі, підвищувати її якість та ефективність і сприяти своєю діяльністю утвердженню верховенства закону, забезпеченню демократії, формуванню правосвідомості громадян, поваги до законів, норм і правил суспільного життя. Указані етичні правила тривалий час були єдиними вимогами до професійної поведінки працівників прокуратури, викликаючи в дослідників багато запитань щодо доцільності існування деяких із них і можливості практичної їх реалізації та контролю, доки не був затверджений Наказ Генерального прокурора України «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України» від 15.12.2011 р. № 2гн, а згодом схвалений Всеукраїнською конференцією працівників прокуратури 28.11.2012 р. і затверджений Наказом Генерального прокурора України від 28.11.2012 р. № 123 «Кодекс професійної етики та поведінки

працівників прокуратури» (далі - Кодекс). Кодексом встановлено, що виконання покладених на прокуратуру завдань потребує від її працівників високого професіоналізму, неупередженості, чесності, порядності й здатності протистояти намаганням неправомірного впливу на їхню службову діяльність.

Як зазначає О. Проневич, практика більшості зарубіжних країн свідчить, що формалізація вимог щодо професійної етики й поведінки працівників прокуратури здійснюється на рівні деонтологічних кодексів [9]. Подібні консолідовані акти, які містять морально-етичні вимоги до працівників прокуратури, прийняті й доволі успішно діють у країнах Європи, зокрема у Великобританії, Ірландії, Латвії, Литві, Угорщині, Боснії та Герцеговині тощо.

Відповідно до ст. 4 Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури, визначені основні принципи професійної етики та поведінки працівників прокуратури: 1) верховенство права й законність; 2) повага до прав і свобод людини та громадянина; 3) незалежність і самостійність; 4) політична неупередженість і самостійність; 5) толерантність; 6) рівність перед законом, презумпція невинуватості; 7) справедливість і об'єктивність; 8) професійна честь і гідність, формування довіри до прокуратури; 9) конфіденційність; 10) прозорість службової діяльності; 11) утримання від виконання незаконних рішень чи доручень; 12) недопущення конфлікту інтересів; 13) компетентність і професіоналізм; 14) зразковість поведінки й дисциплінованість.

Кожен принцип є не просто вихідним положенням якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку, а орієнтиром, який містить вимоги до певної категорії, системи чи механізму. Ті вимоги, що містяться в принципах професійної етики та поведінки працівників прокуратури, є адекватними й пропорційними функціям, які покладаються на прокуратуру України.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. № 1697-УІІ, на прокуратуру покладаються функції: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництва інтересів громадянина або держави в суді; 3) нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних із обмеженням особистої свободи громадян.

На думку О. Толочко й С. Подкопаєва, Кодекс професійної етики та поведінки прокурора має кілька загальних цілей: 1) визначення і стимулювання високих стандартів поведінки, 2) допомога в прийнятті прокурором рішень, 3) посилення довіри з боку громадян до професійної діяльності й посади прокурора.

Можна погодитись із авторами в тому твердженні, що закріплені в Кодексі стандарти не зможуть регламентувати поведінку прокурорів у кожній окремо взятій ситуації. Але, з одного боку, вони слугуватимуть їм

системою орієнтирів при вирішенні того чи іншого конкретного поведінкового питання, а з іншого - стануть тією нормативною базою, на якій ґрунтуватимуться конкретні норми і практика дисциплінарних комісій прокуратури, доповнюючи Кодекс правильним змістом.

Широкий спектр професійно-особистісних і морально-етичних вимог містять міжнародні документи щодо професійної етики та поведінки прокурорів. Протягом останніх десятиріч різними міжнародними структурами розроблено низку таких документів. Викладені в них вимоги здебільшого представлені через призму урегулювання поведінки прокурора в службовій і позаслужбовій сферах.

Варто зауважити, що фактичними підставами прийняття Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури в Україні, як зазначалось раніше, стало широке застосування подібних інструментів регулювання в країнах Європи, а юридичними - широке коло міжнародно-правових актів, у тому числі Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод і рішення Європейського Суду з прав людини, Керівні принципи ООН щодо ролі прокурорів, прийняті на Восьмому конгресі ООН у 1990 р., Стандарти професійної відповідальності та виклади основних обов'язків і прав прокурорів, ухвалені Міжнародною асоціацією прокурорів у 1999 р., Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів (Будапештські принципи), ухвалені Конференцією генеральних прокурорів країн-членів Ради Європи у 2005 р. .

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Охарактеризувати генезу формування основних принципів організації й діяльності прокуратури.
2. Якими є новітні тенденції розвитку теорії та практики основ організації та діяльності прокуратури України?
3. Виявіть та продемонструйте кореляційний зв'язок між національними традиціями розвитку системи принципів прокуратури та найбільш прогресивними європейськими і світовими тенденціями у цій сфері.

ТЕМА 3.

СИСТЕМА І СТРУКТУРА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про поняття та характеристику прокурорської системи України, генезис розвитку системи прокуратури України, про правове регулювання побудови системи прокуратури України за принципами організації та діяльності прокуратури.

Охарактеризувати систему органів прокуратури, а також порядок утворення (реорганізації) і ліквідації органів прокуратури; історію становлення сучасної прокуратури незалежної України; місце у системі прокуратури та головні завдання офісу Генерального прокурора, обласних прокуратур, окружних прокуратур та апарату офісу Генерального прокурора.

Дослідити організаційну структуру Спеціалізованої антикорупційної прокуратури в Україні та аналоги у зарубіжних країнах; взаємозв'язок Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та інших антикорупційних органів та інституцій.

З'ясувати та визначити сучасні проблеми та тенденції розвитку прокуратури України у відповідності до міжнародних та європейських стандартів.

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати та систематизувати, демонструвати та вдосконалювати знання, розуміння та творчі здібності до формування принципово нових ідей та концепцій прокуратури;
- 2) поєднувати національні традиції розвитку правового регулювання у формуванні органів прокуратури та найбільш прогресивні європейські тенденції у цій сфері;
- 3) пояснювати та встановлювати зв'язок між сучасним станом та новітніми процесами розвитку організації діяльності у прокуратурах та її функціонування у цій сфері;
- 4) демонструвати інтегральне розуміння закономірностей та тенденцій розвитку інститутів прокуратури в Україні.

Література

нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України / Затверджений Законом № 4651-VI від 05.07.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 / № 90-91.

3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12.

4. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури, затверджено наказом Генерального прокурора України від 28 листопада 2012 року № 123. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/1nordoc.ntml>

5. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print

6. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів спеціальними підрозділами та іншими органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю: наказ Генерального прокурора України № 4/2 гн від 21.03.13. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

7. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів держави в суді та при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України № 186 від 21.09.2019. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0186900-18#Text>

8. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва : наказ Генерального прокурора України №8 від 22.11.14. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

9. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 218 гн від 18.09.2015. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=1880

01. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 1 гн від 26.12.2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

11. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні, наказ Генерального прокурора України № 4 від 19.12.2012 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

12. Про особливості організації діяльності органів прокуратури у сфері транспорту: наказ Генерального прокурора України №3/1 гн від 28.12.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102)

13. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність: наказ Генерального прокурора України №4/1 гн від 3.12.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102)

14. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України № 6 гн від 28.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

15. Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України: наказ № 2 гн від 15.09.2014. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

16. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури

України: наказ Генерального прокурора України № 15 гн від 19.01.2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print

17. Концепція судово-правової реформи в Україні / Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію судово-правової реформи в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 1992. - № 30. - Ст. 426

18. Деякі питання утворення Тренінгового центру прокурорів України: наказ Офісу Генерального прокурора № 130 від 05 березня 2020 року Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

19. Про відділ внутрішнього аудиту та фінансового контролю Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 44 від 24.01.20. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

20. Про Генеральну інспекцію Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 116 від 27.02.2020 Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

21. Про затвердження «Положення про відділ внутрішнього аудиту та фінансового контролю Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 44 від 24.01.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

22. Про затвердження Положення про Генеральну інспекцію Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 116 від 27.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

23. Про затвердження Положення про управління правового забезпечення Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора №192 від 15.04.2020

24. Про ліквідацію Національної академії прокуратури України» Наказ Генерального прокурора № 129 від 05.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

25. Про окремі питання забезпечення початку роботи спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері (на правах обласних прокуратур): наказ Генерального прокурора № 66 від 05.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

26. Про розподіл обов'язків між керівництвом: наказ Офісу Генерального прокурор: № 164 від 27 березня 2020 року Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

27. Про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 125 від 05.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

28. Про Спеціалізовану прокуратуру у сфері нагляду за кримінальними провадженнями про військові злочини та у сфері оборонно-промислового комплексу (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 126 05 березня 2020 року. Режим доступу:

<https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

29. Про створення кадрової комісії Офісу: наказ Генерального прокурора від 16.06.2020 № 281 Генерального прокурора». Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

30. Про управління інформаційної політики Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 44 від 24.01.2020. URL. <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

31. Про управління організації прийому громадян, розгляду звернень та запитів Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 262 від 03.06.2020. URL. <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

32. Про утворення дисциплінарної комісії з розгляду дисциплінарних справ Офісу Генерального прокурора: наказ виконувача обов'язків Генерального № 151 від 16.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

33. Статут Тренінгового центру прокурорів України Затверджено наказом Генерального прокурора № 130 від 05 березня 2020 року. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література:

1. Баганець О. О. Правові засади здійснення реформи прокуратури в Україні // Актуальні проблеми правознавства. - 2019. - Вип. 1. - С. 43-48.

2. Басараб Р. І. Гарантії діяльності Генерального прокурора України / Р. І. Басараб/ Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 71. - С. 327-333.

3. Билиця І. О. Професійна етика прокурора : монографія / І. О. Билиця ; НУ "ОЮА", рец. : В. Д. Берназ, В. В. Долежан. - Одеса : Юрид. л-ра, 2015. - 184 с.

4. Бойко А.И. Прокуратура: «око государево» или правозащитная организация ? // Право и политика. – 2004. – № 7. – С.49 – 55.

5. Бортун М. Прокуратура в системі поділу державної влади // Віче. – 2008. – №5. – С. 43-45.

6. Бриль Г.Г. Правовое регулирование прокурорского надзора в пореформенной России (вторая половина XIX века) // История государства и права.–2008. – №2. – С.25-27.

7. Вандін Є. В. Організаційно-правові засади діяльності спеціалізованої антикорупційної прокуратури України : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Вандін Євген Валерійович ; НУ "ОЮА", наук. керівник Н. О. Рибалка, офіційні опоненти: В. В. Сухонос, В. М. Кравчук. - Одеса, 2017. - 205 с.

8. Вдовитченко В. О. Місце військових прокуратур у системі забезпечення законності діяльності сил охорони правопорядку. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Юридичні науки. - 2019. - Вип. 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2019_1_6

9. Вільгушинський М. Й. Окремі питання реформування інституційних засад діяльності органів прокуратури (процесуальний аспект) / М. Й. Вільгушинський, Ю. Б. Хім'як // Судова апеляція . - 2018. - № 1. - С. 20-32.

10. Головкін О. В. Проблемні аспекти діяльності прокуратури України як суб'єкта забезпечення національної безпеки України в екологічній сфері / О. В. Головкін, І. Р. Сказко // Судова апеляція . - 2018. - № 1. - С. 11-19.

11. Добровольський Д. М. Незалежність як засада організації та діяльності органів прокуратури : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Добровольський Дмитро Миколайович ; наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. І. Малюга. - Одеса, 2016. - 195 с.

12. Долежан В.В. Проблеми визначення статусу прокуратури у діяльності Конституційної Асамблеї // Вісник Національної академії прокуратури України – № 3 (27) – 2012. – С. 16-22.

13. Долежан В.В. Завдання і порядок участі прокурора в перегляді судових рішень у кримінальних справах. // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 16 – 17 травня 2013 р.). Т.2 / Відп. за випуск д.ю.н. В.М. Дрьомін // Націон. ун-т “Одеська юридична академія”. – О.: Фенікс, 2013.

14. Долежан В. В. Реформування прокуратури: процес завершено? / В. В. Долежан // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук. -практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). 2017.: Т. 2. 2017. - 848 с. - С. 134-135.

15. Д'ячков Д. С. Принцип системності побудови органів прокуратури: проблемні аспекти / Д. С. Д'ячков // Часопис Київського університету права : Укр. науково-теоретичний часопис . 2001-. - 2017. - № 3. - С. 121-126.

16. Загородній В. Є. Професійна підготовка прокурорів у контексті прийняття нового Закону України "Про прокуратуру" / В. Є. Загородній// Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 5 (ч. 2 кн. 2). - С. 109-114.

17. Каркач П. М. Прокурор у судовому провадженні (процесуальні та криміналістичні аспекти): навч. посіб. / П. М. Каркач; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків: Право, 2014. - 185 с.

18. Кісліцина І.О. Актуальні питання підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді / І. О. Кісліцина // Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В.В. Долежана / уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С.І. Єленич ; відп. ред. Н.М. Бакаянова. – Одеса: Юридична література, 2018. – 176 с. С. 158-160.

19. Кісліцина І.О. Актуальні питання реформування системи прокуратури / І. О. Кісліцина // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Т. 1. – 484 с. С. 373-377.

20. Ключков В. Взаємодія Генеральної прокуратури України з вищими органами державної влади щодо реалізації та захисту прав і свобод людини //

Вісник прокуратури. – 2011. - № 5. - С. 33-39

39. Ковальчук І.С. Перспективи удосконалення порядку зайняття посади Генерального прокурора України / І.С. Ковальчук // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). 2017.: Т. 2. 2017. - 848 с. - С. 143-145.

40. Ковальчук І.С. Органи прокуратури на шляху реформування / І.С. Ковальчук // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Т. 1. – 484 с. С. 377-379.

41. Косюта М. Окремі аспекти діяльності прокурора поза сферою кримінальної юстиції (за новим Законом України "Про прокуратуру") / Михайло Косюта, Наталія Наулік // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2014. - № 5. - С. 5-10.

21. Косюта М.В. Прокуратура України: Навчальний посібник. –Одеса: Юридична література, 2007. -312с.

22. Кощинець В. Принципи діяльності та визначення статусу органів прокуратури в контексті рішень Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. - 2011. - № 2. - С. 93-101

23. Козьяков І. Спеціальна підготовка кандидата на посаду прокурора: європейський досвід / І. Козьяков // Вісник прокуратури. - 2015.- № 1. - С. 5-14.

24. Лапкін, А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні: навч. посіб. у схемах / А. В. Лапкін. - вид. 4-те, змін. та доп. - Х.: Право, 2017.-152 с.

25. Молдован В. В. Прокуратура України : навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. - Київ : Правова єдність, 2016. - 270 с.

26. Нестерчук Л.П. Взаємодія прокурора з контролюючими органами при здійсненні нагляду за додержанням законодавства з захисту прав споживачів / Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук.конф. професор-виклад. складу, присвяч.15-річчю НУ "Одеська юридична академія" та 165-річчю Одес.школи права. - вид.Одеса: Фенікс, Том 2. - 2012. - С.169-171.

27. Організація судових та правоохоронних органів: навч.посіб.: у 2-хч./ Т.Б.Вільчик, П.М.Каркач, А.В.Лапкін та ін.; за ред. Л.М.Москвич. ч.2 «Основи правоохоронної та правозахисної діяльності»–Х.: Право, 2016-364 с.

28. Озерський, І. В. Психологія прокурорської діяльності : навч. посіб. (альбом схем) / І. В. Озерський. - Полтава : Копі-центр, 2008. - 246 с.

29. Подкопаєв С. В.Основні компоненти кадрового забезпечення прокурорської діяльності / С. В. Подкопаєв/ Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 72.- С. 380-392.

30. Полянський Ю.Є. Актуальні проблеми правового регулювання організації та діяльності прокуратури (цілі, завдання, принципи) / Ю.Є. Полянський // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи:

матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 листопада 2011 року) / редкол.: Ю.М. Дьомін (відпов. ред.), М.К. Якимчук, І.М. Козьяков та ін.). – К.: Національна академія прокуратури України, 2012. – С. 52-57.

31. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури / Ю. Є. Полянський // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017.: Т. 2. 2017. - 848 с. - С. 131-133.

32. Полянський Ю.Є. Особливості правового статусу прокурора-державного обвинувача за кримінальним процесуальним кодексом України. // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 16 – 17 травня 2013 р.). Т.2 / Відп. за випуск д.ю.н. В.М. Дрьомін // Націон. ун-т “Одеська юридична академія”. – О.: Фенікс, 2013. – С.210 – 212.

33. Полянський Ю. Участь прокурора в діяльності Міжнародного кримінального суду / Ю. Полянський, О. Свіда // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. - 2017. - № 1. - С. 51-57.

34. Попович Є. Суть і ознаки принципів організації та діяльності прокуратури // Вісник прокуратури. – 2006. – №9. – С.65–70.

30. Процесуальні документи досудового розслідування (слідчого, прокурора, адвоката та слідчого судді) : наук.-практ. посіб. / [За заг. ред. М. А. Погорецького та О. П. Кучинської]. - К. : Алерта, 2018. - 254 с.

Толочко Я. Міжнародно-правові стандарти незалежності прокурорів та їх реалізація в Україні / Я. Толочко // Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 2 (ч. 2, кн. 2).- С. 270-276.

31. Ткаченко В. Нова українська прокуратура: спроби аналізу / В. Ткаченко // Юридичний журнал. - 2014. - № 4-5.- С. 32-37.

32. Хащина Т. Наглядова функція прокуратури // Вісник прокуратури. - 2011. - № 1. - С. 41-43.

33. Чорний Д.М. Співвідношення прокурорського нагляду та процесуального керівництва досудовим розслідуванням / Д.М. Чорний // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Т. 1. – 484 с. С. 394-397.

34. Ясинський Г.М. Місце прокуратури в системі державних органів // Юридична освіта і правова держава: Зб. наук. пр. – Одеса, 1997 – С. 59 -62.

План

1. Поняття системи органів прокуратури України. Особливості сучасної побудови системи прокуратури.
2. Історія становлення сучасної системи прокуратури.
3. Офіс Генерального прокурора, обласні прокуратури, окружні прокуратури: їхнє місце у системі прокуратури та головні завдання. Апарат Офісу Генерального прокурора.

4. Спеціалізована антикорупційна прокуратура в Україні та аналоги у зарубіжних країнах. Взаємозв'язок Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та інших антикорупційних органів та інституцій.

Основний зміст

Органи прокуратури, кожен в межах своєї компетенції, відіграють реальну і конкретну роль у виконанні завдань і здійсненні функцій, покладених на прокуратуру. Їх система та структура побудовані так, щоб вплив прокуратури на забезпечення законності, правопорядку, прав і законних інтересів громадян був ефективним, всеохоплюючим на всій території України і на всіх напрямках соціальних відносин, урегульованих законами.

Це свідчить про те, що сукупність органів прокуратури, їхня структура потребують системного аналізу і вивчення. Головне у системному підході — своєрідне бачення об'єкта, технологія, орієнтація та такі уявлення, як цілісність, організація, управління. Це стосується і системи органів прокуратури, що має свою внутрішню структуру, елементами якої в масштабі системи є самі окремі органи прокуратури, котрі, у свою чергу, мають свою структуру виходячи з організації їх діяльності.

У науці поняття «система» розглядається як складне і багатозначне.

Достатньо сказати, що визначень цього поняття існує близько 40. А наука, як відомо, на місці не стоїть, змінюються, уточнюються відповідні поняття та категорії.

У філософському аспекті система — це специфічно виділені з оточуючої дійсності цілісні множини елементів, об'єднаних між собою сукупністю внутрішніх зв'язків або відносин. Соціальні системи (якою і є система органів прокуратури України) завжди цілісні, а не сумативні, не є простою сумою, конгломератом, сумішшю чогось. Щодо цієї тези доречно навести образні слова проте, що саме існування міста як такого відрізняється від простої множинності окремих будинків. Тут ціле - не просто (7 ма своїх частин. Це свого роду організм . Множинність об'єктів можна визнати системою лише тоді, коли існують між ними системотвірні зв'язки, що надають системі цілісності, нових якостей і властивостей. Таким чином, образно можна сказати, що цегла, звалена самоскидом на купу, не є системою. А якщо ця цегла складена певним чином, то вона може бути елементом, скажімо, якоїсь будівельної системи, де зводяться житлові будинки та інші будівлі, інтеграція котрих може дати поняття «місто» — як населений пункт, адміністративно- політичний, соціально-економічний та історико-культурний центр відповідної території зі своїми будівлями, мешканцями, підприємствами, установами, організаціями тощо, сукупність яких створює свою більш складну систему. Отже, система сама по собі не існує, вона пов'язана з іншими системами, вона може бути елементом більш складних систем тощо. Це стосується і системи органів прокуратури, що пов'язана з системами органів правосуддя, органів внутрішніх справ, Служби безпеки тощо. Система і структура прокуратури мають свою

історію. Як відомо, в Царській Росії прокуратура входила в систему органів юстиції. Після Жовтневої революції, за доби Центральної Ради УНР прокуратура утворюється при Генеральному Суді, апеляційних і окружних судах. Очолював її старший прокурор Генерального Суду, в структуру його штату входили три прокурори, писар і його помічник.

За доби гетьманату прокуратура входила спочатку в систему Міністерства судових справ, а потім — в Міністерство юстиції.

За часів директорії прокуратура також відносилася до системи органів юстиції і складалася із старшого прокуратора, чотирьох прокураторів і секретаря прокуратора. За радянських часів при заснуванні прокуратури 1922 року в системі нарком'юсту був створений Відділ прокуратури під керівництвом народного комісара юстиції. У губерніях теж були створені прокуратури. Кількість помічників прокурора визначалася штатами окремо для кожної губернії. При реввоєнтрибуналах і воєнно-транспортних ревтрибуналах перебували воєнні прокурори, безпосередньо підпорядковані помічнику прокурора Республіки, при Верховному трибуналі ВУЦВК.

1924 року Прокуратура була введена в структуру Верховного Суду СРСР, але в республіках органи прокуратури діяли в системі нарком'юсту, за винятком військових прокуратур, відносно яких прокурор Верховного Суду

СРСР мав владу на всій території Радянського Союзу. Не була виключенням і УРСР. Окрім того, в умовах НЕПу 1924 року при Верховному Суді була започаткована посада прокурора з трудових справ, а в найбільш розвинутих у промисловому відношенні губерніях такі прокурори входили до складу губернських. Прокурор з трудових справ при Верховному Суді мав постійне місцеперебування при наркоматі праці і користувався технічним апаратом бюро нагляду НКП з трудових справ. 1925 року після адміністративно-територіальної реформи в УРСР систему прокуратури склали 41 окружна прокуратура і прокуратура Молдавської АРСР.

1936 року після утворення Наркомату СРСР, прокурорсько-слідчі органи остаточно відокремились від системи НКЮ союзних республік і були підпорядковані Прокуратурі Союзу. 5 листопада 1936 року РНК СРСР приймає постанову «Про структуру прокуратури СРСР», за якою було скасовано в прокуратурі СРСР кілька відділів: промисловій, сільськогосподарській, зі справ торгівлі, кооперації і фінансів, відділ нагляду за соціально-культурними установами, відділ з побутових справ. Цією ж постановою були затверджені такі структури: головна воєнна прокуратура, головна прокуратура залізничного транспорту, головна прокуратура водного транспорту, відділ загального нагляду, кримінально-судовий відділ, цивільно-судовий відділ, слідчий відділ, відділ зі спеціальних справ, відділ з нагляду за місцями ув'язнення, відділ зі скарг, відділ кадрів, група обліку й інформації, особливий сектор, управління справами, секретаріат.

Безпосередньо при прокуророві Союзу РСР перебували прокурори для особливих доручень, слідчі з найважливіших справ, інспектори і консультанти. Було також запропоновано стосовно цієї структури

встановлювати структуру прокуратур союзних і автономних республік, країв і областей. Це правило поширювалося і на УРСР. Відповідно до Положення про прокуратуру Союзу РСР 1933 року систему органів прокуратури та її структуру складали прокуратура Союзу РСР, куди безпосередньо входили воєнна і транспортна прокуратури. Кількість відділів і розклад штатів встановлювалися прокурором Союзу за узгодженням з народним комісаром робітничо-селянської інспекції Союзу РСР. Відділи очолювали старші помічники чи помічники прокурора Союзу РСР, який також мав своїх заступників.

Відносини з прокурорами автономних республік, країв, областей і районів прокурор Союзу здійснював, як правило, через прокурорів союзних республік.

Генеральний прокурор СРСР згідно із Положенням про прокурорський нагляд в СРСР від 1955 року, за яким втрачало чинність Положення про прокуратуру Союзу РСР від 1933 року, видав наказ від 10 квітня 1956 року «Про структуру центрального апарату прокуратури СРСР і прокуратур республік, країв і областей».

У центральному апараті прокуратури СРСР були затверджені слідче управління, управління кадрів, господарсько-фінансове управління та кілька відділів: загального нагляду, з нагляду за слідством в органах державної безпеки, з нагляду за розглядом в судах кримінальних справ, з нагляду за розглядом в судах цивільних справ, з нагляду за місцями позбавлення волі, із справ про неповнолітніх, контрольно-інспекторський, систематизації і пропаганди радянського законодавства, статистики, приймальня прокуратури (на правах відділу), канцелярія прокуратури СРСР (на правах відділу). До складу прокуратури СРСР увійшли головна воєнна прокуратура та головна транспортна прокуратура. При генеральному прокуророві перебували слідчі з особливо важливих справ, методична рада, а при прокуратурі СРСР — Всесоюзний НДТ криміналістики, журнал «Социалистическая законность». Було скасовано відділ з нагляду за органами міліції, а їхню функцію покладено на Слідче управління прокуратури Союзу і слідчі відділи прокуратур республік, країв і областей.

Генеральним прокурором СРСР були затверджені відповідні штати в центральному апараті прокуратури Союзу та в прокуратурах республік, країв та областей.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 3 березня 1960 року транспортні прокуратури в системі прокуратури СРСР були скасовані, а їхні функції повністю покладено на органи прокуратури союзних республік. 28 грудня 1963 року заступник Генерального прокурора СРСР у своїй вказівці № 7/115 зазначає! серйозні недоліки і упущення в роботі прокуратур республік і країв і областей по нагляду за додержанням законності й боротьбі зі злочинністю на залізничному транспорті, морському, річковому та цивільному повітряному флоті. 1929 року транспортні і прокуратури знову увійшли в систему органів прокуратури.

30 листопада 1979 року Верховна Рада СРСР прийняла Закон СРСР

«Про прокуратуру СРСР». Стаття 12 цього Закону Т була присвячена системі органів прокуратури, до складу якої Т мали увійти: Прокуратура Союзу СРСР, прокуратури союзних, автономних республік, країв, областей, прокуратури автономних областей, автономних округів, районних, міських прокуратур. У систему органів прокуратури увійшли також воєнні прокуратури, транспортні на залізничному, водному і повітряному Т транспорті та інші. Система воєнної прокуратури складалася Т з Головної воєнної прокуратури, воєнних прокуратур органів Збройних Сил СРСР, воєнних округів, округів ППО, груп військ і флотів; воєнні прокуратури армій, флотилій, з'єднань, гарнізонів і прирівняні до них воєнних прокуратур, що призначалися Головним воєнним прокурором і затверджувалися Генеральним прокурором СРСР. У Головній воєнній прокуратурі створювалися колегії.

Структура прокуратури Союзу РСР устанавлювалась уже не Генеральним прокурором, а затверджувалася постановою Президії Верховної Ради СРСР, як і раніше, за функціональним принципом без суттєвих змін. Це ж правило поширювалося і на прокуратури республік та інші. Стаття 15 Закону присвячена прокуратурам союзних республік, а ст. 16 — усім іншим органам прокуратури, що увійшли в систему прокуратури.

У Законі сказано, що прокуратури союзних республік очолюють прокурори союзних республік, які мають перших заступників і заступників. У цих прокуратурах організуються колегії у складі прокурора союзної республіки (голова) та інших керівних працівників органів прокуратури, персональний склад якої затверджувався Генеральним прокурором СРСР. У прокуратурах союзних республік організуються управління і відділи. Начальниками і їхніми заступниками були старші помічники й помічники прокурорів союзних республік. Прокурори союзних республік могли мати також помічників з особливих доручень. В управліннях і відділах були посади старших прокурорів і прокурорів. В основному така структура передбачалась і для прокуратур обласного рівня.

У суверенній Україні перший Закон про прокуратуру прийняла Верховна Рада України 5 листопада 1991 року. Тринадцята стаття цього Закону присвячена системі органів прокуратури. Згідно з текстом до системи увійшли: Генеральна прокуратура України, прокуратури Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя (на правах обласних), міські, районні, міжрайонні, інші прирівняні до них прокуратури, а також військові прокуратури. До органів військових прокуратур належать військові прокуратури регіонів і військова прокуратура Військово-Морських Сил України (на правах обласних), військові прокурори гарнізонів (на правах міських). До спеціалізованих прокуратур окрім військових належали транспортні прокуратури, природоохоронні, прокуратури з нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах.

Нині діюча редакція Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 зі змінами та доповненнями передбачає наступну структуру прокурорської

системи

- 1) Офіс Генерального прокурора;
- 2) обласні прокуратури;
- 3) окружні прокуратури;
- 4) Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

У разі потреби рішенням Генерального прокурора можуть утворюватися спеціалізовані прокуратури на правах структурного підрозділу Офісу Генерального прокурора, на правах обласних прокуратур, на правах підрозділу обласної прокуратури, на правах окружних прокуратур, на правах підрозділу окружної прокуратури.

Перелік, утворення, реорганізація та ліквідація спеціалізованих прокуратур, визначення їх статусу, компетенції, структури і штатного розпису здійснюються Генеральним прокурором. Особливості організації і діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури визначені статтею 8 Закону України «Про прокуратуру». Утворення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, визначення її структури і штату здійснюються Генеральним прокурором за погодженням з Директором Національного антикорупційного бюро України.

Офіс Генерального прокурора є органом прокуратури вищого рівня щодо обласних та окружних прокуратур, обласна прокуратура є органом прокуратури вищого рівня щодо окружних прокуратур, розташованих у межах адміністративно-територіальної одиниці, що підпадає під територіальну юрисдикцію відповідної обласної прокуратури.

Єдність системи прокуратури України забезпечується:

- 1) єдиними засадами організації та діяльності прокуратури;
- 2) єдиним статусом прокурорів;
- 3) єдиним порядком організаційного забезпечення діяльності прокурорів;
- 4) фінансуванням прокуратури виключно з Державного бюджету України;
- 5) вирішенням питань внутрішньої діяльності прокуратури органами прокурорського самоврядування.

У системі прокуратури може запроваджуватися спеціалізація прокурорів.

Офіс Генерального прокурора організовує та координує діяльність усіх органів прокуратури, забезпечує належне функціонування Єдиного реєстру досудових розслідувань та його ведення органами досудового розслідування, визначає єдиний порядок формування звітності про стан кримінальної протиправності і роботу прокурора з метою забезпечення ефективного виконання функцій прокуратури, а також здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління Офісу Генерального прокурора. . Офіс Генерального прокурора очолює Генеральний прокурор, який має двох перших заступників та заступників, а також заступника Генерального прокурора - керівника Спеціалізованої антикорупційної

прокуратури. У структурі Офісу Генерального прокурора утворюються департаменти, управління, відділи, а також Генеральна інспекція. Управління та відділи можуть бути самостійними або входити до складу департаменту (управління). Положення про самостійні структурні підрозділи Офісу Генерального прокурора затверджуються Генеральним прокурором.

Генеральний прокурор:

1) представляє прокуратуру у зносинах з органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, особами, підприємствами, установами та організаціями, а також прокуратурами інших держав та міжнародними організаціями;

2) організовує діяльність органів прокуратури України, у тому числі визначає межі повноважень Офісу Генерального прокурора, обласних та окружних прокуратур у частині виконання конституційних функцій;

3) призначає прокурорів на адміністративні посади та звільняє їх з адміністративних посад у випадках та порядку, встановлених цим Законом;

4) у встановленому порядку на підставі рішення відповідного органу про притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурора приймає рішення про застосування до прокурора Офісу Генерального прокурора, прокурора обласної прокуратури дисциплінарного стягнення або про неможливість подальшого перебування такої особи на посаді прокурора;

5) призначає на посади та звільняє з посад прокурорів Офісу Генерального прокурора у випадках та порядку, встановлених цим Законом;

6) здійснює розподіл обов'язків між першим заступником та заступниками Генерального прокурора;

7) затверджує акти з питань щодо внутрішньої організації діяльності органів прокуратури, у тому числі щодо електронного документообігу;

7¹) затверджує стратегію розвитку прокуратури;

7²) затверджує положення про систему індивідуального оцінювання якості роботи прокурорів та систему оцінювання якості роботи прокурорів;

7³) затверджує порядок вимірювання та регулювання навантаження на прокурорів;

8) забезпечує виконання вимог щодо підвищення кваліфікації прокурорів Офісу Генерального прокурора;

9) затверджує загальні методичні рекомендації для прокурорів з метою забезпечення однакового застосування норм законодавства України під час здійснення прокурорської діяльності;

9¹) за поданням Генеральної інспекції направляє матеріали до Державного бюро розслідувань;

9²) визначає порядок розгляду звернень щодо неналежного виконання прокурором, який обіймає адміністративну посаду, посадових обов'язків, встановлених для відповідної адміністративної посади;

10) виконує інші повноваження, передбачені цим та іншими законами України.

Генеральний прокурор видає накази з питань, що належать до його адміністративних повноважень, у межах своїх повноважень, на основі та на виконання Конституції і законів України.

Усі накази Генерального прокурора оприлюднюються державною мовою на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора на наступний робочий день після їх підписання з додержанням вимог режиму таємності. Накази Генерального прокурора, що є нормативно-правовими актами, набирають чинності з дня їх оприлюднення, якщо інше не передбачено самим актом, але не раніше дня оприлюднення. Накази Генерального прокурора або їх окремі частини можуть бути оскаржені фізичними та юридичними особами до адміністративного суду в порядку, встановленому законом.

Структура Офісу Генерального прокурора:

Генеральний прокурор

Перші заступники генерального прокурора

Заступники генерального прокурора

Заступник генерального прокурора – керівник спеціалізованої антикорупційної прокуратури

Патронатна служба (на правах відділу)

Департамент інформаційно-аналітичного та організаційного забезпечення, контролю виконання та перевірок стану організації прокурорської роботи:

Управління організаційного забезпечення діяльності керівництва:

- відділ організаційного забезпечення діяльності Генерального прокурора;
- відділ організаційного забезпечення діяльності заступників Генерального прокурора;

Управління організаційно-контрольної діяльності:

- відділ організації роботи та контролю виконання;
- відділ забезпечення взаємодії з структурними підрозділами з питань реформування органів прокуратури;

Управління аналітичного забезпечення діяльності Генерального прокурора:

- відділ аналітичної роботи;
- відділ організаційного забезпечення діяльності органів прокурорського самоврядування;

Управління перевірок стану організації прокурорської роботи:

- відділ перевірок стану організації прокурорської роботи;
- відділ нагляду за організацією процесуального керівництва, підтримання обвинувачення в суді у актуальних та резонансних провадженнях;

Управління взаємодії з органами державної влади:

- відділ взаємодії з Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Офісом Президента України;
- відділ взаємодії з іншими центральними органами влади та документального забезпечення.

Департамент кадрової роботи та державної служби:

Управління роботи з кадрами:

- Відділ роботи з кадрами;

Управління роботи з персоналом державної служби:

- Відділ роботи з персоналом державної служби;
- Відділ штатів, обліку кадрів та мобілізаційної роботи.

Відділ забезпечення діяльності кадрової комісії з розгляду дисциплінарних скарг про вчинення прокурором дисциплінарного проступку та здійснення дисциплінарного провадження щодо прокурорів

Департамент кримінальної політики та аналітики:

Управління кримінальної політики та аналітики:

- відділ визначення кримінальної політики;
- відділ аналітичної діяльності;

Управління контролю якості прокурорської діяльності:

- Відділ оцінки якості роботи прокурорів;
- Відділ методологічного забезпечення діяльності прокурорів.

Департамент організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням органів поліції і фіскальної служби та у кримінальних провадженнях щодо організованої злочинності:

Управління нагляду за додержанням законів національною поліцією України:

- Перший відділ організації процесуального керівництва та підтримання публічного обвинувачення;
- Другий відділ організації процесуального керівництва та підтримання публічного обвинувачення;
- Відділ організації процесуального керівництва та підтримання публічного обвинувачення у територіальних підрозділах;
- Відділ контролю за негласною діяльністю;

Управління нагляду за додержанням законів державною фіскальною службою України:

- Відділ організації процесуального керівництва, підтримання публічного обвинувачення та контролю за негласною діяльністю;
- Відділ організації процесуального керівництва та підтримання публічного обвинувачення у територіальних підрозділах;

Управління нагляду та процесуального керівництва у кримінальних провадженнях щодо організованої та транснаціональної злочинності:

- Відділ організації процесуального керівництва та підтримання публічного обвинувачення;
- Відділ організації процесуального керівництва та підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях щодо транснаціональної злочинності;
- Відділ організації процесуального керівництва та підтримання публічного обвинувачення у територіальних підрозділах;
- відділ контролю за негласною діяльністю;

Відділ координації та аналізу;

Відділ документального забезпечення.

Департамент нагляду за спеціальними органами правопорядку:

Управління кримінальних проваджень:

- Відділ процесуального керівництва досудовими розслідуваннями служби безпеки України та підтримання обвинувачення;
- Відділ процесуального керівництва досудовим розслідуванням щодо захисту суверенітету і територіальної цілісності України та підтримання обвинувачення;
- Відділ процесуального керівництва та підтримання обвинувачення щодо співробітників спеціальних органів правопорядку;
- Відділ боротьби з тероризмом;

Управління нагляду:

- Відділ нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю СБУ та держприкордонслужби;
- Відділ нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю ДБР та інших органів;
- Відділ нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю національної поліції та бюро фінансових розслідувань;

Управління координації:

- Відділ нагляду за органами досудового розслідування та підтримання обвинувачення;
- Відділ координації та інформаційно-аналітичної роботи;

Відділ документального забезпечення.

Спеціалізована прокуратура у сфері нагляду за кримінальними провадженнями про військові злочини та у сфері оборонно-промислового комплексу (на правах Департаменту):

Управління процесуального керівництва у кримінальних провадженнях:

- Перший відділ процесуального керівництва;
- Другий відділ процесуального керівництва;

Управління процесуального керівництва у кримінальних провадженнях про злочини у сфері оборонно-промислового комплексу:

- Перший відділ процесуального керівництва;
- Другий відділ процесуального керівництва;

Управління нагляду за додержанням законів у кримінальному провадженні та при проведенні оперативно-розшукової діяльності:

- Відділ організації процесуального керівництва;
- Відділ підтримання публічного обвинувачення в суді та нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях;
- Відділ нагляду за додержанням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності;

Організаційно-методичний відділ.

Департамент процесуального керівництва в особливо важливих кримінальних провадженнях:

- Відділ процесуального керівництва у кримінальних провадженнях щодо розкрадання державних коштів;
- Відділ процесуального керівництва у кримінальних провадженнях у кредитно-фінансовій сфері;
- Відділ процесуального керівництва у кримінальних провадженнях щодо посягань на права інвесторів;
- Відділ процесуального керівництва у кримінальних провадженнях в екологічній сфері;
- Відділ процесуального керівництва у кримінальних провадженнях щодо легалізації (відмивання) злочинних доходів.

Департамент процесуального керівництва у кримінальних провадженнях про катування та інші серйозні порушення прав громадян з боку правоохоронних органів:

- Перший відділ процесуального керівництва;
- Другий відділ процесуального керівництва;
- Третій відділ процесуального керівництва;
- Відділ організаційно-аналітичного та документального забезпечення.

Департамент процесуального керівництва у кримінальних провадженнях про злочини, вчиненні у зв'язку із масовими протестами у 2013-2014 роках:

- Перший відділ процесуального керівництва;
- Другий відділ процесуального керівництва;
- Третій відділ процесуального керівництва;
- Відділ організації та криміналістичного супроводження процесуального керівництва.

Департамент представництва інтересів держави в суді:

Управління організації представництва:

- Відділ забезпечення представницької діяльності;
- Відділ забезпечення виконання судових рішень;

Управління організації участі прокурорів в суді:

- Відділ представництва інтересів держави;
- Відділ представництва інтересів органів прокуратури;

Відділ представництва інтересів держави у військовій сфері;

Відділ забезпечення діяльності у сфері запобігання і протидії корупції.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (на правах Департаменту):

Управління процесуального керівництва, підтримання державного обвинувачення та представництва в суді:

- Перший відділ;
- Другий відділ;
- Третій відділ;
- Четвертий відділ;
- П'ятий відділ;
- Шостий відділ;

Аналітично-статистичний відділ;

Відділ документального забезпечення.

Генеральна інспекція (на правах Департаменту):

Управління внутрішньої безпеки:

- Відділ запобігання правопорушенням в органах прокуратури;
- Відділ нагляду за додержанням законів при здійсненні оперативно-розшукової діяльності щодо прокурорів та працівників органів прокуратури;
- Відділ інформаційно-аналітичної роботи;
- Відділ технічного захисту інформації;
- Відділ документального забезпечення;

Управління організації процесуального керівництва досудовим розслідуванням, підтримання публічного обвинувачення:

- Перший відділ процесуального керівництва та підтримання публічного обвинувачення;
- Другий відділ процесуального керівництва та підтримання публічного обвинувачення;
- Третій відділ процесуального керівництва та підтримання публічного обвинувачення.

Департамент нагляду у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту:

Управління нагляду та інформаційно-аналітичної роботи у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та в умовах збройного конфлікту:

- Відділ процесуального керівництва у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та в умовах збройного конфлікту;
- Відділ нагляду та інформаційно-аналітичної роботи у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та в умовах збройного конфлікту;

Управління нагляду та інформаційно-аналітичної роботи у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях та в умовах збройного конфлікту:

- Перший відділ процесуального керівництва у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях та в умовах збройного конфлікту;
- Другий відділ процесуального керівництва у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях та в умовах збройного конфлікту;
- Відділ нагляду та інформаційно-аналітичної роботи у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених на тимчасово окупованих

територіях у Донецькій і Луганській областях та в умовах збройного конфлікту.

Департамент міжнародно-правового співробітництва та повернення активів:

- відділ правової допомоги;
- відділ екстрадиції;
- відділ міжнародного співробітництва та повернення активів;
- відділ організації перекладів.

Департамент нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, інших заходів примусового характеру у місцях несвободи, а також пробації:

- Відділ нагляду за додержанням законів у місцях попереднього ув'язнення, а також при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення;
- Відділ нагляду за додержанням законів при виконанні кримінальних покарань та пробації;
- Відділ нагляду за додержанням законів щодо надання медичної допомоги;
- Відділ організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

Департамент планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та звітності:

- Відділ планування та фінансування;
- Відділ бухгалтерського обліку та звітності;
- Відділ розрахунків із заробітної плати;
- Відділ консолідованої звітності та координації діяльності розпорядників нижчого рівня.

Управління підтримання публічного обвинувачення в суді:

- відділ забезпечення підтримання публічного обвинувачення;
- відділ організації підтримання публічного обвинувачення.

Управління стратегічного розвитку, превенції кримінальних правопорушень та реформ:

- Відділ стратегічного планування та впровадження стандартів діяльності;
- Відділ превенції кримінальних правопорушень.

Управління захисту прав дітей та протидії насильству:

- Відділ представництва у сфері охорони дитинства;
- Відділ протидії насильству щодо дітей;
- Відділ виконання функцій прокуратури щодо неповнолітніх, які перебувають у конфлікті із законом.

Управління організаційного забезпечення єдиного реєстру досудових розслідувань та інформаційно-аналітичної роботи:

- Відділ організаційного забезпечення Єдиного реєстру;
- Відділ інформаційно-аналітичної роботи;

- Відділ інформаційного забезпечення учасників кримінального провадження.

Управління правового забезпечення:

- Відділ правового аналізу;
- Відділ систематизації та обліку актів законодавства;
- Відділ документального забезпечення.

Управління організації прийому громадян, розгляду звернень та запитів:

- Відділ депутатських звернень і запитів;
- Відділ звернень громадян;
- Відділ розгляду запитів на публічну інформацію;
- Відділ прийому громадян.

Управління забезпечення охорони державної таємниці:

- Відділ охорони державної таємниці та допускної роботи;
- Відділ забезпечення секретного діловодства;
- Відділ забезпечення секретного діловодства Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Відділ внутрішнього аудиту та фінансового контролю

Управління інформаційної політики:

- Відділ підготовки інформаційних матеріалів;
- Відділ взаємодії із засобами масової інформації.

Департамент організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням органів державного бюро розслідувань:

Перше управління організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням, яке здійснюється слідчими центрального апарату Державного бюро розслідувань:

- Перший відділ процесуального керівництва;
- Другий відділ процесуального керівництва;
- Третій відділ процесуального керівництва;

Друге управління організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням, яке здійснюється слідчими центрального апарату Державного бюро розслідувань:

- Перший відділ процесуального керівництва;
- Другий відділ процесуального керівництва;
- Третій відділ процесуального керівництва;

Управління організації процесуального керівництва досудовим розслідуванням, яке здійснюється слідчими територіальних органів Державного бюро розслідувань:

- Перший відділ організації процесуального керівництва;
- Другий відділ організації процесуального керівництва;
- Третій відділ організації процесуального керівництва;

Відділ організації інформаційного забезпечення та координації діяльності структурних підрозділів;

Відділ нагляду за додержанням законів оперативними підрозділами Державного бюро розслідувань;

Відділ документального забезпечення.

Департамент інформаційних технологій:

- Відділ впровадження та супроводження інформаційних систем;
- Відділ адміністрування мереж та технічного захисту інформації;
- Відділ забезпечення центрів приймання-передачі даних та мультимедійних систем.

Департамент документального забезпечення:

Управління реєстрації вхідних та вихідних документів:

- Відділ реєстрації вхідних документів;
- Відділ реєстрації вихідних документів;

Управління виготовлення, редагування, опрацювання та зберігання документів:

- відділ виготовлення та редагування документів;
- відділ зберігання документів;
- відділ організації роботи з документами керівництва Офісу Генерального прокурора.

Департамент логістики, ресурсного та матеріально-технічного забезпечення:

Управління комунально-експлуатаційного забезпечення та капітального будівництва:

- Комунально-експлуатаційний відділ;
- Відділ капітального будівництва, поточного ремонту та технічного нагляду;

Управління матеріально-технічного забезпечення та організації закупівель:

- Відділ організації закупівель, моніторингу та договірної роботи;
- Відділ матеріально-технічного забезпечення та контролю за його використанням;
- Відділ технічного забезпечення та супроводження користувачів;

Управління транспортного забезпечення, пожежної безпеки та режиму:

- Відділ транспортного забезпечення та безпеки дорожнього руху;
- Відділ режиму та охорони праці;
- Відділ пожежної безпеки та цивільного захисту;
- Відділ приймання, опрацювання та аналізу оперативної інформації.

В Офісі Генерального прокурора утворюється (на правах самостійного структурного підрозділу) Спеціалізована антикорупційна прокуратура, на яку покладаються такі функції:

1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України;

2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях;

3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями, а також представництво у межах своєї компетенції інтересів держави у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура розташовується у

службових приміщеннях Національного антикорупційного бюро України або у службових приміщеннях Офісу Генерального прокурора (обласної чи окружної прокуратури), які розташовані окремо від інших службових приміщень Офісу Генерального прокурора (обласної чи окружної прокуратури). До загальної структури Спеціалізованої антикорупційної прокуратури входять центральний апарат і територіальні філії, які розташовуються в тих самих містах, в яких розташовані територіальні управління Національного антикорупційного бюро України

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Надайте характеристику прокурорської системи України.
2. Здійсніть класифікаційну характеристику принципів побудови системи прокуратури.
3. Яким є правовий статус Спеціалізованої антикорупційної прокуратури?
4. Охарактеризуйте взаємозв'язок Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та інших антикорупційних органів та інституцій європейського співтовариства..
5. Назвіть основні історичні етапи розвитку прокурорської системи в Україні.

ТЕМА 4.

ПІДТРИМАННЯ ПРОКУРОРОМ ПУБЛІЧНОГО ОБВИНУВАННЯ В СУДІ

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувані систему знань про сучасні тенденції розвитку правового регулювання та забезпечення функції підтримування прокурором публічного обвинувачення у суді.

Визначити основні проблеми правозастосовної практики в цій сфері, а також шляхи їх подолання.

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) виділяти особливості сучасних наукових концепцій у сфері правового регулювання підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді;
- 2) демонструвати інтегральне розуміння закономірностей та тенденцій розвитку підтримання прокурором публічного обвинувачення при розгляді кримінальних справ у судах різних інстанцій;
- 3) поєднувати національні традиції розвитку прокуратури України і найбільш прогресивні європейські та світові тенденції у цій сфері;

4) узагальнювати та доводити необхідність вирішення актуальних питань, дослідницьких задач у сфері прав та обов'язків прокурорів прокуратур;

5) інтегрувати знання і вирішувати комплексні дослідницькі задачі у сфері удосконалення роботи прокуратури;

6) вдосконалювати існуючі науково-правові концепти, конструкти та теорії у сфері організаційного забезпечення діяльності української прокуратури.

Література **нормативно-правові акти**

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України / Затверджений Законом № 4651-VI від 05.07.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 / № 90-91.

3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12.

4. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/27.04.2017_3p.htm

5. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html? m=publications& t=rec&id&s=print>

6. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів спеціальними підрозділами та іншими органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю: наказ Генерального прокурора України № 4/2 гн від 21.03.13. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html? m=publications& t=rec&id=94102>

7. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, наказ Генерального прокурора України №7 від 12.04.13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html? m=publications& t=rec&id=94102>

8. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва : наказ Генерального прокурора України №8 від 22.11.14. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html? m=publications& t=rec&id=94102>

9. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 218 гн від 18.09.2015. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

10. http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=1880 Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 1 гн від 26.12.2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102
11. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні, наказ Генерального прокурора України № 4 від 19.12.2012 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.
12. Про Департамент нагляду у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту, Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказ Генерального прокурора № 98 від 19.02.2020 Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
13. Про Департамент процесуального керівництва у кримінальних провадженнях про катування та інші серйозні порушення прав громадян з боку правоохоронних органів Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 118 від 27.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
14. Про затвердження «Положення про Департамент процесуального керівництва у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені у зв'язку із масовими протестами у 2013 – 2014 роках, Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 276 від 15.06.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
15. Про затвердження Положення про Департамент нагляду у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту, Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 98 від 19.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
16. Про затвердження Положення про управління підтримання публічного обвинувачення в суді Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 56 від 30.01.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Антонюк А. Б., Редчиць О. В. Підтримання державного обвинувачення як функція прокуратури в Україні та країнах ЄС // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). - 2019. - Вип. 15. - С. 152-158. Альперт С.А. Державне обвинувачення у структурі прокурорської діяльності // Проблеми організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах. – Х., 1998. – С. 86 – 90.
2. Ахтирська Н. М. Судове пізнання судом присяжних: вітчизняні сподівання та зарубіжний досвід / Н.М. Охтирська // Судова апеляція. – 2012. № 2. – С.100 – 107.
3. Балакшин В. Коллизии поддержания государственного обвинения // Законность. – 2006. – № 4. – С. 8 – 9.

4. Билиця І. Етичні аспекти взаємовідносин прокурора та судді в межах кримінального судочинства / І. Билиця // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. - 2015. - № 4. - С. 175-179.
5. Білоусова К., Калачова О. Відмова від державного обвинувачення та заміна обвинувачення прокурором у суді у світлі реформування кримінального процесуального законодавства / К. Білоусова, О. Калачова // Вісник прокуратури. – 2012. № 12. – С.45 – 50.
6. Валевач Н. Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді / Н. Валевач // Вісник прокуратури. – 2012. № 4 – 5. – С.87 – 99.
7. Вернидубов І. Підтримання прокуратурою державного обвинувачення в суді і здійснення правосуддя за Конституцією України // Право України. – 1998. – № 4. – С. 28–30.
8. Вернидубов І. В. Проблеми підтримання державного обвинувачення за законодавством України: Автореф. дис... канд. юрид. наук. – К., 1992.
9. Гловюк І.В. Прокурор у кримінальному провадженні: конституційна та галузева регламентація функціональної спрямованості діяльності / І. В. Гловюк // Вісник кримінального судочинства: Науково-практичний журнал. - 2017. - № 4
10. Дадерко Л. Підготовка обвинувальної промови прокурора // Право України. – 1999. – № 9. – С. 84–90.
11. Долежан В. Проблеми участі прокурора у кримінальному судочинстві в аспекті судової реформи // Право України. – 2010. – № 5. – С. 48 – 54.
12. Долежан В.В. Деякі аспекти конституційно-правового регулювання діяльності прокуратури / В.В. Долежан // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2008. - № 2. С. 38-43.
13. Загородній В.Є. Реформування прокуратури України в умовах глобалізації: основні принципи функціонування / В.Є. Загородній // Актуальні проблеми держави та права. – 2012. № 65. – С.95 – 102.
14. Закон України «Про прокуратуру»: науково - практичний коментар, - К.: Центр учбової літератури.- 2015
15. Каркач П., Ковальова Я. Деякі питання суті державного обвинувачення за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / П. Каракач, Я. Ковальова / Вісник прокуратури. – 2012. № 11. – С.26 – 32.
16. Каркач П. М. Функції прокуратури України : навч. посібник / П. М. Каркач ; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. - Харків : Право, 2015. - 248 с.
17. Кісліцина І.О. Актуальні питання підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді / І. О. Кісліцина // Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В.В. Долежана / уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С.І. Єленич ; відп. ред. Н.М. Бакаянова. – Одеса: Юридична література, 2018. – 176 с. С. 158-160.

18. Кісліцина І.О. Підтримання публічного обвинувачення як функція прокуратури / І. О. Кісліцина // Актуальні проблеми судового права: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 23 квітня 2018 р.) / редкол.: Л.М. Москвич (голова) та ін. – Харків : Право, 2018. – 506 с. С. 65-67.

19. Колисниченко В. К вопросу о функциях принципов права в правовой системе Европейского Союза / В. Колісниченко // Юридический вестник. – 2012. № 1. – С.121 – 127.

20. Косюта М. Деякі аспекти вдосконалення Закону України «Про прокуратуру» / М. Косюта // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. № 2. – С.24– 28.

21. Крайнікова О. В. Суб'єкти реалізації функції підтримання обвинувачення в суді / О. В. Крайнікова // Право і суспільство. - 2016. - № 6, ч. 2. - С. 191-195.

22. Крикливий Р. Підтримання державного обвинувачення в суді. Організаційні та кадрові проблеми // Вісник прокуратури. – 2010. – № 1. – С. 35 – 40.

23. Крикливий Р.М. Підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. – О., 2011. – 20 с.

24. Крючко Ю. Щодо методичних засад підготовки прокурора до підтримання державного обвинувачення // Вісник прокуратури. – 2009. – № 4. – С. 44 – 51.

25. Курганський О. В. Функції органів прокуратури: сьогодення та перспективи / О. В. Курганський // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. : Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 137-139.

26. Лисаченко Є. І. Міжнародні стандарти підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді / Є. І. Лисаченко // Вісник кримінального судочинства : Науково-практичний журнал. - 2018. - № 1. - С. 162-169.

27. Марочкин І. Е., Крючко Ю. И. О понятии методики и тактики подготовки прокурора к участию в судебном рассмотрении уголовных дел // Проблемы організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах. – Х., 1998. – С. 100–105.

28. Матиек С.В. Вопросы совершенствования подготовки прокурора к поддержанию государственного обвинения в суде // Проблемы організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах. – Х., 1998. – С. 106–111.

29. Медведєв С. Державне обвинувачення: вимоги та можливості // Вісник прокуратури. – 2002. – № 3. – С. 29–32.

30. Неганова О.Є. Методичні рекомендації з питань підтримання державного обвинувачення у кримінальних справах про легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом/ О.Є Неганова, В.К. Гуцуляк, С.П. Люлько. – К.: Генеральна прокуратура України, 2012. – 44 с.

31. Полянський Ю. Є., Долежан В. В. Вимоги до прокурорів-обвинувачів у світлі рекомендацій Ради Європи // Вісник прокуратури. – 2003. – № 12. – С. 9–14.

32. Полянський Ю. Новації в Законі України " Про прокуратуру" і проблеми їх застосування / Юрій Полянський, Валентин Долежан // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2013. - № 2. С. 25-29.

33. Пономарьова Н. Практика реалізації повноважень прокурора зі зміни обвинувачення у судовому розгляді кримінальних справ // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. -№2. – С.96-102.

34. Рогатюк І. В. Підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді: процесуальна тактика в нестандартних умовах / І. В. Рогатюк / Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ 2017. № 1 (13). С. 87—98.

35. Руденко М. Прокурор як суб'єкт права на звернення про перегляд судових рішень Верховним Судом України / М. Руденко // Вісник прокуратури. – 2012. № 8. – С.104 – 113.

36. Сухонос В., Звірко О. Комунікативний аспект обвинувальної промови в судових дебатах / В. Сухонос, О. Звірко // Вісник прокуратури. – 2012. № 9. – С.86 – 92.

37. Сухонос В., Звірко О. Мистецтво обвинувальної промови прокурора / В. Сухонос, О. Звірко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. № 3. – С.38– 42.

38. Томин С.В. Окремі аспекти реалізації прокурором функції державного обвинувачення під час судового слідства у суді першої інстанції // Університетські наукові записки. – 2010. – Вип. 4. – С. 221 – 229.

39. Туркот М.С. Методичні рекомендації «Підтримання державного обвинувачення у кримінальних провадженнях про злочини у сфері службової діяльності» / М.С. Туркот, Н.М. Ярмиш, В.М. Куц. Ю.П. – К.: Генеральна прокуратура України, 2012. – 56 с.

40. Ухач В.З. Судова риторика: Навч.-метод. посібник. – Тернопіль: Інфотехцентр, 2010. – 120 с.

41. Фідря Ю. Підготовка та участь прокурора у розгляді кримінальних справ в апеляційному порядку / Ю. Фідря // Вісник прокуратури : Загальнодерж. фахове юрид. вид. - 2008. - № 6. С. 101-108.

42. Фідря Ю. Позиція прокурора під час участі у касаційному розгляді кримінальної справи / Юлія Фідря // Сучасний вимір держави та права : зб. наук. праць . 2008 . 504 с. С. 214-216.

43. Юрчишин В. Обвинувальна діяльність прокурора у кримінальному судочинстві за новим КПК України / В. Юрчишин // Вісник прокуратури. – 2012. № 6. – С.89– 97.

44. Юрчишин В. Особливості підготовки прокурора до підтримання обвинувачення в суді присяжних та участь в апеляційному суді // Прокуратура. Людина. Держава. - 2004. - №4. С.48-53.

План

1. Поняття публічного обвинувачення. Підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором як функція прокуратури України і засада судочинства.

2. Завдання прокурора - публічного обвинувача. Суб'єкти підтримання публічного обвинувачення. Стадії публічного обвинувачення.

3. Підготовка прокурора до підтримання публічного обвинувачення в суді. Складові частини підготовки прокурора до підтримання обвинувачення в суді. Методичні і тактичні прийоми підготовки.

4. Підтримання прокурором публічного обвинувачення у суді першої інстанції. Порядок підготовки і зміст обвинувального акту. Завдання прокурора - учасника розгляду кримінального провадження.

5. Особливості підтримання публічного обвинувачення в суді присяжних. Участь прокурора у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю.

6. Зміна прокурором обвинувачення в суді, відмова від обвинувачення, висунення додаткового обвинувачення.

7. Участь прокурора в перегляді судових рішень по кримінальних справах.

Основний зміст

Провадження кримінальних справ в судах за своєю структурою є складним процесом, що охоплює всі стадії та етапи кримінального судочинства як суду першої інстанції, так і перевірки вироків, постанов і ухвал суду.

Таке провадження охоплює п'ять стадій кримінального процесу:

- 1) попередній розгляд справи суддею;
- 2) судовий розгляд, який, у свою чергу, складається з окремих станів — підготовчої частини судового засідання, судового слідства, судових дебатів, останнього слова підсудного, постановлення вироку;
- 3) розгляд справ за апеляцією;
- 4) касаційне провадження;
- 5) перегляд судових рішень у порядку виключного провадження, що складаються з проваджень на підставах ново виявлених обставин; на підставах порушення вимог законів, що істотно вплинули на правильність судового рішення.

У всіх названих стадіях і станах судочинства беруть участь прокурори в межах своїх повноважень.

Суди розглядають не тільки кримінальні справи, а й цивільні, господарські, адміністративні, де також беруть участь прокурори в межах своїх повноважень. Участь прокурора в судовому засіданні з кримінальних справ є обов'язковою. Функція підтримання публічного обвинувачення в суді чи представництво інтересів держави в суді у визначених законом

випадках не охоплює усіх аспектів, напрямів діяльності прокурора, який бере участь при розгляді справ в судах, здійснюючи свої повноваження. Отже, участь прокурора у провадженні кримінальних справ в судах за своєю суттю і змістом є різновидом функції (підфункцією) участі прокуратури при розгляді справ в судах. Ця функція має бути визначена законом.

У Законі України «Про прокуратуру» сказано, що прокурор, який бере участь у розгляді справ в судах, додержуючи принципу незалежності суддів і підкорення їх тільки закону, сприяє виконанню вимог закону про всебічний, повний і об'єктивний розгляд справ і постановлення судових рішень, що ґрунтуються на законі і достатній сукупності доказів. Хоча деякі автори нагляд прокурора за дотриманням законності при розгляді судами кримінальних справ вважають самостійною галуззю прокурорського нагляду, важливою складовою частиною діяльності органів прокуратури.

Участь прокурора у провадженні кримінальних справ в судах доцільно розглядати в цілому не як галузь прокурорського нагляду, а як певні його форми: участь як публічного обвинувача; подача апеляцій, внесення касаційних скарг на судові рішення; участь при вирішенні судом питань, пов'язаних з виконанням судових рішень. В зазначених формах прокурор діє в межах своїх конкретних повноважень. Залишається складною сутність правового, процесуального становища прокурора, який бере участь у провадженні кримінальних справ в судах і діє в межах своїх форм, прав і обов'язків

Особливості положення прокурора в цьому розумінні полягають у тому, що він виступає як представник держави, як представник єдиної конституційної системи прокуратури України.

Існує не одна думка про те, ким є прокурор в суді:

- він є тим же, ким є в усіх галузях своєї діяльності — блюстителем законності, вартою закону (М. С. Строгович);
- він є не тільки стороною в процесі, а й органом охорони законності (М. Л. Шифман);
- він є сторона — обвинувач на всебічній основі (В. М. Савицький);
- він є обвинувачем зі збереженням здійснення функції нагляду за законністю діяльності суду, який розбирає справи (В. С. Тадевосян).

Виходячи із сучасного чинного законодавства І. В. Вернидубов і В. Т. Маляренко підкреслюють, що в судовому засіданні прокурор покликаний лише підтримувати публічне обвинувачення, суворо дотримуючись закону.

Усі зазначені точки зору щодо суті участі прокурора в кримінальних справах, що розглядаються в суді, мають право на своє існування і аналіз. Але проблема не вичерпана і потребує додаткової уваги. Особливо це стосується співвідношення незалежності суду при провадженні справ і принципів організації і діяльності прокуратури. Прокурорський нагляд безпосередньо не поширювався і не поширюється на діяльність суду при розгляді справи. Але тільки в межах Конституції України, Закону «Про прокуратуру» та КПК України. Ці межі в основному полягають у тому, що прокурор здійснює нагляд лише за додержанням законів при виконанні

судових рішень у кримінальних справах, має право подати апеляцію або внести касаційне подання на судові рішення в порядку, встановленому КПК України.

Якщо в ході судового провадження порушуються вимоги закону, то прокурор повинен не допустити прийняття судом незаконних, неправосудних рішень, він зобов'язаний заявляти відповідні клопотання, викладати свої міркування з приводу застосування законів, відмовлятися від обвинувачення чи його змінювати. Прокурор має право подати апеляцію у зв'язку з будь-якими істотними порушеннями закону, а засуджений, потерпілий та інші учасники процесу — лише у частині, що стосується їхніх інтересів. Це ж правило стосується і касаційного оскарження. При розгляді судом справ при вирішенні питань про застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання і заміни невідбутої частини покарання більш м'яким здійснюється за участю прокурора, а про участь засудженого говорить: «як правило». Отже, він може не брати участі. Окрім того, лише подання апеляції прокурором на постанову із зазначених питань зупиняє її виконання. Апеляція ж, наприклад засудженого, з цього приводу таких наслідків не має. Для того щоб виконувати свої завдання та здійснювати функції, прокурор наділяється необхідними повноваженнями.

Повноваження прокурора, який бере участь у провадженні справ в судах. Ці повноваження визначаються як Законом України «Про прокуратуру», так і процесуальним законодавством України і диференціюються щодо кожної стадії та етапу судочинства. Загалом же повноваження прокурора при участі в суді не носять владно-розпорядчого, імперативного характеру щодо суду, судді та учасників судового розгляду.

Свої повноваження у кримінальному судочинстві прокурор здійснює незалежно від будь-яких органів посадових осіб, підкоряючись тільки закону й керуючись вказівками Генерального прокурора. Розглянемо повноваження прокурорів у всіх судових стадіях і окремих її етапах.

1. Попередній розгляд справи суддею розпочинається доповіддю прокурора про можливість призначення справи до судового розгляду. Прокурор також висловлює свої думки щодо клопотань, заяв інших учасників судового розгляду. Він вправі заявляти свої клопотання про направлення справи на додаткове розслідування, при наявності для цього підстав, внести подання на постанову про повернення справи йому — прокуророві.

Після призначення справи до судового розгляду прокурору забезпечується можливість ознайомитися з матеріалами справи.

Як і всі представники сторін, прокурор має право на заявлення відводів і клопотань, подання доказів, участь в їх дослідженні та доведенні їх переконливості, виступу в судових дебатах, відповідним чином реагувати на процесуальні рішення суду, якщо вважає їх незаконними чи необґрунтованими.

2. Участь прокурора в судовому засіданні присвячується, в якій

сказано, що участь прокурора в судовому засіданні є обов'язковою, крім двох випадків:

коли розглядаються справи про злочини приватного і приватно-публічного обвинувачення або коли він відмовився від підтримання державного обвинувачення. (Потрібно думати, що така відмова повинна відбутися до вступу прокурора в судове засідання.)

Прокурор, керуючись вимогами закону і своїм переконанням, підтримує перед судом державне обвинувачення, подає докази, бере участь у дослідженні доказів, заявляє клопотання і висловлює свою думку щодо клопотань інших учасників судового розгляду, викладає свої міркування з приводу застосування кримінального закону й міри покарання щодо підсудного.

Коли в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що дані судового слідства не підтверджують пред'явленого підсудному обвинувачення, він повинен відмовитися від обвинувачення і у своїй постанові викласти мотиви відмови.

Прокурор пред'являє або підтримує пред'явлений цивільний позов, якщо цього вимагає охорона прав фізичних чи юридичних осіб або державних інтересів.

Прокурор, як і всі учасники судового розгляду, повинен беззаперечно виконувати розпорядження головуючого про додержання порядку в судовому засіданні. У разі невиконання такого розпорядження розгляд справи може бути відкладено, про що суд повідомляє вищестоящого прокурора.

Під час судового розгляду до закінчення судового слідства прокурор вправі змінити пред'явлене особі обвинувачення, про що виносить мотивовану постанову, яка долучається до справи, а її копії вручаються підсудному, його захиснику і законному представнику, потерпілому, позивачу, відповідачу та їх представникам.

Прокурор в суді також подає свій висновок щодо закриття справи. За клопотанням прокурора вирішуються питання про нове обвинувачення щодо підсудного, а також про притягнення до кримінальної відповідальності інших осіб.

3. На початку судового слідства прокурор оголошує обвинувальний висновок, а за згодою сторін — тільки його резолютивну частину.

Прокурор також висловлює свою думку стосовно обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження. (До вирішення цього питання прокурор не повинен ставитися формально, особливо при встановленні послідовності допитів свідків.) Тут потрібно дотримуватися відповідної логіки і з урахуванням того, чи визнає себе винуватим обвинувачений. Тактика допитів може бути однаковою. Спочатку можуть бути допитані прямі очевидці злочину, а потім інші свідки, чи навпаки. Усе залежить від конкретних обставин справи й тієї тактики дослідження доказів, яку обрав прокурор. Першим свідків допитує прокурор. За його клопотанням для забезпечення їх безпеки допит може бути проведений з

використанням технічних засобів з іншого приміщення. Прокурор має також право а) при наявності підстав клопотати про те, щоб були оголошені показання свідків, отримані під час досудового розслідування, б) подати у письмовому вигляді питання для експертизи і в) першим задати питання експертові при його допиті. Огляд місця події, Що може провадити суд, відбувається за участю прокурора. Він бере також участь у судових дебатах і виступає з промовою.

4. На судові рішення, що не набрали законної сили (вироки, ухвали, постанови), мають право подати апеляцію прокурор, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, а також прокурор, який затвердив обвинувальний висновок у межах обвинувачення, що його підтримав прокурор, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції. До початку розгляду справи в апеляційному суді прокурор, який подав апеляцію, має право останню доповнити, змінити чи відкликати або подати свої заперечення на апеляцію іншого учасника судового розгляду.

Прокурор обов'язково бере участь у попередньому розгляді справи апеляційним судом, де він висловлює свої думки стосовно винесених на розгляд питань.

5. Прокурори також мають право вносити касаційні скарги в межах своїх повноважень і брати участь у перегляді судових рішень в порядку виключного провадження.

Прокурор у всіх випадках, коли йому стануть відомі нові обставини у праві, зобов'язаний особисто або через органи дізнання чи слідчих провести необхідне розслідування цих обставин. При встановленні наявності підстав для відновлення справи прокурор району направляє її разом з матеріалами розслідування або вироком, який набрав законної сили і яким винуваті у зловживанні або фальсифікації доказів у справі вже засуджені, і своїм висновком відповідно прокурору обласного рівня, який і вирішує питання про принесення подання до апеляційного суду.

Коли прокурор не вбачає підстав для перегляду справи у зв'язку з нововиявленими обставинами, він відмовляє в цьому своєю вмотивованою постановою, про що повідомляє осіб, які подали заяви. Ця постанова може бути оскаржена вищестоящому прокуророві.

Йдеться про те, що особа, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння, може бути обвинувачена в злочині, що передбачено Кримінальним кодексом, за формою і порядком, що встановлюються кримінально-процесуальним законодавством. Таким чином, обвинувачення нерідко поділяється на обвинувачення в матеріальному і формальному (процесуальному) розумінні.

Якщо до обвинувачення підійти як до реального здійснення прокуратурою в суді окремої функції, то під таким обвинуваченням слід розуміти різновид специфічної державної діяльності прокурора, спрямованої на ствердження, викриття перед судом винуватості підсудного у вчиненні злочину.

У даному випадку обвинувачення об'єднує відповідну процесуальну

діяльність обвинувача в суді, та обвинувальну тезу, ствердження про винуватість особи у вчиненні злочину. Теза обвинувачення при наявності підстав може перерости в більш категоричну форму — твердження, а потім — у кримінально- процесуальне рішення з відповідними наслідками. Але рішення про обвинувачення особи перед судом не слід розуміти як «кримінальний позов». Наше законодавство не визнає позовного начала у кримінальному процесі, на відміну, наприклад, від КПК Франції (ст. 1), де йдеться про порушення уповноваженими органами, а також потерпілою стороною кримінального позову.

Обвинувачення неправильно зводити й до так званого кримінального переслідування, оскільки така прокурорська функція має бути розцінена як антиконституційна. Саме переслідування може включати й суто фізичні дії (погоню, піймання, затримання тощо), чим прокурор не може займатися взагалі, а тим більше в суді. Враховуючи те, що обвинувачення починається, формується ще на досудовому розслідуванні злочину, а потім підтримується в суді, його доцільно розуміти як кримінально- процесуальну діяльність уповноважених на те осіб, спрямовану на викриття обвинуваченого, підсудного у вчиненні злочину і притягнення його до обгрунтованої і справедливої кримінальної відповідальності.

Виходячи з наукового узагальнення обвинувачення можна розділити на три основні складові: фабула, юридичне формулювання і правова кваліфікація.

Юридичне формулювання обвинувачення має комплексний характер і пов'язане з обставинами кримінальної справи, а по суті є правовою моделлю розкритого злочину.

Фабула обвинувачення, на відміну від його формулювання, завжди є суворо індивідуальна, оскільки стосується конкретної особи, конкретних фактів, обставин, що інкримінують обвинуваченому.

Факти, що складають фабулу обвинувачення, та їхні юридичні ознаки лежать в основі правової кваліфікації конкретного злочину, передбаченого особливою частиною кримінального закону, і по суті означають підведення діяння під ту чи іншу його статтю, її частину чи пункт.

Державне обвинувачення в суді за своєю суттю — це публічне офіційне обвинувачення вищого конституційного рівня, що порушується, висувається і підтримується прокурором від імені єдиної системи прокуратури України. Поряд з державним (публічним) обвинуваченням існує і приватне обвинувачення, з якого історично виросло публічне обвинувачення. До появи державного обвинувачення злочинця, кривдника переслідував і обвинувачував сам потерпілий.

Зазначається і приватно-публічне обвинувачення, справу з цього злочину (зґвалтування) порушують не інакше як за скаргою потерпілого, але закрити її за примиренням потерпілого з обвинуваченим, підсудним не можна.

Поряд з прокурором додатково підтримувати обвинувачення вправі й потерпілий чи його представник, а якщо прокурор відмовився від

обвинувачення, а його продовжує підтримувати Потерпілий, то таке обвинувачення називається субсидіарним. У літературі зазначаються й інші форми, види обвинуваченням. Щодо значення підтримання обвинувачення в кримінальному процесі, то на перший погляд його можна розглядати з негативного боку, оскільки воно пов'язане зі скоєнням злочину, тобто передбачає застосування до громадян заходів примусового процесуального характеру. Але це далеко не так. Обвинувачення є і певною цінністю, суттєвим елементом забезпечення принципу невідворотності відповідальності й профілактики правопорушень, задоволення інтересів, вимог потерпілих, вирішення завдань кримінального судочинства. Обвинувачення є рушійною силою всього кримінального процесу, основою для здійснення всіх його функцій. Наприклад, без обвинувачення немає ані захисту, ані вирішення справи за суттю. Обвинувачення встановлює межі й досудового слідства і провадження справ в судах, у всіх його стадіях.

Підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді передбачає його відповідну активну процесуальну поведінку, що врегульована його повноваженнями, про які йшлося у попередньому параграфі. На самостійну увагу заслуговують питання підготовки прокурора до підтримання державного обвинувачення в суді.

Методика підготовки прокурора до підтримання обвинувачення в суді.

Для того щоб належним чином мати змогу підтримувати державне обвинувачення в суді й виконувати свої повноваження, прокурор повинен заздалегідь підготуватися до участі у провадженні кримінальної справи в суді. Без такої підготовки він не в змозі буде якісно виконати свої обов'язки й вирішити завдання, що стоять перед прокурором-обвинувачем.

У судах першої інстанції державне обвинувачення, як правило, повинні підтримувати працівники прокуратур відповідного судам рівня. Допускається заміна державного обвинувача тільки у виняткових випадках. У складних багатоепізодних справах підтримання державного обвинувачення може доручатись групі прокурорів.

Для досягнення вимог обвинувачення Наказом передбачено ретельне вивчення кримінальної справи перед її розглядом судом, активну участь у дослідженні судом доказів, опрацювання правильної обґрунтованої позиції та викладення її суду у постановках і дебатах. Керівники прокуратур повинні призначати державних обвинувачів, завчасно, для того щоб вони мали можливість ґрунтовно підготуватися до судових процесів, з розрахунком на їхню участь як у попередньому, так і в судовому розгляді справи. Така ґрунтовна підготовка означає ретельне вивчення матеріалів справи, визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню у судовому засіданні, складання письмової промови, де будуть висловлені суду міркування щодо обсягу обвинувачення, оцінки доказів, застосування кримінального закону, призначення покарання та вирішення інших питань, передбачених законом. До організації підтримання державного обвинувачення в суді віднесено також зосередження у наглядовому

провадженні у справі копії опису її матеріалів чи виписок з документів, на яких ґрунтується обвинувачення, записи з вивченої справи, план судового слідства, обвинувальної промови або її тез. У своїй діяльності при підготовці підтримувати державне обвинувачення в суді прокурор повинен застосовувати передові, прогресивні методи, тобто науково обґрунтовані відповідні прийоми, положення, рекомендації диференційовано щодо підготовки до участі в суді загалом і до підтримання державного обвинувачення зокрема.

Прокурор повинен заздалегідь підготуватися до попереднього розгляду справи суддею, до підготовчої частини судового засідання, до судового слідства, до судових дебатів і постановлення вироку. Підготовка для участі в цих етапах судового провадження потребує свого конкретного диференційованого підходу.

Універсальним у даному випадку є повне вивчення прокурором матеріалів кримінальної справи, що розглядатиметься в суді. При цьому прокурор особливу увагу повинен приділяти аналізу позицій, тверджень, аргументів обвинуваченого, захисника щодо заперечення вини у вчиненні злочину, з тим, щоб правильно підготуватися до підтримання обвинувачення в суді. Без досконалого знання справи неможливо предметно брати участь у провадженні справи в суді. Вивчення кримінальної справи також має свою неоднозначну методику, залежно від обсягу і обставин справи та професіоналізму прокурора. Але ця методика та інші предметні методи входять у більш універсальні, широко масштабні методи (програмно-цільовий, моделювання, комплексного підходу тощо), які пов'язані з можливістю складання державним обвинувачем відповідного письмового плану, в основі якого можуть лежати конкретні програми щодо вивчення матеріалів справи, підготовки до судового засідання, прогнозування ситуації в суді, виявлення ним можливих порушень законодавства, прогалин слідства. Метод моделювання означає побудову уявної моделі, що відтворює об'єкт, який вивчається. Державний обвинувач визначає основні компоненти моделі, що відповідають висновкам слідства стосовно обвинувачення.

Комплексний підхід означає вивчення кримінальної справи в сукупності всіх її обставин, подій і отриманих доказів.

Можна зробити висновок, що будь-якому методу підготовки прокурора до участі в суді передують вивчення матеріалів справи. Лише після цього можна і моделювати, і складати відповідні програми і плани, і комплексно дивитися на розгляд справи в суді. Вивчати матеріали справи можна методом прочитування її документів і процесуальних актів, а також оглядом її можливих схем, графіків, фотознімків, кінозйомки тощо, а звукозаписуюча інформація зі справи прослуховується.

Ю. І. Крючко, узагальнивши існуючі позиції щодо методики вивчення матеріалів кримінальної справи, дійшов висновку, з яким ми погоджуємося, що практикуються такі прийоми:

— ознайомлення зі справою в тій послідовності, як її було оформлено. При цьому державний обвинувач йде тим шляхом, яким

пройшов слідчий. Недолік цього прийому в тому, що прокурор потрапляє у полон версії слідчого, не знаючи формули обвинувачення;

— ознайомлення з обвинувальним висновком, а потім з іншими матеріалами справи у послідовності, що оформлена слідчим. Недолік цього прийому — психологічно прокурор може готуватися до добору доказів, що підтверджуватимуть версію обвинувачення, викладеного слідчим;

— вивчення спочатку постанови про притягнення особи як обвинуваченого, протоколу його допиту, а потім дослідження доказів, що підтверджують вину обвинуваченого. Недолік цього прийому — штовхає прокурора на вибіркове ознайомлення з матеріалами справи;

— ознайомлення зі справою після попереднього розгляду справи суддею. Недолік цього прийому — на прокурора значною мірою може впливати позиція судді, що, у свою чергу, може ускладнити формулювання його позиції зі справи.

Яким би методом прокурор не користувався, вивчаючи кримінальну справу, він завжди повинен звертати увагу на можливі процесуальні порушення, на правильність кваліфікації злочину, достатність доказів, необхідних для звинувачення особи й покарання винуватого за вчинений злочин. Важливо також з'ясувати, щоб не було розбіжностей у формі обвинувачення, викладеної в постанові про притягнення особи як обвинуваченого та в обвинувальному висновку.

Враховуючи, що в пам'яті важко утримати всі деталі кримінальної справи, рекомендується при вивченні справи складати її конспект. Конспектуються, як правило, джерела доказів, відповідні акти, в яких вони зафіксовані. Техніку конспектування обсяг і зміст конспекту в кожному випадку обирає сам прокурор. Наприклад, конспектуючи протокол допиту свідка, у своєму конспекті прокурор повинен зазначити порядковий його номер, потім саме джерело — показання конкретного свідка, з вказівкою їх суті (бачив, як обвинувачений наніс удар ножом потерпілому), далі в плані прокурором визначаються запитання до свідка (наприклад, «чи може він обрисувати цей ніж?»), далі у зразку конспекта залишається місце з метою записати там результати допиту цього свідка в суді з тим, щоб дати їм відповідну оцінку при остаточному прийнятті рішення, скажімо, у судовій промові.

Доцільно зазначити, що, готуючись підтримувати державне обвинувачення в суді, прокурор повинен також вивчити і законспектувати не тільки власні матеріали кримінальної справи, а й інші джерела, що мають до неї відношення, особливо тоді, коли є спірні положення щодо кваліфікації злочину, які ґрунтуються на порушеннях і законів, і підзаконних актів. Це можуть бути злочини проти довкілля, безпеки виробництва, руху та експлуатації транспорту тощо, де злочинність діяння обумовлюється порушенням певних бланкетних правил. При спірних питаннях вивчаються і відповідні наукова література, практичні коментарі, Постанови Пленуму Верховного Суду України, Рішення Конституційного Суду України, накази Генерального прокурора України, конкретна прокурорська і судова практика

тощо.

Враховуючи, що відповідно до закону суд обґрунтовує вирок лише на тих доказах, які були розглянуті в судовому засіданні, прокуророві необхідно заздалегідь підготуватися для участі в судовому слідстві й вирішити такі основні питання:

— чи буде він оголошувати весь обвинувальний висновок, чи, за згодою сторін, — тільки резолютивну його частину;

— визначитися, які докази треба дослідити і в якому порядку, а також стосовно нераціональності чи доцільності досліджених доказів відносно тих фактичних обставин справи та розміру цивільного позову, які ніким не оспорується;

— про сутність, зміст, тактику допиту підсудного, свідків (особливо неповнолітніх), потерпілого, експерта, огляду речових доказів, огляду й оголошенню документів;

— визначитися стосовно можливого заявлення клопотань про проведення допиту свідка з використанням технічних засобів з іншого приміщення, про оголошення старих показань свідка, про огляд і оголошення документів, що є доказами у справі, про доповнення судового слідства; про можливе доручення органу, який провадив розслідування виконання певних слідчих дій, що не в змозі провести власне суд, про перехід до судових дебатів після допиту підсудного, у випадку коли суд обмежив дослідження фактичних обставин справи, що ніким не оспорується.

Практична участь прокурора в судовому слідстві — складна самостійна проблема, пов'язана з дослідженням доказів, до чого має підготуватися прокурор. Щодо підготовки прокурора до участі в судових дебатах і власне участь у них, то це проблема, що потребує окремої уваги.

Згідно із законом, судові дебати і останнє слово підсудного складають окремий кримінально-процесуальний інститут, що регулює самостійну частину судового розгляду. Дебати полягають у промовах прокурора, потерпілого або його представника, цивільного відповідача або його представника, захисника, підсудного. Як бачимо, закон на перше місце ставить виступи промовців, які обвинувачують, а потім тих, хто захищається. Серед промовців-обвинувачів перше місце закон відводить прокуророві.

Основними особливостями судової промови порівняно з іншими видами ораторського мистецтва є офіційний (публічний) характер промови; полемістичність; спрямованість (до суду); попередня обумовленість змісту (справа, яку слухає суд); підсумковий характер судової промови; громадсько-політична оцінка злочину і особи злочинця, вичерпний аналіз зібраних і перевірених на судовому слідстві доказів тощо. Ці правила повністю стосуються і промови прокурора в судових дебатах, до якої прокурор повинен заздалегідь готуватися. Відомий російський юрист А. Ф. Коні на запитання, що потрібно зробити, щоб добре говорити в суді, відповів

так: «Треба знати предмет, про який говориш, у точності та подробицях, з'ясувавши для себе його позитивні й негативні якості; слід знати свою рідну мову і вміти користуватися її гнучкістю, багатством і своєрідними зворотами, причому, звичайно, до цього знання належить і знайомство зі скарбницею рідної літератури. Промова прокурора в судових дебатах носить комплексний, багатосторонній характер. Підготовка прокурора до участі в судових дебатах складається насамперед зі збору, аналізу, систематизації необхідних допустимих доказів і матеріалів. Незаконно отримані докази до уваги не беруться. Підготовка прокурора починається з ознайомлення з матеріалами справи, а потім — активна участь його у судовому слідстві, дослідження доказів в умовах змагального розгляду справи не тільки з позиції звинувачення, а й захисту підсудного, пом'якшення його провини. Систематизувати матеріали доказів можна щодо окремих підсудних чи з певних епізодів тощо.

Перед тим, як підготувати судову промову, прокурор повинен дотримуватися встановлених законом вимог: він має право посилатися лише на ті докази, які були досліджені в судовому засіданні; тривалість судових дебатів не обмежується певним часом, якщо промовець не виходить за межі розглядуваної справи.

Цінність промови не в її тривалості, а у змісті, глибині, переконливості. Тут доречно згадати відомі слова Некрасова, щоб «словам було тісно, а думкам — роздолля», або А. П. Чехова про те, що стислість — сестра таланту.

Немає єдиної думки щодо того, писати промову повністю чи ні. Такі видатні юристи, як А. Ф. Коні, Л. В. Володимиров, М. Ажам, виступали проти того, щоб складати промову. Не менш відомий юрист П. Сергеїч писав: «Знайте читач, що ні ісписавши сажен паперу, ви не проголосите сильної промови зі складної справи. Якщо тільки ви не геній, прийміть це за аксіому і готуйтеся до промови з пером в руках...». Це не означає, що прокурор в обов'язковому порядку повинен написати в повному обсязі свою обвинувальну промову, як це передбачено Наказом Генерального прокурора № 5 від 19 вересня 2005р. Але в судовому засіданні можуть бути внесені суттєві зміни в обставини, доказову систему справи, тоді заздалегідь заготовлений текст промови може і не знадобитися в суді.

У законі нічого не сказано про зачитування промови, а на наш погляд, йдеться про її виголошення. Зачитування написаної промови загалом може сприйматися з недовірою і може скластися враження несміливості, невпевненості, убогості прокурора в тому, про що він говорить, а також може призвести до небажаних ситуацій. Із власної практики авторові відомий такий випадок, коли в літньому кінотеатрі, де відбувався відкритий судовий процес, з трибуни вітром здуло аркуші з промовою прокурора, яку він зачитував. Присутні хлопці поспішили на допомогу прокуророві і під оплески багатолюдної аудиторії зібрали для нього папірці, що розлетілися. Враження від такої «промови» прокурора навряд чи може бути визнане задовільним.

Отже, прокуророві доцільно користуватися тезами свого виступу і поєднувати елементи таких типів промов, як написані тексти, тези та імпровізаційні промови (експромти). Для того щоб промова досягла своєї мети, вона має бути розумною, професійно простою, ясною, зрозумілою. У відомого класика є доречні слова: «Уміти говорити просто і ясно, доступною масі мовою, відкинувши рішуче геть важку артилерію мудрованих термінів, іноземних слів, заучених, готових, але незрозумілих масі, незнайомих їй лозунгів, визначень, висновків».

Непотрібно використовувати в промовах не всім зрозумілі такі слова, як: промульгація, віндикація, превенція тощо. Бажано вживати їхні аналоги з української мови. Промова прокурора має бути емоційною. Тоді вона сприйматиметься з підвищеним інтересом, повніше засвоюватиметься, аніж в'яла й монотонна. Але при цьому не потрібно «грати» на почуттях слухачів, не намагатись підсиленням голосу компенсувати недостатність аргументів, доказів. Тут необхідно дотримуватися певних обмежень, стримуватися від захоплення та пристрасті, уникати зайвої натуралізації (жорсткі вбивства, згвалтування тощо).

Як уже було сказано, промова має відповідати вимогам високої культури, бути грамотною, професійно виваженою. Треба щоб кожне слово промови точно відповідало його змісту. Лексичні помилки, неправильно застосовані словосполучення, неправильні звороти, порушення вимог граматики, синтаксису мимоволі можуть суттєво спотворити суть промови, її окремі положення. Тут доцільно згадати відомий історичний вислів, якому кома могла бути вартою життя людини. Не нададуть авторитету й такі вислови в промові, як «в січні місяці», «вільна вакансія»; «нижче, вище я скажу» тощо. У промові не існує ані «низу», ані «верху». Можна сказати «раніше», «пізніше» тощо. Слова-паразити теж не прикрашають промову.

Щодо техніки промови (інтонація, темп, тон, жест, міміка тощо), то тут доцільно зауважити, що за своєю композицією промова має бути грамотною, логічною, послідовною, внутрішньо злагодженою і завершеною.

На практиці запроваджується така структура побудови промови прокурора в судових дебатах: вступ, фабула, аналіз і оцінка доказів, обґрунтування кваліфікації злочину, характеристика особи підсудного і потерпілого, обґрунтування міри покарання, аналіз причин і умов, що сприяли вчиненню злочинів, підсумки. Наведений план можна сказати майже вичерпаний і зорієнтований на перелік питань, що вирішуються судом при постановленні вироку.

Але як би не визначалася система елементів промови прокурора, в ній обов'язково мають бути викладені: у вступі — характеристика злочину з суспільно-політичних позицій; особливості справи, що розглядається, та інші питання, з тим щоб ввести слухачів у тему, основний зміст розмови, привернути їх увагу до свого виступу.

Далі коротко необхідно викласти фабулу справи, її зміст. Це можна зробити в порядку хронології, тобто в тій послідовності, як обставини справи встановлювалися на досудовому й судовому слідстві. Цей спосіб веде

слухача тим шляхом, яким пройшли органи розслідування. Можна застосувати і систематичний спосіб викладення фабули справи, тобто в тій послідовності, як розгорталися обставини справи в дійсності. Не виключена і комбінація цих прийомів, особливо при складних, заплутаних злочинах.

Головним у промові є аналіз і оцінка доказів, що зібрані по справі, оскільки тільки на доказах, і при тому досліджених у судовому засіданні, повинні ґрунтуватися судові рішення, постановлятися вироки. При оцінці доказів необхідно дотримуватися принципу об'єктивності, не перебільшувати значення одних доказів і принижувати інші. Фактичні дані, що є доказами, не поділяються на добрі й погані. Кожний доказ має своє значення як окремо, так і в сукупності з іншими.

Важливо те, щоб у прокурора склалося переконання в тому, про що він говорить, що він стверджує.

Оцінка доказів ускладнюється за наявності в них суперечностей. При цьому необхідно з'ясувати можливі їх причини і чи не були порушені вимоги КПК при проведенні слідчих дій; чи мали змогу свідки та потерпілі правильно сприйняти обставини і дати достовірні показання; чи немає у допитуваних особистої зацікавленості, яка могла б призвести їх до дачі неправдивих свідчень тощо.

Особливої уваги потребує оцінка непрямих (побічних) доказів. Їх потрібно вміти вишикувати так, щоб в їх «строю» не було прогалин, відсутніх «елементів». Підтримуючи державне обвинувачення необхідно вміти встановлювати прямі причинні зв'язки між такими доказами, узагальнювати їхню оцінку, а свої висновки доводити до суддів та інших учасників судового засідання.

У своїй промові прокурор повинен також обґрунтувати кваліфікацію злочину, до якої він дійшов, тобто дати кримінально-правову оцінку вчиненого суспільно небезпечного діяння. А це означає, що необхідно провести ретельний аналіз усіх елементів складу злочину — об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони — і до кожної підвести доказову базу. При цьому необхідно дати всебічну характеристику як підсудному, так і потерпілому з тим, щоб була досягнута вимога індивідуалізації можливого покарання.

Відомий юрист А. Ф. Коні засуджував тих прокурорів, які заявляли: «Ну хоч я і програв, але зате йому (підсудному) уся пику чоботом вимадав, залишиться задоволеним».

Характеристика особи не повинна обмежуватися лише його анкетними даними, судимим він був чи ні. Необхідно виділити також його виробничі, службові, громадські, побутові, сімейні стосунки, його стан здоров'я тощо.

При характеристиці підсудною й потерпілого обвинувач повинен бути вільним від особистих симпатій чи антипатій до них. Якщо без цього неможливо, то прокурор зобов'язаний заявити самовідвід.

Згідно із законом (ст. 264 КПК), прокурор, керуючись вимогами закону і своїм переконанням, викладає своє міркування з приводу застосування кримінального закону і міри покарання щодо підсудного. У

зв'язку з цим зазначені міркування обвинувач повинен викласти у своїй обвинувальній промові. І як на нас, чітко і конкретно вказавши міру покарання, не обмежуючись лише вказівкою на вид покарання в межах певної санкції та ступінь небезпеки злочину і підсудного, що, у свою чергу в разі необхідності, дасть прокуророві змогу більш конкретно визначитись з подачею апеляції чи касаційного подання за мотивів м'якості чи надмірної суворості вироку.

Задоволення цивільного позову, рішення про долю речових доказів, що мають цінність для підсудного, теж можуть мати елементи кари для засудженого, тому обвинувач повинен підготуватися і до вирішення цих питань і викласти з цього приводу свої міркування у своїй судовій промові.

Промова прокурора була б не завершеною, якщо б він не зробив відповідних висновків, зі своєї точки зору, не підбив підсумки судового процесу. Наприклад, один з обвинувачів свою промову закінчив такими словами: «Шановний суд! Ваш вирок повинен стати суворим попередженням тим, хто зазіхає на державну власність. Кара за злочин невідворотна. Це повинен пам'ятати кожний». У деяких справах вважається доцільним дати характеристику підсудному, звернути увагу суду на обставини, що на думку державного обвинувача дають можливість визначити ступінь суспільної небезпеки підсудного, причини скоєння злочину'.

Прокурор у судових дебатах також має право скористатися реплікою, обмінятися нею з іншими учасниками судових дебатів. Право останньої репліки належить підсудному (ст. 318 КПК). Заздалегідь предметно підготуватися прокурору до репліки неможливо, до цього необхідно заслухати промови інших виступаючих в судових дебатах. Але репліка має бути короткою, і ніяк не продовженням обвинувальної промови. Використовувати її слід тоді, коли це необхідно, наприклад при посилянні на норму права, що вже не діє.

Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді. Чинний закон передбачає не тільки підтримування державного обвинувачення в суді, а й зміну прокурором пред'явленого обвинувачення коли в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що дані судового слідства не підтверджують пред'явленого підсудному обвинувачення (ст. 264 КПК, ст. 36 Закону України «Про прокуратуру»). В основі відмови від обвинувачення лежать відповідні переконання прокурора, що ґрунтуються на доказах, яких недостатньо для обвинувачення особи у вчиненні злочину.

Доречно зазначити, що законодавчий почин з цього питання належить Норвегії. У статуті кримінального судочинства (1887 р.) прокуророві Норвегії надавалося право відмовлятися в судовому засіданні від обвинувачення в усіх випадках, коли він визнає недоцільним застосування покарання. Інститут відмови прокурора-обвинувача від підтримання державного обвинувачення в суді історично залишається стабільним.

Доцільно нагадати, що І. Я. Фойницький ще у 1883 р. пророчо сказав: «Проїшли роки, а уникнути притягнення до кримінального суду невинних людство ще не навчилось; прийдуть нові століття — і все ж таки ці випадки будуть повторюватись. Вони неминучі і тому не можуть бути пояснені ні тимчасовою недосконалістю законів, ні випадковими.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Надайте визначення поняттю «публічне обвинувачення» та порівняйте зі словосполученням «державне обвинувачення».

2. Визначте поняття «функції прокуратури».

3. Охарактеризуйте правові підстави утворення обвинувального акту.

4. Надайте характеристику генезі та правовому забезпеченню матеріалів досудового розслідування після його завершення стороні захисту, потерпілому, надання їм можливості ознайомитися з цими матеріалами, скопіювати їх (ст.290 КПК).

5. Якими є напрямки державної політики в сфері утворення та ліквідації органів прокуратури?

6. Наведіть перелік активності, цілеспрямованості, принциповості, прагненню, щоб у кримінальному провадженні фігурували лише належні і допустимі докази як характеристики позиції прокурора – обвинувача.

7. Назвіть положення (норми) процесуальних кодексів, які визначають особливості підтримання державного обвинувачення в суді присяжних.

8. Надайте характеристику повноважень участі прокурора у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю.

ТЕМА 5. ПРЕДСТАВНИЦЬКА ФУНКЦІЯ ПРОКУРАТУРИ

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувані систему знань про передумови виникнення, становлення, природу та поняття представництва прокуратурою інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Визначити повноту поняття й основні ознаки представницької функції прокуратури, основні проблеми правозастосовної практики в цій сфері, а також шляхи їх подолання.

Охарактеризувати сучасний стан та новітні напрямки розвитку законодавства України у сфері світової та європейської тенденції розвитку гарантування інтересів держави в суді шляхом здійснення правосуддя.

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати, синтезувати, демонструвати інтегральне розуміння та знання загальних і спеціальних ознак представництва прокурором, що сприяють захисту інтересів державі у суді ;
- 2) оцінювати та встановлювати зв'язок між сучасним станом та новітніми тенденціями розвитку теорії та практики у сфері участі прокурора у розгляді цивільних справ судами першої, апеляційної, касаційної інстанції, а також у зв'язку з нововиявленими обставинами;
- 3) орієнтуватися у тому чи може судова влада ефективно функціонувати не як абсолютно незалежний інститут, а лише у взаємодії з іншими гілками влади в межах системи стримувань і противаг;
- 4) робити та формулювати власні висновки щодо недоліків законодавства, яким регулюється діяльність прокуратури у здійсненні представницької функції у суді;
- 5) демонструвати та вдосконалювати існуючі науково-правові концепти, конструкти та теорії щодо гарантування представництва інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом;
- 6) поєднувати національні традиції розвитку представництва інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом та найбільш прогресивні європейські і світові тенденції у цій сфері;
- 7) узагальнювати та доводити необхідність вирішення актуальних питань щодо гарантування представництва інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначений законом у взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства з урахуванням загальнолюдських цінностей, суспільних, державних інтересів;
- 8) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини, які виникають з приводу застосування функції представництва прокуратурою інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Література

нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України / Затверджений Законом № 4651-VI від 05.07.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 / № 90-91.
3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12.
4. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/27.04.2017_3p.htm

5. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id&s=print

6. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, наказ Генерального прокурора України №7 від 12.04.13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102

7. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 1 гн від 26.12.2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102

8. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України № 6 гн від 28.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102

9. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 15 гн від 19.01.2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id&s=print

Про Департамент представництва інтересів держави в суді Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 47 від 28.01.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

Про затвердження «Положення про управління організації прийому громадян, розгляду звернень та запитів Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 262 від 03.06.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Бакаянова Н. М., Свида О. Г. Перспективи розвитку прокуратури України у світлі законодавчих змін // Право України. - 2019. - № 11. - С. 316-333.

2. Басараб Р. І. Гарантії діяльності Генерального прокурора України / Р. І. Басараб/ Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 71. - С. 327-333.

3. Билиця І. О. Професійна етика прокурора : монографія / І. О. Билиця ; НУ "ОЮА", рец. : В. Д. Берназ, В. В. Долежан. - Одеса : Юрид. л-ра, 2015. - 184 с.

4. Бортун М. Прокуратура в системі поділу державної влади // Віче. – 2008. – №5. – С. 43-45.

5. Вільгушинський М. Й. Окремі питання реформування інституційних засад діяльності органів прокуратури (процесуальний аспект) / М. Й. Вільгушинський, Ю. Б. Хім'як // Судова апеляція . - 2018. - № 1. - С. 20-32.

6. Ганєв А. Є. Особливості реалізації представницької функції прокуратури щодо захисту законних інтересів держави в адміністративних судах / А. Є. Ганєв // Прикарпатський юридичний вісник : зб. наук. праць . 2011-. - 2016. - № 5 (14) . - 130 с. - С. 46-50

7. Ганєв А. Е. Представництво інтересів держави прокуратурою в адміністративному суді / Андрій Емануїлович Ганєв // Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний та зарубіжний досвід : у 2 ч. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 берез. 2017 р.) . 2017-. : Ч. 1 . 2017 . - 256 с. - С. 75-77

8. Данильченко О. В. Функція представництва в діяльності органів прокуратури / Олена Валентинівна Данильченко // Новітні кримінально-правові дослідження - 2016 : зб. наук. праць . 2016 . - 420 с. - С. 94-98.

9. Долежан В.В. Проблеми визначення статусу прокуратури у діяльності Конституційної Асамблеї // Вісник Національної академії прокуратури України – № 3 (27) – 2012. – С. 16-22.

10. Долежан В. В. Реформування прокуратури: процес завершено? / В. В. Долежан // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 134-135

11. Долежан В. В. Судово-представницька функція прокуратури: перспективи збереження і розвитку / В. В. Долежан // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. : Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 116-11.

12. Драган О. Актуальні питання представництва інтересів держави органами прокуратури при виконанні судових рішень у справах, де боржниками є фізичні особи - підприємці / О. Драган // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 4. - С. 10-15.

13. Каркач П. М. Прокурор у судовому провадженні (процесуальні та криміналістичні аспекти): навч. посіб. / П. М. Каркач; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків: Право, 2014. -185 с.

14. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 498 с

15. Ключков В. Взаємодія Генеральної прокуратури України з вищими органами державної влади щодо реалізації та захисту прав і свобод людини // Вісник прокуратури. – 2011. - № 5. - С. 33-39

16. Ковальчук І.С. Перспективи удосконалення порядку зайняття посади Генерального прокурора України / І.С. Ковальчук // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 143-145.

17. Косюта М.В. Прокуратура України: Навчальний посібник. –Одеса: Юридична література, 2007. -312с.

18. Кузьменко Б. С. Еволюція функцій прокуратури в контексті викликів часу

// Журнал східноєвропейського права. - 2019. - № 63. - С. 269-276. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2019_63_38

19. Нестерчук Л.П. Взаємодія прокурора з контролюючими органами при здійсненні нагляду за додержанням законодавства з захисту прав споживачів / Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. професор-виклад. складу, присвяч. 15-річчю НУ "Одеська юридична академія" та 165-річчю Одес. школи права. - вид. Одеса: Фенікс, Том 2. - 2012. - С. 169-171.

20. Пожар В. Г. Щодо правової природи представництва прокурором інтересів осіб або держави у кримінальному провадженні / В. Г. Пожар // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 309-311.

21. Полянський Ю.Є. Актуальні проблеми правового регулювання організації та діяльності прокуратури (цілі, завдання, принципи) / Ю.Є. Полянський // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 листопада 2011 року) / редкол.: Ю.М. Дьомін (відпов. ред.), М.К. Якимчук, І.М. Козьяков та ін.). – К.: Національна академія прокуратури України, 2012. – С. 52-57.

22. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури / Ю. Є. Полянський // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 131-133.

23. Представництво прокурором інтересів держави в суді у земельних відносинах] : матеріали круглого столу за участю інозем. представників, 20 черв. 2019 р. / уклад.: Мінченко С. І., Белікова С. О., Барандич С. П. ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 120 с. Росильна О. В. Проблеми представництва прокурором інтересів громадян у господарському процесі України / О. В. Росильна // Європейська юридична освіта і наука: зб. матеріалів 8-ї Міжнар. наук. -практ. конф. (м. Київ, 11-13 жовт. 2013 р.). 2013. - 248 с. - С. 40-41.

24. Руденко М. Представництво прокурором інтересів держави в суді у контексті оновленого Господарського процесуального, Цивільного процесуального кодексів та Кодексу адміністративного судочинства України (вступ з теоретичних, правових і практичних питань) / М. Руденко // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 3. - С. 64-71.

25. Севрук О. Інтерес як предмет прокурорського представництва за новим Законом України " Про прокуратуру" / Оксана Севрук // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання: Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2016. - № 2. - С. 30-36.

26. Соколовий В. Захист державних інтересів - пріоритетний напрям представницької діяльності прокурора / В. Соколовий // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 4. - С. 70-73.

27. Ткаченко В. Нова українська прокуратура: спроби аналізу / В. Ткаченко // Юридичний журнал. - 2014. - № 4-5. - С. 32-37.

28. Хащина Т. Наглядова функція прокуратури // Вісник прокуратури. - 2011. - № 1. - С. 41-43.

29. Шандула О. Проблеми створення компенсаторних механізмів в умовах обмеження представницької функції прокуратури // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 4. - С. 29-35.

30. Ясинський Г.М. Місце прокуратури в системі державних органів // Юридична освіта і правова держава: Зб. наук. пр. – Одеса, 1997 – С. 59 -62.

План

1. Нормативне закріплення представницької функції прокуратури у Конституції України та законі України «Про прокуратуру». Значення представницької функції прокуратури для захисту інтересів держави.

2. Суть і завдання участі прокурорів у розгляді адміністративних, цивільних і господарських справ в судах.

3. Підстави і порядок представництва прокурором інтересів держави в суді.

4. Форми судово-прокурорського представництва у судах.

5. Участь прокурора у розгляді цивільних справ судами першої, апеляційної, касаційної інстанції, а також у зв'язку з нововиявленими обставинами.

6. Особливості участі прокурора в адміністративному судочинстві.

7. Підготовка прокурора до представництва інтересів держави у суді. Участь прокурора у судах апеляційної та касаційної інстанції під час реалізації функції представництва інтересів держави у суді.

Основний зміст

Згідно з 131¹ Конституції України та ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» на єдину систему прокуратури України покладена функція представництва інтересів держави в суді у випадках, визначених законом.

Таким чином, предметом представництва при здійсненні зазначеної функції залишається «інтерес».

Проблема «інтересу» в суспільному і державному житті і складним і недостатньо вивченим явищем, інтереси громадян теж заслуговують свого дослідження. Пріоритетні інтереси держави зазначені в Концепції (Основи державної політики) національної безпеки України. При цьому окреслені: політичні, економічні, соціальні, воєнні, економічні, науково-технічні, інформаційні інтереси держави. В одному з рішень Конституційного Суду України сказано, що в основі інтересів держави завжди є потреба у здійсненні загальнодержавних (політичних, економічних, соціальних та інших) дій, програм, спрямованих на захист суверенітету, територіальної цілісності, державного кордону України, гарантування її державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, на охорону землі як національного багатства, захист прав усіх суб'єктів власності та

господарювання тощо¹. Інтереси держави мають гармонійно пов'язуватися з інтересами окремих її громадян. У законодавчих актах поряд із захистом прав осіб зазначаються охоронювані законом інтереси (Господарський процесуальний кодекс України (ст. 1), Цивільно-процесуальний кодекс України (статті 2,4,13), Закон України «Про адвокатуру» (ст. 1) тощо).

Отже, охоронювані інтереси, їх захист можна розглядати як окремий правовий інститут, у тому числі конституційного рівня.

У Конституції України прямо записано про суспільні інтереси (ст. 89), про представництво інтересів громадян або держави в суді (ст. 121), про спільні інтереси громад (ст. 40). Слово «інтерес» означає має значення, важливо.

Але законодавець, на жаль, не дає визначення інтересів, механізму їх захисту та представництву в судах.

Проблема «інтересу» — це не тільки правова, а й філософська, психологічна проблема, вона може також розглядатися в плані структури національної безпеки держави тощо. Нас буде цікавити лише проблема представництва інтересів громадян, держави прокуратурою.

Розпочнемо з того, що без інтересу не має повноцінного людського й суспільного життя, сенс якого і полягає в задоволенні інтересів. Людина, яка втратила інтерес до власного чи публічного життя, — це вже така, що стала на шлях деградації. Вона не може мати своєї достойної перспективи, оскільки позбавила себе активної життєвої позиції, і перейшла на пасивність, на примітивізм. Поведінка такої людини може звестися до простих фізіологічних потреб.

Інтереси можуть виражати спонукальні мотиви людини, громадянина, посадової чи не посадової особи до соціальної поведінки, до виконання своїх обов'язків. Інтереси як рухальна сила дають змогу обрати не тільки напрям поведінки, а й її алгоритм, спосіб дій і заходів. Будучи усвідомленим інтерес виступає як стимул діяльності. Його можуть мати як держава в цілому, юридичні чи фізичні особи, так і їх колективи. Але конкретні дії з формулювання, задоволення інтересів можуть здійснювати «лише фізичні особи чи на свою користь, чи на користь інших. Таким чином, людина, громадянин є і носієм, і виразником інтересів. Відносно державних інтересів це можуть робити посадові особи, державні службовці, а також пересічні громадяни. В будь-якому випадку певний інтерес має бути конкретно окреслений і не обов'язково може бути пов'язаний з його порушенням. Тому і важко погодитися з думкою юристів, що вважають, ніби-то термін «інтерес» скоріше має невизначений зміст і в кожному випадку пов'язується з його порушенням чи ні. Виникає також не просте питання про те, яку ж природу складає інтерес — суб'єктивну чи об'єктивну. Враховуючи те, що інтереси людей мають економічну основу, що існує незалежно від волі і бажання людей, то й інтереси у своїй основі носять об'єктивний характер. І взагалі відносно суб'єктивного можна говорити лише умовно, оскільки сама людина існує об'єктивно і функціонування її мозку не залежить від її волі і свідомості. Інтереси можуть бути не тільки матеріального і майнового

характеру, а й духовної, політичної, національної тощо спрямованості. За своїм значенням інтереси можна поділити на прогресивні, консервативні, реакційні, шкідливі тощо.

Суспільство проти задоволення шкідливих, незаконних, аморальних і примітивних інтересів. Такі інтереси держава, її органи не захищають. Інтереси повинні бути соціально корисними. Бо і злочинці мають свої інтереси, свою можливу поведінку. А зі злочинністю держава, суспільство ведуть боротьбу. Тому завдання полягає у формулюванні позитивних інтересів і насамперед у процесі виховання і навчання. Особливо це має значення для учнівської, студентської аудиторії.

Юридичні інтереси громадян обумовлені в першу чергу їх конституційними правами та свободами і є реальними спонукальними підставами їх конкретних дій, що мають правове значення і можуть бути юридичними фактами в правовідносинах. Без наявності інтересу немає і правовідносин, закон залишається мертвим. За висловом відомих класиків інтерес «сцепляет друг с другом членов гражданского общества». Об'єкт правовідносин є важливим елементом задоволення інтересу. Такий об'єкт спочатку виступає як об'єкт-мета, а наприкінці процесу — як об'єкт-результат.

Дії неюридичного значення, примітивні інтереси можуть бути зведені до простих людських потреб, що не вимагають, ані правових знань, ані високого інтелекту. Позитивним, юридичне значущим інтересам громадян налається конституційний рівень і захист. Згідно зі ст. 121 Конституції України саме на єдину систему прокуратури покладається представництво інтересів громадян або держави в суді у випадках, визначених законом.

У Конституції прямо не вживається слово «законність» інтересів, які може представляти в суді прокуратура України. Але це припускається, оскільки йдеться не про представництво взагалі, а про випадки, визначені законом. Таким чином, прокуратура має захищати, представляти в суді не будь-які інтереси, а ті, що пов'язані із законом, що ним охороняється. Про охорону прав і законних інтересів громадян прямо записано у ст. 13 ЦПК України, у ст. 2 КПК України, статтях 20, 29 Закону України «Про прокуратуру». Законні інтереси громадян як відповідні намагання мають свій взаємозв'язок з нормами права. У цьому плані інтереси громадянина можуть розглядатися як право на отримання захисту від порушених, оспорюваних суб'єктивних прав або на їх реалізацію. Наприклад, законними інтересами особи, яка притягається до кримінальної відповідальності, можна визнати такі її намагання: якомога раніше знати, в чому її обвинувачують; мати висококваліфікованого захисника за призначенням і побільше з ним бачитися; виправдання по суду або призначення найм'якшого покарання; брати участь у касаційній, наглядовій інстанціях тощо. Кінцева реалізація зазначених інтересів залежить від інших осіб і обставин справи.

Складається така діалектика, що захист інтересів від посягань на них є юридичним інтересом для тих, хто їх представляє, вирішує. Виходить, що інтереси одних осіб є передумовою для інтересів інших. Суперечні ж

інтереси можуть породжувати конфлікти, але без них обійтися важко. Природно, що інші інтереси можуть бути поміж прокурором і захисником, обвинуваченим і потерпілим, позивачем і відповідачем тощо. Різні інтереси учасників судового розгляду справи надають процесу змагального характеру. Захист, представництво інтересів громадян в суді зумовлюють складні, багатосторонні правозахисні відносини, в яких можуть брати участь: захисники, прокуратура, прокурор, громадяни, суд, суддя та інші особи, і в певною мірою держава в цілому.

Інтереси всіх згаданих суб'єктів правовідносин взаємообумовлені і їх конкретна діяльність має бути законною, обґрунтованою і справедливою.

Якщо мову вести про захист інтересів громадян, то саме вони з цього приводу за своєю ініціативою повинні звертатися до суду чи інших компетентних органів. У ст. 1 ЦК Російської Федерації прямо записано, що громадяни (фізичні особи) набувають і здійснюють свої цивільні права своєю волею і в своєму інтересі. Але у випадках, визначених законом, інтереси громадянина в суді має представляти прокуратура. Такі випадки, наприклад, передбачені ст. 13 ЦПК України, ст. 29 КПК України, ст. 33 Закону України «Про прокуратуру», коли громадяни за станом здоров'я чи з інших поважних причин не можуть захистити свої права (неповнолітні, недієздатні, обмежено дієздатні, неплатоспроможні, безвісно відсутні) і їхні інтереси не захищають особи, які повинні це робити (батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники або відповідні органи виконавчої влади тощо). Прокурор також повинен захищати, представляти в суді і неперсоніфіковані групові інтереси громадян, наприклад при масових порушеннях прав громадян під час виборів, референдумів, у разі недотримання екологічного, епідеміологічного законодавства тощо. Бувають і парадоксальні випадки, коли, громадяни не зацікавлені в поновленні, захисті порушених своїх прав, позовів не заявляють. Тоді захист прав і законних інтересів громадян прокурором набуває державного інтересу.

. Представництво прокуратурою інтересів в суді є офіційним, публічним представництвом конституційного рівня і має значення самостійної функції прокуратури поряд з наглядовими функціями і підтриманням державного обвинувачення в суді і є окремим видом прокурорської діяльності. І тому не рідко ставлять на одну площину підтримання державного обвинувачення в суді і представництво інтересів громадянина або держави в суді як однакові.

Специфіка представницької діяльності прокуратури в суді полягає в тому, що для цього непотрібні ніякі довіреності. Для здійснення представництва в суді діє конституційний припис, вимога для прокуратури представляти інтереси громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом. Як бачимо, представництво прокуратурою інтересів громадянина в суді — це не рядове, не звичайне представництво. У рішенні Конституційного Суду України сказано, що представництво прокуратурою інтересів держави в суді відрізняється від інших видів представництва рядом специфічних ознак: складом представників і колом суб'єктів, інтереси яких

вони представляють, обсягом повноважень, формами їх реалізації. Певною мірою це положення стосується і представництва прокуратурою інтересів в суді громадянина, а не тільки держави. Прокурор при цьому не має особистого інтересу, він виступає від імені держави на користь громадянина, а в кінцевому підсумку і на користь держави, суспільства. Він діє офіційно і постійно. Прокуратура стабільно перебуває у стані готовності виступити на захист інтересів громадянина або держави, представляти їх інтереси в суді, коли для цього є привід і підстави. У такому разі прокурор виступає і виразником, і виконавцем інтересів на користь їх носіїв і за своєю природою, статусом є «рафінованим» прокурором, оскільки безпосередньо виконує суто конституційну функцію, а неабияку іншу роботу із забезпечення функціонування органів прокуратури. Можна зробити висновок, що представництво прокуратурою України інтересів громадянина в суді є складним правовідношенням, де прокурор, реалізуючи свої повноваження з виконання конституційної представницької функції, вчиняє в суді від імені держави процесуальні дії з метою захисту законних інтересів громадянина. Це представництво за своєю суттю є діяльністю із захисту прав, свобод і законних інтересів громадян і такий захист обумовлює представницьку діяльність прокуратури.

Приводами для представництва прокуратурою інтересів громадян в суді можуть бути: звернення громадян, юридичних, посадових осіб, повідомлення у засобах масової інформації, а також виявлення безпосередньо прокурором порушень інтересів, охоронюваних законом, і коли це визнає за необхідне суд. Підставою для представництва прокуратурою інтересів громадян в суді є конкретні факти, фактичні дані про порушення прав, свобод громадян і неможливість громадянина самотійно захистити ти їх в суді особисто або через адвоката чи інших компетентних осіб, а також коли цього вимагає суспільний інтерес при масових порушеннях законності. Об'єктом досліджуваної представницької діяльності прокурора є всі конституційні та інші права, свободи громадян, що викликали відповідні правовідносини.

Прокурор, який бере участь у розгляді цивільних справ у судах, повинен додержуватися принципу незалежності судів і підкорення їх тільки закону і сприяти виконанню вимог закону про всебічний, повний і об'єктивний розгляд справ, постановляння таких судових рішень, які ґрунтуються на законі та лише на тих доказах, що були досліджені в судовому засіданні.

Для виконання поставлених завдань прокурор має діяти в обсязі і межах своїх повноважень. Як рівноправний учасник процесу він має право:

- знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги;
- одержувати копії рішень, ухвал, постанов та інших документів, що є у справі;
- брати участь у судових засіданнях;
- подавати докази, брати участь в їх дослідженні;
- заявляти клопотання та відводи;

- давати усні й письмові пояснення суду;
- подавати свої доводи, міркування та заперечення;
- вносити в межах своїх повноважень апеляції, касаційні або окремі подання на відповідні рішення суду, доповнювати та змінювати їх.

Прокурор також має право підтримувати або змінювати заяви, з якими він звернувся до суду на захист прав і законних інтересів громадян і державних інтересів, чи відмовлятися від них. Така відмова не позбавляє права громадянина вимагати від суду розгляду справи по суті. Перед тим як звернутися з позовною заявою до суду, прокурор повинен з'ясувати, підтвердити всі обставини, що мають відношення до підстав і предмета позову (хто є відповідач, чи є треті особи, чи має право особа на самостійне звернення з позовом до суду тощо).

Позовна заява прокурора повинна відповідати змісту та формі, що встановлені законом (ст. 137 КПК), за винятком того, що замість назви позивача, прокурор вказує відповідні дані про себе як прокурора, оскільки він не є власне позивачем, а виступає як прокурор від імені держави.

Участь прокурора у розгляді справ, порушених за його позовами та заявами, а також у випадках, визначених законом, є обов'язковою.

У своєму наказі № 186 від 21.09.2018р. «Про організацію діяльності прокурорів щодо представництва інтересів держави в суді та при виконанні судових рішень» Генеральний прокурор України вимагає від підлеглих прокурорів забезпечити активне та ефективне застосування представницький повноважень щодо захисту інтересів або держави в суді. Пред'являючи позов (заяву) до суду його копія надсилаються до прокуратури вищого рівня, а в разі звернення до суду не за місцем знаходження прокуратур копію позову (заяви) разом з матеріалами в обґрунтування позовних вимог надсилати відповідному прокурору для забезпечення участі у розгляді справи і письмово інформувати про це суд, до якого направлено позов (заяву). Прокурору, що забезпечував участь у суді, невідкладно письмово повідомляти прокурора, який направив позов, про результати його розгляду.

Участь прокурора є обов'язковою у розгляді судами справ, порушених за позовами та заявами прокурора, а також у випадках, передбачених законом, або коли суд визнає це за необхідне. У названому наказі записано про забезпечення обов'язкової участі прокурорів при розгляді судами справ про звільнення з-під арешту майна, на яке може бути звернуто стягнення на користь держави, про відшкодування за рахунок державного бюджету школи, завданої незаконними діями державних органів, про усиновлення дітей іноземними громадянами, про стягнення сум (до) бюджету — за наявності обґрунтованих клопотань органів стягнення.

В інших випадках участь прокурора в цивільних справах вирішується з урахуванням характеру спору, істотності порушення прав громадян, соціальних або державних інтересів, що охороняються законом.

Генеральний прокурор вимагає ретельно готуватися до судових засідань, брати активну участь у дослідженні доказів, з'ясовувати фактичні

обставини справи, дотримуючись судової етики. Прокурор виступає у судових дебатах першим. Його висновки мають бути законними, обґрунтованими і мотивованими на доказах, досліджених у суді. Він повинен своєчасно знайомитися з протоколами судових засідань, у разі істотних неточностей, надавати на них зауваження.

У наказі вимагається за наявності підстав ініціювати перегляд рішень, ухвал чи постанов суду. Своєчасно вносити на них апеляційні, касаційні скарги, заяви (подання) про перегляд рішень за нововиявленими або винятковими (виключними) обставинами, а копії цих документів надсилати прокуророві вищого рівня.

Апеляція на ухвалу суду може бути подана прокурором до суду апеляційної інстанції протягом 15 днів після її оголошення судом першої інстанції, а на рішення — протягом місяця з наступного дня після його проголошення.

Прокурор, який вніс апеляцію, має право доповнити її або змінити протягом строку на апеляційне оскарження, а також відмовитися від неї повністю чи частково та відкликати її до початку розгляду справи в апеляційному суді. А прокурор вищого рівня вправі лише доповнити або змінити апеляційне подання, внесені підлеглим прокурором.

При розгляді справ в апеляційному суді після доповіді судді прокурор дає свої пояснення, виступає в судових дебатах. Судові рішення або ухвали апеляційної інстанції набирають чинності негайно після їх ухвалення. Якщо прокурор вважає, що ці акти незаконні чи необґрунтовані, він може у межах своєї компетенції внести касаційну скаргу.

Судом касаційної інстанції є Верховний Суд.

Генеральний прокурор України та його заступники мають право внести касаційну скаргу на рішення, ухвали у цивільних справах, що розглянуті в будь-якому суді України, а прокурори обласного рівня — лише в межах відповідної адміністративної одиниці.

Прокурор вносить касаційну скаргу на рішення і ухвали, постановлені судом першої інстанції лише у зв'язку з порушенням матеріального чи процесуального права, а також на ухвали і рішення суду апеляційної інстанції.

Рішення, ухвали касаційної інстанції можуть бути лише переглянуті у зв'язку з нововиявленими та винятковими обставинами

Нововиявлені обставини — це такі істотні обставини, які не були і не могли бути відомі заявникові: фальсифікація доказів (завідомо неправдиві показання свідка, неправильні висновки експерта, неправильний переклад тощо); які потягли за собою ухвалення незаконного рішення, що встановлено вироком суду, який набрав законної сили; злочинні дії сторін, суддів та інших осіб, які брали участь у справі, встановлені вироком; визнання неконституційним закону, що був застосований судом при вирішенні справи тощо.

До виняткових обставин належать такі, що виявлені після касаційного розгляду справи — неоднозначне застосування судами зазначеної

юрисдикції одного і того ж положення закону або його застосування всупереч нормам Конституції України, якщо у зв'язку з цими рішеннями міжнародна судова установа, юрисдикція якої визнана Україною, встановила факт порушення Україною міжнародних зобов'язань.

Господарський процесуальний кодекс України передбачає участь прокурора у розгляді господарських справ (ст. 29). Це зумовлено тим, що розгляд і цієї категорії справ може становити певний інтерес як для держави, так і для громадян. У законі сказано, що прокурор може вступати у справу на будь-якій стадії розгляду для представництва інтересів громадянина або держави, подати апеляційне, касаційне подання, а також подання про перегляд рішення за нововиявленими обставинами. З цією метою прокурор може звернутися до господарського суду з позовом в інтересах держави або громадянина.

У разі прийняття господарським судом позовної заяви, поданої прокурором в інтересах держави в особі органу, уповноваженого здійснювати функції держави у спірних правовідносинах, зазначений орган набуває статусу позивача.

Про свою участь у вже порушеній справі прокурор повідомляє господарський суд письмово, а в судовому засіданні — ще і усно.

Прокурор, що подав позовну заяву, несе обов'язки і користується правами позивача, окрім права на укладення мирової угоди.

Відмова прокурора від поданого ним позову не позбавляє позивача права вимагати вирішення спору по суті.

Відмова позивача від позову, поданого прокурором в інтересах держави, не позбавляє прокурора права підтримувати позов і вимагати вирішення спору по суті. Зміст процесуальної діяльності прокурора при розгляді судами господарських справ багато в чому схожий з розглядом цивільних справ. Прокурор і в розгляді господарських справ є повноцінним самостійним учасником судового процесу. Він користується такими самими правами і виконує такі самі обов'язки, як і сторони. Ці повноваження прокурора схожі на ті, що передбачені й Цивільним процесуальним кодексом. Особливу увагу прокурор має приділити ініціативі із забезпечення заходів щодо забезпечення позову.

У господарських справах доволі часто сторонами виступають приватні підприємства, товариства, для того щоб уникнути сплати державного мита, а сума ця може бути значною, власники їх часто зверталися в прокуратуру з проханням захистити їхні порушені права. Та економічні інтереси шляхом подачі позову до господарського суду. Така практика була не на користь державного бюджету, тому і стала предметом розгляду Конституційного Суду України, який прийняв відповідне рішення від 8 квітня 1999 року щодо представництва прокуратурою інтересів держави в арбітражному суді. На підставі цього рішення в ст. 2 ГПК України були внесені відповідні зміни. Суть їх полягає в тому, що прокурор, який звертається до господарського суду в інтересах держави, в позовній заяві самостійно визначавчому полягає

порушення інтересів держави, і обґрунтовуй необхідність їх захисту, а також вказує орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних відносинах.

Цю норму можна розуміти так, що прокурор в кінцевому підсумку звертається до суду не в інтересах окремих підприємств установ, організацій, а в інтересах держави. Про результати розгляду прокурор, який брав участь у суді, зобов'язанні негайно повідомити прокурора, який подав позов.

Прокурор має право внести апеляційну скаргу на рішення місцевого господарського суду, яке не набрало законної сили, через цей же суд, протягом десяти днів з дня прийняття рішення. Форма і зміст апеляційного подання визначаються законом (ст. 94 ЦПК).

Якщо рішення набрало законної сили, то на постанову апеляційного суду прокурор вносить касаційне подання до Касаційного господарського суду Верховного суду через місцевий чи апеляційний суд протягом місяця з дня набрання рішення чи постанови суду законної сили. Прокурор має право відмовитися від своєї скарги до винесення постанови касаційною інстанцією.

Господарські справи можуть бути переглянуті і за ново виявленими обставинами.

За скаргою прокурора не пізніше двох місяців з дня встановлення нововиявлених обставин судове рішення господарського суду може бути переглянуто за цією підставою

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

- 1.Надайте визначення понять «представництво інтересів держави прокуратурою у суді», «участь прокурора у розгляді цивільних справ».
2. Визначте форму судочинства, де представником інтересів держави є прокурор.
- 3.У яких випадках прокурор є представником інтересів держави в суді?
- 4.Якими є повноваження прокурора - представника інтересів у суді?
5. Якими є основні особливості участі прокурора в адміністративному судочинстві?
- 6.Визначте можливі шляхи вдосконалення правового забезпечення здійснення представництво інтересів держави прокуратурою у суді?

ТЕМА 6.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ, ВИРІШЕННЯ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ ІНШИХ ПИТАНЬ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, НАГЛЯД ЗА НЕГЛАСНИМИ ТА ІНШИМИ СЛІДЧИМИ І РОЗШУКОВИМИ ДІЯМИ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про сучасні тенденції розвитку правового регулювання та забезпечення функції організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку.

Визначити основні проблеми правозастосовної практики в цій сфері, а також можливі шляхи їх вирішення.

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) виділяти особливості сучасних наукових концепцій у сфері правового регулювання організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням та прокурорського нагляду;
- 2) застосовувати сучасні інформаційні технології та інформаційні ресурси з організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням та прокурорського нагляду;
- 3) вміти розробляти проекти правових актів з питань діяльності процесуального керівництва досудовим розслідуванням та прокурорського нагляду;
- 4) демонструвати інтегральне розуміння закономірностей та тенденцій розвитку підтримання прокурором з організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;
- 5) роз'яснювати матеріально-правові та процесуальні особливості з організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;
- 6) поєднувати національні традиції розвитку функцій прокуратури України і найбільш прогресивні європейські та світові тенденції у цій сфері;
- 7) узагальнювати та доводити необхідність вирішення актуальних питань, дослідницьких задач у сфері прав та обов'язків прокурорів прокуратур ;
- 8) інтегрувати знання і вирішувати комплексні дослідницькі задачі у сфері удосконалення завдань і предмету роботи прокуратури з організації процесуального керівництва досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляду за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;
- 9) вдосконалювати існуючі науково-правові концепти, конструкти та теорії у сфері організаційного забезпечення діяльності української прокуратури.

Література

нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
4. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять дізнання та досудове слідство: Наказ Генерального прокурора України № 4/1 гн від 03.12.12 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id
5. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
6. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 125 від 05.03.2020 . Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Антонюк А. Б., Мациборук К. А., Рудакова В. В. Особливості здійснення прокурором процесуального керівництва // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). - 2019. - Вип. 14. - С. 173-180. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2019_14_20
2. Бортун М. І. Повноваження прокурора під час проведення негласних, слідчих (розшукових) дій // Юридика Україна. - 2019. - № 9. - С. 36-41. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2019_9_7
3. Венедіктов А. А., Венедіктова Ю. Є. Забезпечення прокурором допустимості доказів, одержаних під час негласних слідчих (розшукових) дій // Вісник кримінального судочинства. - 2019. - № 2. - С. 6-14. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2019_2_3
4. Вінниченко В. А. Функції прокурора в кримінальних процесуальних правовідносинах зі слідчим органом досудового розслідування // Вісник кримінального судочинства. - 2019. - № 1. - С. 152-165. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2019_1_17
5. Гловюк І.В. Прокурор у кримінальному провадженні: конституційна та галузева регламентація функціональної спрямованості діяльності / І. В. Гловюк // Вісник кримінального судочинства: Науково-практичний журнал. - 2017. - № 4. - С. 20-26.

6. Гнатюк А. Ю. Функціональна структура кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому провадженні: монографія /; наук. ред.: Л. М. Лобойко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. – 150с.
7. Говда Р. Нагляд за додержанням законів органами, які провадять оперативно-розшукову діяльність // Вісник прокуратури. – 2008. – № 7. – С. 39 – 44.
8. Грицаєнко Л. Правова природа діяльності прокурора на досудовому слідстві. Процесуальне керівництво чи прокурорський нагляд // Вісник прокуратури. – 2008. – № 11. – С. 68 – 76.
9. Драган О. Вказівки прокурора у кримінальному провадженні як спосіб забезпечення законності при проведенні досудового розслідування / О. Драган // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2015. – № 6. – С. 51-61.
10. Дьомін Ю.М. Прокурорський нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю / Юрій Михайлович Дьомін // Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VII (сьомої) Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). 2016. – 634 с. – С. 219-225.
11. Загляда В. Повноваження прокурора в процесі здійснення нагляду за досудовим розслідуванням / Вікторія Загляда // Новітні кримінально-правові дослідження: зб. наук. праць. – 2017. – 386 с. – С. 168-171.
12. Каркач П. М. Функції прокуратури України : навч. посібник / П. М. Каркач ; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. - Харків : Право, 2015. - 248 с.
13. Кісліцина І.О. Роль прокурора при укладанні угод про визнання винуватості в досудовому кримінальному провадженні / І. О. Кісліцина // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.). – 2016.: Т. 2. – 712 с. – С. 151-153.
14. Комарницька О. Особливості реагування прокурора на виявлені порушення закону під час здійснення оперативно-розшукової діяльності / О. Комарницька, С. Єсипчук // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1. – 2016. – № 5. – С. 60-71.
15. Комарницька О.Б. Діяльність прокурора на етапі закінчення досудового розслідування / О. Б. Комарницька // Судова апеляція. – 2017. – № 2. – С. 127-134.
16. Косюта М.В. Прокуратура України: Навч. посібник. – О.: Юрид. л-ра, 2008. – 312 с.
17. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посібник: рекомендовано МОН України / М.В. Косюта. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Знання, 2010. – 404 с.
18. Краєвський Ф. Роль прокуратури у вирішенні проблем досудового слідства та дізнання податкової міліції // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 8. – 27 – 34.
19. Крет Г.Р. Нагляд прокурора за додержанням законів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій / Г. Р. Крет // Прикарпатський юридичний вісник: зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 3 (9). – 318 с. – С. 297-300.

20. Ломакін А. Напрями кримінально-процесуальної діяльності прокурора району в досудовому провадженні // Вісник прокуратури. – 2009. – № 3. – С. 66 – 72.

21. Луцик В. В. Повноваження прокурора в ході досудового розслідування в кримінальному процесі Франції / В. В. Луцик // Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої до 70-річчя д. ю. н., проф. Юрія Павловича Аленіна (м. Одеса, 21 квітня 2017 р.) . – 2017. – 344 с.: портр. – С. 214-216.

22. Максимюк А. Нагляд за додержанням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 10. – С. 44 – 50.

23. Михайленко О.Р. Прокуратура України: підручник: рекомендовано МОН України / О.Р. Михайленко. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 336 с.

24. Молдован В. В. Прокуратура України: навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. – Київ: Правова єдність, 2016. – 270 с.

25. Назаренко В. Прокурорський нагляд за виконанням законів при провадженні дізнання і досудового слідства // Вісник національної академії прокуратури України. – 2007. – №3. – С. 112 – 117.

26. Ніндипова В. Нагляд за додержанням законів органами, які провадять оперативно-розшукову діяльність // Вісник прокуратури. – 2007. – № 2. – С. 52 – 60.

27. Остафійчук Г.В. Процесуальний контроль прокурора на стадії досудового розслідування / Г.В. Остафійчук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція: зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 11, Т. 2 . – 179 с.

28. Полянський Ю.Є. Прокуратура в Україні: навч.-метод. посібник / Ю. Є. Полянський. – Одеса: Юрид. літ., 2000. – 108 с.

29. Попова О. Предмет, об'єкт, завдання, сутність нагляду прокурора за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство // Вопросы государства и права Украины. – 2004. – Вып.23. – С. 9 – 11.

30. Селезньов В. Важливий резерв підвищення ефективності нагляду за додержанням законів у оперативно-розшуковій діяльності // Вісник прокуратури. – 2008. – № 3. – С. 35 – 38.

31. Селезньов В.А. Шляхи підвищення прокурорського нагляду за додержанням законів в оперативно-розшуковій діяльності // Правове життя сучасної України. – 2008. – С. 449 – 450.

32. Середа Г. Теоретичні аспекти прокурорського нагляду за додержанням законів при здійсненні оперативно-розшукової діяльності // Вісник Академії прокуратури України. – 2007. – № 1. – С. 5 – 11.

33. Смирнов М.І. Правова природа нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням / М. І. Смирнов // Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства

: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої до 70-річчя д. ю. н., проф. Юрія Павловича Аленіна (м. Одеса, 21 квітня 2017 р.). 2017. – 344 с. – С. 120-123.

34. Сопін О. В. Проблеми процесуальної діяльності прокурора під час кримінального провадження у формі обвинувачення // Web of science and Academic Researcher. - 2019. - № 1. - С. 145-150. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/wsar_2019_1_25

35. Сухонос В.В. Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: монографія / В. В. Сухонос. – Суми: Унів. кн., 2012. – 448 с.

36. Торяник О. Особливості реалізації прокурором конституційних повноважень щодо нагляду за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку / О. Торяник // Підприємництво, господарство і право: Щомісячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. – 2018. – № 2. – С. 120-123.

37. Цимбалістенко О. О. Прокурор на початку досудового розслідування; наук. ред. Каркач П. М. ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 252 с

38. Шаповалова К. Г. Роль прокурора в додержанні законності під час обмеження конституційних прав і свобод людини в кримінальному провадженні // Правова держава. - 2019. - № 33. - С. 142-148. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2019_33_22

39. Щербина І.В. Деякі аспекти вдосконалення прокурорського нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю в Україні / І.В. Щербина // Прикарпатський юридичний вісник: зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 3 (9). – 318 с. – С. 259-264.

40. Юрчишин В. М. Чи повинен бути тотальним нагляд прокурора за законністю праввідносин у досудовому розслідуванні? / В. М. Юрчишин // Нові завдання та напрямки розвитку юридичної науки у ХХІ столітті : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 6-7 лютого 2015 р.). 2015. – 212 с. – С. 87-89.

41. Янків О.Ф. Нагляд прокурора за застосуванням засобів, що використовуються при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій / О. Ф. Янків // Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія": зб. наук. праць. – 2015. – Вип. № 1. – 260 с. – С. 241-250.

План

1. Здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва. Поняття та завдання процесуального керівництва. Повноваження прокурора під час здійснення процесуального керівництва (початок досудового розслідування, доступ до матеріалів, документів, відомостей, що стосуються досудового розслідування, надання доручень органу досудового розслідування тощо).

2. Завдання і предмет прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність. Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів в оперативно-розшуковій діяльності (безперешкодний доступ до приміщення органів, які

проводять оперативно-розшукову діяльність, витребування для перевірки розпоряджень, інструкцій, наказів, інших актів щодо оперативно-розшукової діяльності, перевірка скарг на порушення законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, скасування незаконних постанов про заведення або закриття оперативно-розшукової справи, зупинення або поновлення оперативно-розшукової діяльності тощо).

3. Суб'єкти і об'єкти нагляду.

4. Підстави перевірки законності проведення оперативно-розшукових заходів та прийнятих при цьому рішень (планові заходи з урахуванням стану законності в цій сфері діяльності, дані про відсутність позитивних результатів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення злочинів, розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання, а також безвісно відсутніх осіб, інформація про неналежне виконання вказівок уповноваженого прокурора тощо).

5. Участь прокурора у вирішенні питань обрання запобіжного заходу – тримання під вартою.

6. Клопотання прокурором щодо продовження строків досудового розслідування.

7. Письмові вказівки прокурора. Обов'язковість вказівок прокурора органам розслідування, процесуальна самостійність слідчого.

Основний зміст

Відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України прокурор, здійснюючи свої повноваження згідно з вимогами Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення прокурора.

Аналізуючи процесуальний статус прокурора згідно з КПК України, слід пам'ятати, що участь прокурора у кримінальному процесі визначається насамперед закріпленими ст. 131¹ Конституції України фундаментальними положеннями щодо основних напрямків діяльності або функцій органів прокуратури України. Серед них, зокрема: підтримання публічного обвинувачення в суді; нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство.

Концептуальною новелою КПК України 2012 року є передбачене параграфом 2 Глави 3 положення щодо участі прокурора на стороні обвинувачення на всіх стадіях кримінального провадження. Віднесення прокурора до сторони обвинувачення, у тому числі й на стадії досудового провадження, є втіленням у процес таких загальних засад кримінального провадження, визначених КПК України 2012 року, як змагальність та диспозитивність.

Відповідно до вимог статей 3, 22, 26 Кримінального процесуального

кодексу України змагальність передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом. При цьому сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених КПК України. Диспозитивність передбачає, що сторони кримінального провадження є вільними у використанні своїх прав у межах та у спосіб, передбачених Кодексом.

Реалізуюючи принцип змагальності, саме прокурор, як сторона обвинувачення здійснює повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, звернення з обвинувальним актом до суду та підтримання публічного обвинувачення у суді. У випадках, передбачених зазначеним Кодексом, повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення може здійснюватися слідчим за погодженням із прокурором, а обвинувачення може підтримуватися потерпілим, його представником. Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення тягне за собою закриття кримінального провадження, крім випадків, передбачених Кодексом.

Другою концептуальною новелою КПК України 2012 року, що системно пов'язана з зазначеною вище, є визначена ч. 2 ст. 36 цього КПК основоположна норма про те, що прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

Досудове розслідування за ст. 3 КПК України визначається як стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням вбачається як ефективний спосіб забезпечення законності дій та рішень органів досудового розслідування та реалізації визначених Конституцією України відповідних наглядових повноважень. Нагляд за додержанням законів у формі процесуального керівництва дозволяє прокурору за допомогою обов'язкових для виконання зазначеними органами вказівок, доручень, процесуальних дій та рішень безпосередньо спрямовувати хід та перебіг кримінального провадження на його досудових стадіях, цілеспрямовано впливати на результат діяльності органів досудового розслідування та виконання ними завдань кримінального судочинства, насамперед щодо захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування.

Здійснення нагляду за додержанням законів у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням полягає у тому, що прокурор, на відміну від суто наглядових повноважень, здійснює також діяльність, пов'язану із визначенням кола доказів та способів їх отримання у конкретному кримінальному провадженні, проведенням із зазначеною метою певних слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також забезпеченням при цьому законності дій слідчого.

Тож Кримінальний процесуальний кодекс України певним чином корегує реалізацію зазначеної вище конституційної функції прокурора щодо нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство. Зміщуючи акцент із суто наглядової діяльності прокурора на безпосереднє керівництво процесуальною діяльністю органу досудового розслідування щодо проведення слідчих (розшукових) дій, спрямованих на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у кримінальному провадженні, КПК України 2012 року істотно посилює статус прокурора саме як сторони кримінального провадження з боку обвинувачення.

Безперечно, зазначена норма також суттєво впливає на загальну спрямованість, конкретний зміст та характер повноважень прокурора у кримінальному провадженні.

За змістом відповідних статей чинного КПК України прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, перебуває вже «поруч і разом зі слідчим». Прокурор у такому разі безпосередньо керує діями органу досудового розслідування щодо проведення певних процесуальних або слідчих дій, бере активну участь у проведенні будь-якої процесуальної, слідчої дії або сам проводить їх.

Здійснюючи процесуальне керівництво, прокурор безпосередньо несе відповідальність за своєчасність та законність прийняття органами досудового розслідування процесуальних рішень, а також проведення слідчих дій, спрямованих на встановлення та перевірку доказів у кримінальному провадженні, отримання таких доказів з підстав та у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, дотримання правил їх належності та допустимості. Порушення встановленого законом порядку проведення слідчих дій та отримання за їх результатами доказів, наявність недопустимих доказів негативно впливає на можливість їх використання прокурором під час судового розгляду, звужує доказову базу прокурора у процесі як сторони кримінального провадження.

За КПК України 2012 року саме прокурор (як виняток - слідчий за погодженням з прокурором), реалізуючі свої повноваження щодо процесуального керівництва досудовим розслідуванням складає та в день складання вручає особі письмове повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення. Перед цим прокурор самостійно оцінює наявність відповідних підстав для письмового повідомлення про підозру,

тобто: законність затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; законність обрання до особи одного з передбачених цим Кодексом запобіжних заходів; наявність достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення (ст. 276 КПК України 2012 року).

Відповідно до ст. 283 цього КПК України прокурор після повідомлення особі про підозру зобов'язаний у найкоротший строк здійснити одну з таких дій: закрити кримінальне провадження; звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності; звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Відомості про закінчення досудового розслідування вносяться прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Саме прокурор, здійснюючи свої повноваження, за наявності визначених ст. 284 КПК України 2012 року підстав закриває кримінальне провадження під час досудового розслідування, приймаючи відповідну постанову. Виключенням з цієї норми є можливість слідчого приймати постанову про закриття кримінального провадження у разі встановлення відсутності події кримінального правопорушення, встановлення відсутності в діянні складу кримінального правопорушення або набрання чинності закону, яким скасовується кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою, якщо в кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру.

У всіх інших випадках, за наявності підстав, передбачених зазначеною статтею КПК України, рішення про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного приймає виключно прокурор. Стосовно постанов слідчого про закриття кримінального провадження прокурор протягом двадцяти днів з моменту отримання копії такої постанови має право її скасувати у зв'язку з незаконністю чи необґрунтованістю. Вказана постанова слідчого може бути скасована прокурором і за скаргою заявника, потерпілого, якщо така скарга подана протягом десяти днів з моменту отримання заявником, потерпілим копії постанови.

Таким чином, відповідно до КПК України 2012 року прокурор наділений виключними повноваженнями владно-розпорядчого характеру щодо прийняття основних, ключових рішень на досудових стадіях кримінального провадження.

Показовим прикладом, що ілюструє націленість нового кримінального процесуального закону на забезпечення загальнообов'язкового (імперативного) характеру повноважень прокурора щодо процесуального керівництва досудовим розслідуванням, є передбачений КПК України порядок оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора. Так, скарга слідчого на рішення, дію чи бездіяльність прокурора повинна подаватися в письмовій формі не пізніше трьох днів з моменту прийняття або вчинення оскаржуваних рішення, дії чи бездіяльності. При цьому скарга слідчого подається до прокуратури вищого рівня щодо прокуратури, в якій

обіймає посаду прокурор, рішення, дія чи бездіяльність якого оскаржується. Оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора не зупиняє їх виконання. Рішення службової особи органу прокуратури вищого рівня за наслідками розгляду скарги є остаточним і не підлягає оскарженню до суду, інших органів державної влади, їх посадових чи службових осіб (статті 312, 313 КПК України 2012 року).

Аналізуючи повноваження прокурора, передбачені ст. 36 та деякими іншими статтями КПК України, слід зауважити що прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений: починати досудове розслідування; мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування; доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування; доручати слідчому, органу досудового розслідування, відповідним оперативним підрозділам проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а за потреби особисто проводити слідчі (розшукові) дії; скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих; приймати процесуальні рішення, у тому числі щодо продовження строків досудового розслідування; погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій чи самостійно подавати слідчому судді такі клопотання; повідомляти особі про підозру; затверджувати чи відмовляти у затвердженні обвинувального акта, клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, вносити зміни до складеного слідчим обвинувального акта чи зазначених клопотань, самостійно складати обвинувальний акт чи зазначені клопотання; звертатися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності; використовувати інші повноваження у випадках та у порядку, передбаченому Кодексом.

Керівник органу досудового розслідування, слідчий зобов'язані виконувати доручення та вказівки прокурора, а оперативні підрозділи - доручення прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність (ч. 3 ст. 39, ч. 5 ст. 40 КПК України).

Третьою новелою є передбачене Кримінальним процесуальним кодексом України (ст. 37) нове поняття «прокурор», а також визначення окремого поняття «керівник органу прокуратури». Крім того, у КПК України 2012 року у зв'язку із реалізацією прокурором зазначених вище процесуальних повноважень використовується поняття «прокурор у конкретному кримінальному провадженні», закріплюються чітко визначені

процесуальні взаємовідносини між прокурором у конкретному кримінальному провадженні та керівником органу прокуратури.

Відповідно до ст. 3 КПК України поняття «прокурор» включає - Генерального прокурора України, першого заступника, заступників Генерального прокурора України, їх старших помічників, помічників, прокурорів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, прокурорів міст і районів, районів у містах, міжрайонних та спеціалізованих прокурорів, їх перших заступників, заступників прокурорів, начальників головних управлінь, управлінь, відділів прокуратур, їх перших заступників, заступників, старших прокурорів та прокурорів прокуратур усіх рівнів, які діють у межах повноважень, визначених цим Кодексом.

До «керівників органів прокуратури» належать - Генеральний прокурор, обласний прокурор, Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя, окружний прокурор, прирівняні до них прокурори, та їх заступники, які діють у межах своїх повноважень.

Згідно з ч. 1 ст. 37 КПК України 2012 року прокурор, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, визначається керівником відповідного органу прокуратури після початку досудового розслідування. У разі необхідності керівник органу прокуратури може визначити групу прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, а також старшого прокурора такої групи, який керуватиме діями інших прокурорів.

Генеральний прокурор, перший заступник, заступники Генерального прокурора, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, окружні прокурори, їх перші заступники і заступники, тобто керівники органів прокуратури, при здійсненні нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування мають право скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих та підпорядкованих прокурорів у межах строків досудового розслідування, передбачених Кодексом. Про скасування таких постанов повідомляють прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення відповідного досудового розслідування (за ч. 6 ст. 36 КПК України 2012 року).

Варто наголосити, що за змістом відповідних норм Кримінального процесуального кодексу України прокурори у конкретному кримінальному провадженні, до яких належать і старші прокурори, прокурори прокуратур міського та районного рівнів, можуть використовувати весь комплекс наведених вище передбачених КПК України повноважень, у тому числі владного характеру - з нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

При цьому прокурор у кримінальному провадженні реалізує визначені законом повноваження самостійно і повністю несе відповідальність за правильність, законність та обґрунтованість прийнятих рішень та

проведених процесуальних дій. Насамперед це стосується: початку досудового розслідування; надання органам досудового розслідування обов'язкових для виконання вказівок та доручень; складання та вручення особі письмового повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення; погодженні або відмові у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про проведення слідчих, процесуальних дій чи самостійного подання слідчому судді таких клопотань у випадках, передбачених Кодексом; прийняття рішення про контроль за вчиненням злочину та проведення інших негласних слідчих (розшукових) дій; закриття кримінального провадження; затвердження чи відмови у затвердженні обвинувального акта, клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, самостійного складання чи внесення змін до складеного слідчим обвинувального акта чи зазначених клопотань.

У КПК України 2012 року застосовуються і поняття «прокурора вищого рівня» та «службової особи органу прокуратури вищого рівня», які під час досудового розслідування у передбачених КПК України випадках розглядають скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчих та підпорядкованих прокурорів.

Прокурор вищого рівня погоджує відповідні процесуальні документи керівника органу прокуратури, який брав участь у судовому засіданні і дійшов переконання, що необхідно відмовитися від підтримання державного обвинувачення, змінити його або висунути додаткове обвинувачення (ст. 341 КПК України 2012 року). Крім того, прокурор вищого рівня розглядає скарги підозрюваного, обвинуваченого та потерпілого на недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування (ст. 308 КПК 2012 року).

Четвертою новелою Кримінального процесуального кодексу України, що пов'язана з попередньою й також стосується статусу і повноважень прокурора, є передбачене ч. 2 ст. 37 цього Кодексу концептуальне положення про те, що прокурор здійснює повноваження прокурора у кримінальному провадженні з його початку до завершення. Тим самим КПК України закріплюється принцип «одного прокурора» або «незмінності прокурора», що здійснює повноваження у конкретному кримінальному провадженні з початку досудового розслідування і до його завершення у суді, у тому числі до прийняття рішень судами вищих інстанцій. Як наслідок, визначений Кодексом перелік підстав для заміни прокурора у конкретному кримінальному провадженні є досить обмеженим.

Здійснення повноважень прокурора в цьому ж самому кримінальному провадженні іншим прокурором можливе лише у кількох визначених КПК України випадках. Так, згідно з вимогами ч. 3 ст. 37 КПК України керівником органу прокуратури покладаються повноваження прокурора у відповідному кримінальному провадженні на іншого прокурора, якщо прокурор не може здійснювати свої повноваження у кримінальному провадженні через задоволення заяви про його відвід, тяжку хворобу, звільнення з органу прокуратури або з іншої поважної причини, що

унеможливиює його участь у кримінальному провадженні. В інших випадках, що визначені як виняткові, повноваження прокурора можуть бути покладені керівником органу прокуратури на іншого прокурора цього органу прокуратури через неефективне здійснення прокурором нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування.

Заміна прокурора в цьому ж самому кримінальному провадженні іншим прокурором під час досудового розслідування можлива також: у разі, якщо Генеральний прокурор, його заступники, прокурори областей, міст Києва та Севастополя і прирівняні до них прокурори своєю вмотивованою постановою доручають здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування, у тому числі слідчому підрозділу вищого рівня в межах одного органу, у разі неефективного досудового розслідування (ч. 5 ст. 36 КПК України 2012 року); службова особа органу прокуратури вищого рівня за результатами розгляду скарги слідчого на рішення, дію чи бездіяльність прокурора, у разі скасування рішення або визнання незаконними вчинених дії чи бездіяльності підпорядкованих прокурорів має право здійснити заміну одного прокурора на іншого з числа службових осіб органів прокуратури того самого рівня в досудовому провадженні, де було прийняте або вчинене незаконне рішення, дія чи бездіяльність (ч. 3 ст. 313 КПК України).

Відповідно до п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів при проведенні досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення. Цим законодавчим положенням фактично окреслено предмет вказівок прокурора у кримінальному провадженні.

Зокрема, ознайомлюючись у ході досудового розслідування з матеріалами кримінального провадження, прокурор перевіряє не тільки те, чи був дотриманий встановлений порядок збирання і фіксації доказів, але і з'ясовує, наскільки повно і об'єктивно забезпечено дослідження обставин справи, оцінює докази з точки зору їх належності, достатності, допустимості, внутрішньої узгодженості. Прокурор встановлює, чи всі процесуальні можливості для виявлення і закріплення доказів, що мають значення для справи, були використані слідчим, чи не залишилися без уваги джерела інформації про факти, які підлягають доказуванню та чи усунуті наявні в доказах протиріччя.

Якщо прокурор дійде висновку, що зібраних доказів недостатньо для доказування у кримінальному провадженні, він зобов'язаний дати слідчому вказівки про встановлення обставин, що мають значення для справи, і проведенню конкретних слідчих (розшукових) дій зі збирання доказів або особисто прийняти рішення про проведення таких дій.

Слушною є думка А. М. Ларіна, що вказівки прокурора щодо обрання, зміни чи скасування запобіжних заходів, кваліфікації діяння й обсягу

обвинувачення, проведення окремих слідчих дій і розшук підозрюваних належать не до виконаних, а таких, що підлягають виконанню в майбутньому дій та рішень слідчого]. Саме в цьому, вважаємо, і полягає превентивна роль прокурора щодо попередження можливих порушень закону в ході досудового розслідування, що є притаманною ознакою реалізації прокурором функції процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Як правильно зазначає В. В. Луцик, вказівки про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій, на відміну від доручень, даються прокурором у тому випадку, коли кримінальна справа знаходиться у провадженні слідчого

Т. Ю. Цапаєва залежно від спрямованості виокремлює такі види вказівок прокурора:

- 1) вказівки прокурора щодо перевірки слідчих версій;
- 2) вказівки про проведення слідчих дій, спрямованих на збирання доказів;
- 3) вказівки про перевірку наявних доказів

Вивчення практики видання письмових вказівок прокурора свідчить про те, що найчастіше вказівки даються з приводу необхідності проведення додаткових слідчих (розшукових) дій, перевірку зібраних доказів, кваліфікацію кримінального правопорушення, зупинення досудового розслідування, закриття кримінального провадження, в окремих випадках — з приводу застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Щодо процесуального оформлення вказівки прокурора, то законодавець передбачив виключно письмову форму. Вказівка на письмовий характер цих актів не виключає можливості надання усних вказівок, які досить поширені на практиці, однак необхідно враховувати, що відсутність їх фіксування ускладнює здійснення наступного контролю прокурора за своєчасністю та якістю виконання таких вказівок, а також може призвести до неправильного їх сприйняття з боку тих осіб, яким вони надаються. Усні вказівки прокурора можуть стосуватися необхідності усунення незначних та поодиноких порушень. Але, без сумніву, вимога закону щодо письмової форми такого процесуального акта є необхідною, так як підвищує відповідальність прокурора за ці вказівки, створює можливість перевірки їх подальшого виконання і підвищує авторитет прокурора як керівника розслідування та основного суб'єкта зі сторони обвинувачення.

Розглянемо також питання, що стосується обов'язковості вказівок прокурора. Так, норми чинного законодавства визначають обов'язковість вказівок, даних прокурором під час досудового провадження, як слідчому, так і керівнику органу досудового розслідування (ч. 4 ст. 40, ч. 3 ст. 39 КПК України, ч. 1 ст. 25 Закону України «Про прокуратуру» [9]). За невиконання вказівок прокурора настає дисциплінарна або кримінальна відповідальність.

КПК України 2012 року не передбачає прямої норми про можливість слідчого оскаржувати вказівки прокурора. Водночас законодавець наділяє слідчого правом оскарження будь-яких рішень, дій чи бездіяльності

прокурора, прийнятих у відповідному досудовому провадженні, чого не було раніше (ст. 311 КПК України). Оскільки вказівка є одним із процесуальних рішень прокурора, то положення норми ст. 311 КПК України, на нашу думку, розповсюджується і на них. Однак законодавець і далі залишив норму про те, що оскарження вказівок прокурора не зупиняє їх виконання, що, на наше переконання, фактично нівелює інститут оскарження слідчим рішень прокурора та позбавляє слідчого незалежності у кримінальному провадженні.

Варто зазначити, що згідно з раніше чинним законодавством, слідчі правом оскарження вказівок прокурора майже не користувались. Навіть у випадку подання слідчим кримінальної справи вищестоящому прокуророві з письмовим викладом своїх заперечень цей прокурор у більшості випадків не скасовував вказівки нижчестоящого прокурора, а доручав розслідування цієї справи іншому слідчому. Очевидно, що таке право прокурора на свій розсуд передавати кримінальну справу від одного слідчого іншому обмежувало процесуальну самостійність слідчого, дозволяло відстороняти його від справи та передавати її іншому слідчому. Тому позитивним нововведенням є відсутність у вищестоящого прокурора можливості відсторонення слідчого від розслідування кримінального провадження.

Закон не випадково передбачає обов'язкове виконання вказівки. Слідчий зобов'язаний виконати вказівку прокурора в повному обсязі, вправі вийти за межі завдань, які перед ними поставлені, однак не вправі без відома прокурора обмежитися виконанням лише окремих з них. Оскільки неналежне виконання такої вимоги прокурора може призвести до неповноти досудового розслідування, істотних порушень закону, що в подальшому може негативно впливати на підтримання державного обвинувачення в суді.

Чинний КПК закріпив дуалізм суб'єктів надання письмових вказівок, зокрема таким правом наділений не тільки прокурор, а також керівник органу досудового розслідування. Відповідно до ч. 3 ст. 39 КПК України керівник органу досудового розслідування уповноважений давати слідчому письмові вказівки, які не можуть суперечити рішенням та вказівкам прокурора. Повноваження прокурора щодо надання вказівок слідчому значно ширші від повноважень керівника органу досудового розслідування, окрім цього, останній зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які даються у письмовій формі.

Повноваження керівника органу досудового розслідування, на нашу думку, повинні мати лише організаційно-управлінський характер стосовно слідчого, без втручання у сам процес досудового розслідування, за результату якого він не несе жодної відповідальності, оскільки до компетенції керівника входить виключно організація розслідування та розподіл кримінальних проваджень між слідчими. У зв'язку із цим, доцільно позбавити керівника органу досудового розслідування права давати слідчому вказівки, що стосуються розслідування кримінального провадження.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Зазначити основні суб'єкти й об'єкти нагляду організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляду за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку

2. Проаналізувати участь прокурора у вирішенні питань обрання запобіжного заходу – тримання під вартою.

3. Перерахувати підстави перевірки законності проведення оперативно-розшукових заходів та прийнятих при цьому рішень.

4. Які письмові вказівки надає прокурор?

5. Якими є повноваження прокурора під час здійснення процесуального керівництва

ТЕМА 7.

НАГЛЯД ПРОКУРОРА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПРИ ВИКОНАННІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ, А ТАКОЖ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ІНШИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСОВОГО ХАРАКТЕРУ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБМЕЖЕННЯМ ОСОБИСТОЇ СВОБОДИ ГРОМАДЯН

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувані систему знань про сучасні тенденції розвитку правового регулювання з порядку запровадження нагляду прокурора за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Визначити місце зазначеного виду прокурорського нагляду та основні проблеми правозастосовної практики в цій сфері, а також шляхи їх подолання.

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1) виділяти особливості сучасних наукових концепцій у сфері правового регулювання організації прокурорської діяльності з нагляду прокурора за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян;

2) демонструвати інтегральне розуміння закономірностей та тенденцій розвитку прокурорського нагляду;

3) поєднувати національні традиції розвитку нагляду прокурора за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах,

а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, що здійснюється в Україні та найбільш прогресивні європейські тенденції у цій сфері;

4) узагальнювати та доводити необхідність вирішення актуальних питань щодо правового регулювання організації нагляду прокурора за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян з урахуванням загальнолюдських цінностей, суспільних, державних інтересів;

5) інтегрувати знання і вирішувати комплексні дослідницькі задачі у сфері правового регулювання організації видів прокурорського нагляду, а також вдосконалювати існуючі науково-правові концепти, конструкти та теорії у цій сфері.

Література

нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>

3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

4. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян: Наказ Генеральної прокуратури України № 161 від 20.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GP16005.html

5. Порядок організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі: Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України 15.08.2014 р. № 1348/5/572 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0990-14>

6. Про Департамент нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, інших заходів примусового характеру у місцях несвободи, а також пробації Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора №232 від 25.05.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Гнатюк А. Ю. Функціональна структура кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому провадженні: монографія /; наук. ред.: Л. М. Лобойко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. – 150с.

2. Іскендеров Е.Ф. Правозахисна діяльність органів прокуратури : монографія / Іскендеров Ельчін Фірдовсі огли ; НУ "ОЮА", рец. В. В. Долежан, Ю. П. Алєнін. - Одеса : Фенікс, 2013. - 245 с.
3. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 498 с
4. Кожухар В. Забезпечення законності в установах виконання покарань // Вісник прокуратури. – 2007. – № 7. – С. 39 – 41.
5. Копетюк М. Актуальні питання вдосконалення прокурорського нагляду за додержанням кримінально-виконавчого законодавства // Юридична Україна. – 2006. – № 10. – С. 75 – 79.
6. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посібник: рекомендовано МОН України / М.В. Косюта. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Знання, 2010. – 404 с.
7. Курило М.П. Прокурорський нагляд за додержанням прав засуджених до позбавлення волі: Автореф. дис. ... кандидата юридичних наук / Національна юридична академія ім. Я. Мудрого. – Х., 1998.
8. Лемак Р. Прокурорський нагляд за додержанням законів в установах виконання покарань // Вісник прокуратури. – 2008. – № 8. – С. 41 – 44.
9. Луцик А. Головне у перевірках місць позбавлення волі - зміцнення законності // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 1. – С.34 – 38.
10. Меденцев А. Участь прокурора у розгляді судом справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку // Вісник прокуратури. – 2008. – № 6. – С. 109 – 114.
11. Михайленко О.Р. Нагляд прокуратури за додержанням законності при застосуванні заходів, пов'язаних з обмеженнями особистої волі громадян // Злочини проти особистої волі людини: Міжнародний науково-практичний семінар: Зб. матеріалів. – 2002. – С.73-76.
12. Михайленко О.Р. Прокуратура України: підручник: рекомендовано МОН України / О.Р. Михайленко. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 336 с.
13. Молдован В.В. Прокуратура України: навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. – Київ: Правова єдність, 2016. – 270 с.
14. Неділько В. Г. та ін Прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 201 с
15. Польовий П.Ю. Правова регламентація прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні кримінальних покарань // Економіка, фінанси, право. – 2008. – № 5. – С. 35 – 37.
16. Полянський Ю.Є. Прокуратура в Україні: навч.-метод. посібник / Ю. Є. Полянський. – Одеса: Юрид. літ., 2000. – 108 с.

17. Правові засади діяльності прокуратури України у сфері виконання покарань : навч. посібник : рекомендовано МОН України / за заг. ред. : О. М. Джужи, О. Г. Колба. - Київ : Кондор, 2016. - 240 с.
18. Прокуратура України: Академічний курс: Підручник: академічний курс / В.В.Сухонос, В.П. Лакізюк, Л.Р. Грицаєнко, В.М. Руденко; За заг. ред. к.ю.н., доцента В.В. Сухоноса. – Суми: ВТО “Університетська книга”, 2005. – 560 с.
19. Скорбач О. Додержання вимог законів, пов'язаних з тимчасовим обмеженням особистої свободи громадян // Вісник прокуратури. – 2006. - № 10. – С. 32 – 38.
20. Смирнова В.В. Участь прокурора при розгляді в суді справ про застосування примусових заходів медичного характеру // Проблеми законності. – 2008. – Вип. 97. – С. 255 – 261.
21. Сухонос В.В. Прокурорський нагляд за виправно-трудовими установами на етапі створення кримінально-виконавчої системи України (1922-1930 рр.) // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. – 2004. – Вип. 236. – С. 33 – 37.
22. Сухонос В.В. Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: монографія / В.В. Сухонос. – Суми: Унів. кн., 2012. – 448 с.
23. Чеботарев В. Изоляторы временного содержания: прокурорский надзор // Законность. – 2007. – № 3. – С. 6 – 9.
24. Шаповалова К. Г. Роль прокурора в додержанні законності під час обмеження конституційних прав і свобод людини в кримінальному провадженні // Правова держава. - 2019. - № 33. - С. 142-148. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2019_33_22
25. Шинальський О. Додержання вимог закону під час виконання кримінального покарання // Вісник прокуратури. – 2007. – № 6. – С. 3 – 13.

План

1. Суть і завдання прокурорського нагляду за додержанням законів у місцях застосування заходів примусового характеру (проведення регулярних перевірок, реагування на відомості про можливі порушення законодавства з предмету нагляду, що містяться у скаргах, зверненнях чи будь-яких інших джерелах).
2. Предмет і межі нагляду. Повноваження прокурора у галузі додержання законів в установах, що виконують кримінальні покарання або інші заходи примусового характеру, які призначаються судом (опитування осіб, ознайомлення з матеріалами, відвідування місць тримання затриманих, попереднього ув'язнення, установ, в яких засуджені відбувають покарання, установ, де перебувають особи, щодо яких застосовані примусові заходи медичного або виховного характеру). Критерії ефективності діяльності прокурорів на цьому напрямі.
3. Засоби прокурорського нагляду, які забезпечують виконання вимог закону про виправлення і перевиховання засуджених. Обов'язковість виконання вказівок прокурора.

4. Прокурорський нагляд у місцях тримання затриманих.
5. Прокурорський нагляд за додержанням законів у слідчих ізоляторах.
6. Нагляд прокурора за додержанням законів у колоніях, тюрмах та в інших установах, що виконують покарання або заходи примусового характеру, які призначаються судом.
7. Прокурорський нагляд за зміною режиму тримання засуджених.
8. Нагляд прокурора за законністю умовно-дострокового звільнення з місць позбавлення волі.
9. Нагляд прокурора за законністю і своєчасністю розгляду скарг і заяв засуджених.

Основний зміст

Сутність і зміст нагляду прокуратури за застосуванням заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян

Згідно зі ст. 2 Закону «України «Про прокуратуру», Кримінально-виконавчим кодексом України (ст. 22) на єдину систему прокуратури України покладається нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Таким чином, за своєю суттю цей нагляд є функцією прокуратури, а точніше наглядовою підфункцією поряд з наглядом за додержанням і застосуванням законів і нагляду за додержанням законів органами, які проводять ОРД, дізнання, досудове слідство.

Нагляд при виконанні судових рішень у кримінальних справах щодо обмежень особистої свободи громадян пов'язаний передусім з виконанням обвинувальних вироків суду, рішень суду про обрання запобіжного заходу, накладання арешту на кореспонденцію, направлення особи на стаціонарну експертизу; обшук, виїмку, огляд приміщення у громадян; про застосування примусових заходів виховного й медичного характеру тощо. Примусові заходи, що обмежують особисту свободу громадян, можуть застосовувати не тільки суди, а й органи міліції, служби безпеки, митні органи та інші.

Отже, обмеження особистої свободи громадян май комплексний характер, а нагляд прокурора за додержанням законів у цьому напрямі діяльності прокуратури можна розцінити як галузь прокурорського нагляду з усіма його атрибутами-об'єктом, предметом нагляду, його завданням, характером повноважень, своєю специфікою правових відносин і значенням цієї галузі тощо.

Предмет нагляду у цій галузі складають в основному кримінальний, кримінально-процесуальний, кримінально-виконавчий та інші закони (кодекси). Прокурор бере участь насамперед у забезпеченні додержання вимог зазначених законів під час перебування осіб у місцях тримання затриманих, попереднього ув'язнення, установах виконання покарань, інших установах примусового характеру.

Об'єктом нагляду є не тільки відповідна діяльність посадових осіб, службовців названих установ, а й поведінка осіб, що на законних підставах у них перебувають або відбувають покарання. З точки зору законності прокурор також оцінює порядок та умови тримання або відбування покарання осіб у місцях позбавлення волі, ступінь додержання їх прав. Прокурор перевіряє також законність наказів, розпоряджень і постанов адміністрації, установ виконання покарань або застосування заходів адміністративного впливу на осіб під вартою. У полі зору прокурорського нагляду перебувають також органи, установи Державного департаменту України з питань виконання покарань, його територіальні органи управління. При цьому органи і установи виконання покарань зобов'язані виконувати постанови і вказівки прокурора щодо дотримання порядку виконання покарання.

До структури безпосередніх об'єктів прокурорського нагляду належать ще: діяльність кримінально-виконавчої інспекції; слідчих ізоляторів; тюрем; виправних, виховних колоній; арештних домів; колоній-поселень; виправних центрів; місць тримання затриманих ОВС і прикордонної служби; дисциплінарних батальйонів (роти) для військовослужбовців строкової служби; гарнізонних гауптвахт; психіатричних стаціонарних установ (лікарні, госпіталі, відділення); спеціальних виховних або лікувально-виховних установ для неповнолітніх тощо.

Значення прокурорів у забезпеченні законності у названих установах є незаперечною. Прокурор має змогу виявити порушення, припинити його, усунути й попередити можливі порушення в майбутньому, реально захистити права і законні інтереси осіб, що перебувають в цих установах.

Генеральний прокурор України у своєму наказі «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян» від 20.04.2016 року № 161 називає конкретні органи прокуратури, структурні підрозділи, прокурорів, які зобов'язані здійснювати наглядову діяльність, і закріплені за ними установи примусового характеру.

Нагляд прокурора в цих установах має свою специфіку: він відокремлений від відомчого контрольного впливу, від місцевих органів влади і управління; носить власне ініціативний, систематичний, постійний характер; повноваження прокурора мають власний імперативний характер. Розпорядження прокурора, що стосуються виконання вироків, ухвал і постанов суду, обов'язкові для всіх органів і посадових осіб, які їх виконують (ст. 415 КПК).

Постанови і вказівки прокурора щодо додержання встановлених законодавством порядку і умов тримання затриманих, заарештованих, засуджених до позбавлення волі та виконання інших покарань, а також осіб, до яких застосовано заходи примусового характеру, є обов'язковими і підлягають негайному виконанню (ст. 26 Закону «Про прокуратуру»).

Основним завданням нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян вважається: 1) забезпечення додержання законності під час перебування осіб у місцях попереднього ув'язнення, виправно-трудових, інших установах, що виконують покарання або призначені судом заходи примусового характеру, та 2) додержання кримінально-виконавчого законодавства щодо порядку та умов тримання або відбування покарання особами у цих установах, їх прав і виконання ними своїх обов'язків.

Генеральний прокурор встановлює періодичність комплексних перевірок законів, наприклад в ізоляторах тимчасового тримання, кімнатах для доставлених, в приймальниках для адмін-арештованих, гауптвахтах — щодавно; в слідчих ізоляторах міжобласних центрах, відділеннях стаціонарної судово-психіатричної експертизи, приймальниках-розподільниках — щомісячно; у кримінально-виконавчих інспекціях — щоквартально; в установах виконання покарань, дисбатах, лікувально-трудових профілакторіях, психлікарнях з посиленням наглядом — один раз на півріччя.

Основними критеріями оцінки стану прокурорського нагляду вважається забезпечення своєчасного виявлення та усунення порушень законності у діяльності піднаглядних органів, причин і умов, що їм сприяють, ефективного впливу на стан законності та правопорядку в місцях попереднього ув'язнення, виконання покарань і заходів примусового характеру, що призначаються судом: сприяння боротьбі зі злочинністю та корупцією.

Для виконання поставлених завдань прокурор наділений відповідними повноваженнями:

1) у будь-який час відвідувати місця тримання затриманих, попереднього ув'язнення, установи, в яких засуджені відбувають покарання, установи для примусового лікування і перевиховання, опитувати осіб, що там перебувають, ознайомлюватися з документами, на підставі яких ці особи затримані, заарештовані, засуджені або до них застосовано заходи примусового характеру;

2) перевіряти законність наказів, розпоряджень і постанов адміністрації цих установ, зупиняти виконання, опротестовувати або скасовувати такі акти, які не відповідають законодавству, вимагати від посадових осіб пояснень з приводу допущених порушень;

3) негайно звільняти особу, яка незаконно перебуває у місцях тримання затриманих, попереднього ув'язнення, позбавлення волі або в установі для виконання заходів примусового характеру (ст. 44 Закону України «Про прокуратуру»).

Як відомо, в Законі України «Про прокуратуру» йдеться про нагляд законів не тільки при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а й при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Але ці «інші заходи»

законодавець не називає, не зважаючи на те, що вони можуть суттєво обмежувати особисті права людини, тому наглядова роль прокурора в цьому напрямі має бути належною.

Предметом і завданням у цій сфері нагляду є розгляд стану додержання вимог законів при застосуванні примусових заходів медичного та виховного характеру, пов'язаних з обмеженням особистої волі, адміністративних затримань, приводів і арештів та адміністративного нагляду, а також при триманні громадян у приймальниках-розподільниках, на гауптвахтах, в загальноосвітніх школах і професійних училищах соціальної реабілітації, центрах медико-соціальної реабілітації і притулках для неповнолітніх тощо.

На окрему увагу з боку нагляду прокуратури заслуговує законність застосування до громадян спеціальних засобів примусу, що паралізують волю і свободу людини: заходів фізичного впливу, наручників, гумових кийків, гамівної сорочки та інших засобів зв'язування, сльозоточивих речовин, водометів, службових собак та ін.

Значною мірою обмежувати особисту свободу людини можуть такі заходи, як вилучення у неї відповідних документів, транспортних засобів, відсторонення від їх керування, обмеження або заборона доступу громадян на окремі ділянки місцевості чи об'єкти тощо.

Прокурорський нагляд має здійснюватися для того, щоб не допускалися будь-які незаконні й безпідставні обмеження особистої свободи громадян, гарантовані Конституцією України та іншими законами, а також поновлювалися і в подальшому не допускалися порушення прав, свобод і законних інтересів громадян.

Для виконання цих завдань прокурор повинен мати достатні повноваження, а саме: 1) проводити відповідні перевірки; 2) входити безперешкодно в усі приміщення, де можуть утримуватися особи, до яких застосовані заходи примусу і які обмежені у свободі; 3) опротестовувати і в разі необхідності зупиняти виконання незаконних і необґрунтованих рішень про адміністративні арешти, застосування примусового лікування та інших примусових заходів, які пов'язані з обмеженням особистої свободи громадян і які приймаються в судовому порядку; 4) звільняти з місць тримання тих осіб, щодо яких відсутня постанова судді про застосування адміністративного арешту або інші законні документи; 5) негайно припиняти незаконне і необґрунтоване застосування до громадян спеціальних засобів примусу (наручників, гамівної сорочки та інших засобів зв'язування тощо); 6) давати обов'язкові вказівки про повернення громадянам вилучених у них документів, транспортних засобів, про скасування рішень щодо обмеження права громадян вільно пересуватися на території України й мати доступ до відповідних об'єктів, особливо тоді, коли останні є власністю особи; 7) давати санкції (згоду) на здійснення примусових дій, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян (поміщення до приймальника-розподільника, затримання і видворення іноземного громадянина або особи без громадянства за межі України, привід

осіб, хворих на СНІД, венеричні захворювання, а також громадян, які ухиляються від призову на військову службу тощо).

Прокурор в будь-яких випадках, коли здійснює нагляд, застосовуючи пов'язані з обмеженнями особистої свободи громадян заходи, повинен в основу своєї наглядової діяльності покласти додержання саме законів, як того вимагає Конституція України. На прокуратуру не покладається обов'язок забезпечувати виконання відомчих, підзаконних актів стосовно заходів, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Головне, щоб ці акти не суперечили вимогам законів, оскільки такі рішення підлягають опротестуванню і скасуванню.

Порушення законодавства, пов'язані з незаконним обмеженням особистої свободи громадян, можуть стати приводом притягнення винних аж до кримінальної відповідальності, наприклад за завідомо незаконний арешт, затримання або привід (ст. 173 КК України).

Незаконне застосування заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженнями особистої свободи громадян, може тягти за собою також інші види юридичної відповідальності залежно від обставин і характеру правопорушень (дисциплінарну, адміністративну, матеріально-правову). Прокурор зобов'язаний в цих випадках застосовувати встановлені законом заходи щодо забезпечення принципів невідворотності відповідальності та справедливості, а також щодо запобігання незаконному обмеженню особистої свободи громадян.

Особливості нагляду прокурора за виконанням законів в окремих установах примусового обмеження свободи громадян\У кримінально-виконавчих установах відбуваються покарання засуджені до позбавлення волі або до її обмеження. Позбавлення волі означає примусову ізоляцію засудженого, який обмежується в праві вільного пересування і використання свого часу, в праві вибору місця проживання, праці, відпочинку, освіти тощо. Його життя і поведінка підпорядковані установленому режиму відбування цього покарання. Отже, точніше говорити про позбавлення, обмеження не волі, а свободи. У Конституції України (статті 21,22,29) йдеться саме про право людини на свободу та особисту недоторканність, невідчужуваність та непорушність. Навіть із змісту Гімну України і молитви «Отче наш...» можна зробити висновок, що воля ніяк не відчужувана від особи і неподільна. Остання може стосуватися філософії і психології, внутрішньої мотивації поведінки людини, якої неможливо позбавити ніякими декретами, рішеннями, зокрема вироками. Безвольних засуджених не повинно бути. Вироком суду можна лише встановлювати міру свободи поведінки особи. У зв'язку з викладеним доцільно внести певні зміни в назву видів покарань (ст. 51 КК) та в інші Закони, чим буде уточнений предмет прокурорського нагляду.

Ми не знаємо жодної країни світу, в якій було б передбачено покарання — позбавлення чи обмеження волі. Ніде в законах не сказано

також про право людини на волю. Бо воля — це передусім здібність людини до свідомого вибору мети і подолання перешкод (сумнів, страх) на шляху до її досягнення.

Не може бути й абсолютного позбавлення осіб свободи відповідно до вироку і Закону. Обмежується свобода в таких установах виконання покарань, як арештні доми, кримінально-виконавчі установи, спеціальні виховні установи (виховні колонії). Розрізняють кримінально-виконавчі установи відкритого (ви правні центри) і закритого (виправні колонії) типів. У свою чергу, колонії поділяються на колонії мінімального, середнього і максимального рівня безпеки.

Кожна установа виконання покарань має свій правовий статус і режим відбування покарань, що встановлені в основному кримінально-виконавчим кодексом України. За їх дотриманням і здійснюється прокурорський нагляд. Ця проблема потребує окремого комплексного дослідження поза даним навчальним курсом. Нагляд прокурора в зазначених установах здійснюється проведенням планових, періодичних перевірок, а також за відповідними заявами, скаргами, повідомленнями про факти порушень закону або надзвичайних подій. При цьому постанови і вказівки прокурора є обов'язковими для виконання (ст. 22 КВК).

При перевірках увагу звертають на законність перебування засуджених у колонії чи іншій установі; виконання вироку щодо примусових заходів медичного характеру та додержання прав, створення належних умов для праці й виховання засуджених. Прокурор також перевіряє виконання законів щодо застосування заходів стягнення і заохочення до засуджених; чи не спливли строки покарання; чи дотриманий порядок роздільного тримання засуджених (чоловіків і жінок, неповнолітніх і дорослих тощо); чи немає випадків незаконного звільнення від відбування покарання, у тому числі застосування умовно-дострокового звільнення, а також у наданні певним категоріям засуджених можливості короткострокових виїздів за межі місць позбавлення свободи.

Прокурора повинні цікавити також випадки виробничого травматизму та порушення правил техніки безпеки. При виявленні порушень вимог законів він повинен приймати заходи в межах своїх повноважень, зокрема порушувати кримінальні справи при наявності до цього підстав.

На особливу увагу заслуговує участь прокурора в умовно-достроковому звільненні засудженого від відбування покарання і заміні невідбутої частини покарання більш м'яким, порядок якого регламентується ст. 407 КПК.

Складнощі у вирішенні законності такого звільнення від відповідальності зумовлені тим, що таке звільнення «може бути застосоване, якщо засуджений сумлінною поведінкою і ставленням до праці довів своє виправлення» (ст. 81 КК). Ці оцінні поняття не мають своїх конкретних критеріїв. І прокурору буває не просто довести, став засуджений на шлях виправлення чи ні. Оскільки зовнішніх чинників, таких як сумлінна поведінка, позитивне ставлення до праці, в даному випадку буває замало. А

саме виправлення чи не виправлення засудженого є його внутрішня психологічна сфера, добратися до якої не так просто.

Для того щоб умовно-достроково звільнитися від відповідальності, засуджений може вдавати з себе «праведника», а насправді залишатися на протиправних позиціях. Про це має пам'ятати прокурор, який бере участь в суді, де розглядається спільне подання до органу, що відає виконанням відбування покарання, і до спостережної комісії або до служби у справах неповнолітніх. Він же повинен вимагати всебічного з'ясування обставин, чим довів засуджений своє виправлення.

Прокурору треба також звернути увагу на те, чи фактично відбув засуджений встановлений законом строк покарання, з тим, щоб претендувати на умовно-дострокове звільнення. Ці строки встановлюють у межах — не менше половини, не менше двох третин, не менше трьох чвертей строку покарання, залежно від тяжкості злочину (ст. 81 КК). Певні строки відбуття покарання передбачені законом і щодо заміни невідбутої частини покарання більш м'яким (ст. 82 КК).

На постанову суду із зазначених питань протягом семи діб з дня її проголошення прокурор, засуджений вправі подати апеляції. При цьому апеляція прокурора зупиняє виконання зазначеної постанови (ст. 407 КПК).

Законом передбачено не тільки позбавлення волі, а й таке покарання, як обмеження волі від одного до п'яти років, що полягає в триманні особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу (виправних центрах) без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці. Обмеження волі полягає в обмеженні свободи пересування і вибору місця проживання з обов'язковим залученням до праці. За відбуванням цього покарання теж здійснюється прокурорський нагляд.

У слідчих ізоляторах (в окремих випадках у тюрмах або місцях тримання затриманих) утримуються обвинувачені та підозрювані у вчиненні злочину, щодо котрих обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту. Підставами для цього є відповідні постанови судді (ст. 165 КПК) та протокол затримання (статі 106, 115 КПК).

Перевіряючи законність утримання осіб у слідчому ізоляторі, прокурор встановлює законність, обґрунтованість і мотивованість протоколу затримання підозрюваного, а також постанови в судді про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту.

Особливу увагу прокурор звертає на строки утримання під вартю підозрюваних і обвинувачених. Як підозрюваною особа і під вартю має перебувати не більше 72 годин. Після спливу і цього терміну затриманого звільняють з-під варті. Щодо нього і може бути обраний запобіжний захід, не зв'язаний з триманням і під вартю, або затриманий доставляється до суду з поданням і про обрання йому запобіжного заходу у вигляді взяття під варту. У разі застосування запобіжного заходу до підозрюваного обвинувачення йому має бути пред'явлено не пізніше десяти діб з моменту

застосування цього заходу. Якщо цей строк буде порушений, запобіжний захід скасовується.

Тримання під вартою під час досудового розслідування не повинно перевищувати двох місяців. У разі закінчення цього строку і якщо він не продовжений у встановленому порядку* слідчий, прокурор зобов'язаний негайно звільнити особу з-під варти. Здійснюючи нагляд в ізоляторах, прокурор звертає увагу на додержання порядку, умов тримання осіб під вартою, забезпечення їх прав, передбачених в основному Законом України «Про попереднє ув'язнення», Положенням про порядок короткочасного затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, Типовими правилами внутрішнього розпорядку установ попереднього ув'язнення та іншими законодавчими актами.

Суттєвими мають бути визнані права заарештованих на допомогу захисника; знання своїх прав і обов'язків; право на побачення з родичами та іншими особами, на одержання передач; знання обов'язків персоналу ізолятора щодо арештованих тощо.

Прокурор також повинен брати участь у забезпеченні відповідних конституційних прав громадян, які взяті під варту (право на честь, гідність, свободу совісті та переконань, тілесну недоторканність, на охорону здоров'я, медичну допомогу тощо), оскільки вони (права) не суперечать встановленому режиму, умовам утримання затриманих, взятих під варту. При виявленні порушень вимог закону прокурор приймає рішення про заходи щодо їх усунення і недопущення в майбутньому, а також притягнення винуватих до відповідальності.

Суд поряд з призначенням покарання за вчинений злочин чи окремо вправі застосувати до особи примусові заходи двох видів — медичного чи виховного характеру, — що обмежують свободу громадян.

Згідно зі ст. 94 КК України, залежно від характеру та тяжкості захворювання, тяжкості вчиненого діяння, з урахуванням ступеня небезпечності психічно хворого для себе і для інших осіб суд може застосувати такі примусові заходи медичного характеру, як: надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку; госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним, посиленням або суворим наглядом.

Окрім того, примусове лікування незалежно від призначення покарання може бути застосоване судом до осіб, які вчинили злочини і мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб. У разі призначення покарання, не пов'язаного з позбавленням чи обмеженням волі, примусове лікування здійснюється у спеціальних лікувальних закладах (ст. 96 КК). На сьогодні таких спеціальних закладів в Україні не створено.

Щодо застосування примусових заходів медичного характеру до осіб без притягнення до кримінальної відповідальності, то вони можуть примусово лікуватися у медичних закладах загального чи спеціального типу. Законність перебування кожної особи в цих закладах з'ясовує прокурор, беручи до уваги відповідну постанову судді чи ухвалу суду про примусові

заходи медичного характеру й документи, що засвідчують особу хворого.

Прокурор повинен виходити з того, що особи, яких лікують примусово, мають статус пацієнтів психіатричних або загально-лікувальних установ. Найбільш характерними примусовими заходами вирізняються психіатричні стаціонари спеціального типу з особливо інтенсивним спостереженням.

Але і їхні пацієнти мають певні права: насамперед вони повинні знати підставні мету поміщення їх у психіатричну лікарню, встановлений в ній режим і правила поведінки; можливість звертатися до органів влади, прокурора, суду, адвоката; мати зустрічі із захисником, священнослужителем, близькими родичами, знайомими; передплачувати періодичну пресу; звертатися зі своїми проханнями до головного лікаря тощо.

При здійсненні нагляду прокурор перевіряє, наскільки додержуються права пацієнтів, звертаючи окрему увагу на те, чи відповідає тип лікарні призначеному судом; чи не має випадків жорстокого ставлення до осіб, які перебувають на примусовому лікуванні, і зловживання психіатрією; на законність і обґрунтованість висновків лікарів на продовження лікування або про завершення застосування чи зміни заходів медичного характеру.

Примусові заходи виховного характеру теж обмежують свободу людини. Такі заходи передбачені для неповнолітніх при звільненні їх від кримінальної відповідальності та від покарання (статті 97, 105 КК).

Якщо неповнолітній вперше вчинив злочин невеликої тяжкості і є надія виправлення його без застосування покарання, то він може бути судом звільнений від кримінальної відповідальності із застосуванням до нього примусових заходів виховного характеру. Такі самі заходи можуть бути застосовані і до неповнолітніх зі звільненням судом від покарання, якщо буде визнано, що внаслідок щирого розкаяння та подальшої бездоганної поведінки він на момент постановлення вироку не потребує застосування покарання.

Примусовими заходами виховного характеру можуть бути: застереження; обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього; передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також під нагляд окремих громадян на їхнє прохання; покладення на неповнолітнього, який досяг 15-річного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків; направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків, але на строк, що не перевищує трьох років.

До неповнолітніх допускається застосування кількох примусових заходів виховного характеру, що передбачені законом

Прокурорський нагляд за застосуванням примусових заходів виховного характеру полягає в основному в нагляді за додержанням прав неповнолітніх взагалі і тих, що пов'язані із застосуванням конкретних заходів примусового характеру. На особливу увагу заслуговують такі конституційні права, як:

вільний розвиток особистості; повага гідності; право на свободу думки і слова, на відпочинок, охорону здоров'я, медичну допомогу, на освіту, право знати свої права та обов'язки, на правову допомогу тощо. У забезпеченні цих прав певну роль відіграє нагляд прокурора

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Надати визначення суті і завдання прокурорського нагляду за додержанням законів у місцях застосування заходів примусового характеру. (проведення регулярних перевірок, реагування на відомості про можливі порушення законодавства з предмету нагляду, що містяться у скаргах, зверненнях чи будь-яких інших джерелах).

2. Я ви розумієте проведення регулярних перевірок?

3. У чому полягає реагування на відомості про можливі порушення законодавства з предмету нагляду, що містяться у скаргах, зверненнях чи будь-яких інших джерелах?

4. Яким чином проводиться прокурорський нагляд у місцях тримання затриманих?

5. Яким чином проводиться нагляд прокурора за додержанням законів у колоніях, тюрмах та в інших установах, що виконують покарання або заходи примусового характеру, які призначаються судом?

6. Хто і як здійснює прокурорський нагляд за зміною режиму тримання засуджених?

ТЕМА 8.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ І УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувані систему знань функції та задачі, які покладено на органи прокуратури у сфері організації роботи й управління в органах прокуратури в Україні.

Визначити основні проблеми правозастосовної практики в цій сфері, а також можливі шляхи їх вирішення.

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1) виділяти особливості сучасних наукових концепцій у сфері правового регулювання організації роботи й управління в органах прокуратури в Україні;

2) застосовувати сучасні інформаційні технології та інформаційні ресурси з організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням та прокурорського нагляду організації роботи й управління в органах прокуратури в Україні;

3) вміти розробляти проекти правових актів з питань діяльності організації роботи й управління в органах прокуратури в Україні;

4) демонструвати інтегральне розуміння закономірностей та тенденцій розвитку організації роботи й управління в органах прокуратури в Україні;

5) роз'яснювати матеріально-правові та процесуальні особливості організації роботи й управління в органах прокуратури в Україні;

6) поєднувати національні традиції розвитку управління у прокуратурі України і найбільш прогресивні європейські та світові тенденції у цій сфері;

7) узагальнювати та доводити необхідність вирішення актуальних питань, дослідницьких задач у сфері організації роботи у прокуратурі;

8) інтегрувати знання і вирішувати комплексні дослідницькі задачі у сфері удосконалення завдань щодо розмежування повноважень у прокуратурі, планування роботи, обліку роботи, статистичної звітності

9) вдосконалювати існуючі науково-правові концепти, конструкти та теорії у сфері організаційного забезпечення діяльності української прокуратури:

10) розуміти у узагальненні і аналізі прокурорської практики, використання матеріалів аналізу для вдосконалення прокурорської діяльності;

11) використовувати знання щодо застосування комп'ютерної техніки в організаційно-управлінській діяльності органів прокуратури;

12) демонструвати інтегральне розуміння та вдосконалювати знання, розуміння та творчі здібності щодо основних напрямків роботи органів прокуратури.

Література

нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

3. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>

4. Положення про організацію кадрової роботи в органах прокуратури: Наказ Генеральної прокуратури України № 351 від 18.12.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0113-18/print1510172210466357>

5. Положення про єдину систему підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників органів прокуратури України: Наказ Генерального прокурора

України № 583ц від 11.04.2007 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lawua.info/jurdata/dir123/dk123174.htm>

6. Положення про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією: Наказ № 43/375/166/353/284/241/290/236 від 26.04.2012 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/GP12037?an=1>

7. Положення про порядок заміщення посад помічників прокурорів і слідчих у міських, районних та прирівняних до них прокуратурах: Наказ Генерального прокурора України № 19 від 18.03.2009 р. // Офіційний портал Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gp.gov.ua/ua/doc>

8. Про затвердження Порядку проведення стажування осіб, які не мають досвіду роботи в органах прокуратури України: затверджено Наказом Генеральної прокуратури України 25.08.2016 № 308. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-16>

9. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України №15 від 19.01.17 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GP17001.html

10. Про особливості організації роботи прокуратур міст з районним поділом: наказ Генерального прокурора України № 1/2гн від 11.06.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/GP12028?bl=>

11. Про координацію діяльності правоохоронних органів в сфері протидії злочинності та корупції: Наказ Генерального прокурора України № 1/1 гн від 16.01.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naiou.kiev.ua/books/prokurorski_naglyad/npa/coor_corr_16.01.2013.html.

12. Про організацію діяльності органів прокуратури України з особистого прийому, розгляду звернень та забезпечення доступу до публічної інформації: Накази Генеральної прокуратури України № 430 від 30.12.15 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id

13. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури України № 218 від 18.09.15 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id

14. Інструкція про порядок розгляду звернень і запитів та особистого прийому громадян в органах прокуратури України № 75 від 18.04.2018 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id

15. Інструкція з діловодства в органах прокуратури України: Наказ Генеральної прокуратури України № 103 від 24.02.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/GP16002?an=7>

16. Про відділ внутрішнього аудиту та фінансового контролю Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 44 від 24.01.20. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

17. Про Генеральну інспекцію Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 116 від 27.02.2020 Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

18. Про розподіл обов'язків між керівництвом: наказ Офісу Генерального прокурора: № 164 від 27 березня 2020 року Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

19. Про управління забезпечення охорони державної таємниці Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора №203 від 29.04.2020. URL. <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

20. Статут Тренінгового центру прокурорів України Затверджено наказом Генерального прокурора № 130 від 05 березня 2020 року. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Бабинський В. Забезпечення інформаційної безпеки в органах прокуратури / Володимир Бабинський // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2013. – № 7. – С. 37-47

2. Банах С. В. Міжнародні стандарти організації та управління в органах прокуратури // Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право. - 2020. - Вип. 8. - С. 140-148.

3. Безкровний Є. Принципи забезпечення права громадян на доступ до інформації в органах прокуратури / Євген Безкровний, Світлана Неворотіна // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. – 2018. – № 1. – С. 27-33.

4. Безкровний Є. А. Особливості реалізації принципу транспарентності в діяльності органів прокуратури // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2019. - № 5. - С. 53-59. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2019_5_8

5. Войцишен В. Координація діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю / В. Войцишен, Л. Ткаченко // Вісник прокуратури. – 2008. – № 2. – С. 24 – 27.

6. Гайдай С. Г. Інформатизація прокурорської діяльності: теоретико-правові засади// Актуальні проблеми правознавства. - 2019. - Вип. 1. - С. 120-125. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprprg_2019_1_22

7. Головкін О.В. Окремі питання координації прокурором діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності / Олександр Васильович Головкін, Ольга Іванівна Богатирьова // Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VII (сьомої) Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). 2016. – 634 с. – С. 187-191.

8. Горпенюк А. Координаційна роль органів прокуратури в діяльності правоохоронних органів щодо боротьби зі злочинністю // Вісник прокуратури. – 2009. – № 2. – С. 56 – 61.

9. Загородній В.Є. Удосконалення роботи з добору, розстановки, професійної підготовки та виховання кадрів – ефективний засіб успішного виконання покладених на органи прокуратури завдань/ В. Загородній // Вісник прокуратури. – 2007. – № 2 – С. 71 – 73.

10. Каркач П.М. Організація роботи прокуратури міста, району : Метод. посібник з організації роботи в міських, районних прокуратурах / П.М. Каркач . – Х. : Право, 2008. – 352 с.

11. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 498 с

12. Ківалов С.В. Шляхи зміцнення кадрового потенціалу прокуратури / С.В. Ківалов // Вісник прокуратури. – 2007. – № 3. – С. 15 – 22.

13. Ковальчук І.С. Організаційно-правові проблеми розгляду звернень громадян і юридичних осіб в органах прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / І.С. Ковальчук ; ОНЮА. – Одеса, 2008. – 20 с.

14. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посібник: рекомендовано МОН України / М.В. Косюта. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Знання, 2010. – 404 с

15. Кравчук В. Громадський контроль за діяльністю органів прокуратури / Валерій Кравчук // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання: Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. – 2017. – № 3. – С. 70-76.

16. Лебедь І.А. Питання організації особистої роботи прокурора та її значення // Часопис Академії адвокатури України. – 2015. – Т. 8. – № 2 (27). – 73-77.

17. Лісова Н. Особливості організації роботи прокурора у надзвичайних ситуаціях / Неля Лісова, Марина Гриневич, Неля Лісова, Марина Гриневич // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2015. – № 8. – С. 73-86.

18. Мазурик С. В. Теоретичні аспекти інформаційного забезпечення в органах прокуратури / Святослав Володимирович Мазурик // Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VII (сьомої) Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). 2016. – 634 с. – С. 383-385.

19. Михайленко О.Р. Прокуратура України: підручник: рекомендовано МОН України / О.Р. Михайленко. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ : Юрінком Інтер, 2011. –336 с.

20. Мичко М.І. Теоретичні і практичні проблеми організації роботи в апараті прокуратури області: Монографія / М.І. Мичко. – Донецьк, 2000. – 160 с.

21. Молдован В. В. Прокуратура України: навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. – Київ : Правова єдність, 2016. – 270 с.

22. Організація діяльності районної (міської) прокуратури: науково-практичний посібник / Колектив авторів. За заг. ред. Г.П. Середи. – К.: Віпол, 2008. – 503 с.

23. Організація роботи в органах прокуратури: навч. посібник / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого; за заг. ред.: І. Є. Марочкіна, О. М. Толочка. – Харків, 2002. – 196 с.
24. Петришен І. Особливості організації роботи органів військової прокуратури України / І. Петришен // Право військової сфери. - 2008. – № 8. – С. 10 – 13.
25. Полянський Ю.Є. Прокуратура в Україні: навч.-метод. посібник / Ю. Є. Полянський. – Одеса: Юрид. літ., 2000. – 108 с.
26. Прінь Л. Інформаційно-аналітичне забезпечення – передумова планування роботи / Л. Прінь // Вісник прокуратури. – 2006. – №4. – С. 81-85.
27. Прінь Л. Планування роботи в органах прокуратури / Л.Прінь // Вісник прокуратури. – 2007. – № 6. – С. 40 – 44.
28. Селезньов В. Щодо організації роботи сучасної прокуратури України / В. Селезньов // Юридичний вісник: щоквартальний журнал. – 2015. – № 4. – С. 78-81
29. Селезньов В., Курганський О. Організація роботи сучасної прокуратури України – вимоги сьогодення // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – 7. – С. 157-160.
30. Спільник С. Взаємодія прокуратури з правоохоронними органами під час досудового розслідування розбійних нападів // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2016. – № 10. – С. 63-67.
31. Сухонос В. В. Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: монографія / В. В. Сухонос. – Суми: Унів. кн., 2012. – 448 с.
32. Тогобіцька-Громова А.А. Керівник в органах прокуратури: адміністративно-правовий статус [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 /; Сум. держ. ун-т. - Суми, 2019. - 20 с.
33. Турлова Ю. Організація роботи органів прокуратури у сфері ювенальної юстиції: досвід окремих зарубіжних країн / Юлія Турлова, Віта Одуденко // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання: Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. – 2016. – № 2. – С. 102-108.
34. Яценко В.С. Звернення громадян в органи прокуратури як форма реалізації їх прав і свобод / Володимир Семенович Яценко // Наше право: Спеціалізоване видання. – 2011. – № 2 (Ч. 1). – С.75-78.

План

1. Значення організації роботи (комплекс заходів і дій, спрямованих на раціональний розподіл прокурорської праці й узгодженість індивідуальних дій прокурорів, створення та підтримання належних умов праці й організаційного порядку, психологічного клімату з метою досягнення функцій прокуратури) та управління (керівництво вищими за рангом прокуратур тих, що стоять нижче, тобто у вертикальному напрямку) в органах прокуратури для належного виконання покладених на них завдань.

2. Розмежування компетенції між органами прокуратури та розподіл обов'язків між посадовими особами. Підпорядкування прокурорів та виконання наказів і вказівок.

3. Планування роботи в органах прокуратури, підходи до планування. Принципи планування діяльності органів прокуратури. Поточні і перспективні плани. Індивідуальне планування.

4. Облік роботи, статистична звітність в органах прокуратури.

5. Узагальнення і аналіз прокурорської практики, використання матеріалів аналізу для вдосконалення прокурорської діяльності.

Основний зміст

Наявність принципів організації і діяльності прокуратури, а також принципів організації роботи її органів обумовлюють сутність, зміст, структури власної організації діяльності тих чи інших органів прокуратури. Від того як буде організована робота, залежить ефективність здійснення функцій, покладених на єдину систему прокуратури, а також виконання завдань прокурорського нагляду за додержанням законів. Конкретна організація роботи в органах прокуратури, її структура законом не визначаються. І нормативно це визначити практично неможливо, тому що організація роботи залежить від конкретних органів прокуратури, їх кадрового забезпечення, специфіки районів, регіонів, в яких функціонують ті чи інші прокуратури та конкретні завдання, що ними виконуються. Так, важко поєднувати в плані організації роботи прокуратури великих промислових міст з прокурорами сільської місцевості, курортних зон тощо. Організація роботи в тих чи інших органах прокуратури може носити ситуативний, динамічний характер.

Але практика виробила типові елементи змісту системи організації роботи, до основних з яких належать: підготовка, добір, розстановка і виховання кадрів і підвищення їхньої кваліфікації; планування роботи; контроль і перевірка виконання; керівництво.

Допоміжними елементами в організації роботи органів прокуратури є: діловодство; облік і звітність; узагальнення практики та її аналіз; систематизація законодавства; робота зі звернення? ми громадян; матеріально- технічне, фінансове та правове забезпечення.

Такий поділ елементів організації роботи є умовним, оскільки всі вони складають окрему цілісну, систему, взаємопов'язані й обумовлюють один одного і в своєму, роді є важливими. Сама ж сутність організації роботи як окремого виду діяльності є складною, неоднозначною, бо стоїть поряд з управлінською. Теоретичне і практичне значення цієї проблеми, зумовили розробку й викладання в деяких вузах; спецкурсу «Організація роботи в органах прокуратури». Існує чимало точок зору стосовно того що є організація роботи, в чому полягає управління в органах прокуратури і в якому співвідношенні знаходяться ці інститути та в чому полягає їх значення .: Необхідні виходити з того, що «організація» є родовим поняттям

стосовно «управління», яке є одним з елементів організації. Якщо «організацію» роботи розглядати, як структуру, то «управління» в ній є певне функціонування організаційних відносин.

А в цілому під організацією роботи в органах прокуратури можна розуміти комплекс взаємопов'язаних дій, заходів, спрямованих на ефективне виконання функцій і завдань, покладених на прокуратуру. Назви майже всіх чинних галузевих наказів Генерального прокурора України розпочинаються словами «про організацію роботи», а в основі лежать конституційні функції, галузі, окремі ділянки прокурорського нагляду (додержання і застосування законів, провадження дізнання та досудового слідства, оперативно-розшукової діяльності, підтримання державного обвинувачення в, суді, додержання законів. виконавчому провадженні, у справах неповнолітніх, про, охорону навколишнього середовища, робота з кадрами тощо).

Розкрити конкретний зміст організації роботи в прокуратурі можна через характеристику її структурних елементів. Враховуючи те, що будь-яка соціальна робота неможлива без відповідних кадрів, то і почнімо з підготовки, добору, розстановки й виховання кадрів та підвищення їхньої кваліфікації. Ця проблема є актуальною як з наукових, так і суто практичних позицій. Вона була предметом окремого монографічного дослідження. Генеральний прокурор України присвятив свій наказ № 351 від 18.12.2017 «Про затвердження Положення про організацію кадрової роботи в органах прокуратури». Цей наказ був виданий з метою забезпечення належного виконання поставлених перед органами прокуратури України завдань, визначення основних засад і напрямів в організації кадрового забезпечення, удосконалення роботи з добору, розстановки, професійної підготовки та виховання кадрів. Організація роботи з кадрами вважається одним із основних службових обов'язків відповідних керівників органів прокуратури. Згаданий наказ охоплює всі основні кадрові питання щодо органів прокуратури. У структуру Генеральної прокуратури України входить Головне управління кадрового забезпечення, що складається з управління кадрів і відділів: особового складу, роботи з кадрами, підготовки кадрів і роботи з навчальними закладами.

Для висунення на керівні посади в Генеральній прокуратурі та прокуратурах обласного рівня створюється кадровий резерв, що формується на підставі рекомендацій атестаційних комісій.

Підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників здійснюється за принципом безперервності. При цьому використовуються такі види навчання, як самоосвіта, семінари науково-практичні конференції, стажування, заняття в Академії прокуратури, в школах молодого спеціаліста тощо. Підвищення кваліфікації у Національній академії прокуратури проводиться не рідше одного разу на п'ять років. Найвищим рівнем підвищення кваліфікації необхідно вважати підготовку й захист кандидатських і докторських дисертацій. На наш погляд, в органах прокуратури дисертаційним дослідженням повинна приділятися певна увага.

Підвищення професійних знань і ділової кваліфікації — службовий

обов'язок кожного прокурорсько-слідчого працівника. Підвищення кваліфікації регулюється Положенням про єдину систему підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників органів прокуратури України, затвердженим наказом Генерального прокурора Ц 583-д від 11 квітня 2007 р. У цьому Положенні зазначено десять розділів: загальні положення, самостійне навчання, надання індивідуальних завдань, стажування у структурних підрозділах апаратів прокуратур та кабінетах криміналістики, навчально-методичні семінари, науково практичні конференції, навчання працівників, яких зараховано до резерву на заміщення керівних посад, вивчення та використання позитивного досвіду в прокурорсько-слідчій діяльності, навчань в Інституті підвищення кваліфікації кадрів Академії прокуратури України, заохочення за сумлінність у навчанні.

Від керівників органів прокуратури і структурних підрозділів вимагається забезпечення в колективах дотримання службової та трудової дисципліни, атмосфери вимогливості, принциповості, взаємоповаги та доброзичливості, а також передбачених законом прав працівників органів прокуратури щодо їх матеріального і соціального захисту.

Питання добору, розстановки, навчання та виховання кадрів періодично стає предметом розгляду на засіданнях колегій. Відповідно до чинного наказу Генерального прокурора України «Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України» робота в усіх органах прокуратури планується на кожне півріччя. За рішенням керівників Генеральної прокуратури України та прокуратур обласного рівня можуть розроблятися перспективні плани і на більш тривалий термін, наприклад стосовно зміцнення законності та правопорядку, з кадрових проблем і т. д. Практикується також короткострокове, індивідуальне (оперативне) планування на тиждень, день. Слідчий може складати плани з розслідування конкретних кримінальних справ.

Але завжди планування спрямоване у майбутнє, має елементи прогнозування, хоча ґрунтується на тій роботі, що вже виконана і проаналізована. Планування роботи в органах прокуратури можна розглядати як основний метод здійснення функцій і завдань, покладених на прокуратуру. Планування — це конкретизація напрямів діяльності, визначення її предмета й обсягу, заходів щодо виконання на певний конкретний термін, оформлене відповідним документом-планом (підготовленим, затвердженим в установленому порядку і прийнятим до виконання).

Генеральний прокурор України у названому наказі визначає, що при плануванні необхідно забезпечувати цілеспрямованість, конкретність і реальність планів, передбачити в них найбільш важливі заходи, що впливають з пріоритетних напрямів діяльності органів прокуратури України, стану законності та злочинності на відповідній території. Отже, плани і заходи, що в них передбачені, повинні відповідати таким вимогам, як:

- актуальність, тобто заплановані заходи мають бути спрямованими на вирішення пріоритетних завдань і забезпечення прав і свобод людини і громадянина та інтересів держави;
- конкретність, тобто заходи, що плануються для виконання, мають бути чітко визначеними за характером об'єкта і предмета, метою прокурорської діяльності, за строками та безпосередніми виконавцями тощо; планування про всякий випадок і «навмання» недопустимі;
- реальність, тобто не варто планувати таку роботу, яка заздалегідь може бути визнана практично не виконуваною за відсутності певних методик, через свою широко масштабність і кадрову незабезпеченість. Тотальні перевірки, нагляд недопустимі. Тут має діяти принцип вибірковості з урахуванням пріоритетності й необхідної доцільності в межах законності;
- комплексність, тобто заходи, заплановані для виконання, не повинні бути «висмикнуті» із загальних проблем, які вирішує прокуратура і в яких зацікавлені всі її органи, підрозділи і навіть інші правоохоронні органи та суди. Не потрібно штучно роз'єднувати вирішення питань, які можна перевіряти й аналізувати одночасно. Комплексність повинна виключати дублювання проведення тих чи інших заходів. У той же час планування повинно представляти узгоджену систему планів роботи всіх органів прокуратури;
- послідовність, за якою поточне планування має бути динамічним, принаймні бути продовженням попереднього планування з урахуванням наслідків виконаних заходів.

Найтиповішими заходами, що включаються в плани, є: проведення перевірок дотримання законів на певних об'єктах з найбільш пріоритетних питань; підвищення кваліфікації працівників; підбиття підсумків роботи в органах прокуратури за певний період і обговорення їх на певних нарадах, колегіях; перевірка стану виконання того чи іншого наказу Генерального прокурора України тощо. Але на колегіях, засіданнях, нарадах не повинні обговорюватися такі питання, які прокурор зобов'язаний вирішувати в межах наданих йому законодавством повноважень. Тобто до планів роботи не повинні включатися заходи, що стосуються повсякденної діяльності прокуратури.

Процес планування має свої стадії, етапи, свою процедуру, що визначаються у зборі необхідної для планування інформації, її аналіз (відповідне законодавство, матеріали практики, статистика публікації в пресі тощо); складання проекту плану і його обговорення на засіданнях колегій чи нарадах; затвердження плану відповідним керівником органу прокуратури; організація його виконання.

Важливе значення в керівництві підлеглими, що стосується і Генерального прокурора, має стиль керівника, що означає сукупність типових стійких прийомів його впливу на підлеглих з метою добитися від них належного виконання поставлених завдань.

Керівництво, як правило, здійснюється дачею усних чи письмових розпоряджень, наказів, вказівок тощо, які повинні виконувати підлеглі. При цьому необхідно дотримуватися конституційних вимог про те, що посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі і в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією й законами України (ст. 19), що ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази (ст. 60). Таким чином, керівництво має бути правомірним, діловим, високопрофесійним і не носити формально-бюрократичного характеру, бути занадто авторитарним (обмежений діловий контакт з підлеглими, ігнорування думки інших, у тому числі значення колегіальних органів, погроза в застосуванні санкцій щодо підлеглих, перебільшення значення власного «я тощо»).

Може бути застосований і так званий демократичний стиль який передбачає повагу до творчої ініціативи підлеглих, їх самостійності у вирішенні службових питань, справедливу оцінку результатів їх роботи тощо. Різновидом демократичного стилю керівництва може бути ліберальний, що означає поблажливе ставлення до підлеглих, невтручання в процес виконання ними своїх службових обов'язків, занижене використання керівником своїх владних повноважень, занадто довіра до добропорядності працівників очолюваного колективу тощо.

Усі зазначені стилі керівництва не позбавлені якихось недоліків. Але вони мають право на своє існування в теорії. Щодо практики, то стиль керівництва, його прийоми залежать від конкретного колективу, функцій, характеру роботи, яку вони виконують, психологічного клімату, традицій, що склалися в ньому і т. н., а також від досвіду керівника, його професійної підготовки, авторитету в колективі тощо. Практика функціонування органів прокуратури виробила певні форми керівництва. Найбільш характерні з них такі:

- 1) дача прокурором своїм підлеглим вказівок, розпоряджень, завдань, наказів. Ці акти мають бути конкретними, своєчасними, виконуваними. Бажано, щоб прокурор вказав, в який спосіб їх краще виконати;
- 2) виклик керівником своїх підлеглих з доповідями, поясненнями з приводу допущених порушень (виклик на «килим»). Заслуховування їх на засіданнях колегії, оперативних нарадах з важливих питань прокурорського нагляду та виконання інших завдань і функцій;
- 3) направлення вищестоящими прокурорами на місця оглядів, методичних листів, рекомендацій, інформацій та інших документів про усунення і недопущення в майбутньому недоліків і порушень в їх роботі;
- 4) виїзд на місця з перевірками роботи і надання практичної допомоги в роботі. Такі перевірки, як правило, заздалегідь плануються і зумовлюються конкретним станом дотримання законності в тому чи іншому районі чи регіоні;
- 5) організація навчання і підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих

працівників, проведення навчально-методичних конференцій і семінарів, обмін досвідом роботи тощо. Однією з основних умов успішної організації роботи, її самостійним елементом є контроль і перевірка виконання. Відомий політик і юрист В. Ленін писав: «Проверяют людей и проверяют фактическое исполнение дела — в этом, еще раз в этом, только в этом теперь гвоздь всей работы, всей политики». Проблеми контролю в діяльності прокуратури заслужили навіть монографічного дослідження.

Контроль не можна ототожнювати з перевітками діяльності підлеглих, тому що окрім перевірок існують ще й інші методи здійснення контролю (спостереження, обстеження, витребування документів, аналіз звітності, статистичних даних, заслуховування доповідей тощо).

Враховуючи єдність і незалежність прокурорської системи, за сферою діяльності контроль в ній переважно є відомчим (внутрішнім), хоча не виключається і судовий, парламентський контроль з певних питань. Контроль повинен відповідати таким вимогам: здійснюватися безперервно, регулярно і систематично; бути своєчасним за строком здійснення, старанним і повним в охопленні об'єктів контролю; оперативним, дійовим і гласним: мати загальний характер, кожний керівник повинен вважати контроль невід'ємною частиною своїх посадових обов'язків і займатись ним; форми й методи контролю повинні мати різнобічний характер; перевірки вищестоящими органами нижчестоящих, письмові звіти, контрольні журнали, картотеки, наради, засідання і т. н.

Дійовою формою контролю залишаються перевірки вищестоящими прокуратурами виконання нижчестоящими вимог Закону «Про прокуратуру», наказів Генерального прокурора України та планових завдань.

Перевірки бувають планові, позапланові, комплексні й галузеві (предметно-цільові). Комплексні перевірки охоплюють вивчення і аналіз усіх сторін діяльності прокуратури, а при галузевих з'ясовуються питання щодо окремих напрямів, ділянок прокурорської діяльності. Згідно з наказом № 15 від 19.01.2017 р. «Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України», комплексні перевірки здійснюються, як правило, один раз на п'ять років у зв'язку із закінченням терміну повноважень прокурора. Позапланові комплексні перевірки під. впорядкованих прокуратур проводяться за рішенням керівника лише за наявності суттєвих недоліків і прорахунків в організації прокурорського нагляду та досудового слідства, що не були усунуті на виконання попередніх вимог. Галузеві — лише у випадках, коли застосовані раніше заходи до усунення недоліків і прорахунків на цьому напрямі не дали позитивних результатів. Результати перевірок оформляються, як правило, довідками, а в разі суттєвих недоліків і прорахунків — доповідними записками з викладенням висновків і пропозицій щодо заходів реагування.

Організація роботи неможлива також без ведення діловодства, що належить до допоміжних елементів організаційної діяльності, хоча за

значенням є далеко не другорядним.

Це зумовлено тим, що в прокуратуру надходить велика кількість різного роду документів, справ, листів, заяв, скарг, нормативних актів тощо, які є власністю держави. Тому необхідно забезпечити не тільки їхню реєстрацію, облік, зберігання, а й найкращі умови для їх використання в поточній роботі органів прокуратури. Діловодство регулюється Інструкцією ,з діловодства в органах прокуратури України, що затверджується наказом Генерального прокурора України. Встановлюються загальні правила документування діяльності органів прокуратури України, регламентовано порядок роботи з документами з часу їх появи або надходження і до відправлення або передачі в архів. Відповідальність за організацію та стан діловодства покладається на міськрайпрокурорів.

Питома вага діловодних операцій у загальному обсязі роботи міськрайпрокуратур досить висока. Тільки на роботу з документами, за нашими спостереженнями, працівники прокуратури витрачають не менше 50 відсотків свого часу. Діловодство в прокуратурі представляє весь комплекс роботи працівників прокуратури зі створення, оформлення, обліку, виконання, руху документів, а також здійснення контролю за їх виконанням, формування у справи для поточного використання й забезпечення архівного збереження. Централізована система діловодства забезпечується зосередженням усіх документів в одному місці — канцелярії, що очолюється зав. канцелярією, яка і здійснює документообіг. У канцелярії реєструються ті документи, що вимагають виконання, а також скарги, заяви громадян та інша управлінська документація. Ці документи реєструються на алфавітних картках, а документи вищестоящих прокуратур (накази, вказівки, завдання, доручення) — на кореспондентських картах. Усі документи в прокуратурі формуються у відповідні справи згідно з номенклатурою. Номенклатури загального діловодства затверджує прокурор на визначений час. Номенклатури справ — це систематизований облік у діловодстві, що спрощує пошук необхідних документів. Кожна «номенклатура» фізично являє собою тематичний занумерований наряд (папку).

Основними порушеннями в діловодстві вважається те, що не виконується порядок реєстрації та передачі документів і матеріалів, їх оформлення та заведення наглядових проваджень. Чимало документів тривалий час передаються з одного підрозділу до іншого, без достатніх підстав замінюються виконавці, тобто документи «футболяться», що призводить до порушення встановлених строків, до тяганини.

Діловодство в прокуратурі зумовлює необхідну наявність обліку та звітності в органах прокуратури. Ці види службової діяльності взаємопов'язані і є невід'ємними елементами правильної організації роботи. Неможливо вести якусь звітність, якщо не буде первинного матеріалу для відповідного узагальнення і аналізу. Саме статистична звітність базується на матеріалах обліку роботи прокурорів і слідчих.. Прокурори повинні постійно вести первинний облік фактично виконаної роботи. У першу чергу ними можуть бути конкретні акти, результати щодо здійснення функцій, завдань,

покладених на прокуратуру. Виправлення обліку, приписки, приховування негативних наслідків є грубим порушенням службової, державної дисципліни і винуваті в цьому підлягають відповідальності. Особливу увагу при цьому слід приділяти реєстрації, обліку злочинів і осіб їх скоїли.

В окремих журналах, книгах реєструються цивільні, кримінальні, слідчі справи, документи й матеріали, що перебувають в роботі органу прокуратури, надходження і відправлення пошти прийом громадян, а також ведеться облік арештованих, речових доказів, цінностей та іншого майна, вилучених органами слідства тощо.

Статистична звітність в органах прокуратури набуває статусу державної і підлягає постійному вдосконаленню. Відповідно до Закону України «Про прокуратуру» (ст. 14), офіс Генерального прокурора разом з Міністерством внутрішніх справ України та іншими заінтересованими міністерствами і відомствами, за погодженням з Міністерством статистики України, розробляє систему й методику єдиного обліку і статистичної звітності про злочинність, розкриття і розслідування злочинів. Зведений звіт про роботу органів слідства та дізнання складається сумісно відповідними прокурорами та начальниками слідчих підрозділів МВС з надсиланням його копії в органи статистики.

Система і структура державної статистичної звітності органів прокуратури залишаються складними й багатоканальними, з численними розділами та таблицями як по вертикалі, так і по горизонталі. Лише за галузевими напрямками діяльності прокуратури існують такі розділи, як

- 1) нагляд за додержанням законів органами, що ведуть боротьбу зі злочинністю;
- 2) участь прокурора в розгляді кримінальних справ у суді;
- 3) участь прокурора у цивільному і господарському судочинстві;
- 4) нагляд за додержанням законів у місцях застосування заходів примусового характеру, приймальниках-розподільниках для неповнолітніх;
- 5) розгляд скарг (звернень);
- 6) перегляд справ про реабілітацію.

Зведений звіт про роботу органів слідства та дізнання має 13 окремих розділів. Окремі розділи складають перегляд справ про реабілітацію, направлення до суду справ, розслідуваних слідчими служби безпеки тощо. Проблеми статистики більш детально вивчаються в окремому курсі «Судова статистика».

Матеріали практики роботи органів прокуратури, статистичні дані як джерело знань, критерії істини повинні узагальнюватися, аналізуватися і використовуватися в науково-методичному плані. Тому узагальнення практики та її аналіз є складовою організацією роботи органів прокуратури. При цьому перевіряються, ґрунтуються всі носії необхідної інформації, складаються, аналізуються порівнянні таблиці, схеми, графіки, діаграми; формуються необхідні висновки, конкретні рекомендації та пропозиції. Генеральний прокурор вимагає від підлеглих використовувати можливості узагальнення статистичних даних і матеріалів аналітичних досліджень; усім

прокурорам ретельно вивчати результати роботи прокуратури за планово-звітний період з метою визначення необхідних заходів прокурорського реагування для забезпечення законності та правопорядку на наступне півріччя; іншу аналітичну роботу здійснювати в разі необхідності поглибленого вивчення проблеми, якщо висновок стосовно стану додержання законності, боротьби зі злочинністю, організації діяльності прокуратури на підставі статистичних і оперативних даних зробити неможливо; за результатами аналітичних досліджень вживати заходів щодо усунення недоліків, а також вносити конкретні пропозиції з підвищення ефективності роботи та рівня координації діяльності по боротьбі зі злочинністю, удосконалення законодавства та відомчих актів, що стосуються організації та порядку діяльності прокуратури. Генеральним прокурором заборонено встановлювати підпорядкованим прокурорам обов'язкову тематику і періодичність складання документів аналітичного спрямування.

Хоч і допоміжним, але важливим елементом організації роботи в органах прокуратури є систематизація законодавства, що зумовлена значною постійною і динамічною нормотворчою діяльністю на рівні законів і підзаконних правових актів. Відомо, що вузівські знання через бурхливі зміни законодавства знецінюються через 10—12 років, тому постійно необхідно слідкувати за відповідними змінами і доповненнями, ґрунтовно вивчати нове законодавство¹. Значною мірою цьому сприяє робота із систематизації законодавства. Цій проблемі присвячуються фундаментальні наукові збірки. Систематизацією законодавства визначається діяльність з упорядкування та вдосконалення нормативних актів, приведення їх у відповідну внутрішню узгоджену систему. Систематизація законодавства здійснюється в об'єднаному у формах кодифікації законодавства та його інкорпорації. Відомо, що кодифіковані законодавчі акти має право приймати парламент. При інкорпорації акти обробляються лише зовні, без зміни змісту] Вищою формою інкорпорації є видання зібрань і збірників нормативних актів. Уперше в Україні на рівні інкорпорації було систематизовано в окремому збірнику чинні нормативні акти стосовно прокуратури за ініціативою головного редактора видавництва «Юрінком Інтер» кандидата юридичних наук В. С. Ковальського та за участю і сприяння экс-Генерального прокурора України М. О. Потєбенка.

Окремо ведуться картотеки опублікованої судової практики і статей з юридичних журналів на правові теми.

Підлягають також обліку, збереженню та періодичній інвентаризації юридична література, офіційні видання нормативних актів, довідники, збірники, часописи тощо, які є в наявності у прокуратурі, де повинні бути створені належні умови для користування нормативними актами та юридичною літературою, що перебуває у сфері відповідної систематизації, де ширше має бути застосована комп'ютерна техніка. Але сьогодні залишається ще дуже багато ручної праці, особливо при підтриманні нормативних актів у контрольному стані.

На завершення можна сказати, що ефективність будь-якої організації роботи залежить насамперед від матеріально-технічного і фінансового її забезпечення. Це стосується і організації та діяльності органів прокуратури України, забезпечення якої потребує підсилення і гарантування.

Невід'ємним атрибутом організації роботи в органах прокуратури є розгляд звернень громадян, що можуть внести корективи в будь-який елемент загальної організації роботи в прокуратурі. Це зумовлено вимогами Конституції України (ст. 40) про те, що всі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь в установленій законом строк. Такі звернення можуть спрямовуватись і в органи прокуратури без сплати мита і зборів. Отже, діяльність прокуратури щодо звернень громадян складається з двох частин: з одного боку, органи прокуратури безпосередньо розглядають звернення, а з другого — повинні здійснювати нагляд за дотриманням законів іншими органами й посадовими особами. Предметом такого нагляду є передусім Закон України від 2 жовтня 1996 року «Про звернення громадян» з відповідними змінами. Згідно зі ст. 12 Закону України «Про прокуратуру», прокурор розглядає заяви і скарги про порушення прав громадян і юридичних осіб, за виключенням скарг, розгляд яких віднесено до компетенції суду, а також здійснює нагляд за додержанням вимог законодавства щодо порядку розгляду скарг усіма органами, підприємствами, установами, організаціями й посадовими особами.

Прокурор проводить особистий прийом громадян, його рішення може бути оскаржене вищестоящому прокурору або до суду. Після прийняття рішення по скарзі Генеральним прокурором України провадження з таких скарг в органах прокуратури припиняється.

Але необхідно враховувати, що Генеральний прокурор України не позбавлений права переглянути своє власне рішення за скаргою. Підлягають перевірці в установленому порядку й нові факти чи доводи заявника. При роботі над зверненнями прокурори керуються наказом № 430 Генерального прокурора України від 30 грудня 2015 року «Про організацію діяльності органів прокуратури України з особистого прийому, розгляду звернень та забезпечення доступу до публічної інформації», а також Інструкцією про порядок розгляду і вирішення звернень та особистого прийому в органах прокуратури України, затвердженою наказом Генерального прокурора України від 20 грудня 2017 р №430. Інструкція має сім розділів: загальні положення, межі дії Інструкції, розгляд звернень, вирішення звернень, строки вирішення звернень і запитів, направлення відповідей па звернення, організація особистого прийому у в органах прокуратури.

Діяльність органів прокуратури спрямовується на захист, поновлення прав і свобод людини і громадянина, зміцнення законності та правопорядку; забезпечення порядку прийому, реєстрації і розгляду письмових і усних звернень, надісланих поштою чи отриманих на особистому прийомі.

Звернення і запити народних депутатів України, звернення Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної праці, Героїв України та інвалідів Великої Вітчизняної війни підлягають розгляду першими керівниками прокуратур. Заборонено пересилати звернення громадян для вирішення проблеми тим органам чи посадовим особам, дії або бездіяльність яких оскаржується. У разі необхідності до проведення перевірок звернень можуть залучатися фахівці відповідних контролюючих і правоохоронних органів, автори звернень. Рішення щодо результатів розгляду звернень можуть бути викладені мовою спілкування заявника. Залишаються без розгляду та вирішення анонімні звернення, а якщо в них є повідомлення про злочин, — пересилаються до відповідних правоохоронних органів.

У зазначеному наказі приділяється увага строкам розгляду звернень: звернення депутатів розглядаються у 10-денний термін, а з урахуванням продовження — не більше 30 днів, а якщо депутатський запит був проголошений на пленарному засіданні Верховної Ради України — у 15-денний термін. У такий самий термін вирішуються звернення, що не потребують перевірки чи вивчення або ж невідкладно.

Інші звернення вирішуються у місячний строк або у строк, визначений керівництвом прокуратури, але без перевищення того, що встановлений законом. Якщо перевірити запит, звернення в установленій законодавством термін неможливо, за мотивованим рапортом строк перевірки продовжується, але не більш як до 30 днів (місяць), про що повідомляється депутат, голова відповідної ради.

Окремо регулюється і забезпечення організації особистого прийому в органах прокуратури. Приймати рішення за зверненнями і надавати відповіді повинні ті керівники прокуратур, до яких звернувся заявник на особистому прийомі. Пропонується практикувати прийом громадян у вечірні години та вихідні дні, а також за місцем їх роботи та проживання. Особистий прийом керівництвом Офісу генерального прокурора можливий лише за наявності відповіді на звернення за підписом прокурора області, а Генеральним прокурором — якщо у задоволенні звернення відмовлено його заступником.

Існують особливості організації роботи зі зверненнями в окремих галузях, напрямах прокурорського нагляду, наприклад при здійсненні нагляду за додержанням і застосуванням законів (загальний нагляд), при здійсненні оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового слідства, у сфері правосуддя місцях застосування заходів примусового характеру тощо. Стосовно цих сфер діяльності в прокуратуру можуть надходити скарги, заяви та інші звернення, а також прокурор безпосередньо здійснює нагляд за виконанням законів у названих галузях. Результати перевірок звернень і вжиті заходи з питань, що мають інтерес для суспільства і громадськості висвітлюються у засобах масової інформації.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Комплекс заходів і дій, спрямованих на раціональний розподіл прокурорської праці й узгодженість індивідуальних дій прокурорів – це(дописати визначення).

2. У чому полягає створення та підтримання належних умов праці й організаційного порядку, психологічного клімату з метою досягнення функцій прокуратури?

3. Зазначити основні види планування роботи в органах прокуратури.

4. Які нормативні документи з планування роботи у прокуратурі видає Генеральний прокурор?

ТЕМА 9. КАДРИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ, ЇХ СОЦІАЛЬНИЙ І ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувані систему знань функції та задачі , які покладено на органи прокуратури у сфері забезпечення прокуратури кадрами, які забезпечуються соціальним та правовим захистом.

Визначити основні проблеми правозастосовної практики в цій сфері, а також можливі шляхи їх вирішення.

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1) виділяти особливості сучасних наукових концепцій у сфері правового регулювання кадрового забезпечення в органах прокуратури в Україні;

2) застосовувати сучасні інформаційні технології та інформаційні ресурси з всебічної організації забезпечення кадрами органів прокуратури в Україні;

3) вміти розробляти проекти правових актів з питань кадрової роботи в органах прокуратури в Україні;

4) демонструвати інтегральне розуміння закономірностей та тенденцій розвитку кадрової роботи в органах прокуратури в Україні;

5) роз'яснювати матеріально-правові та процесуальні особливості соціального та правового забезпечення кадрів в органах прокуратури;

6) поєднувати національні традиції розвитку кадрового забезпечення у прокуратурі України і найбільш прогресивні європейські та світові тенденції у цій сфері;

7) узагальнювати та доводити необхідність вирішення актуальних питань, дослідницьких задач у сфері роботи з кадрами у прокуратурі;

8) інтегрувати знання і вирішувати комплексні дослідницькі задачі у сфері удосконалення завдань щодо порядку призначення на посаду прокурора

9) вдосконалювати існуючі науково-правові концепти, конструкти та теорії у сфері рішення про проведення добору кандидатів на посаду прокурора;

10) розуміти узагальнення і аналіз прокурорської діяльності із застосування дисциплінарної відповідальності щодо прокурорів, використання матеріалів аналізу для вдосконалення прокурорського самоврядування;

11) використовувати знання щодо застосування комп'ютерної техніки в організаційно-управлінській діяльності органів прокуратури;

12) демонструвати інтегральне розуміння та вдосконалювати знання, розуміння та творчі здібності щодо основних напрямків роботи органів прокуратури у застосуванні положень Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури.

Література

нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Про прокуратуру: Закон України № 1697-VII від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

3. Положення про організацію кадрової роботи в органах прокуратури: Наказ Генеральної прокуратури України № 351 від 18.12.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0113-18/print1510172210466357>

4. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/27.04.2017_3p.htm

5. Порядок проведення стажування осіб, які не мають досвіду роботи в органах прокуратури України: наказ Генеральної прокуратури України № 308 від 25.08.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1248-16>

6. Про порядок виплати працівникам органів прокуратури України надбавки до посадових окладів у зв'язку з роботою, яка передбачає доступ до державної таємниці: Наказ Генеральної прокуратури України №313 від 01.09.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/iopd.html?_m=publications&_t=rec&id=94103

7. Правила внутрішнього службового розпорядку прокурорів Генеральної прокуратури України Наказ Генеральної прокуратури України №419 від 30.12.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/iopd.html?_m=publications&_t=rec&id=94103

8. Інструкція з діловодства в органах прокуратури України: Наказ

Генеральної прокуратури України № 103 від 24.02.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/iopd.html?_m=publications&_t=rec&id=94103

9. Інструкція з обліку кадрів в органах прокуратури України: наказ Генеральної прокуратури України № 27 від 02.02.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.cct.com.ua/2017/02.02.2017_27.htm

10. Про ліквідацію Національної академії прокуратури України» Наказ Генерального прокурора № 129 від 05.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

11. Деякі питання утворення Тренінгового центру прокурорів України: наказ Офісу Генерального прокурора № 130 від 05 березня 2020 року Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

12. Порядок складення Присяги прокурора, затверджено наказом Генерального прокурора № 280 від 16.06.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

13. Про створення кадрової комісії Офісу: наказ Генерального прокурора від 16.06.2020 № 281 Генерального прокурора». Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

14. Про утворення дисциплінарної комісії з розгляду дисциплінарних справ Офісу Генерального прокурора: наказ виконувача обов'язків Генерального № 151 від 16.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Банчук О. та ін. Дисциплінарна відповідальність прокурорів в Україні: / Центр політ.-прав. реформ. - Київ : Москаленко О. М. , 2019. - 137 с Билиця І.О. Вплив психологічного клімату на прокурорів та шляхи його зміцнення / І.О. Билиця // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 148-150.

2. Билиця, І. О. Етично-моральні вимоги до кандидатів на посаду прокурора / І. О. Билиця // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15-16 трав. 2015 р.) . 2015. : Т. 2 . 2015 . - 667 с. - С. 141-143.

3. Билиця І.О. Професійна етика прокурора як різновид юридичної етики // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. – 2016. – 23. – С. 17-20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc23/7.pdf>

4. Богуцький В. Створення Академії прокуратури України продиктоване гострою необхідністю органів прокуратури у кваліфікованих кадрах / Інтерв'ю провела О. Мамонтова // Крок. – 2003. – №5. – С.3.

5. Гайдай С. Г. Інформатизація прокурорської діяльності: теоретико-правові засади// Актуальні проблеми правознавства. - 2019. - Вип. 1. - С. 120-125. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprprg_2019_1_22

6. Долежан В. Кодекс прокурорської етики: яким йому бути? / В. Долежан // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 12. – С. 63-68.

7. Іванова Г. Юридичний механізм притягнення працівників прокуратури до дисциплінарної відповідальності / Ганна Іванова // Публічне право: Науково-практичний юридичний журнал. – 2015. – № 3. – С. 260-264.

8. Іскендеров Е. Ф. Деякі проблеми визначення вимог до кандидатів на посаду прокурора / Е. Ф. Іскендеров // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15-16 трав. 2015 р.) . 2015. : Т. 2 . 2015 . - 667 с. - С. 138-140.

9. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 498

10. Ківалов С.В. Шляхи зміцнення кадрового потенціалу прокуратури / С.В. Ківалов // Вісник прокуратури. – 2007. – № 3. – С. 15 – 22.

11. Кісліцина І. О. Правовий статус прокурора як учасника угоди про визнання винуватості / І.О. Кісліцина // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право» № 35.- Ч. II. 2015 р. – С. 172-177.

12. Кісліцина І. О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Кісліцина Ірина Олександрівна ; НУ "ОЮА", наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. М. Кравчук. - Одеса, 2018. - 205 с.

13. Костенко С. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів: правовий статус та шляхи реформування : Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 241 с.

14.

15. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посібник: рекомендовано МОН України / М.В. Косюта. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Знання, 2010. – 404 с

16. Кравчук В. М. Науково-практичний коментар Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 225 с.

17. Маслова О. Принципи забезпечення незалежності прокурорів в Україні: нормативно-правове закріплення // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2019. - № 2. - С. 117–127. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2019_2_13

18. Михайленко О.Р. Прокуратура України: підручник: рекомендовано МОН України / О.Р. Михайленко. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 336 с.

19. Мілько А.А. Система органів прокурорського самоврядування за новим Законом «Про прокуратуру» - наближення до європейських стандартів чи новий шлях корумпованості / А. А. Мілько // Верховенство права очима правників-

початківців: у 3 т.: матеріали Всеукр. студент. наук. конф. (Одеса, 29 листопада 2014 р.). 2014.: Т. 2 . 2014. – 482 с. – С. 355-357.

20. Молдован В.В. Прокуратура України: навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. – Київ: Правова єдність, 2016. – 270 с.

21. Озерський І.В. Престиж прокурорської професії (соціально-психологічний аспект) / І.В. Озерський, О. Кручко // Економіка, фінанси, право: Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал. – 2009. – № 5. – С. 26-29.

22. Петров С. О. Філософські засади сучасної прокурорської етики / С. О. Петров // Митна справа : Науково-аналітичний журнал. – 2014. – № 2 (ч. 2, кн. 2). – С. 26-31.

23. Полянський Ю.Є. Прокуратура в Україні: навч.-метод. посібник / Ю. Є. Полянський. – Одеса: Юрид. літ., 2000. – 108 с.

24. Свида О.Г. До питання щодо вдосконалення інституту присяги прокурорських працівників / О.Г. Свида // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць . 1994-. - 2011. - Вип. 59 . - 596 с. - С. 46-50.

25. Сухонос В.В. Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: монографія / В. В. Сухонос. – Суми: Унів. кн., 2012. – 448 с.

26. Тогобіцька-Громова А.А. Керівник в органах прокуратури: адміністративно-правовий статус [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 /; Сум. держ. ун-т. - Суми, 2019. - 20 с.

27. Туркот М. С. та ін. Особиста безпека прокурора: Наук.-практ. посіб. / ред. Н. М. Ковтун ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 305 с

28. Чернобай А. Морально-етичні вимоги до позаслужбової поведінки прокурора як елемент професійної етики та поведінки прокурора / Антоніна Чернобай, Вікторія Алексеєва // Публічне право : Науково-практичний юридичний журнал. – 2017. – № 2. – С. 219-226

План

1. Вимоги до кандидатів на посаду прокурора. Вимоги щодо несумісності.

2. Порядок призначення на посаду прокурора (прийняття Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів (надалі – КДК прокурорів) рішення про проведення добору кандидатів на посаду прокурора, подання особами до КДК прокурорів відповідної заяви та визначених законом документів, здійснення перевірки відповідності осіб вимогам, установленим до кандидата на посаду прокурора, складання кваліфікаційного іспиту, оприлюднення на офіційному веб-сайті списку кандидатів, які успішно склали кваліфікаційний іспит, організація спеціальної перевірки кандидатів, визначення рейтингу кандидатів, зарахування їх до резерву на заміщення вакантних посад прокурорів, проходження кандидатом спеціальної підготовки в Національній академії прокуратури України, оголошення КДК прокурорів у разі відкриття вакантних посад прокурорів конкурсу на зайняття таких посад серед

кандидатів, проведення конкурсу на зайняття вакантних посад прокурорів на основі рейтингу, направлення КДК прокурорів подання керівнику прокуратури щодо призначення кандидата на посаду прокурора, призначення особи на посаду прокурора, складення особою присяги прокурора.

3. Кадрові комісії органів прокуратури.

4. Порядок призначення прокурора на адміністративну посаду.

5. Дисциплінарна відповідальність працівників прокуратури. Дисциплінарне провадження щодо прокурора. Види дисциплінарних стягнень (догана, заборона на строк до одного року на переведення до органу прокуратури вищого рівня чи на призначення на вищу посаду в органі прокуратури, в якому прокурор обіймає посаду (крім Генерального прокурора), звільнення з посади в органах прокуратури). 6. Умови звільнення прокурора з посади, припинення його повноважень на посаді.

6. Прокурорське самоврядування (самостійне колективне вирішення прокурорами питань внутрішньої діяльності прокуратури з метою) та органи, що забезпечують діяльність прокуратури. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів.

7. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури.

8. Соціальне та матеріально-побутове забезпечення прокурора та інших працівників органів прокуратури.

Вимоги до кандидатів на посаду прокурора

1. Прокурором окружної прокуратури може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше двох років та володіє державною мовою. Прокурором обласної прокуратури може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше трьох років та володіє державною мовою. Прокурором Офісу Генерального прокурора може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше п'яти років та володіє державною мовою. Ці вимоги не поширюються на прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури може бути призначена особа, яка має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше п'яти років та володіє державною мовою. Не може бути призначена на посаду прокурора особа, яка: 1) визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною; 2) має захворювання, що перешкоджає виконанню обов'язків прокурора; 3) має незняту чи непогашену судимість або на яку накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення.

Добір кандидатів на посаду прокурора здійснюється із числа осіб, які відповідають вимогам, установленим статтею 27 Закону України «Про прокуратуру». Кожен, хто відповідає встановленим вимогам до кандидата на посаду прокурора, має право звернутися до відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, із заявою про участь у доборі кандидатів на

посаду прокурора. Добір кандидатів та їх призначення на посаду прокурора здійснюється в порядку, визначеному цим Законом, та включає:

1) прийняття відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, рішення про проведення добору кандидатів на посаду прокурора, що розміщується на офіційному веб-сайті відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, та повинно містити виклад передбачених цим Законом вимог, яким має відповідати кандидат на посаду прокурора, а також перелік документів, що подаються до відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, і кінцевий термін їх подання;

2) подання особами, які виявили бажання стати прокурором, до відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, відповідної заяви та документів, визначених цим Законом;

3) здійснення відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, на основі поданих кандидатами на посаду прокурора документів перевірки відповідності осіб вимогам, установленим до кандидата на посаду прокурора;

4) складання особами, які відповідають установленим вимогам до кандидата на посаду прокурора, кваліфікаційного іспиту;

5) оприлюднення відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, на офіційному веб-сайті списку кандидатів, які успішно склали кваліфікаційний іспит;

6) організацію відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, спеціальної перевірки кандидатів, які успішно склали кваліфікаційний іспит;

7) визначення відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, рейтингу кандидатів на посаду прокурора серед осіб, які успішно склали кваліфікаційний іспит та щодо яких проведено спеціальну перевірку, а також зарахування їх до резерву на заміщення

8) проходження кандидатом на посаду прокурора спеціальної підготовки в Тренінговому центрі прокурорів України;

9) оголошення відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, у разі відкриття вакантних посад прокурорів конкурсу на зайняття таких посад серед кандидатів, які

10) проведення відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, конкурсу на зайняття вакантних посад прокурорів на основі рейтингу кандидатів;

11) направлення відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, подання керівнику окружної прокуратури щодо призначення кандидата на посаду прокурора;

12) призначення особи на посаду прокурора;

13) складення особою присяги прокурора.

Для участі в доборі кандидатів на посаду прокурора особа подає:

1) письмову заяву про участь у доборі кандидатів на посаду прокурора;

2) копію паспорта громадянина України та копію документа, що засвідчує реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків;

3) анкети кандидата на посаду прокурора, що містить інформацію про особу, та автобіографію;

4) копію документів про освіту, науковий ступінь, вчене звання;

5) копію трудової книжки;

6) медичну довідку про стан здоров'я за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

7) копію військового квитка (для військовослужбовців або військовозобов'язаних);

8) довідку про допуск до державної таємниці (у разі його наявності);

9) письмову згоду на збирання, зберігання та використання інформації про неї з метою оцінки готовності особи до роботи на посаді прокурора та проведення щодо неї спеціальної перевірки;

11) заяву про відсутність заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання;

12) декларацію доброчесності і родинних зв'язків.

Форма і зміст заяви про участь у доборі кандидатів на посаду прокурора, декларації доброчесності і родинних зв'язків, анкети кандидата на посаду прокурора затверджуються Генеральним прокурором та розміщуються на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора. Вимагати від кандидата на посаду прокурора надання документів, не передбачених цією статтею, забороняється. Приймання документів завершується у день, визначений в оголошенні як кінцевий термін їх подання. До участі в доборі кандидатів на посаду прокурора допускаються особи, які подали всі необхідні документи і відповідають вимогам, установленим до кандидата на посаду прокурора. Кваліфікаційний іспит проводиться з метою перевірки рівня теоретичних знань у галузі права, європейських стандартів у галузі захисту прав людини, володіння державною мовою, аналітичних здібностей кандидатів та практичних навичок і складається з анонімного тестування та практичного завдання. Відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, повідомляє кандидатів на посаду прокурора, допущених до кваліфікаційного іспиту, про дату, час і місце його проведення не пізніше ніж за сім днів до визначеної дати. Відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, проводить кваліфікаційний іспит у спеціально відведеному для цього приміщенні. Перебіг кваліфікаційного іспиту фіксується за допомогою технічних засобів відео- та звукозапису.

Після кваліфікаційного іспиту відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, забезпечує перевірку робіт, визначає кількість балів, набраних кандидатами на посаду прокурора. Відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, після отримання результатів

кваліфікаційних іспитів визначає прохідний бал, який не може бути нижчим 60 відсотків максимально можливого бала. Положення про порядок складання кваліфікаційного іспиту та методика оцінювання затверджуються відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження. Результати кваліфікаційного іспиту дійсні протягом трьох років. Особа, яка не склала кваліфікаційний іспит, може бути допущена до складання такого іспиту повторно не раніше ніж через рік. Відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, визначає рейтинг кандидатів на посаду прокурора відповідно до кількості балів, набраних кандидатами за результатами складання кваліфікаційного іспиту. Інформація про результати кваліфікаційного іспиту та місце кандидата на посаду прокурора в рейтингу є загальнодоступною і розміщується на офіційному веб-сайті відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження.

Відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, організовує спеціальну перевірку кандидатів на посаду прокурора, які успішно склали кваліфікаційний іспит. Відомості про особу, які підлягають спеціальній перевірці, а також порядок її здійснення визначаються Законом України "Про запобігання корупції". У разі встановлення за результатами спеціальної перевірки факту подання кандидатом на посаду прокурора неправдивих відомостей або підроблених документів відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, приймає рішення про відмову в зарахуванні кандидата до резерву на заміщення вакантних посад прокурорів. Рішення про відмову в зарахуванні кандидата до резерву на заміщення вакантних посад прокурорів може бути оскаржено таким кандидатом до суду. Відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, зараховує до резерву на заміщення вакантних посад прокурорів кандидатів, які успішно склали кваліфікаційний іспит та яким за результатами спеціальної перевірки не було відмовлено в зарахуванні до резерву. Кандидати на посаду прокурора, зараховані до резерву на заміщення вакантних посад прокурорів, направляються відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, для проходження спеціальної підготовки в Тренінговому центрі прокурорів України. Громадські організації та фізичні особи можуть подавати до відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, інформацію щодо доброчесності кандидатів на посаду прокурора протягом одного місяця з дня офіційного оприлюднення списку кандидатів, які успішно склали кваліфікаційний іспит. У разі одержання інформації, що може свідчити про недоброчесність кандидата на посаду прокурора, відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, розглядає її на своєму засіданні за участю такого кандидата. Кандидат на посаду прокурора має право ознайомитись з такою інформацією, надати відповідні пояснення, спростувати та заперечити її. За результатами розгляду відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, може прийняти рішення про недопущення кандидата до проходження спеціальної підготовки.

Кандидат на посаду прокурора проходить протягом одного року спеціальну підготовку у Тренінговому центрі прокурорів України з метою отримання знань та навичок практичної діяльності на посаді прокурора, складання процесуальних документів, вивчення правил прокурорської етики. Спеціальна підготовка завершується складанням кандидатом на посаду прокурора іспиту у вигляді анонімного тестування та практичного завдання. У період проходження кандидатом на посаду прокурора спеціальної підготовки йому щомісячно виплачується стипендія не менше двох третин посадового окладу прокурора окружної прокуратури. Навчальний план, порядок проходження кандидатами на посаду прокурора спеціальної підготовки та методика її оцінювання затверджуються відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження. За результатами проходження кандидатом на посаду прокурора спеціальної підготовки Тренінговий центр прокурорів України приймає вмотивоване рішення про успішне чи неуспішне її проходження, копія якого вручається кандидату на посаду прокурора. Кандидат на посаду прокурора вважається таким, що успішно пройшов спеціальну підготовку, якщо за результатом іспиту отримав більше 50 відсотків максимально можливого бала. Кандидат на посаду прокурора, щодо якого прийнято рішення про неуспішне проходження спеціальної підготовки, може оскаржити таке рішення до відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, протягом 15 днів з дня отримання ним копії такого рішення. За результатами розгляду відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, відмовляє в задоволенні скарги або задовольняє скаргу та приймає рішення про успішне проходження кандидатом на посаду прокурора спеціальної підготовки. Про результати проходження кандидатами на посаду прокурора спеціальної підготовки Тренінговий центр прокурорів України повідомляє відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження. Кандидат на посаду прокурора, який не пройшов спеціальну підготовку успішно, після закінчення строку на оскарження рішення Тренінгового центру прокурорів України (у разі якщо скарга не була подана) або за результатами розгляду скарги, у задоволенні якої було відмовлено, виключається відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, з резерву на заміщення вакантних посад прокурорів.

1. Про проведення конкурсу на зайняття вакантної посади прокурора (крім посади Генерального прокурора) відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, розміщує відповідну інформацію на своєму офіційному веб-сайті не пізніше ніж за 10 днів до проведення конкурсу. В оголошенні про проведення конкурсу зазначаються орган прокуратури, де є вакантна посада прокурора, кількість таких посад та строк, протягом якого кандидати можуть подати заяву про участь у конкурсі. Кандидат на посаду прокурора, який перебуває в резерві та успішно пройшов спеціальну підготовку, може подати до настання визначеної відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, дати письмову заяву із зазначенням прокуратури, в якій кандидат бажає зайняти вакантну посаду прокурора.

Відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, проводить конкурс на зайняття вакантних посад прокурора на підставі рейтингу кандидатів. У разі наявності в кандидатів однакової кількості балів перевага надається тому кандидату, який працював на тимчасово вакантній посаді прокурора або має більший стаж роботи в галузі права. За результатами конкурсу відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, надсилає керівникові відповідної прокуратури подання про призначення кандидата на посаду прокурора органу прокуратури, на зайняття вакантної посади в якому кандидат подавав заяву. Керівник прокуратури за наслідками спеціальної перевірки, передбаченої антикорупційним законодавством, своїм наказом призначає кандидата на посаду прокурора не пізніше 30 днів з дня отримання подання відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження.

Особа, призначена на посаду прокурора, набуває повноважень прокурора після складення Присяги прокурора такого змісту: "Я, (прізвище, ім'я, по батькові), вступаючи на службу в прокуратуру, присвячую свою діяльність служінню Українському народові і Україні та урочисто присягаю:

неухильно додержуватися Конституції та законів України;

сумлінним виконанням своїх службових обов'язків сприяти утвердженню верховенства права, законності та правопорядку;

захистити права і свободи людини і громадянина, інтереси суспільства і держави;

постійно вдосконалювати свою професійну майстерність, бути принциповим, чесно, сумлінно і неупереджено виконувати свої обов'язки, з гідністю нести високе звання прокурора".

Текст Присяги підписується прокурором і зберігається в його особовій справі. Процедура складення Присяги визначається Генеральним прокурором. Про складення Присяги вноситься запис у трудову книжку. Відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, за наявності тимчасово вакантних посад прокурорів в органі прокуратури (у зв'язку з тривалою тимчасовою непрацездатністю, відпусткою для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, відрядженням для участі в роботі інших органів на постійній основі тощо) оголошує серед осіб, які перебувають у резерві на заміщення вакантних посад прокурорів та пройшли спеціальну підготовку, конкурс на зайняття таких посад. Конкурс проводиться відповідно до статті 34 цього Закону з урахуванням особливостей, передбачених цією статтею. В оголошенні про конкурс зазначається, що посада прокурора, на яку оголошено конкурс, є тимчасово вакантною та в разі можливості вказується строк, протягом якого особа перебуватиме на цій посаді. У разі повернення на роботу прокурора, який обіймає відповідну посаду на постійній основі, прокурор, який обіймає тимчасово вакантну посаду, звільняється з посади та зараховується до резерву на заміщення вакантних посад прокурорів. При цьому строк перебування особи на тимчасово вакантній посаді прокурора не зараховується до строку, протягом якого результати кваліфікаційного іспиту

є дійсними. Прокурор може бути переведений за його згодою до іншого органу прокуратури, у тому числі вищого рівня, на вакантну або тимчасово вакантну посаду. Переведення до органу прокуратури вищого рівня здійснюється за результатами конкурсу, порядок проведення якого визначається відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження. Конкурс має включати в себе оцінку професійного рівня, досвіду, морально-ділових якостей прокурора та перевірку його готовності до здійснення повноважень в іншому органі прокуратури, у тому числі вищого рівня. Умовою участі прокурора в конкурсі є подання ним заяви про переведення, а також наявність відповідного стажу роботи на посаді прокурора, передбаченого частинами другою і третьою статті 27 Закону України «Про прокуратуру». Відповідний конкурс проводиться відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження.

Адміністративними посадами в Офісі Генерального прокурора, обласних та окружних прокуратурах (крім посад, зазначених у частині третій цієї статті) є посади:

- 1) Генерального прокурора;
- 2) першого заступника Генерального прокурора;
- 3) заступника Генерального прокурора;
- 4) керівника підрозділу Офісу Генерального прокурора;
- 5) заступника керівника підрозділу Офісу Генерального прокурора;
- 6) керівника обласної прокуратури;
- 7) першого заступника керівника обласної прокуратури;
- 8) заступника керівника обласної прокуратури;
- 9) керівника підрозділу обласної прокуратури;
- 10) заступника керівника підрозділу обласної прокуратури;
- 11) керівника окружної прокуратури;
- 12) першого заступника керівника окружної прокуратури;
- 13) заступника керівника окружної прокуратури;
- 14) керівника підрозділу окружної прокуратури;
- 15) заступника керівника підрозділу окружної прокуратури.

Адміністративними посадами у Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі є посади:

- 1) заступника Генерального прокурора - керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;
- 2) першого заступника керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;
- 3) заступника керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;
- 4) керівника підрозділу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;
- 5) заступника керівника підрозділу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Під час вирішення питання щодо надання рекомендації для призначення на адміністративну посаду Рада прокурорів України враховує професійні та морально-ділові якості кандидата, а також його управлінсько-організаторські здібності та досвід роботи. Не може бути призначено прокурора на

адміністративну посаду, якщо він має заборгованість зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання. Відмова Генерального прокурора у призначенні на адміністративну посаду рекомендованого Радою прокурорів України прокурора має бути письмово вмотивованою. Копія відповідного рішення Генерального прокурора надсилається до Ради прокурорів України та прокурору, якому відмовлено у призначенні на адміністративну посаду. Прокурор, якому Генеральним прокурором було відмовлено у призначенні на адміністративну посаду, може оскаржити таку відмову до відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження. Прокурор, строк повноважень якого на адміністративній посаді закінчився, може бути повторно рекомендований Радою прокурорів України для призначення на цю адміністративну посаду у разі, якщо відсутні обставини, що свідчать про невідповідність прокурора вимогам, передбаченим частиною п'ятою ст.39 Закону України «Про прокуратуру». Перебування прокурора на адміністративній посаді у прокуратурі не звільняє його від здійснення повноважень прокурора відповідної прокуратури, передбачених цим Законом. На адміністративні посади в органі прокуратури, які не передбачають здійснення функцій прокуратури, визначених статтею 2 Закону України «Про прокуратуру», можуть призначатися особи, які не мають статусу прокурора.

Звільнення прокурора з адміністративної посади, передбаченої пунктами 2-10 частини першої статті 39 Закону України «Про прокуратуру», здійснюється Генеральним прокурором з таких підстав:

- 1) подання заяви про дострокове припинення повноважень на адміністративній посаді за власним бажанням;
- 2) переведення на посаду до іншого органу прокуратури (крім адміністративної посади, передбаченої пунктами 1-3 частини третьої статті 39 Закону України «Про прокуратуру»);
- 3) неналежне виконання прокурором, який обіймає адміністративну посаду, посадових обов'язків, установлених для відповідної адміністративної посади;
- 4) наявність заборгованості із сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за дванадцять місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання.

Звільнення прокурора з адміністративної посади, передбаченої пунктами 11-15 частини першої статті 39 Закону України «Про прокуратуру», здійснюється керівником обласної прокуратури в окружних прокуратурах, які розташовані у межах адміністративно-територіальної одиниці, що підпадає під територіальну юрисдикцію відповідної обласної прокуратури, з підстав, передбачених абзацом першим частини першої цієї статті.

Звільнення з адміністративної посади, передбаченої пунктами 1-3 частини третьої статті 39 Закону України «Про прокуратуру», здійснюється

Генеральним прокурором, а з адміністративної посади, передбаченої пунктами 4 і 5 частини третьої статті 39 Закону України «Про прокуратуру», - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Звільнення з таких адміністративних посад здійснюється виключно з підстав, передбачених частиною першою статті 51 Закону України «Про прокуратуру». Повноваження прокурора на адміністративній посаді припиняються в разі:

- 1) закінчення строку перебування на адміністративній посаді;
- 2) звільнення з посади прокурора або припинення повноважень на посаді прокурора.

Наявність підстави, передбаченої пунктом 3 частини першої ст.41 Закону України «Про прокуратуру», встановлюється у порядку, визначеному Генеральним прокурором, з дотриманням гарантій особи щодо повідомлень, отримання копій документів, які стали підставою для перевірки, участі у засіданні та залучення представника, надання пояснень, висловлення заперечень, клопотань та відводів, отримання копії відповідного рішення. Звільнення прокурора з адміністративної посади чи припинення його повноважень на адміністративній посаді, крім випадку, передбаченого пунктом 2 частини другої ст.41 Закону України «Про прокуратуру», не припиняє його повноважень прокурора. Після звільнення прокурора з адміністративної посади або припинення його повноважень на цій посаді він не пізніше одного місяця призначається на одну з вакантних посад у цьому ж органі прокуратури або в разі відсутності вакантних посад переводиться на посаду до іншого органу прокуратури того ж або нижчого рівня за його письмовою згодою. У таких випадках рішення про призначення на посаду приймається керівником відповідного органу прокуратури. разі відмови прокурора від призначення на вакантну посаду у відповідному органі прокуратури або від переведення на посаду до іншого органу прокуратури у зазначений строк прокурор звільняється з посади прокурора. До моменту прийняття рішення про призначення прокурора на посаду, переведення на посаду до іншого органу прокуратури або звільнення з посади прокурора повноваження відповідного прокурора зупиняються із збереженням гарантій матеріального, соціального та побутового забезпечення, передбачених законодавством для прокурорів.

Прокурора може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження з таких підстав:

- 1) невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків;
- 2) необґрунтоване зволікання з розглядом звернення;
- 3) розголошення таємниці, що охороняється законом, яка стала відомою прокуророві під час виконання повноважень;
- 4) порушення встановленого законом порядку подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру;

5) вчинення дій, що порочать звання прокурора і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та непідкупності органів прокуратури;

6) систематичне (два і більше разів протягом одного року) або одноразове грубе порушення правил прокурорської етики;

7) порушення правил внутрішнього службового розпорядку;

8) втручання чи будь-який інший вплив прокурора у випадках чи порядку, не передбачених законодавством, у службову діяльність іншого прокурора, службових, посадових осіб чи суддів, у тому числі шляхом публічних висловлювань стосовно їх рішень, дій чи бездіяльності, за відсутності при цьому ознак адміністративного чи кримінального правопорушення;

9) публічне висловлювання, яке є порушенням презумпції невинуватості.

Притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності не виключає можливості притягнення його до адміністративної чи кримінальної відповідальності у випадках, передбачених законом. Виправдання особи або закриття стосовно неї судом кримінального провадження не може бути підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурора, який здійснював процесуальне керівництво досудовим розслідуванням та/або підтримання державного обвинувачення у цьому провадженні, крім випадків умисного порушення ним вимог законодавства чи неналежного виконання службових обов'язків.

Дисциплінарне провадження - це процедура розгляду відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів, дисциплінарної скарги, в якій містяться відомості про вчинення прокурором дисциплінарного проступку. Рішення, дії чи бездіяльність прокурора в межах кримінального процесу можуть бути оскаржені виключно в порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України. Якщо за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність прокурора в межах кримінального процесу встановлено факти порушення прокурором прав осіб або вимог закону, таке рішення може бути підставою для дисциплінарного провадження. Право на звернення до відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів, із дисциплінарною скаргою про вчинення прокурором дисциплінарного проступку має кожен, кому відомі такі факти. Рекомендований зразок дисциплінарної скарги розміщується на вебсайті Офісу Генерального прокурора. У разі якщо дисциплінарна скарга про вчинення прокурором дисциплінарного проступку подана членом відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів, то він не має права вирішувати питання про відкриття дисциплінарного провадження, здійснювати перевірку та брати участь у голосуванні при прийнятті рішення за результатами розгляду висновку про наявність чи відсутність дисциплінарного проступку прокурора. Прізвище, ім'я, по батькові прокурора, щодо якого надійшла дисциплінарна скарга, не підлягають оприлюдненню до моменту прийняття рішення у справі. Секретаріат

відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, у день надходження дисциплінарної скарги реєструє її та за допомогою автоматизованої системи визначає члена відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, для вирішення питання щодо відкриття дисциплінарного провадження. Член відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, своїм вмотивованим рішенням відмовляє у відкритті дисциплінарного провадження, якщо:

- 1) дисциплінарна скарга не містить конкретних відомостей про наявність ознак дисциплінарного проступку прокурора;
- 2) дисциплінарна скарга є анонімною;
- 3) дисциплінарна скарга подана з підстав, не визначених статтею 43 Закону України «Про прокуратуру»;
- 4) з прокурором, стосовно якого надійшла дисциплінарна скарга, припинено
- 5) дисциплінарний проступок, про який зазначено у дисциплінарній скарзі, вже був предметом перевірки і щодо нього відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, прийняла рішення, яке не скасовано в установленому законом порядку.

За відсутності підстав, передбачених частиною другою цієї статті, член відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, приймає рішення про відкриття дисциплінарного провадження щодо прокурора. Заява за результатами проведеної перевірки доброчесності прокурора, внаслідок якої встановлено вчинення дисциплінарного проступку, є обов'язковою підставою для відкриття дисциплінарного провадження щодо прокурора. Після відкриття дисциплінарного провадження член відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, проводить перевірку в межах обставин, повідомлених у дисциплінарній скарзі. У разі виявлення під час перевірки інших обставин, що можуть бути підставою для притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності, інформація про це включається у висновок члена відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, за результатами перевірки. Член відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, має право звернутися до відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, із клопотанням про необхідність відсторонення прокурора від посади до завершення дисциплінарного провадження. Клопотання про відсторонення прокурора від посади розглядається на найближчому засіданні відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, з дотриманням передбачених статтею 47 Закону України «Про прокуратуру» гарантій прокурора щодо повідомлення, участі у засіданні, залучення представника, надання пояснень, висловлення заперечень, клопотань та відводів. У разі прийняття відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, рішення про наявність підстав для відсторонення прокурора від посади копія цього рішення надсилається керівнику органу прокуратури, в якому працює прокурор, стосовно якого прийнято таке рішення. У разі якщо відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, прийняла рішення про

наявність підстав для відсторонення від посади прокурора, який обіймає адміністративну посаду, копія цього рішення у семиденний строк надсилається Генеральному прокурору, керівнику обласної, окружної прокуратури відповідно до визначених цим Законом повноважень. Керівник органу прокуратури, в якому працює прокурор, Генеральний прокурор зобов'язаний невідкладно розглянути рішення про наявність підстав для відсторонення прокурора від посади, за результатами якого може видати наказ про відсторонення прокурора від посади до завершення дисциплінарного провадження. Копія наказу невідкладно вручається прокурору, якого відсторонено від посади. Під час здійснення перевірки член відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, має право ознайомлюватися з документами, що стосуються предмета перевірки, отримувати їх копії, опитувати прокурорів та інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного проступку, отримувати за письмовим запитом від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадян, громадських об'єднань необхідну для проведення перевірки інформацію. Прокурор, стосовно якого здійснюється дисциплінарне провадження, має право надавати пояснення або відмовитися від їх надання стосовно себе. Орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, керівники державних підприємств, установ, організацій, яким надіслано запит члена відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, зобов'язані протягом десяти днів з дня його отримання надати відповідь на запит і наявну в них інформацію. У разі необхідності строк для надання інформації може бути продовжений до 30 днів, про що член відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, повідомляє особу, яка направила клопотання про продовження строку для надання інформації. У разі ненадання органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їх посадовими особами, керівниками державних підприємств, установ, організацій члену відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, запитуваної інформації він може звернутися з відповідним позовом до суду в порядку, передбаченому законом. Перевірка відомостей про наявність підстав для притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності проводиться у строк, який не перевищує двох місяців із дня реєстрації дисциплінарної скарги, а в разі неможливості завершення перевірки протягом цього строку він може бути продовжений відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження, але не більш як на місяць. До завершення дисциплінарного провадження прокурор не може бути звільнений з посади прокурора у зв'язку з поданням заяви про звільнення за власним бажанням. Член відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, за результатами перевірки готує висновок, який повинен містити інформацію про наявність чи відсутність дисциплінарного проступку прокурора та виклад обставин, якими це підтверджується. Якщо за результатами перевірки член відповідного органу, що здійснює

дисциплінарне провадження, встановив наявність дисциплінарного проступку, у висновку додатково зазначається характер проступку, його наслідки, відомості про особу прокурора, ступінь його вини, інші обставини, що мають значення для прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення, а також пропозиція члена відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, щодо конкретного виду дисциплінарного стягнення. Висновок та зібрані у процесі перевірки матеріали передаються на розгляд відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, та мають бути отримані

1. Розгляд висновку про наявність чи відсутність дисциплінарного проступку прокурора відбувається на засіданні відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження. На засідання запрошуються особа, яка подала дисциплінарну скаргу, прокурор, стосовно якого відкрито дисциплінарне провадження, їхні представники, а у разі необхідності й інші особи. Повідомлення про час та місце проведення засідання відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, має бути надіслано не пізніше як за десять днів до дня проведення засідання. До повідомлення про час та місце проведення засідання відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, яке надсилається прокурору, додаються копія дисциплінарної скарги та висновок про наявність чи відсутність дисциплінарного проступку прокурора. Висновок про наявність чи відсутність дисциплінарного проступку прокурора розглядається за його участю і може бути розглянутий без нього лише у випадках, коли належним чином повідомлений прокурор:

- 1) повідомив про згоду на розгляд висновку за його відсутності;
- 2) не з'явився на засідання, не повідомивши про причини неявки;
- 3) не з'явився на засідання повторно.

Рішення про можливість розгляду висновку за відсутності відповідного прокурора приймає відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження. Прокурор, який не братиме участі в засіданні відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, вправі надіслати письмові пояснення щодо висновку про наявність чи відсутність дисциплінарного проступку, які оголошуються на засіданні відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження. Розгляд висновку про наявність чи відсутність дисциплінарного проступку прокурора відбувається на засадах змагальності. На засіданні відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, заслуховуються пояснення члена відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, який проводив перевірку, пояснення прокурора, стосовно якого здійснюється дисциплінарне провадження, та/або його представника і в разі необхідності інших осіб. Прокурор, стосовно якого здійснюється дисциплінарне провадження, та/або його представник мають право давати пояснення, відмовитися від їх надання, ставити питання учасникам провадження, висловлювати заперечення, заявляти клопотання, а також за наявності сумнівів у неупередженості та об'єктивності члена відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, подавати

заяву про його відвід. Під час прийняття рішення стосовно відводу член відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, якому заявлено відвід, не має права брати участі в голосуванні та бути присутнім під час його проведення. Відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, приймає рішення в дисциплінарному провадженні більшістю голосів від свого загального складу. Перед прийняттям рішення відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, за відсутності прокурора, стосовно якого здійснюється провадження, і запрошених осіб обговорює результати розгляду висновку про наявність чи відсутність дисциплінарного проступку прокурора. Член відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, який проводив перевірку та готував висновок про наявність чи відсутність дисциплінарного проступку прокурора, не має права брати участі у голосуванні при прийнятті рішення. При прийнятті рішення у дисциплінарному провадженні враховуються характер проступку, його наслідки, особа прокурора, ступінь його вини, обставини, що впливають на обрання виду дисциплінарного стягнення. Рішення про накладення на прокурора дисциплінарного стягнення або рішення про неможливість подальшого перебування особи на посаді прокурора може бути прийнято не пізніше ніж через рік із дня вчинення проступку без урахування часу тимчасової непрацездатності або перебування прокурора у відпустці. У разі відсутності підстав для накладення на прокурора дисциплінарного стягнення відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, своїм рішенням закриває дисциплінарне провадження. Рішення відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, викладається в письмовій формі, підписується головою і членами відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, які брали участь у розгляді висновку про наявність чи відсутність дисциплінарного проступку, і оголошується на засіданні цього органу. Рішення у дисциплінарному провадженні має містити:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові та посаду прокурора, який притягається до дисциплінарної відповідальності;
- 2) обставини, встановлені під час здійснення провадження;
- 3) мотиви, з яких відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, ухвалила рішення;
- 4) суть рішення за наслідками розгляду із зазначенням виду дисциплінарного стягнення в разі його накладення;
- 5) порядок і строк оскарження рішення.

За наявності окремої думки член відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, викладає її у письмовій формі та додає до справи, про що головуючий повідомляє на засіданні. Зміст окремої думки на засіданні не оголошується. За клопотанням прокурора, стосовно якого здійснюється дисциплінарне провадження, йому надається копія окремої думки члена відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження. Копія рішення відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, вручається прокуророві, стосовно якого воно прийнято, або у

семиденний строк надсилається йому поштою рекомендованим листом із повідомленням про вручення. У цей же строк копія рішення надсилається керівникові органу прокуратури, в якому прокурор, стосовно якого воно прийнято, обіймає посаду Рішення відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, прийняте за результатами розгляду дисциплінарного провадження, оприлюднюється на її веб-сайті у семиденний строк.

Види дисциплінарних стягнень

На прокурора можуть бути накладені такі дисциплінарні стягнення:

- 1) догана;
- 2) заборона на строк до одного року на переведення до органу прокуратури вищого рівня чи на призначення на вищу посаду в органі прокуратури, в якому прокурор обіймає посаду (крім Генерального прокурора);
- 3) звільнення з посади в органах прокуратури.

Прокурор протягом одного року з дня накладення на нього дисциплінарного стягнення вважається таким, який притягувався до дисциплінарної відповідальності, крім випадків, передбачених частиною третьою ст.49 Закону України «Про прокуратуру». До закінчення річного строку прокурор, який не допустив порушення законодавства та сумлінно й професійно здійснював свої службові обов'язки, може бути визнаний таким, який не притягувався до дисциплінарної відповідальності, на підставі клопотання керівника відповідного органу прокуратури, однак не раніш як:

- 1) через шість місяців із дня накладення дисциплінарного стягнення, передбаченого пунктом 1 частини першої ст.49 Закону України «Про прокуратуру»;
- 2) після закінчення половини строку, визначеного у разі накладення дисциплінарного стягнення, передбаченого пунктом 2 частини першої с.49 Закону України «Про прокуратуру»;

За результатами дисциплінарного провадження може бути прийнято рішення про неможливість подальшого перебування особи на посаді прокурора (крім Генерального прокурора) у разі:

- 1) якщо дисциплінарний проступок, вчинений прокурором, має характер грубого порушення;
- 2) якщо прокурор вчинив дисциплінарний проступок, перебуваючи у статусі прокурора, який притягувався до дисциплінарної відповідальності.

У разі якщо за результатами дисциплінарного провадження щодо прокурора встановлено обставини, які свідчать про порушення прокурором вимог щодо несумісності, передбачених статтею 18 Закону України «Про прокуратуру», Генеральний прокурор або його заступник ініціює перед Вищою радою правосуддя розгляд відповідного питання. У разі якщо відповідний орган, що здійснює дисциплінарне провадження, за результатами дисциплінарного провадження стосовно прокурора, який обіймає адміністративну посаду, встановив неналежне виконання ним посадових обов'язків, установлених для відповідної адміністративної посади,

орган, що здійснює дисциплінарне провадження, у випадках, коли призначення на таку посаду відповідно до цього Закону здійснюється за рекомендацією Ради прокурорів України, ініціює перед Радою прокурорів України розгляд питання про внесення рекомендації щодо звільнення прокурора з адміністративної посади.

1. Прокурор може оскаржити рішення, прийняте за результатами дисциплінарного провадження, до адміністративного суду або до Вищої ради правосуддя протягом одного місяця з дня вручення йому чи отримання ним поштою копії рішення. Розгляд адміністративного позову щодо оскарження рішення Вищої ради правосуддя здійснюється в порядку, визначеному процесуальним законом.

3. Подання адміністративного позову до суду на рішення Вищої ради правосуддя про притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності або про неможливість подальшого перебування особи на посаді прокурора не зупиняє дію такого рішення, але суд у порядку забезпечення адміністративного позову може відповідною ухвалою зупинити дію рішення Вищої ради правосуддя про притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності або про неможливість подальшого перебування особи на посаді.

Заробітна плата прокурора регулюється Законом України «Про прокуратуру та не може визначатися іншими нормативно-правовими актами. Заробітна плата прокурора складається з посадового окладу, премій та надбавок за: 1) вислугу років; 2) виконання обов'язків на адміністративній посаді та інших виплат, передбачених законодавством.

Преміювання прокурорів здійснюється в порядку, затвердженому Генеральним прокурором, за результатами оцінювання якості їх роботи за календарний рік у межах фонду преміювання, утвореного в розмірі не менш як 10 відсотків посадових окладів та економії фонду оплати праці. Розмір щорічної премії прокурора не може становити більше 30 відсотків розміру суми його посадового окладу, отриманої ним за відповідний календарний рік. Посадовий оклад прокурора окружної прокуратури становить 15 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня календарного року. Посадові оклади інших прокурорів устанавлюються пропорційно до посадового окладу прокурора окружної прокуратури з коефіцієнтами передбаченими ст. 81 Закону України «Про прокуратуру». Посадовий оклад прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури не може бути меншим за посадовий оклад керівника структурного підрозділу центрального управління Національного антикорупційного бюро України, що здійснює досудове розслідування. Прокурорам виплачується щомісячна надбавка за вислугу років у розмірах: за наявності стажу роботи понад один рік - 10 відсотків, понад 3 роки - 15 відсотків, понад 5 років - 18 відсотків, понад 10 років - 20 відсотків, понад 15 років - 25 відсотків, понад 20 років - 30 відсотків, понад 25 років - 40 відсотків, понад 30 років - 45 відсотків, понад 35 років - 50 відсотків посадового окладу. Порядок виплати щомісячної надбавки за вислугу років прокурорам затверджується Кабінетом

Міністрів України. Фінансування оплати праці прокурорів здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

Прокурору надається щорічна оплачувана відпустка тривалістю 30 календарних днів з виплатою допомоги для оздоровлення в розмірі, що не перевищує середньомісячної заробітної плати прокурора. Прокурору, який має стаж роботи в органах прокуратури понад 10 років, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю 15 календарних днів. Прокурору надаються додаткові та інші відпустки, передбачені законом. Для виконання невідкладних і непередбачуваних завдань прокурори можуть бути відкликані з щорічної основної чи додаткової оплачуваної відпустки. Частина невикористаної відпустки надається прокурорам у будь-який час відповідного року чи приєднується до відпустки в наступному році з відповідним відшкодуванням непередбачуваних витрат у зв'язку з відкликанням із відпустки. Порядок такого відшкодування визначається Кабінетом Міністрів України.

Після призначення на посаду прокурор, який потребує поліпшення житлових умов, забезпечується службовим житлом за місцем знаходження прокуратури. Прокурор та члени його сім'ї користуються в установленому Кабінетом Міністрів України порядку безоплатним медичним обслуговуванням у державних закладах охорони здоров'я. Члени сім'ї прокурора, які проживають разом з ним, обслуговуються у тих медичних закладах, що й прокурор. Прокурору може надаватися матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань у розмірі, що не перевищує середньомісячної заробітної плати прокурора. Прокурор підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Поховання прокурора, який загинув (помер) у зв'язку з виконанням службових обов'язків, або звільненого з посади, який помер внаслідок заподіяння тілесних ушкоджень або іншої шкоди здоров'ю, пов'язаних з виконанням службових обов'язків, здійснюється за рахунок коштів, що виділяються органам прокуратури у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України. За сім'єю загиблого зберігається право на одержання житла на умовах і підставах, що існували на час загибелі прокурора. За пенсіонерами і членами їхніх сімей зберігаються гарантії соціального захисту, передбачені цим Законом та іншими законодавчими актами. Пенсіонери і члени їхніх сімей, що проживають разом із ними, мають також право на безкоштовне медичне обслуговування в тих медичних закладах, в яких вони перебували на обліку до виходу на пенсію прокурора. Розмір посадових окладів, надбавок за вислугу років та інших виплат працівників органів прокуратури (державних службовців, службовців, інших працівників) встановлюються Кабінетом Міністрів України..

Прокурори мають право на пенсійне забезпечення за вислугу років незалежно від віку за наявності на день звернення вислуги років не менше з 1 жовтня 2020 року і пізніше - 25 років, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів не менше 15 років. Пенсія призначається в розмірі 60 відсотків

від суми їхньої місячної (чинної) заробітної плати, до якої включаються всі види оплати праці, з якої було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а до 1 січня 2011 року - страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, одержуваної перед місяцем звернення за призначенням пенсії. Розмір виплат (крім посадових окладів, надбавок за вислугу років), що включаються в зарібок для обчислення пенсії, визначається за вибором того, хто звернувся за пенсією, за будь-які 60 календарних місяців такої роботи підряд перед зверненням за пенсією незалежно від наявності перерв протягом цього періоду на даній роботі

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Якими повноваженнями наділений прокурор при розгляді звернень громадян з кадрових питань?
2. Яка процедура добору нових кадрів до органів прокуратури?
3. Яким є прокурорське самоврядування та органи, що забезпечують діяльність прокуратури?
4. З скількох осіб складається Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів?
5. Який акт регулює етику та поведінку працівників прокуратури?

ТЕМА 10. ОРГАНИ ПРОКУРАТУРИ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про прокуратури зарубіжних країн у державному механізмі та їхнє місце в умовах поділу державної влади.

Визначити основні поняття теорії та основні проблеми правозастосовної практики в цій сфері, а також можливі шляхи їх вирішення.

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) демонструвати знання теорії, історії, новітніх напрямків розвитку прокуратур зарубіжних країн;
- 2) пояснювати фундаментальні аспекти організації та діяльності прокурорських органів зарубіжних країн у напрямку правоохоронної діяльності держав;
- 3) оцінювати та встановлювати зв'язок між сучасним станом та новітніми тенденціями розвитку теорії та практики у сфері організації та

діяльності прокуратури у зарубіжній державі, виділяти особливості сучасних наукових концепцій у цій сфері;

4) демонструвати інтегральне розуміння закономірностей та тенденцій розвитку правового регулювання організації складу та порядку утворення органів прокурорських систем зарубіжних країн, а також правоохоронних та правозахисних систем.

5) поєднувати національні традиції розвитку правового регулювання у визначенні повноважень органів судових систем ФРН, Франції та США, Великої Британії, а також правоохоронних та правозахисних систем та найбільш прогресивні європейські тенденції у організації судів конституційної юрисдикції та їх аналогів;

6) інтегрувати знання і вирішувати комплексні дослідницькі задачі у сфері правового регулювання з набуття статусу робітників та прокурорів (аторнеїв) органів прокуратур зарубіжних країн;

7) вдосконалювати існуючі науково-правові концепти, конструкти та теорії у сфері правового регулювання з організації роботи у органах прокуратур зарубіжних країн.

Література

нормативно-правові акти

1. The Constitution of the United States [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://constitutionus.com/>

2. France Civil Code (consolidated version of March 2, 2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=17359>

3. Закон Республики Беларусь «О прокуратуре» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy-by.com/zakon_rb_o_prokurature.htm

4. Закон Республики Узбекистан «Про прокуратуру» від 09.12.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.prokuratura.uz/ru_RU/documentsqabul/

5. Про органу прокуратури Республіки Узбекистан: Указ Президенту Республіки Узбекистану від 08.01.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.prokuratura.uz/ru_RU/documentsqabul/

6. Закон Республики Узбекистан «Об установлении дня работников органов прокуратуры Республики Узбекистан» від 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.prokuratura.uz/ru_RU/documentsqabul/

7. Закон Республики Молдава «О прокуратуре» № 3 від 25.02.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.procuratura.md/file/2016-04-15_Legea%20cu%20privire%20la%20Procuratura%20nr.3%20din%2025.02.2016_rus.pdf

8. Закон Литовської Республіки «Про прокуратуру» від 13.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.63492?jfwid=96t6tdoqm>

спеціальна література

1. Александров О. Аторнейська служба США // Вісник прокуратури. – 2000. – № 4. – С. 68 – 72.
2. Артамонова Е. Защита публичных интересов в рамках гражданского судопроизводства в США // Законность. – 2003. – № 12. – С.37 – 40.
3. Бессарабов В. Прокуратура в зарубежных странах // Законность. – 2000. – № 10. – С. 36 – 40.
4. Гончаренко В. Статус прокуратури в конституціях зарубіжних країн та України //Сучасний конституціоналізм та конституційна юстиція. – 2001. – С. 123-126
5. Грицаєнко Л. Правовий процес утвердження інституту прокуратури в Німеччині // Вісник прокуратури. – 2007. – № 5. – С. 115 – 119.
6. Грицаєнко Л. Роль і місце прокуратури Франції в системі органів державної влади / Леонід Грицаєнко // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2006. – № 5. – С. 119-125.
7. Додонов В.Н. Прокуратура в России и за рубежом: Сравнительное исследование. – М.: Норма, 2001. – 181 с.
8. Ержипалиев Д.И. Функции органов прокуратуры Франции, Германии и России в сравнительно-правовом контексте / Д.И. Ержипалиев // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. – 2011. – № 6. – С. 94-9
9. Єременко Ю. А. Інститут спеціального прокурора в США та Україні: порівняльно-правовий аналіз / Ю. А. Єременко // Вісник кримінального судочинства: Науково-практичний журнал. – 2017. – № 2. – С. 173-181.
10. Кащук О.О. Конституційно-правові основи прокурорського нагляду в США //Правова держава в дослідженнях правників-початківців. – 2008. – С. 92 – 94.
11. Князева Е.Г. Прокурорский надзор в зарубежных странах // Юристы-правоведы. – 2009. – № 1. – С. 98 – 101.
12. Ларичев В.В. Система органов уголовного расследования США и Германии // Российский следователь. – 2003. – № 5. – С. 42 – 48.
13. Луцик В. В. Повноваження прокурора в ході досудового розслідування в кримінальному процесі Франції / В. В. Луцик // Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої до 70-річчя д. ю. н., проф. Юрія Павловича Аленіна (м. Одеса, 21 квітня 2017 р.). 2017. – 344 с.: портр. – С. 214-216.
14. Миряшева Е.В. Конституционно-правовой статус французской прокуратуры: традиция и перспективы // Российский судья. – 2006. – № 2. – С. 39 – 41.
15. Михайленко О. Прокуратура Франції: становлення та повноваження // Право України. – 2000. – № 2. – С. 100 – 103.
16. Мичко М. Прокуратура в країнах американського континенту // Вісник прокуратури. – 2009. – № 5. – С. 113 – 121.
17. Насадюк А. Прокурорское министерство США // Юридическая практика. – 2006. – 17 октября (№ 42). – С. 14.

18. Плахіна І. В. Особливості органів прокуратури в зарубіжних країнах / І. В. Плахіна // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – Т. 7. – № 4. – С. 37-43.
19. Полянський Ю.Є. Участь прокурора в кримінальному судочинстві США // Актуальні проблеми держави і права. – 2001. – № 11. – С. 560 – 567.
20. Розпочато співпрацю Генеральної прокуратури України з колишнім Федеральним прокурором і помічником Генерального прокурора США Богданом Витвицьким // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2016. – № 7. – С. 6.
21. Таранова Т.С. Как организована работа Прокуратуры Республики Словения // Прокурорская и следственная практика. – 2001. – № 3. – С. 243 – 248.
22. Точилловский В. Институт атторнеев в США как аналог украинской (советской) модели прокуратуры // Юридический вестник. – 1994. – № 3. – С. 63 – 62.
23. Точилловский В.Н. Дискреционные полномочия федеральных прокуроров США и общие принципы уголовного преследования // Актуальные проблемы государства и права. – Вып.1. – 1994. – С. 75 – 79.
24. Холодницький Н. І. Становлення і розвиток інституту прокуратури в штаті Іллінойс (США) / Н. І. Холодницький // Митна справа: Науково-аналітичний журнал. – 2013. – № 2 (ч. 2, кн. 2). – С. 374-379.
25. Чечерський В.С. Представництво прокуратурою інтересів громадянина та держави в суді на досвіді Словаччини, Польщі та України: порівняльно-правовий аналіз // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 1. – С. 158 – 163.
26. Шедлер В. Значение прокуратуры в Германии для защиты справедливого процесса согласно статье 6 Европейской конвенции о защите прав и основных свобод человека // Право и экономика. – 2009. – № 3. – С. 98 – 101.
27. Щукин М.Д. Положение прокуратуры в уголовном процессе Германии // Следователь. – 2004. – № 3. – С. 60 – 64.

План

1. Місце прокуратури у системі державних органів зарубіжних країн (прокуратура входить до складу міністерства юстиції (Бельгія, Німеччина, Данія, Нідерланди, Польща, Румунія, Франція, Естонія); прокуратура – складова судової гілки влади, функціонує при судах (Болгарія, Іспанія, Італія, Латвія); прокуратура – самостійна служба, незалежна у своїй діяльності (Великобританія); прокуратура – самостійна система, підзвітна Парламенту або Президенту або обом цим органам (Литва)). Загальні риси і відмінності в побудові прокурорських систем. Взаємовідносини прокурорів зарубіжних країн з органами законодавчої, виконавчої влад та з засобами масової інформації.

2. Правові основи діяльності органів прокуратури у Сполучених Штатах Америки (США), Федеративній Республіці Німеччина (ФРН), Російській Федерації (РФ) та інших країнах.

3. Участь прокурорів цих країн у кримінальному та цивільному судочинстві. Загальні риси і відмінності. Система підготовки прокурорських кадрів, підвищення їх кваліфікації.

4. Участь України в інтеграційних процесах прокурорських систем зарубіжних країн. Правова допомога та співробітництво прокуратури України і прокуратур зарубіжних країн.

Основний зміст

Зі змісту статті 129 Основного Закону РФ випливає, що будь-якого прямого відношення до судової гілки влади прокуратура не має. Основні принципи організації та діяльності прокуратури закріплені в частині 1 статті 129 Конституції РФ та пункті 1 статті 4 Федерального Закону «Про прокуратуру Російської Федерації». Це принципи централізації, незалежності, єдності, гласності, політичної незалежності (позапартійності) та законності.

Окрім Конституції та зазначеного закону правовою основою діяльності Генерального прокурора Російської Федерації є також федеральні закони «Про міліцію», «Про Федеральні органи податкової поліції», «Про органи федеральної служби безпеки в Російській Федерації», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про зовнішню розвідку», «Про установи і органи, які виконують кримінальне покарання у вигляді позбавлення волі», укази президента Російської Федерації, постанови Державної Думи, постанови Конституційного Суду, нормативно-правові акти генерального прокурора Російської Федерації.

В контексті аналізу досвіду Росії зазначимо, що відповідно до частини 3 статті 12 Федерального Закону «Про прокуратуру Російської Федерації» Голова Ради Федерації Федеральних Зборів приводить до присяги особу, призначену на посаду Генерального прокурора, а останній виголошує такий текст присяги: «Присягаю при здійсненні повноважень Генерального прокурора Російської Федерації свято додержуватися Конституції Російської Федерації і законів Російської Федерації, захищати права і свободи людини і громадянина, охоронювані законом інтереси суспільства та держави». Вважаємо, що присягу Генерального прокурора України також потрібно запровадити. Щодо тексту, то, як нами було відзначено в попередньому підрозділі, за основу доцільно було б взяти текст присяги для народних депутатів, визначений ст. 79 Конституції України.

Відповідно до статті 129 Конституції РФ, прокуратура РФ становить єдину централізовану систему з підпорядкуванням нижчестоящих прокурорів вищестоящим і генеральному прокурору РФ. Із цього випливає, що прокурори суб'єктів Російської Федерації підпорядковані генеральному прокурору РФ, підконтрольні йому і працюють під його керівництвом.

Наголошуємо, що відповідно до Конституції Російської Федерації, генеральний прокурор призначається на посаду і звільняється з посади Радою

Федерації (верхньою палатою парламенту) за поданням Президента. Що стосується прокурорів суб'єктів Російської Федерації, то вони призначаються і звільняються генеральним прокурором за згодою з органами влади суб'єктів Російської Федерації. Прокурори районів, міст, військові прокурори і прокурори інших спеціалізованих прокуратур (транспортних, природоохоронних тощо) призначаються генеральним прокурором Російської Федерації і ним же звільняються з посади.

Відповідно до ст. 1 Закону РФ «Про прокуратуру РФ» прокуратура Російської Федерації - це єдина федеральна централізована система органів, які здійснюють від імені Російської Федерації нагляд за виконанням законів, що діють на її території.

Як бачимо, в Росії прослідковується жорстка вертикаль ієрархії Генерального прокурора, якому підпорядковується вся централізована система органів прокуратури. Принагідно відзначити, що прокуратура не належить до жодної із гілок влади і модель практично ідентична українській моделі. Не важко прослідкувати тенденцію між організаційно-правовими засадами Генерального прокурора України та Генерального прокурора Росії, незважаючи навіть на те, що України є унітарною державою, а Росія - федеративною.

З огляду на проведений аналіз досвіду Російської Федерації на предмет організаційно-правових засад діяльності керівника системи органів прокуратури, позитивним для України може бути наступне: 1) Генеральний прокурор як і прокуратура не належать до жодної із гілок влади; 2) запровадження присяги для Генерального прокурора України; 3) обрання законодавчим органом керівника прокуратури за поданням Глави держави.

Поряд з Росією проаналізуємо зарубіжний досвід організаційно-правових форм діяльності Генерального прокурора Республіки Білорусь. Базові положення щодо правового статусу Генерального прокурора Республіки Білорусь закріплені в Конституції Республіки Білорусь. Звертаємо увагу, що, як і в Україні, органи прокуратури визначаються як самостійний та незалежний правоохоронний орган. Централізована система прокуратур в Конституції Республіки Білорусь розглядається разом із комітетом державного контролю в одному розділі VI, що має назву «Прокуратура. Комітет державного контролю».

Відповідно до статті 125 Основного Закону Республіки Білорусь, на Генерального прокурора та підлеглих йому прокурорів покладено нагляд за точним та однаковим виконанням законів, декретів, указів та інших нормативних актів міністерствами й іншими підпорядкованими Раді Міністрів органами, місцевими представництвами і виконавчими органами, підприємствами, громадськими об'єднаннями, посадовими особами і громадянами. Варто наголосити, що Конституція Республіки Білорусь в ст. 126 визначає, що єдину і централізовану систему органів прокуратури очолює генеральний прокурор, котрий призначається Президентом за згодою Ради Республіки. При цьому, усі нижчестоящі прокурори призначаються генеральним прокурором. Генеральний прокурор і нижчестоящі прокурори

незалежні у здійсненні своїх повноважень і керуються законодавством. У своїй діяльності Генеральний прокурор підзвітний Президенту.

В контексті теми нашого дослідження доречним буде також зазначити, що відповідно до ст. 6 Закону «Про прокуратуру Республіки Білорусь» вплив у будь-якій формі посадових осіб, органів державної влади та управління, представників політичних партій, інших громадських організацій та їх представників, а також громадян на прокурорських працівників з метою спонукати їх до прийняття незаконних рішень або перешкодити їхній законній діяльності забороняється і тягне встановлену законом відповідальність. Аналогічна норма міститься і в Законі України «Про прокуратуру».

З огляду на ст. 12 Закону «Про прокуратуру Республіки Білорусь» робимо висновок, що централізована система органів прокуратури Республіки Білорусь, як і прокуратури Російської Федерації та України, триступенева. Основна ланка - це прокуратури районів, міст, міжрайонні прокуратури, а також спеціалізовані прокуратури. Середньою ланкою є прокуратури областей та міста Мінська. Завершальна ланка - Республіканська прокуратура. Відомчий контроль за діяльністю підлеглих прокурорів здійснює безпосередньо генеральний прокурор.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що модель організаційно-правових засад діяльності Генерального прокурора Республіки Білорусь є аналогічною до діяльності Генерального прокурора України. В обох державах керівник прокуратури призначається Президентом за згодою законодавчого органу. Генеральний прокурор, в свою чергу, призначає всіх підпорядкованих йому прокурорів. Варто наголосити, що в Білорусі, як власне і в Україні, прокуратура не належить до жодної із класичних гілок влади - законодавчої, виконавчої і судової. В Білорусі прокуратура визначається як правоохоронний орган зі спеціальним статусом. Принагідно наголосити, що в Білорусі Генеральний прокурор підзвітний Президенту Республіки. Аналогічної норми в Україні немає.

З огляду на проведений аналіз досвіду Республіки Білорусь щодо організаційно-правових засад діяльності керівника прокуратури, вважаємо, що позитивним для України може бути:

1) запровадження звітності і підконтрольності Генерального прокурора Главою держави;

2) незалежність Генерального прокурора і системи прокуратури від інших органів влади;

3) Генеральний прокурор призначає усіх підпорядкованих йому прокурорів;

4) функції Генерального прокурора і всіх прокурорів відповідно до ст. 126 Конституції Республіки Білорусь значно вужчі, порівняно зі ст. 131-1 Конституції України.

Звернемо увагу на аналіз організаційно-правових засад діяльності Генерального прокурора Польщі. Зазначимо, що у Польщі прокуратура підпорядковується Міністру юстиції, який виконує функції Генерального

прокурора. З входженням прокуратури до системи виконавчої влади вона автоматично втратила контрольні функції стосовно органів управління. В Польщі діє спеціальне адміністративне провадження, відповідно до якого будь-який суб'єкт може вимагати скасування або зміни незаконного управлінського рішення. Згідно з кодексом адміністративного провадження, прокурор може як порушувати адміністративне провадження, так і брати участь у ньому на будь-якій стадії, а також звертатися зі скаргою в головний адміністративний суд. Інакше кажучи, прокуратура Польщі втратила повноваження у галузі здійснення перевірок виконання законів, але зберегла право стежити за законністю актів у формі участі в адміністративному провадженні. З метою здійснення цього права прокурор може вимагати надання актів і документів, отримувати письмові пояснення, допитувати свідків, звертатися до фахівців, а також проводити огляди.

З огляду на проведений аналіз досвіду Польщі щодо організаційно-правових засад діяльності керівника прокуратури, вважаємо, що позитивним для України може бути наступне: 1) функції Генерального прокурора виконує Міністр юстиції; 2) відсутність посади Генерального прокурора України і приналежність централізованої системи органів прокуратури до виконавчої гілки влади; 3) у порівнянні з Україною вузький спектр функцій і повноважень прокуратури як органу.

Цікавим для України буде досвід Прибалтійських країн у питанні організаційно-правових засад діяльності Генерального прокурора.

В Естонії організація та діяльність прокуратури регулюються Законом «Про прокуратуру». Цей закон визначає такі завдання прокуратури як: 1) нагляд за дотриманням законності під час нарад суду з адвокатами сторін під час розгляду кримінальних справ; 2) репрезентація державного звинувачення в судах усіх інстанцій; 3) нагляд за виконанням вироків, пов'язаних із позбавленням волі, та нагляд за дотриманням законності під час виконання примусових дій медичного та виправного характеру; 4) нагляд за дотриманням поліцією законності під час виконання нею своїх функцій.

До складу системи органів прокуратури належать Державна прокуратура, окружні та міські прокуратури. Спеціальні прокуратури створюються у відповідності до закону. На чолі системи органів прокуратури стоїть державний прокурор. У керівництві органами прокуратури державний прокурор має ті ж самі права й обов'язки, що і керівник будь-якої державної установи, з урахуванням особливостей, що впливають із законів про кримінальне судочинство. Державна прокуратура виконує прокурорські обов'язки на всій території, що підпадає під сферу компетенції республіканської, окружних та міських прокуратур, і перебуває під юрисдикцією судів. Державне звинувачення в окружних судах представляють прокурори Державної прокуратури.

Структура і порядок діяльності прокуратури Литви регулюється Законом «Про прокуратуру». До складу системи прокуратури входять: Генеральна прокуратура, яка діє при Верховному Суді, регіональні прокуратури, які діють при окружних судах, та місцеві прокуратури, які

діють при місцевих судах. Прокурори підтримують державне обвинувачення у кримінальних справах, контролюють діяльність органів дізнання, здійснюють кримінальне переслідування.

У Латвії організація та діяльність прокуратури регулюються Законом «Про прокуратуру». В результаті аналізу зазначеного закону ми дійшли наступних висновків. Прокуратура являє собою єдину, централізовану систему, що належить до судової гілки влади і яку очолює Генеральний прокурор. Систему прокуратури Латвії складають Генеральна прокуратура, прокуратури судових округів, прокуратури районів та спеціалізовані прокуратури. Відповідно до Закону Латвії «Про прокуратуру», Генерального прокурора за поданням Голови Верховного Суду затверджує на посаді Сейм (законодавча влада) строком на 7 років. Прокурорів призначає на посади Генеральний прокурор Латвії.

Вважаємо за потрібне звернути увагу, що цікавим для України є досвід Латвії щодо призначення Генерального прокурора України строком на 7 років. Станом на сьогодні в Україні Генеральний прокурор призначається строком на 5 років - на той же строк, що і Верховна Рада України та Президент України. На нашу думку, варто розглянути можливість продовження строку перебування на посаді Генерального прокурора України. У такий спосіб, по-перше, розводиться строк перебування на службі Президента України та Генерального прокурора України, по-друге, мінімізується потенційна можливість «привласнення» главою держави інституту Генерального прокурора і всієї підконтрольної йому централізованої системи органів прокуратури. Ми вважаємо, що доцільним буде також обмеження максимально двох строків перебування на посаді Генерального прокурора однієї і тієї ж особи.

З огляду на проведений аналіз досвіду Прибалтійських країн (Естонія, Литва, Латвія) щодо організаційно-правових засад діяльності керівника прокуратури, вважаємо, що цікавим для України може бути: 1) Генеральний прокурор діє при Верховному суді, а інші прокурори - при окружних і місцевих судах відповідно; 2) система прокуратури на чолі із Генеральним прокурором належить до судової гілки влади; 3) строк повноважень Генерального прокурора - 7 років, що дозволяє розводити строковість перебування при владі одного складу законодавчого органу, глави держави і керівника прокуратури; 4) Генеральний прокурор не здійснює відомчу нормотворчість.

Перейдемо тепер до аналізу зарубіжного досвіду організаційно-правових засад діяльності Генерального прокурора Франції. Особливістю цієї держави є те, що система прокуратури діє в системі судової влади.

Конституція Франції містить згадку про роль прокуратури саме як допоміжної структури в судовій системі. Генеральний прокурор Франції діє при Касаційному Суді Франції. Водночас прокуратура Франції являє собою централізовану систему державних органів, яка перебуває під керівництвом Міністра юстиції Франції. Так, при кожному суді «великої інстанції» існує прокуратура, очолювана прокурором республіки, якому допомагає один або

кілька співробітників, які також є посадовими особами прокуратури. У великих судах прокурору республіки допомагають один або декілька заступників. Прокурор республіки несе відповідальність за здійснення прокурорського нагляду у відповідному суді.

Прокуратура при кожному апеляційному суді (у Франції їх налічується 33) називається генеральною прокуратурою. Її очолює високопосадовець у судовій ієрархії - посадова особа в ранзі генерального прокурора і помічники генерального прокурора. У великих судах є також перший заступник і перший помічник генерального прокурора. Останній є головою прокуратури при апеляційному суді. Він також очолює прокурорський нагляд на території судового округу цього ж суду. Таким чином, він є вищим начальником усіх прокурорів республіки та їх співробітників у судах «великої інстанції», розташованих у територіальному окрузі цього суду.

Окремо варто звернути увагу, що у Франції також існує генеральна прокуратура при касаційному суді, очолювана генеральним прокурором при касаційному суді, якому допомагають заступники генерального прокурора. Однак, не дивлячись на те, що генеральний прокурор очолює прокуратуру при касаційному суді, до сфери прямого підпорядкування не входять генеральні прокурори при апеляційних судах, які підпорядковуються безпосередньо міністру юстиції. Прокурори нарівні з суддями є повноправними членами судового корпусу.

У Статуті магістратури підкреслюється, що під час проходження служби будь-яка посадова особа судового відомства може бути призначена на посаду судді чи на посаду прокурора. З цією метою всі майбутні суддівські працівники у Франції - це слухачі Національної школи магістратури, що отримують однакову освіту і після закінчення школи можуть обирати між призначенням на посаду судді або прокурора. Згодом під час проходження служби вони можуть поперемінно займати ці посади.

Цікавим для України може бути наступний досвід Франції щодо організаційно-правових засад діяльності керівника прокуратури: 1) генеральні прокурори у Франції наявні на рівні апеляційних і касаційних судів; 2) усі прокуратура не є підконтрольна генеральному прокурору у касаційній судовій інстанції; 3) генеральний прокурор підпорядковується Міністру юстиції Франції, який входить до виконавчої влади; 4) система прокуратури, яку очолює Генеральний прокурор, не є централізованою;

б) генеральні прокурори при апеляційних інстанціях підпорядковуються не Генеральному прокурору при касаційній інстанції, а Міністру юстиції України.

Перейдемо до аналізу організаційно-правових засад діяльності Генерального федерального прокурора Німеччини. Передусім варто відзначити, що у Німеччині, подібно до Франції, органи прокуратури функціонують при загальних судах усіх рівнів. До складу Верховного Федерального Суду належить Генеральний федеральний прокурор та підпорядковані йому федеральні прокурори. і енеральний федеральний прокурор призначається на посаду Президентом Німеччини за згодою

Бундестагу. Генеральний федеральний прокурор виконує свої повноваження під загальним керівництвом Міністра юстиції Німеччини. Також при вищих судах земель, судах земель та окружних судах діють прокурори, підпорядковані Міністру юстиції кожної із земель. Повноваження цих прокурорів є досить обмеженими, зокрема, вони мають право виступати тільки в окружних судах та в деяких випадках беруть участь у розгляді цивільних справ.

У Федеративній Республіці Німеччини діють: Федеральна прокуратура при Верховному Суді; 24 прокуратури при Вищих судах земель; 115 прокуратур при земельних судах. На відміну від України прокуратура в ФРН не має жорсткого ієрархічного підпорядкування за вертикаллю. Прокурори працюють у судах, а організаційно вони підпорядковані міністерствам юстиції. Федеральна прокуратура, яку очолює Генеральний федеральний прокурор, розміщується при Федеральній судовій палаті. При кожному верховному суді федеральної землі є генеральна прокуратура на чолі з генеральним прокурором - ієрархічним керівником прокурорів, що працюють при судах нижчих рівнів, але в межах територіальної юрисдикції верховного суду землі. При кожному земельному суді є прокуратура на чолі з головним прокурором землі, яких в кожній федеральній землі може бути стільки, скільки є земельних судів. До сфери компетенції цих прокуратур належать також дільничні суди. Проте в деяких землях існують прокуратури при судах першого рівня - дільничних судах. Як бачимо, прокуратури Німеччини є частиною виконавчої влади і належить до звичайних адміністративних відомств, яке перебуває в структурі юстиції. В Німеччині прокурори є державними чиновниками, головним завданням яких є здійснення кримінального переслідування.

У Німеччині органи прокуратури існують при судах загальної юрисдикції усіх рівнів. При Верховному федеральному суді функції прокуратури здійснюють генеральний федеральний прокурор і підлеглі йому федеральні прокурори, які діють під загальним керівництвом міністра юстиції ФРН. При вищих судах землі, судах земель і дільничних судах діють відповідні прокурори, загальне керівництво якими, у свою чергу, здійснює міністр юстиції кожної із земель. Посадовці прокуратури зобов'язані керуватися законами та вказівками вищестоящих прокурорів.

Звертаємо увагу, що Федеральний міністр юстиції може давати принципові вказівки Генеральному федеральному прокуророві, а кожний міністр юстиції федеральної землі генеральним прокурорам на території своєї землі, а ті, у свою чергу, - підпорядкованим їм головним прокурорам у землях. Але всі ці вказівки повинні бути законними і не стосуються судової компетенції прокурорів (позиція в судовому провадженні щодо винності, покарання тощо).

До особливостей прокуратури Німеччини можна віднести наступні: прокуратурою проводяться слідчі дії, під час проведення розслідування прокуратура спирається на поліцію, прокурор не може відкликати обвинувальний акт, якщо суд узяв справу до свого провадження, прокуратура

порушує позови у цивільних справах про визнання шлюбу недійсним, про визнання особи недієздатною, щодо встановлення факту смерті особи, яка була оголошена безвісно відсутньою.

В стінах Верховної Ради України інколи звучать пропозиції прийняти за основу німецько-французьку модель інституту Генерального прокурора - коли Генеральний прокурор призначається Президентом України, за попереднім погодженням із Верховною Радою України. Однак, після цього Генеральний прокурор стає повністю підзвітним і підконтрольним Міністру юстиції України. З однієї сторони, це позитивна реформа, яка чітко визначить місце прокуратури в системі виконавчої гілки влади. З іншої сторони, така реформа створить серйозний дисбаланс на політичній арені України, оскільки, по-перше, централізована система органів прокуратури перестане більше бути централізованою; по-друге, Міністр юстиції України зосередить на собі дуже серйозний обсяг повноважень.

Вважаємо, що підпорядкування Генерального прокурора Міністру юстиції України є не зовсім правильним в умовах правової системи України. На сьогодні в Українській державі представлена парламентсько-президентська республіка, особливістю якої, зокрема, є наявність самостійного органу - централізованої системи органів прокуратури, керівник якої призначається Президентом держави за попереднім погодженням із парламентом.

З огляду на проведений аналіз досвіду Федеративної Республіки Німеччини щодо організаційно-правових засад діяльності керівника прокуратури, вважаємо, в Україні слід запозичити відповідний досвід: 1) Генеральний федеральний прокурор входить до складу Верховного Федерального Суду; 2) Генеральний федеральний прокурор призначається на посаду Президентом Німеччини за згодою Бундестагу; 3) Генеральний федеральний прокурор виконує свої повноваження під загальним керівництвом Міністра юстиції Німеччини; 4) відсутність повноважень Генерального федерального прокурора щодо жорсткого ієрархічного підпорядкування за вертикаллю системи органів прокуратури; 5) Генеральний федеральний прокурор і система прокуратури належать до виконавчої гілки влади.

Щодо досвіду організаційно-правових засад діяльності генерального прокурора у Великобританії, то насамперед відзначаємо, що правова система Великобританії суттєво відрізняється від більшості країн світу своїм консерватизмом та державними інституціями, які історично склались протягом багатьох століть з урахуванням особливостей політико-правового розвитку та традицій. Генеральний прокурор є старшим юристом уряду і міністром, який контролює Державну службу кримінального переслідування. Управління серйозних випадків хабарництва і є директором державного обвинувачення в Північній Ірландії (в Шотландії еквівалентні посади - судовий прокурор і лорд-адвокат). Генеральний прокурор проводить регулярні зустрічі з директором для обговорення кримінальної політики та найбільш серйозних і важливих справ, що мають національне значення, дає

незалежні консультації уряду з питань законодавства і введення заборони на незаконну діяльність державних органів. Під час обговорення складних і важливих кримінальних справ генеральним прокурором, його заступником чи генеральним солісітором з директором державного обвинувачення остаточне рішення завжди приймає директор. Окрім того, генеральний прокурор за посадою є керівником англійської колегії адвокатів. Генеральний солісітор - другий юрист корони, він діє як заступник генерального прокурора.

Аналіз доктрини на предмет діяльності Генерального прокурора Великобританії дає нам можливість стверджувати, що для низки категорій злочинів початок судового переслідування потребує згоди генерального прокурора. До них належать злочини про державні таємниці, розпалювання расової ненависті та тероризм. Генеральний прокурор також може на власний розсуд закрити судовий процес до його завершення шляхом відмови від кримінального переслідування. Генеральний прокурор працює зі своїм заступником, генеральним солісітором та невеликою командою юристів і адміністративного персоналу, яких приймають на роботу на строк від двох до чотирьох років.

У Шотландії, на відміну від Англії та Уельсу, вже давно функціонує система органів публічного кримінального переслідування. Цю систему очолює лорд-адвокат і генеральний солісітор Шотландії, який виступає як його заступник, а на місцях їх представляють прокуратори-фіскали. Органи публічного кримінального переслідування на власний розсуд приймають рішення щодо доцільності направлення справи до суду і підтримання обвинувачення у справі, розслідування по якій було проведено поліцією. Найбільш складні кримінальні справи розслідують прокуратори-фіскали. Обвинувачення у Верховному Суді підтримує генеральний солісітор Шотландії або помічники лорда-адвоката, а інколи в судах округів обвинувачення підтримують прокуратори-фіскали, які діють самостійно під час вирішення багатьох питань. Лорди-адвокати, генеральний солісітор та прокуратори-фіскали можуть брати участь і в процесах з цивільних справ, виступаючи в судових засіданнях.

Як бачимо, система прокуратури у Великобританії кардинально відрізняється від системи прокуратури в Україні. По-перше, функції прокуратури Англії відрізняються від функцій прокуратури України. Подруге, ієрархія управління в Англії має властивий тільки їй характер і немає аналогів у світі.

З огляду на проведений аналіз досвіду Великобританії щодо організаційно-правових засад діяльності керівника прокуратури, вважаємо, що цікавим для України може бути: 1) Генеральний прокурор Великобританії контролює Державну службу кримінального переслідування; 2) для низки категорій злочинів початок судового переслідування потребує згоди генерального прокурора; 3) Генеральний прокурор також може на власний розсуд закрити судовий процес до його завершення шляхом відмови від кримінального переслідування; 4) генеральний прокурор Великобританії

за посадою є керівником англійської колегії адвокатів; 5) у Великобританії відсутня розгалужена система централізованої системи органів прокуратури, а Генеральний прокурор працює зі своїм заступником, генеральним соліситором та невеликою командою юристів і адміністративного персоналу.

Перейдемо тепер до аналізу організаційно-правових засад діяльності Генерального прокурора у Швейцарії.

Передусім наголосимо, що, на відміну від України, у Швейцарії прокуратура є частиною судової системи. Будучи залученою в систему судової влади, прокуратура виконує свої завдання по захисту законності, прав громадян і охоронюваного законом публічного інтересу у відповідності до принципу законності та верховенства права.

Законодавство Швейцарії визначає основи співробітництва поліції й органів прокуратури. Поліція інформує прокуратуру про тяжкі злочини, а також про інші діяння, які спричинили тяжкі наслідки. Прокурори Конфедерації та кантонів можуть більш детально регулювати цей обов'язок. Прокурор вправі в будь-який час давати поліції вказівки і доручення за справою або взяти її до свого провадження. В останньому разі він здійснює початкові слідчі дії по змозі самостійно. Прокурор також вправі доручити поліції виконати додаткові слідчі дії. Для цього він дає письмові, а у невідкладних випадках - і усні вказівки. У разі здійснення органами поліції вказівок прокурора сторона захисту має ті ж самі процесуальні права, як і в разі провадження їх органами прокуратури.

Варто відзначити, що генеральний прокурор керує діяльністю прокуратури і розподіляє обов'язки між прокурорами та їх заступниками. Посадові особи прокуратури провадять слідство і підтримують обвинувачення в судах кримінальної юрисдикції. Генеральний прокурор відповідно до кримінально-процесуального кодексу кантону в порядку нагляду здійснює контроль за дотриманням законодавства та громадського порядку. Справи про злочини, розслідувані прокуратурою, передаються до відповідного суду залежно від характеру злочинів.

Генеральний прокурор може брати участь у засіданнях суду правосуддя або суду першої інстанції щоразу коли вважатиме це необхідним у громадських інтересах або в справах, пов'язаних із зміною цивільного стану осіб, перш все неповнолітніх. Він може брати участь у всіх справах пов'язаних з позбавленням прав, безвісно відсутніх, а також у провадженні по оскарженню відмови у розгляді справи у зв'язку з її непідсудністю цьому суду, в провадженні по перевірці достовірності документів, тлумаченні і перегляду судових рішень, а також в інших справах, участь в яких входить до компетенції генерального прокурора відповідно до закону. Однак генеральний прокурор не вправі оскаржити в апеляційному порядку справи, в яких він брав участь. Посадові особи прокуратури зобов'язані здійснювати контроль за виконанням судових рішень. З цією метою прокуратура може безпосередньо залучати осіб, уповноважених застосовувати примусові заходи (армія, поліція).

Таким чином, можна стверджувати, що рецепція Україною досвіду Швейцарії в частині організаційно-правових засад діяльності Генерального прокурора є доволі сумнівною. Так, по-перше, прокуратура Швейцарії знаходиться в структурі судової гілки влади; по-друге, територія Швейцарії набагато менша від території України; по-третє, Швейцарія є конфедерацією, а Україна - унітарною державою. Все це вказує на особливостях моделі прокуратури Швейцарії і, відповідно, на особливості діяльності Генерального прокурора конфедерації.

Водночас доцільним буде наголосити на спільних рисах між діяльністю Генерального прокурора Швейцарії та Генерального прокурора України. По-перше, в обох державах прослідковуються жорстка вертикаль субординації всіх прокурорів керівнику - Генеральному прокурору; по-друге, в обох державах дотримується принцип централізації системи прокуратури на чолі із Генеральним прокурором. Ми вважаємо, що цікавим для України може бути досвід Швейцарії в частині взаємодії системи прокуратури із усіма іншими правоохоронними органами. Загальновизнаним сьогодні є те, що взаємодія та координація прокуратури України із іншими правоохоронними органами України знаходяться на досить низькому рівні і потребує свого якісного поліпшення. Провідну роль в організації окреслених завдань належить відіграти Генеральному прокурору України як керівнику централізованої системи органів прокуратури України.

З огляду на проведений аналіз досвіду Швейцарії щодо організаційно-правових засад діяльності керівника прокуратури, вважаємо, що цікавим для України може бути: 1) Генеральний прокурор Швейцарії і вся система прокуратури належить до судової гілки влади; 2) Генеральний прокурор Швейцарії уповноважений координувати діяльність правоохоронних органів по організації досудового розслідування; 3) Генеральний прокурор може брати участь у засіданнях суду правосуддя або суду першої інстанції щоразу коли вважатиме це необхідним у громадських інтересах або в справах, пов'язаних із зміною цивільного стану осіб, перш все неповнолітніх; 4) Генеральному прокурору Швейцарії підпорядковуються всі прокурори.

Звернемось до аналізу досвіду організаційно-правових засад діяльності Генерального прокурора в Данії. У Данії прокуратура належить до системи Міністерства юстиції. Керівництво прокуратурою здійснює генеральний прокурор. Його заступник та сім місцевих прокурорів за його призначенням підтримують обвинувачення в Верховному суді та в судах південних і східних земель. У судах нижчої інстанції як представники обвинувачення, а також представники держави в цивільних справах виступають «поліцеймейстери» - начальники поліцейських дільниць, підпорядковані Міністерству юстиції (загальна кількість - близько 75 осіб), або адвокати, за пропозицією одного з місцевих прокурорів. Розслідування кримінальних справ здійснюється поліцією, а не прокуратурою, яка лише наглядає за розслідуванням.

Таким чином, прокуратура в Данії підпорядковується Міністру юстиції, провідним напрямком її діяльності є підтримання державного обвинувачення

у кримінальному судочинстві. До особливостей прокуратури Данії можна віднести такі: Міністр юстиції призначає прокурорів, суддів відповідно до їх кваліфікації; функції прокурорської служби регламентуються Законом про відправлення правосуддя; Міністр юстиції фінансує підпорядковані йому прокуратури; державний обвинувач - головний констебль (прокурор нижчого рівня), окружний прокурор, директор департаменту державного обвинувачення; до діяльності прокуратури не належать нагляд за управлінськими і владними.

Як бачимо, роль Генерального прокурора Данії є доволі номінальною, оскільки вся повнота влади в організації прокуратури, в основному, належить Міністру юстиції, який призначає всіх прокурорів і суддів. Зрозуміло, що в Україні не може бути запроваджена подібна модель, оскільки, по-перше, Данію відносять до групи держав «скандинавського права», а Україна належить класично до романо-германської правової сім'ї. По-друге, призначення Міністром юстиції всіх суддів і прокурорів призведе в Україні до тотальної узурпації влади, так як правосуддя та законність опиняться, по суті, в одних руках - Міністра юстиції.

Водночас цікавим досвідом Данії щодо організаційно-правових засад керівника системи органів прокуратури може бути: 1) не Генеральному прокурору Данії, а Міністру юстиції підпорядковується система органів прокуратури; 2) не Генеральний прокурор Данії, а Міністр юстиції призначає всіх прокурорів; 3) система органів прокуратури належить до виконавчої гілки влади.

Водночас, варто наголосити на висновку Л.Р. Грицаєнка, який пише про те, що у ряді країн центральне управління прокурорською службою зовсім відсутнє (Австрія, Греція, Італія). У Бельгії за загальне керівництво відповідає Колегія генеральних прокурорів, а в Нідерландах - Рада генеральних прокурорів. У Франції функцію центрального управління здійснює Міністерство юстиції. У Данії прокурорську службу офіційно очолює міністр юстиції, тоді як на практиці центральне управління здійснює директор публічних звинувачень. Це стосується як загальних, так і конкретних питань. Деякі питання прокурорської діяльності вирішуються за участю національного комісара поліції та міністра юстиції Данії. У Фінляндії центральним адміністративним органом в системі прокуратури є Генеральна прокуратура. Генеральний прокурор керує системою в цілому і прокурорами, що входять до неї. Він є вищестоящим щодо всіх державних прокурорів країни, може наказати своїм підлеглим висунути те чи інше звинувачення, дає інші вказівки. Генеральний прокурор призначає всіх місцевих прокурорів і застосовує до них дисциплінарні санкції. У Швеції генеральний прокурор здійснює загальне керівництво системою органів прокуратури. Він може переглянути рішення будь-якого прокурора і покласти на себе його обов'язки. Н.О. Рибалка наголошує, що подібна система є дієвою й ефективною і може розглядатися як позитивний досвід, що може бути прийнятним і для вітчизняної побудови системи правоохоронних органів України, до яких належить і прокуратура України.

На нашу думку, в сучасних умовах різкий перехід до окресленої моделі організації Генерального прокурора України може бути дещо непослідовним в умовах реформування системи органів державної влади. Подібного рівня питання повинно бути одночасно вирішено із правовим статусом Міністерства юстиції України, до сфери повноважень якого і так належить широкий спектр прав. Окрім того, потрібно визначитись із типом республіки - президентсько-парламентською чи парламентсько-президентською. Одночасно повинна бути сформована система стримувань і противаг.

В результаті проведеного нами аналізу зарубіжного досвіду організаційно-правових засад діяльності керівника системи органів прокуратури ми дійшли до наступних висновків. По-перше, модель діяльності Генерального прокурора більшості постсоціалістичних держав, в основному, є тотожною (Білорусь, Росія, Україна): Генеральний прокурор призначається главою держави за участю парламенту або ж тільки парламентом; генеральний прокурор очолює всю систему органів прокуратури, система прокуратури має централізований характер, Генеральний прокурор призначає усіх підпорядкованих йому прокурорів; до системи прокуратури входять військові й інші спеціалізовані прокуратури; Генеральний прокурор як і централізована система органів прокуратури не належать до жодної із класичних трьох гілок влади.

По-друге, як бачимо, наявність єдиного керівника системи органів прокуратури в романо-германських розвинутих державах не є обов'язковим. Зрозуміло, що для України така практика є, м'яко кажучи, новою і неприйнятною. Для України, на відміну від Великобританії, Франції, Польщі, Австрії, Італії та Греції властивим є принцип централізму системи органів прокуратури, яку очолює Генеральний прокурор України. Останній на власний розсуд призначає всіх підпорядкованих йому прокурорів. Окрім того, варто наголосити на тому, що Генеральний прокурор не належить до жодної із трьох класичних гілок влади, на відміну від європейських держав, де може належати як до виконавчої, так і до судової гілки.

Таким чином, аналізуючи зарубіжний досвід організаційно-правових засад діяльності керівника системи органів прокуратури, варто також наголосити на висновку, що особливістю організації органів прокуратури багатьох іноземних держав (Швейцарія, Латвія) є те, що прокуратура функціонально підпорядковується Міністерству юстиції. При цьому, незважаючи на підпорядкування, Генеральний прокурор як і система прокуратури належать до судової влади - у сфері компетенції певного суду загальної юстиції свою діяльність здійснює відповідний орган прокуратури. У Великобританії, Німеччині, Данії, Польщі, Франції Генеральний прокурор і система органів прокуратури належать до виконавчої гілки влади. Що ж стосується Російської Федерації і Республіки Білорусь, то Генеральний прокурор і підпорядкована система органів прокуратури не належать до жодної із трьох класичних гілок влади - законодавчої, виконавчої і судової.

У межах своєї компетенції прокуратура України здійснює співробітництво з спеціалізованими міжнародними організаціями,

прокуратурами і відповідними компетентними органами зарубіжних країн, бере участь у розробці міжнародних договорів України, укладає угоди з питань правової допомоги.

Міжнародне співробітництво і надання правової допомоги у кримінальних справах здійснюються органами прокуратури України відповідно до Конституції України, чинного законодавства та міжнародних договорів України, а також на бездоговірній основі у випадках, коли для належної реалізації завдань і функцій прокуратури необхідне застосування норм міжнародного права або взаємодія з іноземними державними установами чи міжнародними організаціями

При здійсненні міжнародного співробітництва та наданні правової допомоги органи прокуратури України повинні дотримуватися принципів взаємної поваги до національного суверенітету і прав людини, добросовісного виконання зобов'язань та невтручання у внутрішні справи іноземних держав.

Передумови для міжнародного співробітництва органів прокуратури України з відповідними установами іноземних держав відображені у Конституції України та Законі України “Про прокуратуру”. Згідно статті 9 Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України

Отже, на конституційному рівні визначається пріоритет міжнародного договору України перед законами та іншими законодавчими актами, крім Конституції України. Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Міжнародне співробітництво органів прокуратури України здійснюється на основі міждержавних договорів і угод, учасницею яких є Україна, законів України, а також нормативних актів і відомчих угод Генеральної прокуратури України. Надання взаємної правової допомоги можливе і за відсутності договірних відносин, якщо це не суперечитиме чинному законодавству України.

Так, нормативно – правові акти, що регламентують міжнародне співробітництво, доцільно класифікувати наступним чином:

1. багатосторонні міжнародно – правові договори;
2. двохсторонні міжнародно – правові договори;
3. міжвідомчі міжнародно – правові угоди

Згідно Постанови Верховної Ради України від 17 листопада 1993 р. № 3611-ХІІ, до ратифікації відповідних міжнародних угод Генеральному прокурору України надані повноваження на підписання від імені України договорів (угод) про прийом громадян України, засуджених судами інших держав, для відбування покарання на території України та про передачу громадян іноземних держав, засуджених судами України, для відбування покарання на території цих держав.

Аналіз нормативно – правових актів у сфері міжнародного співробітництва дозволяє зробити висновок, що форми міжнародного співробітництва органів прокуратури України можливо поділити на організаційні та процесуальні.

Організаційними формами міжнародного співробітництва прокуратури України є наступні:

1) участь у підготовці і реалізації міжнародних договорів і угод у сфері надання правової допомоги в цивільних, сімейних і кримінальних справах;

2) участь у розробці і реалізації нормативно – правових актів міжнародного співробітництва, які визначають права особи;

3) розробка, укладення і реалізація міжнародних угод в спільній боротьбі з організованою злочинністю;

4) обмін інформацією, яка має взаємний інтерес для правоохоронних органів;

5) проведення спільних наукових досліджень і розробок в галузі боротьби зі злочинністю;

6) обмін досвідом правоохоронної роботи;

7) надання допомоги у підготовці та перепідготовці кадрів;

8) взаємне надання матеріально – технічної і консультативної допомоги;

9) координація заходів при наданні правової допомоги, особливо при розслідуванні транснаціональних злочинів

Крім цього, за запитом компетентних органів країн, з якими Україна знаходиться в договірних відносинах, **Офіс Генерального прокурора** надає інформацію про діюче на її території законодавство і практику його застосування органами прокуратури, а також запрошує аналогічну інформацію у цих країн.

Органи прокуратури вправі звертатися до компетентних органів країн про допомогу у встановленні адреси осіб, які мешкають на їх територіях, якщо цього потребують інтереси реалізації прав громадян України; місця роботи і доходів осіб, які знаходяться на території цих країн і до яких органами прокуратури України (або за їх участю) пред'явлені майнові вимоги з цивільних, сімейних і кримінальних справ.

У необхідних випадках органи прокуратури вправі використовувати можливості дипломатичних і консульських установ України для проведення різних дій на території країн, з якими Україна має договірні відносини, або якщо законодавство країни не забороняє проведення таких дій, зокрема право надавати документи власним громадянам, допитувати їх за дорученням компетентних органів, в тому числі й прокуратури, через дипломатичні й консульські установи

Офіс Генерального прокурора здійснює прямі зв'язки з такими міжнародними організаціями як Інтерпол, Європол, Бюро з координації боротьби з організованою злочинністю на території СНД та іншими організаціями. Саме на базі цих організацій розповсюджується досвід боротьби з організованою злочинністю, розробляються форми взаємодій

держав та їх компетентних органів з виявлення, розслідування й попередження злочинів.

Під процесуальною формою міжнародного співробітництва слід розуміти конкретні процесуальні дії по наданню правової допомоги у цивільних, сімейних і кримінальних справах.

До основних процесуальних форм міжнародного співробітництва слід віднести наступні:

- 1) отримання свідчень і заяв;
- 2) сприяння і надання допомоги в розслідуванні злочинів;
- 3) видача осіб, що скоїли злочин;
- 4) тимчасова видача осіб, що знаходяться під вартою для отримання від них свідчень;
- 5) вручення документів, пов'язаних із судочинством у цивільних, сімейних і кримінальних справах;
- 6) проведення оглядів, обшуків, експертиз тощо;
- 7) надання речових доказів, документів, інформації;
- 8) установа місця знаходження осіб;
- 8) забезпечення відшкодування шкоди, заподіяні правопорушенням, та деякі інші форми

Найбільш важливим напрямком міжнародного співробітництва органів прокуратури є надання правової допомоги. Зміст правової допомоги у широкому розумінні включає підготовку і передачу до іноземних правоохоронних органів і судових установ, а також виконання на їх прохання звернень (клопотань, доручень, запитів) щодо:

- 1) проведення процесуальних дій (виконання слідчих дій, вручення документів, передачу предметів, надання документів тощо);
- 2) екстрадицію (видачу) осіб;
- 3) передачу провадження у кримінальних справах.

Обсяг правової допомоги, що надається органами прокуратури України, визначається у конкретному міжнародно – правовому акті, аналіз яких показує, що прокуратура надає правову допомогу, зокрема з таких питань:

- 1) розслідування правопорушень в економічній та зовнішньоекономічній діяльності;
- 2) охорони навколишнього середовища;
- 3) додержання законів про державний кордон і митну справу;
- 4) надання матеріалів дослідної перевірки або кримінальної справи;
- 4) порушення кримінальних справ і розслідування злочинів;
- 5) виконання окремих прохань по кримінальних, цивільних, господарчих справах;
- 6) розшуку підозрюваних, обвинувачених, а також відправлення етапом заарештованих та засуджених осіб;
- 7) видачі осіб, які скоїли злочин;
- 8) розшуку осіб, які пропали безвісти;

9) розшуку викраденого майна і повернення незаконно придбаних предметів і цінностей;

10) використання архівних матеріалів, що не пов'язані з державною таємницею;

11) реабілітації жертв політичних репресій;

12) виконання вироків відносно осіб, засуджених судами інших держав

Значні повноваження мають органи прокуратури по нагляду за дотриманням положень міжнародних договорів України при наданні правової допомоги. Прокуратура здійснює нагляд за дотриманням законів при виконанні доручень про проведення розшуку осіб або майна, слідчих дій, особливо тих, що потребують санкції прокурора, затримання і взяття під варту осіб, які видаються іншій державі, їх звільнення з – під варти, якщо вимогу про їх видачу не отримано впродовж передбаченого законодавством строку.

Офіс Генерального прокурора також вирішує питання про відстрочку видачі особи, якщо її притягнуто до кримінальної відповідальності або засуджено за інший злочин, до припинення кримінального переслідування, виконання вироку або до звільнення від покарання.

Згідно із внутрішнім законодавством України органи прокуратури здійснюють кримінальне переслідування громадян України, підозрюваних у скоєнні злочину на території іншої держави].

Із метою забезпечення належної організації міжнародного співробітництва органів прокуратури, у законодавстві України про ратифікацію міжнародних договорів Офіс Генерального прокурора визначено як центральний орган, на який покладаються повноваження щодо здійснення міжнародного співробітництва.

Виключними обов'язками Офісу Генерального прокурора є наступні:

1) забезпечення постійного контролю за діяльністю підпорядкованих прокуратур по нагляду за виконанням міжнародних договорів та їх застосуванням;

2) інформування Міністерства закордонних справ України про затримання (арешт) осіб, які підлягають видачі з України;

3) розгляд та вирішення запитів про екстрадицію осіб і про проведення процесуальних дій у кримінальних справах за винятком випадків, коли міжнародними договорами України передбачається можливість передачі таких звернень безпосередньо прокурорам обласного та районного рівнів;

4) розгляд клопотань про перейняття кримінального переслідування і запитів, про надання правової допомоги у кримінальних справах, що надходять від компетентних установ тих держав, з якими Україна не має чинних міжнародних угод або адресовані установам зазначених держав органами досудового слідства України;

5) розгляд матеріалів щодо відповідності рішень, які приймаються органами прокуратури, нормам міжнародних договорів України про правову допомогу;

б) підготовка висновків і пропозицій про доцільність укладання нових договорів і приєднання до чинних угод про правову допомогу;

7) організація міжнародних переговорів, експертних нарад, семінарів, конференцій з питань міжнародного співробітництва у сфері надання правової допомоги, а також вирішення питань про участь у таких заходах працівників органів прокуратури

У структурі Офісу Генерального прокурора створено Управління міжнародних зв'язків, яке включає договірно – правовий відділ та відділ екстрадиції та доручень.

Забезпечення дотримання в діяльності підпорядкованих прокуратур та підрозділів вимог міжнародних договорів України в галузі надання правової допомоги, своєчасна та якісна підготовка довідкових, аналітичних та інформаційних матеріалів і підсумкових документів, а також ініціатива інформування управління міжнародних зв'язків про проведення відповідних заходів міжнародного характеру і надання необхідної допомоги в їх організації належить заступникам Генерального прокурора, начальникам управлінь і відділів Офісу Генерального прокурора, прокурорам областей та прирівняним до них прокурорам

Із цією метою спеціально визначеним працівникам апаратів обласних і прирівняних до них прокуратур доручений нагляд за додержанням законів у міжнародно – правовій сфері. У разі необхідності вони звільняються від виконання інших обов'язків.

У випадках, коли безпосередня участь обласних, міських, районних та прирівняних до них прокурорів у питаннях міжнародного співробітництва прямо не передбачена відповідними міжнародними договорами України, вони можуть здійснювати заходи у цьому напрямі діяльності виключно на підставі повноважень, наданих їм наказами і дорученнями Генерального прокурора України. Ці прокурори повинні забезпечити нагляд за законністю діяльності органів дізнання та досудового слідства при здійсненні повноважень, наданих їм міжнародними договорами України.

Звернення про правову допомогу надсилаються до Генеральної прокуратури України через прокуратуру області (прирівняну до неї прокуратуру) з супровідним листом керівництва відповідної прокуратури, в якому обґрунтовується необхідність отримання правової допомоги від компетентних органів іноземної держави. У деяких випадках міжнародно-правові акти передбачають можливість направлення звернення про правову допомогу іншим державам безпосередньо прокурорами обласного та районного рівнів.

Офіс Генеральноо прокурора після вивчення та перевірки документів, у разі належного їх оформлення, готує відповідно до порядку, встановленого міжнародним договором України, надсилає до компетентного органу іноземної держави запит про надання правової допомоги за підписом Генерального прокурора України або начальника управління міжнародних зв'язків Офісу Генерального прокурора України.

Звернення про правову допомогу в кримінальних справах і додані до них документи складаються державною мовою України і повинні бути засвідчені підписом компетентної посадової особи та скріплені гербовою печаткою органу, який видав ці документи з обов'язковим дорученням належним чином завіреного перекладу мовою запитуваної сторони або передбаченою договором.

У сучасних умовах з-поміж завдань, на виконання яких спрямована діяльність органів прокуратури України, важливим є вирішення питань у галузі прокурорсько – слідчої діяльності, що впливають із загальноновизнаних норм міжнародного права та укладених Україною міждержавних договорів. Закон України “Про прокуратуру” визначає, що саме Генеральний прокурор України відповідно до міждержавних угод у галузі надання правової допомоги з кримінальних справ вирішує питання про порушення кримінальних справ і розслідування злочинів, проведення дізнання, видачу злочинців або осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, направлення повідомлень про наслідки кримінального переслідування

Ратифікувавши Європейську конвенцію про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р., Україна залишила за собою право не виконувати доручення про допит свідків, якщо вони використали надане їм законодавством України право відмовитись від свідчень (ст.63 Конституції України, ст.69 КПК України), а також не виконувати судові доручення щодо обшуку або арешту майна, якщо вони несумісні з внутрішнім законодавством.

Доручення органів прокуратури про проведення процесуальних дій на території іноземної держави складаються письмово, підписуються посадовою особою, яка його направляє, посвідчуються печаткою відповідного органу.

При підготовці доручень на адресу компетентних установ іноземних держав про проведення процесуальних дій прокурори повинні:

- 1) забезпечувати ретельне вивчення кримінальних справ, звертаючи увагу на наявність підстав для звернення і відповідність змісту та форми доручень положенням міжнародних договорів;

- 2) указувати, із застосуванням якого законодавства необхідно виконувати запитувані процесуальні дії. У разі постановки питання про проведення слідчих дій згідно з вимогами кримінально-процесуального законодавства України долучати виписки з відповідних статей КПК України, що регламентують порядок їх виконання;

- 3) не допускати випадків направлення міжнародних слідчих доручень, у яких ставиться питання про проведення процесуальних дій, що обмежують права та свободи громадян, а також зачіпають інтереси юридичних осіб, за відсутності передбачених законом підстав для їх проведення та без наявності процесуальних рішень із цього приводу;

- 4) виключити випадки направлення міжнародних слідчих доручень, які не містять у собі достатньої інформації про зв'язок розслідування у справі з необхідністю проведення на території іноземної держави конкретних процесуальних дій.

Запити про проведення на території України процесуальних дій у кримінальних справах, що надійшли до Офісу Генерального прокурора України, або у випадках, визначених відповідними міжнародними договорами, надійшли безпосередньо нижчестоящим органам прокуратури від компетентних установ інших держав, приймаються для виконання у разі відсутності обставин, які в силу чинного законодавства України та положень міжнародних договорів перешкоджають наданню правової допомоги.

Обласні та прирівняні до них прокурори організують їх виконання з дотриманням вимог кримінально – процесуального законодавства України протягом одного місяця з дати їх надходження. При неможливості повного або часткового виконання запитуваних процесуальних дій у цей строк потрібно проінформувати відповідно Офіс Генерального прокурора України або установу, що надіслала запит.

Ратифікувавши Європейську конвенцію про видачу правопорушників 1957 р., Додаткові протоколи 1975 р. та 1978 р., Європейську конвенцію про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1959 р. з додатковим протоколом 2002 р., Конвенцію СНД про взаємну допомогу у кримінальних справах 2002 р. Україна прийняла на себе обов'язки про видачу правопорушників.

При видачі осіб іншої держави органам прокуратури України слід забезпечувати мінімальні гарантії захисту прав цих осіб, що закріплені у ст.14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, ст.6 Конвенції про захист прав людини і основних свобод та ст. 2, 3 і 4 Протоколу № 7 до цієї Конвенції

Запити про видачу осіб, що надійшли до Офісу Генерального прокурора від органів досудового слідства іноземних держав, розглядаються Управлінням міжнародних зв'язків. Видачу Україною особи, яка знаходиться на її території, може бути здійснено для її кримінального переслідування або виконання вироку суду якщо:

- 1) особа вчинила злочин, за який може бути покарана позбавленням волі на строк не менш одного року або більш суворим покаранням;
- 2) особа, засуджена до позбавлення волі на строк не менш, чим шість місяців або до більш тяжкого покарання;
- 3) іноземна держава гарантує, що особа буде переслідуватися тільки за злочини, які вказані у запиті і після відбування покарання може покинути територію даної держави, а також не буде видана третій державі без згоди України.

Таким чином, під міжнародним співробітництвом органів прокуратури слід розуміти засновану на міжнародних договорах і угодах України взаємодію Генерального прокурора України і підпорядкованих йому прокурорів з відповідними компетентними органами інших держав і міжнародними організаціями з питань надання правової допомоги при екстрадиції (видачі) осіб для кримінального переслідування або виконання вироку, передачі провадження у кримінальних справах, а також проведення процесуальних дій.

Отже, міжнародне співробітництво органів прокуратури України відіграє велике значення для забезпечення ефективного розслідування злочинів, притягнення винних до кримінальної відповідальності, а також протидії транснаціональній злочинності. З іншого боку, органи прокуратури України приймають важливі рішення про екстрадицію (видачу) осіб для кримінального переслідування або виконання вироку на території іншої держави. Тому додержання прав та законних інтересів громадян є принципово важливою позицією органів прокуратури при здійсненні прокурорського нагляду у міжнародно – правовій сфері.

Міжнародне співробітництво органів прокуратури здійснюється у організаційній та процесуальній формах. Досить важливим напрямком міжнародного співробітництва органів прокуратури є надання правової допомоги, що включає підготовку і передачу до іноземних правоохоронних органів і судових установ, а також виконання на їх прохання звернень (клопотань, доручень, запитів).

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Яке місце займає прокуратура у системі державних органів Франція?
2. У чому однаковість та відмінність прокуратур Італії, Франції та Іспанії?
3. Назвіть аналоги прокуратур у зарубіжних країнах.
4. У чому полягає участь прокуратури України щодо інтеграційних процесів прокурорських систем зарубіжних країн?

ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1.

ПРЕДМЕТ І СИСТЕМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ. ЗАВДАННЯ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

1. Предмет і методологія курсу «Прокуратура України». Система і структура навчальної дисципліни. Місце курсу в системі інших юридичних дисциплін.
2. Завдання прокуратури України.
3. Історія розвитку прокуратури України на різних етапах її існування. Перебудова прокурорської системи після здобуття Україною державної незалежності.

4. Місце прокуратури у державному апараті в умовах поділу влади, взаємодія з гілками державної влади та іншими державними органами.
5. Прокурорсько-наглядові правовідносини, їх структура та зміст.
6. Правомочність і компетенція прокурорів
7. Концепція подальшого розвитку прокурорської системи країни в умовах демократизації суспільства та реалізації євроінтеграційних прагнень України.

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Прокуратура в механізмі стримувань і противаг.
2. Місце прокуратури України у державному механізмі.
3. Реформа прокуратури: проблеми та пріоритетні напрямки.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Визначіть нормативну базу, яка регулює організацію та діяльності системи прокуратури в Україні.
2. Класифікуйте акти Генерального прокурора за механізмом регулювання, за дією в часі та за колом осіб, на яких вони розповсюджуються.
3. Визначіть основні завдання, які постають перед прокуратурою та механізм їх реалізації.

Література

нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Конвенция о защите прав человека и основных свобод // Международные акты о правах человека. Сборник документов. – М.: Норма, 2002.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України / Затверджений Законом № 4651-VI від 05.07.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 / № 90-91.
4. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12.
5. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/27.04.2017_3p.htm
6. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print
7. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів спеціальними підрозділами та іншими органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю: наказ Генерального прокурора України № 4/2 гн від

21.03.13. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

8. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, наказ Генерального прокурора України №7 від 12.04.13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

9. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва : наказ Генерального прокурора України №8 від 22.11.14. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

10. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 218 гн від 18.09.2015. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=1880

11. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 1 гн від 26.12.2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

12. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні, наказ Генерального прокурора України № 4 від 19.12.2012 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

13. Про особливості організації діяльності органів прокуратури у сфері транспорту: наказ Генерального прокурора України №3/1 гн від 28.12.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102)

14. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність: наказ Генерального прокурора України №4/1 гн від 3.12.2012р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102)

15. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України № 6 гн від 28.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

16. Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України: наказ № 2 гн від 15.09.2014. - / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

17. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 15 гн від 19.01.2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print

спеціальна література:

- 38.Басараб Р. І.Гарантії діяльності Генерального прокурора України / Р. І. Басараб/ Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 71. - С. 327-333.
- 39.Бакаянова Н. М., Свида О. Г. Перспективи розвитку прокуратури України у світлі законодавчих змін // Право України. - 2019. - № 11. - С. 316-333
- 40.Билиця І. О. Професійна етика прокурора : монографія / І. О. Билиця ; НУ "ОЮА", рец. : В. Д. Берназ, В. В. Долежан. - Одеса : Юрид. л-ра, 2015. - 184 с.
- 41.Бойко А.И. Прокуратура: «око государево» или правозащитная организация ? // Право и политика. – 2004. – № 7. – С.49 – 55.
- 42.Бортун М. Прокуратура в системі поділу державної влади // Віче. – 2008. – №5. – С. 43-45.
- 43.Бриль Г.Г. Правовое регулирование прокурорского надзора в пореформенной России (вторая половина XIX века) // История государства и права.–2008. – №2. – С.25-27.
- 44.Вандін Є. В. Організаційно-правові засади діяльності спеціалізованої антикорупційної прокуратури України : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Вандін Євген Валерійович ; НУ "ОЮА", наук. керівник Н. О. Рибалка, офіційні опоненти: В. В. Сухонос, В. М. Кравчук. - Одеса, 2017. - 205 с.
- 45.Вільгушинський М. Й. Окремі питання реформування інституційних засад діяльності органів прокуратури (процесуальний аспект) / М. Й. Вільгушинський, Ю. Б. Хім'як // Судова апеляція. - 2018. - № 1. - С. 20-32.
- 46.Головкін О. В. Проблемні аспекти діяльності прокуратури України як суб'єкта забезпечення національної безпеки України в екологічній сфері / О. В. Головкін, І. Р. Сказко // Судова апеляція. - 2018. - № 1. - С. 11-19.
- 47.Добровольський Д. М. Незалежність як засада організації та діяльності органів прокуратури : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Добровольський Дмитро Миколайович ; наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. І. Малюга. - Одеса, 2016. - 195 с.
- 48.Долежан В.В. Проблеми визначення статусу прокуратури у діяльності Конституційної Асамблеї // Вісник Національної академії прокуратури України – № 3 (27) – 2012. – С. 16-22.
- 49.Долежан В.В. Завдання і порядок участі прокурора в перегляді судових рішень у кримінальних справах. // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 16 – 17 травня 2013 р.). Т.2 / Відп. за випуск д.ю.н. В.М. Др'омін // Націон. ун-т “Одеська юридична академія”. – О.: Фенікс, 2013.
- 50.Долежан В. В. Реформування прокуратури: процес завершено? / В. В. Долежан // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 134-135.
- 51.Дьомін Ю. М. Інститут прокуратури в структурі органів правопорядку України // Юридична Україна. - 2019. - № 10. - С. 28-37. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2019_10_6
52. Д'ячков Д. С. Принцип системності побудови органів прокуратури:

проблемні аспекти / Д. С. Д'ячков // Часопис Київського університету права : Укр. науково-теоретичний часопис . 2001-. - 2017. - № 3. - С. 121-126.

53. Загородній В. Є. Професійна підготовка прокурорів у контексті прийняття нового Закону України "Про прокуратуру" / В. Є. Загородній // Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 5 (ч. 2 кн. 2). - С. 109-114.

54. Каркач П. М. Прокурор у судовому провадженні (процесуальні та криміналістичні аспекти): навч. посіб. / П. М. Каркач; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків: Право, 2014. - 185 с.

55. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 498 с

56. Кісліцина І. О. Актуальні питання підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді / І. О. Кісліцина // Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В. В. Долежана / уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С. І. Єленич ; відп. ред. Н. М. Бакаянова. – Одеса: Юридична література, 2018. – 176 с. С. 158-160.

57. Клочков В. Взаємодія Генеральної прокуратури України з вищими органами державної влади щодо реалізації та захисту прав і свобод людини // Вісник прокуратури. – 2011. - № 5. - С. 33-39

58. Ковальчук І. С. Перспективи удосконалення порядку зайняття посади Генерального прокурора України / І. С. Ковальчук // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017. - 848 с. - С. 143-145.

59. Косюта М. В. Прокуратура України: Навчальний посібник. – Одеса: Юридична література, 2007. - 312 с.

60. Коцинець В. Принципи діяльності та визначення статусу органів прокуратури в контексті рішень Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. - 2011. - № 2. - С. 93-101

61. Козьяков І. Спеціальна підготовка кандидата на посаду прокурора: європейський досвід / І. Козьяков // Вісник прокуратури. - 2015.- № 1. - С. 5-14.

62. Кузьменко Б. С. Еволюція функцій прокуратури в контексті викликів часу // Журнал східноєвропейського права. - 2019. - № 63. - С. 269-276. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2019_63_38

63. Молдован В. В. Прокуратура України : навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. - Київ : Правова єдність, 2016. - 270 с.

64. Нестерчук Л. П. Взаємодія прокурора з контролюючими органами при здійсненні нагляду за додержанням законодавства з захисту прав споживачів / Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. професор-виклад. складу, присвяч. 15-річчю НУ "Одеська юридична академія" та 165-річчю Одес. школи права. - вид. Одеса: Фенікс, Том 2. - 2012. - С. 169-171.

65. Організація судових та правоохоронних органів: навч. посіб.: у 2-х ч. / Т. Б. Вільчик, П. М. Каркач, А. В. Лапкін та ін.; за ред. Л. М. Москвич. ч. 2 «Основи правоохоронної та правозахисної діяльності» – Х.: Право, 2016 - 364 с.

66. Подкопаєв С. В. Основні компоненти кадрового забезпечення прокурорської діяльності / С. В. Подкопаєв / Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 72. - С. 380-392.

67. Полянський Ю.Є. Актуальні проблеми правового регулювання організації та діяльності прокуратури (цілі, завдання, принципи) / Ю.Є. Полянський // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 листопада 2011 року) / редкол.: Ю.М. Дрьомін (відпов. ред.), М.К. Якимчук, І.М. Козьяков та ін.). - К.: Національна академія прокуратури України, 2012. - С. 52-57.

68. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури / Ю. Є. Полянський // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 131-133.

69. Полянський Ю.Є. Особливості правового статусу прокурора-державного обвинувача за кримінальним процесуальним кодексом України. // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 16 – 17 травня 2013 р.). Т.2 / Відп. за випуск д.ю.н. В.М. Дрьомін // Націон. ун-т “Одеська юридична академія”. - О.: Фенікс, 2013. - С.210 – 212.

70. Полянський Ю. Участь прокурора в діяльності Міжнародного кримінального суду / Ю. Полянський, О. Свида // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. - 2017. - № 1. - С. 51-57.

71. Попович Є. Суть і ознаки принципів організації та діяльності прокуратури // Вісник прокуратури. - 2006. - №9. - С.65–70.

72. Селезньов В. А. Європейський погляд на роль прокуратури поза системи кримінальної юстиції / В. А. Селезньов // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. : Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 123-125.

31. Толочко Я. Міжнародно-правові стандарти незалежності прокурорів та їх реалізація в Україні / Я. Толочко // Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 2 (ч. 2, кн. 2).- С. 270-276.

32. Ткаченко В. Нова українська прокуратура: спроби аналізу / В. Ткаченко // Юридичний журнал. - 2014. - № 4-5.- С. 32-37.

33. Хащина Т. Наглядова функція прокуратури // Вісник прокуратури. - 2011. - № 1. - С. 41-43

34. Ясинський Г.М. Місце прокуратури в системі державних органів // Юридична освіта і правова держава: Зб. наук. пр. – Одеса, 1997 – С. 59 -62.

ТЕМА 2.

ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

1. Поняття та значення системи засад організації і діяльності прокуратури.

2. Принцип верховенства права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю.

3.Принцип законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності. 4.Принцип територіальності.

5.Принцип презумпції невинуватості. Принцип незалежності прокурорів.

6.Принцип політичної нейтральності прокуратури та недопустимості незаконного втручання прокуратури в діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади.

7.Принцип поваги до незалежності суддів, що передбачає заборону публічного висловлювання сумнівів щодо правосудності судових рішень поза межами процедури їх оскарження у порядку, передбаченому процесуальним законом.

8.Принцип прозорості у діяльності прокуратури.

9.Принцип неухильного дотримання вимог професійної етики та поведінки.

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Презумпція невинуватості і забезпечення доведеності вини та пов'язані з ними принципи, у кримінальному судовому провадженні.
2. Принцип прозорості у діяльності прокуратури: значення та межі.
3. Роль професійної етики для формування особи прокурора.
4. Гарантії незалежності прокурорів.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Класифікуйте засади (принципи) організації та діяльності органів прокуратури України.
2. Порівняйте принципи верховенства права та законності у діяльності прокурорів.
3. Розгляньте та поясніть зовнішній та внутрішній аспекти принципу законності в діяльності органів прокуратури.
4. Подумайте, в яких випадках може бути обмежений принцип гласності в діяльності органів прокуратури.

Кейси

№1

Народний депутат Іванов організував вечірку з приводу перемоги його політичної партії на виборах. На цю вечірку він запросив своїх друзів - прокурора А., суддів С та О., Начальника підрозділу поліції К. Усі гості під час вечірки вітали Іванова з перемогою на виборах, кажучи слова підтримки у його адресу та критикуючи представників інших партій. Наступного ранку

журналісти виклали до мережі інтернет відео, де прокурор А. каже образливі слова на адресу інших політиків та хвалить Іванова.

Які норми моралі порушив прокурор А.? Чи порушив А. норми законодавства? Яку відповідальність, на Вашу думку, він повинен понести?

№2

До прокурора А. в 12.30 прийшов слідчий і попросив підписати підозру по справі, в якій А. є процесуальним керівником. А відповів слідчому, що перед тим, як підписати процесуальний документ, прокурор повинен його прочитати, що потребує часу близько 1 години, а через 30 хвилин розпочнеться обідня перерва. Крім того, прокурор А. сказав, що підозру він зараз підпише тільки якщо слідчий протягом 15 хвилин принесе йому каву з булочкою, а також пачку паперу. В іншому випадку прокурор піде на обід і до прокуратури вже сьогодні не повернеться через те, що в нього далі за розкладом 3 судові засідання, в яких він буде підтримувати державне обвинувачення.

Дайте правову оцінку ситуації.

Література

нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України / Затверджений Законом № 4651-VI від 05.07.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 / № 90-91.
3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12.
4. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/27.04.2017_3p.htm
5. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print
6. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів спеціальними підрозділами та іншими органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю: наказ Генерального прокурора України № 4/2 гн від 21.03.13. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102
7. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням

особистої свободи громадян, наказ Генерального прокурора України №7 від 12.04.13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102

8. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва : наказ Генерального прокурора України №8 від 22.11.14. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102

9. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 218 гн від 18.09.2015. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=1880

10. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 1 гн від 26.12.2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102

11. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні, наказ Генерального прокурора України № 4 від 19.12.2012 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102.

12. Про особливості організації діяльності органів прокуратури у сфері транспорту: наказ Генерального прокурора України №3/1 гн від 28.12.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102)

13. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність: наказ Генерального прокурора України №4/1 гн від 3.12.2012р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102)

14. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України № 6 гн від 28.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102

15. Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України: наказ № 2 гн від 15.09.2014. - / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102

16. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 15 гн від 19.01.2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id&s=print

спеціальна література:

42. Баганець О. О. Правові засади здійснення реформи прокуратури в

Україні // Актуальні проблеми правознавства. - 2019. - Вип. 1. - С. 43-48.

43. Банах С. В. Міжнародні стандарти організації та управління в органах прокуратури // Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право. - 2020. - Вип. 8. - С. 140-148.

44. Билиця І. О. Професійна етика прокурора : монографія / І. О. Билиця ; НУ "ОЮА", рец. : В. Д. Берназ, В. В. Долежан. - Одеса : Юрид. л-ра, 2015. - 184 с.

45. Вандін Є. В. Організаційно-правові засади діяльності спеціалізованої антикорупційної прокуратури України : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Вандін Євген Валерійович ; НУ "ОЮА", наук. керівник Н. О. Рибалка, офіційні опоненти: В. В. Сухонос, В. М. Кравчук. - Одеса, 2017.-205 с.

46. Вільгушинський М. Й. Окремі питання реформування інституційних засад діяльності органів прокуратури (процесуальний аспект) / М. Й. Вільгушинський, Ю. Б. Хім'як // Судова апеляція. - 2018. - № 1. - С. 20-32.

47. Добровольський Д. М. Незалежність як засада організації та діяльності органів прокуратури : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Добровольський Дмитро Миколайович ; наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. І. Малюга. - Одеса, 2016. - 195 с.

48. Долежан В. В. Реформування прокуратури: процес завершено? / В. В. Долежан // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 134-135.

49. Д'ячков Д. С. Принцип системності побудови органів прокуратури: проблемні аспекти / Д. С. Д'ячков // Часопис Київського університету права : Укр. науково-теоретичний часопис . 2001-. - 2017. - № 3. - С. 121-126.

50. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. – 498с.

51. Кісліцина І. О. Правовий статус прокурора як учасника угоди про визнання винуватості / І.О. Кісліцина // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право» № 35.- Ч. II. 2015 р. – С. 172-177.

52. Кісліцина І. О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Кісліцина Ірина Олександрівна ; НУ "ОЮА", наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. М. Кравчук. - Одеса, 2018. - 205 с.

53. Ковальчук І. С. Особливості правового статусу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури / І. С. Ковальчук // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. : Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 128-130.

54. Ковальчук І.С. Перспективи удосконалення порядку зайняття

посади Генерального прокурора України / І.С. Ковальчук // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 143-145.

55. Ковальчук І. С. Актуальні проблеми правового статусу військових прокурорів в Україні / І. С. Ковальчук // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15-16 трав. 2015 р.) . 2015. : Т. 2 . 2015 . - 667 с. - С. 129-131.

56. Козачук О. Особливості правового статусу військового прокурора / Олена Козачук // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 3. - С. 36-41.

57. Козачук О. Особливості сучасного реформування військових прокуратур в Україні / Олена Козачук // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2014. - № 5. - С. 114-119.

58. Костенко С. Засади створення системи оцінювання прокурорів в Україні / С. Костенко // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 4. - С. 43-59.

59. Косюта М. Окремі аспекти діяльності прокурора поза сферою кримінальної юстиції (за новим Законом України "Про прокуратуру") / Михайло Косюта, Наталія Наулік // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2014. - № 5. - С. 5-10.

60. Коцинець В. Принципи діяльності та визначення статусу органів прокуратури в контексті рішень Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. - 2011. - № 2. - С. 93-10.

61. Лапкін А. Спеціалізована антикорупційна прокуратура: проблеми організації та діяльності / А. Лапкін // Право України : Юрид. журн. - 2017. - № 1. - С. 63-70.

62. Малюга В. Засади діяльності прокуратури: система та класифікація / В. Малюга // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Юридичні науки . 1958-. - 2016. - № 1 (102) . - 87 с. - С. 42-44.

63. Маслова О. Принципи забезпечення незалежності прокурорів в Україні: нормативно-правове закріплення // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2019. - № 2. - С. 117–127. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2019_2_13

64. Молдован В. В. Прокуратура України : навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. - Київ : Правова єдність, 2016. - 270 с.

65. Організація судових та правоохоронних органів: навч. посіб.: у 2-х ч./ Т.Б.Вільчик, П.М.Каркач, А.В.Лапкін та ін.; за ред. Л.М.Москвич. ч.2 «Основи правоохоронної та правозахисної діяльності» – Х.: Право, 2016-364 с.

66. Павленко А. В. Правові засади функціонування Євроюсту та перспективи створення Європейської прокуратури / А. В. Павленко // Держава

і право. Сер. Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць . 1999-. - 2015. - Вип. 67 . - 472 с. - С. 452-461.

67. Рубан А. Г. Адміністративно-правові засади здійснення прокуратурою правоохоронної функції держави; НДІ публ. права. - Херсон : Гельветика, 2019. - 235 с

68. Полянський Ю.Є. Актуальні проблеми правового регулювання організації та діяльності прокуратури (цілі, завдання, принципи) / Ю.Є. Полянський // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (київ, 25 листопада 2011 року) / редкол.: Ю.М. Дьомін (відпов. ред.), М.К. Якимчук, І.М. Козьяков та ін.). – К.: Національна академія прокуратури України, 2012. – С. 52-57.

69. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури / Ю. Є. Полянський // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 131-133.

70. Попович Є. Суть і ознаки принципів організації та діяльності прокуратури // Вісник прокуратури. – 2006. – №9. – С.65–70.

71. Руденко М. Нові антикорупційні інституції та прокуратура / Микола Руденко, Тарас Дунас// Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2015. - № 9. - С. 16-25.

72. Савенко Д. Л. Верховенство права і законність в організації та діяльності прокуратури України: загальнотеоретичне дослідження : 12.00.01 : дис. ... канд. юрид. наук / Савенко Дмитро Леонідович ; НУ "ОЮА", наук. керівник Х. Бехруз, офіційні опоненти: П. М. Рабінович, Д. Г. Манько (МГУ). - Одеса, 2015. - 212 с.

73. Сенюк О. Військова прокуратура Західного регіону України бореться з безхазяйним статусом земель прикордонної смуги / О. Сенюк // Вісник прокуратури : загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 3. - С. 15-18

74. Стефанчук М. Праксеологічні засади організації діяльності прокуратури щодо реалізації нею представницької функції / М. Стефанчук // Право України : Юрид. журн. - 2017. - № 5. - С. 148-160.

75. Толочко Я. Міжнародно-правові стандарти незалежності прокурорів та їх реалізація в Україні / Я. Толочко// Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 2 (ч. 2, кн. 2).- С. 270-276.

76. Ференець О. Б. Кримінально-правові повноваження прокурора у сфері антикорупційної діяльності прокуратури / Олег Борисович Ференець // Університетські наукові записки. Право. Економіка. Управління : часопис Хмельницьк. ун-ту управління та права . 2002 -. - 2017. - Вип. 2 . - 274 с. - С. 156-165.

77. Шандула О. Деякі проблеми якості та ефективності функціонування військових прокуратур на сучасному етапі / О. Шандула // Підприємництво, господарство і право : Щомісячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. - 2016. - № 11. - С. 207-211.

78. Шандула О. Особливості правового статусу прокурорів

військових прокуратур / Олександр Олексійович Шандула // Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. праць . 1993-. - 2017. - № 1 (88) . - 243 с. - С. 173-181.

79. Якимчук М. Взаємодія науковців та практичних працівників під час професійної підготовки військових прокурорів і слідчих військових прокуратур / М. Якимчук // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 4. - С. 5-9.

ТЕМА 3.

СИСТЕМА І СТРУКТУРА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

1. Поняття системи органів прокуратури України.
2. Офіс генерального прокурора, обласні прокуратури, окружні прокуратури: їхнє місце у системі прокуратури та головні завдання.
3. Апарат Офісу генерального прокурора.
4. Спеціалізована антикорупційна прокуратура в Україні та аналоги у зарубіжних країнах. Взаємозв'язок Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та інших антикорупційних органів та інституцій.

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Генезис військових прокуратур на території України.
2. Спеціалізована антикорупційна прокуратура: генезис та взаємозв'язок з іншими структурами.
3. Правовий статус окружних прокуратур.
4. Взаємодія окружних прокуратур з обласними прокуратурами та Офісом Генерального прокурора.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти.

1. Подумайте, яке значення мають рекомендаційні акти Парламентської Асамблеї Ради Європи у становленні в Україні функції підтримання публічного обвинувачення. Відповідь обґрунтуйте.
2. Охарактеризуйте основні риси системи органів прокуратури України.
3. Проаналізуйте роль Головного військового прокурора у забезпеченні правопорядку у у військовій сфері.
4. Проаналізуйте системи прокуратур у зарубіжних країнах і накресліть схему прокуратури однієї з європейських країн за вашим вибором.

Кейси

№1

Під час наради, на якій були присутні представники всіх прокуратур Одеської області, керівник регіональної прокуратури представляв інтереси Білгород-Дністровської окружної прокуратури а також Котовської окружної

прокуратури, мотивуючи це тим, що керівники цих прокуратур не змогли приїхати на нараду. Однак, на нараді були присутні їх заступники.

Чи мав керівник обласної прокуратури представляти інтереси окружної прокуратури у зносинах з органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, особами, підприємствами, установами та організаціями? Хто в цій ситуації повинен представляти інтереси місцевої прокуратури?

№2

Генеральний прокурор призначив прокурорів до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, про що видав наказ.

Чи були порушення під час процедури призначення прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури? Хто має право призначати прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури? Відповідь обґрунтуйте з посиланням на норми законодавства.

Література

нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України / Затверджений Законом № 4651-VI від 05.07.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 / № 90-91.

3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12.

5. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури, затверджено наказом Генерального прокурора України від 28 листопада 2012 року № 123. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/1nordoc.ntml>

6. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print

7. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів спеціальними підрозділами та іншими органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю: наказ Генерального прокурора України № 4/2 гн від 21.03.13. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

8. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, наказ Генерального прокурора

України №7 від 12.04.13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

9. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва : наказ Генерального прокурора України №8 від 22.11.14. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

10. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 218 гн від 18.09.2015. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=1880

11. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 1 гн від 26.12.2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

12. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні, наказ Генерального прокурора України № 4 від 19.12.2012 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

13. Про особливості організації діяльності органів прокуратури у сфері транспорту: наказ Генерального прокурора України №3/1 гн від 28.12.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102)

14. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність: наказ Генерального прокурора України №4/1 гн від 3.12.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102)

15. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України № 6 гн від 28.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

16. Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України: наказ № 2 гн від 15.09.2014. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

17. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 15 гн від 19.01.2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print

18. Концепція судово-правової реформи в Україні / Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію судово-правової реформи в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 1992. - № 30. - Ст. 426

34. Деякі питання утворення Тренінгового центру прокурорів України: наказ Офісу Генерального прокурора № 130 від 05 березня 2020 року Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

35. Про відділ внутрішнього аудиту та фінансового контролю Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 44 від 24.01.20. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

36. Про Генеральну інспекцію Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 116 від 27.02.2020 Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

37. Про затвердження «Положення про відділ внутрішнього аудиту та фінансового контролю Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 44 від 24.01.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

38. Про затвердження Положення про Генеральну інспекцію Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 116 від 27.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

39. Про затвердження Положення про управління правового забезпечення Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора №192 від 15.04.2020

40. Про ліквідацію Національної академії прокуратури України» Наказ Генерального прокурора № 129 від 05.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

41. Про окремі питання забезпечення початку роботи спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері (на правах обласних прокуратур): наказ Генерального прокурора № 66 від 05.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

42. Про розподіл обов'язків між керівництвом: наказ Офісу Генерального прокурор: № 164 від 27 березня 2020 року Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

43. Про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 125 від 05.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

44. Про Спеціалізовану прокуратуру у сфері нагляду за кримінальними провадженнями про військові злочини та у сфері оборонно-промислового комплексу (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 126 05 березня 2020 року. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

45. Про створення кадрової комісії Офісу: наказ Генерального прокурора від 16.06.2020 № 281 Генерального прокурора». Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

46. Про управління інформаційної політики Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 44 від 24.01.2020. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

47. Про управління організації прийому громадян, розгляду звернень та запитів Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом

48. Про утворення дисциплінарної комісії з розгляду дисциплінарних справ Офісу Генерального прокурора: наказ виконувача обов'язків Генерального № 151 від 16.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

49. Статут Тренінгового центру прокурорів України Затверджено наказом Генерального прокурора № 130 від 05 березня 2020 року. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література:

35. Баганець О. О. Правові засади здійснення реформи прокуратури в Україні // Актуальні проблеми правознавства. - 2019. - Вип. 1. - С. 43-48.

36. Басараб Р. І. Гарантії діяльності Генерального прокурора України / Р. І. Басараб / Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 71. - С. 327-333.

37. Билиця І. О. Професійна етика прокурора : монографія / І. О. Билиця ; НУ "ОЮА", рец. : В. Д. Берназ, В. В. Долежан. - Одеса : Юрид. л-ра, 2015. - 184 с.

38. Бойко А.И. Прокуратура: «око государево» или правозащитная организация ? // Право и политика. – 2004. – № 7. – С.49 – 55.

39. Бортун М. Прокуратура в системі поділу державної влади // Віче. – 2008. – №5. – С. 43-45.

40. Бриль Г.Г. Правовое регулирование прокурорского надзора в пореформенной России (вторая половина XIX века) // История государства и права. – 2008. – №2. – С.25-27.

41. Вандін Є. В. Організаційно-правові засади діяльності спеціалізованої антикорупційної прокуратури України : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Вандін Євген Валерійович ; НУ "ОЮА", наук. керівник Н. О. Рибалка, офіційні опоненти: В. В. Сухонос, В. М. Кравчук. - Одеса, 2017. - 205 с.

42. Вдовитченко В. О. Місце військових прокуратур у системі забезпечення законності діяльності сил охорони правопорядку. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Юридичні науки. - 2019. - Вип. 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadrpcurn_2019_1_6

43.

44. Вільгушинський М. Й. Окремі питання реформування інституційних засад діяльності органів прокуратури (процесуальний аспект) / М. Й. Вільгушинський, Ю. Б. Хім'як // Судова апеляція . - 2018. - № 1. - С. 20-32.

45. Головкін О. В. Проблемні аспекти діяльності прокуратури України як суб'єкта забезпечення національної безпеки України в екологічній сфері / О. В. Головкін, І. Р. Сказко // Судова апеляція . - 2018. - № 1. - С. 11-

19.

46. Добровольський Д. М. Незалежність як засада організації та діяльності органів прокуратури : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Добровольський Дмитро Миколайович ; наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. І. Малюга. - Одеса, 2016. - 195 с.

47. Долежан В.В. Проблеми визначення статусу прокуратури у діяльності Конституційної Асамблеї // Вісник Національної академії прокуратури України – № 3 (27) – 2012. – С. 16-22.

48. Долежан В.В. Завдання і порядок участі прокурора в перегляді судових рішень у кримінальних справах. // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 16 – 17 травня 2013 р.). Т.2 / Відп. за випуск д.ю.н. В.М. Дрьомін // Націон. ун-т “Одеська юридична академія”. – О.: Фенікс, 2013.

49. Долежан В. В. Реформування прокуратури: процес завершено? / В. В. Долежан // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук. -практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). 2017.: Т. 2. 2017. - 848 с. - С. 134-135.

50. Д'ячков Д. С. Принцип системності побудови органів прокуратури: проблемні аспекти / Д. С. Д'ячков // Часопис Київського університету права : Укр. науково-теоретичний часопис . 2001-. - 2017. - № 3. - С. 121-126.

51. Загородній В. Є. Професійна підготовка прокурорів у контексті прийняття нового Закону України "Про прокуратуру" / В. Є. Загородній// Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 5 (ч. 2 кн. 2). - С. 109-114.

52. Каркач П. М. Прокурор у судовому провадженні (процесуальні та криміналістичні аспекти): навч. посіб. / П. М. Каркач; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків: Право, 2014. -185 с.

53. Кісліцина І.О. Актуальні питання підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді / І. О. Кісліцина // Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В.В. Долежана / уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С.І. Єленич ; відп. ред. Н.М. Бакаєнова. – Одеса: Юридична література, 2018. – 176 с. С. 158-160.

54. Клочков В. Взаємодія Генеральної прокуратури України з вищими органами державної влади щодо реалізації та захисту прав і свобод людини // Вісник прокуратури. – 2011. - № 5. - С. 33-39

80. Ковальчук І.С. Перспективи удосконалення порядку зайняття посади Генерального прокурора України / І.С. Ковальчук // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). 2017.: Т. 2. 2017. - 848 с. - С. 143-145.

81. Косюта М. Окремі аспекти діяльності прокурора поза сферою кримінальної юстиції (за новим Законом України "Про прокуратуру") / Михайло Косюта, Наталія Наулік // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2014. - № 5. - С. 5-10.

55. Косюта М.В. Прокуратура України: Навчальний посібник. –Одеса: Юридична література, 2007. -312с.

56. Кощинець В. Принципи діяльності та визначення статусу органів прокуратури в контексті рішень Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. - 2011. - № 2. - С. 93-101

57. Козьяков І. Спеціальна підготовка кандидата на посаду прокурора: європейський досвід / І. Козьяков // Вісник прокуратури. - 2015.- № 1. - С. 5-14.

58. Лапкін, А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні: навч. посіб. у схемах / А. В. Лапкін. - вид. 4-те, змін. та доп. - Х.: Право, 2017.-152 с.

59. Молдован В. В. Прокуратура України : навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. - Київ : Правова єдність, 2016. - 270 с.

60. Нестерчук Л.П. Взаємодія прокурора з контролюючими органами при здійсненні нагляду за додержанням законодавства з захисту прав споживачів / Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук.конф. професор-виклад. складу, присвяч.15-річчю НУ "Одеська юридична академія" та 165-річчю Одес.школи права. - вид.Одеса: Фенікс, Том 2. - 2012. - С.169-171.

61. Організація судових та правоохоронних органів: навч.посіб.: у 2-хч./ Т.Б.Вільчик, П.М.Каркач, А.В.Лапкін та ін.; за ред. Л.М.Москвич. ч.2 «Основи правоохоронної та правозахисної діяльності»–Х.: Право, 2016-364 с.

62. Озерський, І. В. Психологія прокурорської діяльності : навч. посіб. (альбом схем) / І. В. Озерський. - Полтава : Копі-центр, 2008. - 246 с.

63. Подкопаєв С. В.Основні компоненти кадрового забезпечення прокурорської діяльності / С. В. Подкопаєв/ Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 72.- С. 380-392.

64. Полянський Ю.Є. Актуальні проблеми правового регулювання організації та діяльності прокуратури (цілі, завдання, принципи) / Ю.Є. Полянський // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (київ, 25 листопада 2011 року) / редкол.: Ю.М. Дьомін (відпов. ред.), М.К. Якимчук, І.М. Козьяков та ін.). – К.: Національна академія прокуратури України, 2012. – С. 52-57.

65. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури / Ю. Є. Полянський // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017.: Т. 2. 2017. - 848 с. - С. 131-133.

66. Полянський Ю.Є. Особливості правового статусу прокурора-державного обвинувача за кримінальним процесуальним кодексом України. // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 16 – 17 травня 2013 р.). Т.2 / Відп. за випуск д.ю.н. В.М. Дрьомін // Націон. ун-т “Одеська юридична академія”. – О.: Фенікс, 2013. – С.210 – 212.

67. Полянський Ю. Участь прокурора в діяльності Міжнародного

кримінального суду / Ю. Полянський, О. Свіда // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. - 2017. - № 1. - С. 51-57.

68. Попович Є. Суть і ознаки принципів організації та діяльності прокуратури // Вісник прокуратури. – 2006. – №9. – С.65–70.

30. Процесуальні документи досудового розслідування (слідчого, прокурора, адвоката та слідчого судді) : наук.-практ. посіб. / [За заг. ред. М. А. Погорецького та О. П. Кучинської]. - К. : Алерта, 2018. - 254 с.

Толочко Я. Міжнародно-правові стандарти незалежності прокурорів та їх реалізація в Україні / Я. Толочко // Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 2 (ч. 2, кн. 2).- С. 270-276.

31. Ткаченко В. Нова українська прокуратура: спроби аналізу / В. Ткаченко // Юридичний журнал. - 2014. - № 4-5.- С. 32-37.

32. Хащина Т. Наглядова функція прокуратури // Вісник прокуратури. - 2011. - № 1. - С. 41-43

33. Ясинський Г.М. Місце прокуратури в системі державних органів // Юридична освіта і правова держава: Зб. наук. пр. – Одеса, 1997 – С. 59 -62.

ТЕМА 4.

ПІДТРИМАННЯ ПРОКУРОРОМ ПУБЛІЧНОГО ОБВИНУВАННЯ В СУДІ

1. Поняття публічного обвинувачення. Підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором як функція прокуратури України і засада судочинства.

2. Завдання прокурора - публічного обвинувача. Суб'єкти підтримання публічного обвинувачення. Стадії публічного обвинувачення.

3. Підготовка прокурора до підтримання публічного обвинувачення в суді. Складові частини підготовки прокурора до підтримання обвинувачення в суді. Методичні і тактичні прийоми підготовки.

4. Підтримання прокурором публічного обвинувачення у суді першої інстанції. Порядок підготовки і зміст обвинувального акту. Завдання прокурора - учасника розгляду кримінального провадження.

5. Особливості підтримання публічного обвинувачення в суді присяжних. Участь прокурора у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю.

6. Зміна прокурором обвинувачення в суді, відмова від обвинувачення, висування додаткового обвинувачення.

7. Участь прокурора в перегляді судових рішень по кримінальних справах.

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Історія розвитку державного обвинувачення.

2. Значення рекомендаційних актів Ради Європи у становленні функції підтримання публічного обвинувачення.

3. Методика підготовки прокурором – обвинувачем тексту або тез обвинувальної промови.
4. Завдання прокурора – учасника розгляду кримінального провадження в суді першої інстанції щодо підтримання публічного обвинувачення.
5. Підстави і порядок зміни прокурором обвинувачення в суді.
6. Загальні вимоги до обвинувальної промови прокурора.
7. Підтримання державного обвинувачення у кримінальних провадженнях щодо угод про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим, та про визнання винуватості між прокурором і підозрюваним.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти.

1. Подумайте, яке значення мають рекомендаційні акти ПАРЄ у становленні в Україні функції підтримання публічного обвинувачення. Відповідь обґрунтуйте.
2. Проаналізуйте різні методики конспектування матеріалів досудового кримінального провадження прокурором при підготовці до підтримання публічного обвинувачення в суді. Відобразіть схематично різні методики.

Кейси

№1

Прокурор М., який працює у прокуратурі 3 місяці, під час підтримання публічного обвинувачення в суді дійшов висновку, що О., який є обвинуваченим у справі, що розглядається, не скоював крадіжки, адже немає жодних доказів, які б стовідсотково вказували на його вину, крім того, товариш обвинуваченого О. зазначав, що в той момент, коли відбулась крадіжка, вони разом дивились вдома фільм.

М. хотів відмовитись від підтримання публічного обвинувачення. Однак згадавши, що його колегу минулого тижня під час наради дуже критикували за подібні дії, М. вирішив продовжувати підтримувати публічне обвинувачення у цій справі. В результаті, обвинувальним вироком суду О. був засуджений до 2 років позбавлення волі.

Дайте правову оцінку ситуації.

№2

Прокурор прокуратури Т. в обвинувальній промові помилково орієнтував суд щодо юридичної оцінки злочину, а відтак і обрання покарання підсудному, а суд цим погодився, призначивши занадто м'яке покарання, що не відповідало тяжкості злочину.

Прокурор окружної прокуратури, який затвердив обвинувальний акт, на час постановлення вироку уже не працював в органі прокуратури. У зв'язку з цим апеляційну скаргу вніс окружний прокурор.

Висловіть думку з приводу ситуації, що виникла.

№3

Прокурор окружної прокуратури К., дійшов наприкінці судового слідства до переконання про неможливість подальшого підтримання публічного обвинувачення через відсутність достатніх доказів. Безпосередньою причиною цього послужило те, що двоє свідків обвинувачення категорично відмовилися від свідчень на досудовому слідстві, посилаючись на те, що слідчий неправильно записував їх свідчення.

Що потрібно обвинувачеві для того, щоб реалізувати свій намір?

№4

Публічне обвинувачення в суді підтримував прокурор окружної прокуратури, який погодився з вироком суду. Сам окружний прокурор, який затвердив обвинувальний акт по справі, на час винесення вироку уже припинив роботу в прокуратурі. Тому апеляцію на вирок подав новопризначений окружний прокурор, посилаючись на те, що відповідно до Закону України «Про прокуратуру» він вправі це зробити незалежно від участі в розгляді справи в суді першої інстанції.

Дайте правову оцінку ситуації.

Література

нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України / Затверджений Законом № 4651-VI від 05.07.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 / № 90-91.
3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12.
4. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/27.04.2017_3p.htm
5. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print
6. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів спеціальними підрозділами та іншими органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю: наказ Генерального прокурора України № 4/2 гн від 21.03.13. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102
7. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з

обмеженням особистої свободи громадян, наказ Генерального прокурора України №7 від 12.04.13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102

8. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва : наказ Генерального прокурора України №8 від 22.11.14. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102
9. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 218 гн від 18.09.2015. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=1880
10. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 1 гн від 26.12.2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102
11. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні, наказ Генерального прокурора України № 4 від 19.12.2012 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102.
12. Про Департамент нагляду у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту, Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказ Генерального прокурора № 98 від 19.02.2020 Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
13. Про Департамент процесуального керівництва у кримінальних провадженнях про катування та інші серйозні порушення прав громадян з боку правоохоронних органів Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 118 від 27.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
14. Про затвердження «Положення про Департамент процесуального керівництва у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені у зв'язку із масовими протестами у 2013 – 2014 роках, Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 276 від 15.06.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
15. Про затвердження Положення про Департамент нагляду у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту, Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 98 від 19.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
16. Про затвердження Положення про управління підтримання публічного обвинувачення в суді Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 56 від 30.01.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Антонюк А. Б., Редчиць О. В. Підтримання державного обвинувачення як функція прокуратури в Україні та країнах ЄС //

Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). - 2019. - Вип. 15. - С. 152-158. Альперт С.А. Державне обвинувачення у структурі прокурорської діяльності // Проблеми організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах. – Х., 1998. – С. 86 – 90.

2. Ахтирська Н. М. Судове пізнання судом присяжних: вітчизняні сподівання та зарубіжний досвід / Н.М. Охтирська // Судова апеляція. – 2012. № 2. – С.100 – 107.

3. Балакшин В. Коллизии поддержания государственного обвинения // Законность. – 2006. – № 4. – С. 8 – 9.

4. Билиця І. Етичні аспекти взаємовідносин прокурора та судді в межах кримінального судочинства / І. Билиця // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. - 2015. - № 4. - С. 175-179.

5. Білоусова К., Калачова О. Відмова від державного обвинувачення та заміна обвинувачення прокурором у суді у світлі реформування кримінального процесуального законодавства / К. Білоусова, О. Калачова // Вісник прокуратури. – 2012. № 12. – С.45 – 50.

6. Валевач Н. Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді / Н. Валевач // Вісник прокуратури. – 2012. № 4 – 5. – С.87 – 99.

7. Вернидубов І. Підтримання прокуратурою державного обвинувачення в суді і здійснення правосуддя за Конституцією України // Право України. – 1998. – № 4. – С. 28–30.

8. Вернидубов І. В. Проблеми підтримання державного обвинувачення за законодавством України: Автореф. дис... канд. юрид. наук. – К., 1992.

9. Гловюк І.В. Прокурор у кримінальному провадженні: конституційна та галузева регламентація функціональної спрямованості діяльності / І. В. Гловюк // Вісник кримінального судочинства: Науково-практичний журнал. - 2017. - № 4

10. Дадерко Л. Підготовка обвинувальної промови прокурора // Право України. – 1999. – № 9. – С. 84–90.

11. Долежан В. Проблеми участі прокурора у кримінальному судочинстві в аспекті судової реформи // Право України. – 2010. – № 5. – С. 48 – 54.

12. Долежан В.В. Деякі аспекти конституційно-правового регулювання діяльності прокуратури / В.В. Долежан // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2008. - № 2. С. 38-43.

13. Загородній В.Є. Реформування прокуратури України в умовах глобалізації: основні принципи функціонування / В.Є. Загородній // Актуальні проблеми держави та права. – 2012. № 65. – С.95 – 102.

14. Закон України «Про прокуратуру»: науково - практичний коментар, - К.: Центр учбової літератури.- 2015

15. Каркач П., Ковальова Я. Деякі питання суті державного обвинувачення за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / П. Каркач, Я. Ковальова / Вісник прокуратури. – 2012. № 11. – С.26 – 32.
16. Каркач П. М. Функції прокуратури України : навч. посібник / П. М. Каркач ; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. - Харків : Право, 2015. - 248 с.
17. Кісліцина І.О. Актуальні питання підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді / І. О. Кісліцина // Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В.В. Долежана / уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С.І. Єленич ; відп. ред. Н.М. Бакаянова. – Одеса: Юридична література, 2018. – 176 с. С. 158-160.
18. Кісліцина І.О. Підтримання публічного обвинувачення як функція прокуратури / І. О. Кісліцина // Актуальні проблеми судового права: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 23 квітня 2018 р.) / редкол.: Л.М. Москвич (голова) та ін. – Харків : Право, 2018. – 506 с. С. 65-67.
19. Колисниченко В. К вопросу о функциях принципов права в правовой системе Европейского Союза / В. Колісниченко // Юридический вестник. – 2012. № 1. – С.121 – 127.
20. Косюта М. Деякі аспекти вдосконалення Закону України «Про прокуратуру» / М. Косюта // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. № 2. – С.24– 28.
21. Крайнікова О. В. Суб'єкти реалізації функції підтримання обвинувачення в суді / О. В. Крайнікова // Право і суспільство. - 2016. - № 6, ч. 2. - С. 191-195.
22. Крикливий Р. Підтримання державного обвинувачення в суді. Організаційні та кадрові проблеми // Вісник прокуратури. – 2010. – № 1. – С. 35 – 40.
23. Крикливий Р.М. Підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. – О., 2011. – 20 с.
24. Крючко Ю. Щодо методичних засад підготовки прокурора до підтримання державного обвинувачення // Вісник прокуратури. – 2009. – № 4. – С. 44 – 51.
25. Курганський О. В. Функції органів прокуратури: сьогодення та перспективи / О. В. Курганський // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. : Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 137-139.
26. Лисаченко Є. І. Міжнародні стандарти підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді / Є. І. Лисаченко // Вісник кримінального судочинства : Науково-практичний журнал. - 2018. - № 1. - С. 162-169.
27. Марочкин І. Е., Крючко Ю. И. О понятии методики и тактики подготовки прокурора к участию в судебном рассмотрении уголовных дел // Проблемы організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах. – Х., 1998. – С. 100–105.

28. Матієк С.В. Вопросы совершенствования подготовки прокурора к поддержанию государственного обвинения в суде // Проблемы організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах. – Х., 1998. – С. 106–111.

29. Медведєв С. Державне обвинувачення: вимоги та можливості // Вісник прокуратури. – 2002. – № 3. – С. 29–32.

30. Неганова О.Є. Методичні рекомендації з питань підтримання державного обвинувачення у кримінальних справах про легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом/ О.Є. Неганова, В.К. Гуцуляк, С.П. Люлько. – К.: Генеральна прокуратура України, 2012. – 44 с.

31. Полянський Ю. Є., Долежан В. В. Вимоги до прокурорів-обвинувачів у світлі рекомендацій Ради Європи // Вісник прокуратури. – 2003. – № 12. – С. 9–14.

32. Полянський Ю. Новації в Законі України " Про прокуратуру" і проблеми їх застосування / Юрій Полянський, Валентин Долежан // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2013. - № 2. С. 25-29.

33. Пономарьова Н. Практика реалізації повноважень прокурора зі зміни обвинувачення у судовому розгляді кримінальних справ // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. -№2. – С.96-102.

34. Рогатюк І. В. Підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді: процесуальна тактика в нестандартних умовах / І. В. Рогатюк / Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ 2017. № 1 (13). С. 87—98.

35. Руденко М. Прокурор як суб'єкт права на звернення про перегляд судових рішень Верховним Судом України / М. Руденко // Вісник прокуратури. – 2012. № 8. – С.104 – 113.

36. Сухонос В., Звірко О. Комунікативний аспект обвинувальної промови в судових дебатах / В. Сухонос, О. Звірко // Вісник прокуратури. – 2012. № 9. – С.86 – 92.

37. Сухонос В., Звірко О. Мистецтво обвинувальної промови прокурора / В. Сухонос, О. Звірко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. № 3. – С.38– 42.

38. Томин С.В. Окремі аспекти реалізації прокурором функції державного обвинувачення під час судового слідства у суді першої інстанції // Університетські наукові записки. – 2010. – Вип. 4. – С. 221 – 229.

39. Туркот М.С. Методичні рекомендації «Підтримання державного обвинувачення у кримінальних провадженнях про злочини у сфері службової діяльності» / М.С. Туркот, Н.М. Ярмиш, В.М. Куц. Ю.П. – К.: Генеральна прокуратура України, 2012. – 56 с.

40. Ухач В.З. Судова риторика: Навч.-метод. посібник. – Тернопіль: Інфотехцентр, 2010. – 120 с.

41. Фідря Ю. Підготовка та участь прокурора у розгляді кримінальних справ в апеляційному порядку / Ю. Фідря // Вісник прокуратури : Загальнодерж. фахове юрид. вид. - 2008. - № 6. С. 101-108.

42. Фідря Ю. Позиція прокурора під час участі у касаційному розгляді кримінальної справи / Юлія Фідря // Сучасний вимір держави та права : зб. наук. праць . 2008 . 504 с. С. 214-216.

43. Юрчишин В. Обвинувальна діяльність прокурора у кримінальному судочинстві за новим КПК України / В. Юрчишин // Вісник прокуратури. – 2012. № 6. – С.89– 97.

44. Юрчишин В. Особливості підготовки прокурора до підтримання обвинувачення в суді присяжних та участь в апеляційному суді // Прокуратура. Людина. Держава. - 2004. - №4. С.48-53.

ТЕМА 5.

ПРЕДСТАВНИЦЬКА ФУНКЦІЯ ПРОКУРАТУРИ

1. Сутність та значення представницької функції прокуратури в Україні.
2. Завдання участі прокурорів у розгляді адміністративних, цивільних і господарських справ в судах.
3. Підстави і порядок представництва прокурором інтересів держави в суді.
4. Форми судово-прокурорського представництва у судах.
5. Участь прокурора у розгляді цивільних справ судами першої, апеляційної, касаційної інстанції, а також у зв'язку з нововиявленими обставинами.
6. Особливості участі прокурора в адміністративному судочинстві.
7. Підготовка прокурора до представництва інтересів держави у суді. Участь прокурора у судах апеляційної та касаційної інстанції під час реалізації функції представництва інтересів держави у суді.

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

5. Генезис представницької функції прокуратури.
6. Функція представництва інтересів громадян та держави: зарубіжний досвід.
7. Представництво прокурором інтересів держави в адміністративному, господарському та цивільному судочинстві: спільні та відмінні риси.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Кейси

№1

До прокуратури звернувся громадянин А. з проханням представляти його інтереси у суді з позовом проти Пенсійного фонду України. Прокурор М., який проводив прийом громадян у цей день, відмовив йому у представництві, посилаючись на те, що прокуратура не має повноважень представляти інтереси громадян у суді. У відповідь А. зазначив, що у ст. 2 закону України “Про прокуратуру” представництво інтересів громадянина у суді є серед функцій

прокуратури за Законом України «Про прокуратуру». Після цього А. звернувся до керівника прокуратури О. з цим же проханням. О. також відмовив громадянину А. у представництві в суді, посилаючись на норми Конституції України, серед яких така функція прокуратури відсутня.

Надайте правову оцінку ситуації. Чи правомірні дії прокурорів М. та О.? Куди слід звернутись громадянину А. з проханням представляти його інтереси у суді?

Література

нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України / Затверджений Законом № 4651-VI від 05.07.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 / № 90-91.

3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12.

4. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/27.04.2017_3p.htm

5. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print

6. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, наказ Генерального прокурора України №7 від 12.04.13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

7. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 1 гн від 26.12.2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

8. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України № 6 гн від 28.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

9. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 15 гн від 19.01.2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print

10. Про Департамент представництва інтересів держави в суді Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального

прокурора № 47 від 28.01.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

11. Про затвердження «Положення про управління організації прийому громадян, розгляду звернень та запитів Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 262 від 03.06.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Бакаянова Н. М., Свида О. Г. Перспективи розвитку прокуратури України у світлі законодавчих змін // Право України. - 2019. - № 11. - С. 316-333 Басараб Р. І. Гарантії діяльності Генерального прокурора України / Р. І. Басараб / Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 71. - С. 327-333.
2. Билиця І. О. Професійна етика прокурора : монографія / І. О. Билиця ; НУ "ОЮА", рец. : В. Д. Берназ, В. В. Долежан. - Одеса : Юрид. л-ра, 2015. - 184 с.
3. Бортун М. Прокуратура в системі поділу державної влади // Віче. – 2008. – №5. – С. 43-45.
4. Вільгушинський М. Й. Окремі питання реформування інституційних засад діяльності органів прокуратури (процесуальний аспект) / М. Й. Вільгушинський, Ю. Б. Хім'як // Судова апеляція . - 2018. - № 1. - С. 20-32.
5. Ганєв А. Є. Особливості реалізації представницької функції прокуратури щодо захисту законних інтересів держави в адміністративних судах / А. Є. Ганєв // Прикарпатський юридичний вісник : зб. наук. праць . 2011-. - 2016. - № 5 (14) . - 130 с. - С. 46-50
6. Ганєв А. Е. Представництво інтересів держави прокуратурою в адміністративному суді / Андрій Емануїлович Ганєв // Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний та зарубіжний досвід : у 2 ч. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 берез. 2017 р.) . 2017-. : Ч. 1 . 2017 . - 256 с. - С. 75-77
7. Данильченко О. В. Функція представництва в діяльності органів прокуратури / Олена Валентинівна Данильченко // Новітні кримінально-правові дослідження - 2016 : зб. наук. праць . 2016 . - 420 с. - С. 94-98.
8. Долежан В.В. Проблеми визначення статусу прокуратури у діяльності Конституційної Асамблеї // Вісник Національної академії прокуратури України – № 3 (27) – 2012. – С. 16-22.
9. Долежан В. В. Реформування прокуратури: процес завершено? / В. В. Долежан // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 134-135
10. Долежан В. В. Судово-представницька функція прокуратури: перспективи збереження і розвитку / В. В. Долежан // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. : Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 116-111.

11. Драган О. Актуальні питання представництва інтересів держави органами прокуратури при виконанні судових рішень у справах, де боржниками є фізичні особи - підприємці / О. Драган // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 4. - С. 10-15.

12. Каркач П. М. Прокурор у судовому провадженні (процесуальні та криміналістичні аспекти): навч. посіб. / П. М. Каркач; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків: Право, 2014. - 185 с.

13. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 498 с

14. Клочков В. Взаємодія Генеральної прокуратури України з вищими органами державної влади щодо реалізації та захисту прав і свобод людини // Вісник прокуратури. – 2011. - № 5. - С. 33-39

15. Ковальчук І.С. Перспективи удосконалення порядку зайняття посади Генерального прокурора України / І.С. Ковальчук // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 143-145.

16. Косюта М.В. Прокуратура України: Навчальний посібник. –Одеса: Юридична література, 2007. -312с.

17. Кузьменко Б. С. Еволюція функцій прокуратури в контексті викликів часу // Журнал східноєвропейського права. - 2019. - № 63. - С. 269-276. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2019_63_38

18. Нестерчук Л.П. Взаємодія прокурора з контролюючими органами при здійсненні нагляду за додержанням законодавства з захисту прав споживачів / Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук.конф. професор-виклад. складу, присвяч.15-річчю НУ "Одеська юридична академія" та 165-річчю Одес.школи права. - вид.Одеса: Фенікс, Том 2. - 2012. - С.169-171.

19. Пожар В. Г. Щодо правової природи представництва прокурором інтересів осіб або держави у кримінальному провадженні / В. Г. Пожар // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 309-311.

20. Полянський Ю.Є. Актуальні проблеми правового регулювання організації та діяльності прокуратури (цілі, завдання, принципи) / Ю.Є. Полянський // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (київ, 25 листопада 2011 року) / редкол.: Ю.М. Дьомін (відпов. ред.), М.К. Якимчук, І.М. Козьяков та ін.). – К.: Національна академія прокуратури України, 2012. – С. 52-57.

21. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури / Ю. Є. Полянський // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 131-133.

22. Представництво прокурором інтересів держави в суді у земельних відносинах] : матеріали круглого столу за участю інозем. представників, 20 черв.

2019 р. / уклад.: Мінченко С. І., Белікова С. О., Барандич С. П. ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 120 с. Россильна О. В. Проблеми представництва прокурором інтересів громадян у господарському процесі України / О. В. Россильна // Європейська юридична освіта і наука: зб. матеріалів 8-ї Міжнар. наук. -практ. конф. (м. Київ, 11-13 жовт. 2013 р.). 2013. - 248 с. - С. 40-41.

23. Руденко М. Представництво прокурором інтересів держави в суді у контексті оновленого Господарського процесуального, Цивільного процесуального кодексів та Кодексу адміністративного судочинства України (вступ з теоретичних, правових і практичних питань) / М. Руденко // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 3. - С. 64-71.

24. Севрук О. Інтерес як предмет прокурорського представництва за новим Законом України " Про прокуратуру" / Оксана Севрук // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання: Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2016. - № 2. - С. 30-36.

25. Соколовий В. Захист державних інтересів - пріоритетний напрям представницької діяльності прокурора / В. Соколовий // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 4. - С. 70-73.

26. Ткаченко В. Нова українська прокуратура: спроби аналізу / В. Ткаченко // Юридичний журнал. - 2014. - № 4-5.- С. 32-37.

27. Хащина Т. Наглядова функція прокуратури // Вісник прокуратури. - 2011. - № 1. - С. 41-43.

28. Шандула О. Проблеми створення компенсаторних механізмів в умовах обмеження представницької функції прокуратури // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 4. - С. 29-35.

29. Ясинський Г.М. Місце прокуратури в системі державних органів // Юридична освіта і правова держава: Зб. наук. пр. – Одеса, 1997 – С. 59 -62.

ТЕМА 6.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ, ВИРІШЕННЯ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ ІНШИХ ПИТАНЬ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, НАГЛЯД ЗА НЕГЛАСНИМИ ТА ІНШИМИ СЛІДЧИМИ І РОЗШУКОВИМИ ДІЯМИ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ

1. Сутність і завдання прокурорського нагляду за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання і досудове слідство.

2. Повноваження прокурора з нагляду за додержанням законів при здійсненні оперативно-розшукової діяльності.

3. Повноваження прокурора з нагляду за додержанням законів органами дізнання і досудового слідства. Забезпечення прокурором процесуальної самостійності слідчого.

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Забезпечення прав громадян при здійсненні нагляду прокурора за додержанням законів оперативно-розшуковими підрозділами і органами розслідування злочинів.

2. Прокурорський нагляд за законністю відкриття та відмови відкриття кримінального провадження.

3. Співвідношення прокурорського нагляду та судового контролю у стадії досудового розслідування кримінальних проваджень.

4. Перспективи реформування системи органів досудового розслідування і прокуратури.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти.

Кейси

№1

Ознайомившись з кримінальним провадженням, яке перебувало у слідчого, прокурор встановив, що протягом двох місяців по ньому не проведено жодних слідчих дій, що потягнуло за собою порушення строків розслідування, не було призначено експертизи, потрібні для з'ясування обставин справи, безпідставно відхилялися клопотання захисника. Крім того, за наявною у прокурора інформацією, слідчий вступив у неслужбові стосунки з підозрюваним, пиячив з ним у ресторані.

Проаналізуйте ситуацію. Яких заходів потрібно вжити прокурору?

№2

При перевірці законності заведення оперативно-розшукових справ прокурор Спеціалізованої антикорупційної прокуратури N установив, що детективами Національного антикорупційного бюро України заведено оперативно-розшукову справу (постанову затверджено керівником управління інформаційно-аналітичних систем та технологій НАБ України 22 січня 2018 року) щодо М.

Прокурором встановлено, що підставою для заведення оперативно-розшукової справи стало повідомлення про вчинення громадянином М. кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 191 КК України за таких обставин. Громадянин України М. з 22 квітня 2018 року по 7 травня 2019 року як директор ПП «ГСГ» у складі організованої групи відповідно до розробленого плану-схеми уклав уявні угоди про придбання ПП «ГСГ» морально застарілих електронних приладів – «комплекс обробки та накопичування на магнітному диску ЕС 5074», залишкова вартість яких не перевищувала 833,3 гривень. М. зі спілниками нібито модифікували ці засоби для подальшого експорту їх за межі митної території України за нульовою ставкою ПДВ, задекларували ці операції в податкових документах і пред'явили їх для відшкодування з бюджету нібито

сплачених сум ПДВ. Перераховані з бюджету державні кошти на рахунки ПП «ГСГ» на загальну суму 4 900 000 грн. М. зі співучасниками переказали на рахунки інших підприємств.

Проаналізуйте ситуацію. Які помилки допущено у тексті завдання. Які дії необхідно вчинити прокурору.

Література

нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
4. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять дізнання та досудове слідство: Наказ Генерального прокурора України № 4/1 гн від 03.12.12 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id
5. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
6. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 125 від 05.03.2020 . Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Антонюк А. Б., Мациборук К. А., Рудакова В. В. Особливості здійснення прокурором процесуального керівництва // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). - 2019. - Вип. 14. - С. 173-180. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2019_14_20
2. Бортун М. І. Повноваження прокурора під час проведення негласних, слідчих (розшукових) дій // Юридична Україна. - 2019. - № 9. - С. 36-41. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2019_9_7
3. Венедіктов А. А., Венедіктова Ю. Є. Забезпечення прокурором допустимості доказів, одержаних під час негласних слідчих (розшукових) дій // Вісник кримінального судочинства. - 2019. - № 2. - С. 6-14. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2019_2_3

4. Вінниченко В. А. Функції прокурора в кримінальних процесуальних правовідносинах зі слідчим органом досудового розслідування // Вісник кримінального судочинства. - 2019. - № 1. - С. 152-165. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2019_1_17

5. Гловюк І.В. Прокурор у кримінальному провадженні: конституційна та галузева регламентація функціональної спрямованості діяльності / І. В. Гловюк // Вісник кримінального судочинства: Науково-практичний журнал. - 2017. - № 4. - С. 20-26.

6. Гнатюк А. Ю. Функціональна структура кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому провадженні: монографія /; наук. ред.: Л. М. Лобойко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. – 150с.

7. Говда Р. Нагляд за додержанням законів органами, які провадять оперативно-розшукову діяльність // Вісник прокуратури. – 2008. – № 7. – С. 39 – 44.

8. Грицаєнко Л. Правова природа діяльності прокурора на досудовому слідстві. Процесуальне керівництво чи прокурорський нагляд // Вісник прокуратури. – 2008. – № 11. – С. 68 – 76.

9. Драган О. Вказівки прокурора у кримінальному провадженні як спосіб забезпечення законності при проведенні досудового розслідування / О. Драган // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2015. – № 6. – С. 51-61.

10. Дьомін Ю.М. Прокурорський нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю / Юрій Михайлович Дьомін // Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VII (сьомої) Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). 2016. – 634 с. – С. 219-225.

11. Загляда В. Повноваження прокурора в процесі здійснення нагляду за досудовим розслідуванням / Вікторія Загляда // Новітні кримінально-правові дослідження: зб. наук. праць. – 2017. – 386 с. – С. 168-171.

12. Каркач П. М. Функції прокуратури України : навч. посібник / П. М. Каркач ; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. - Харків : Право, 2015. - 248 с.

13. Кісліцина І.О. Роль прокурора при укладанні угод про визнання винуватості в досудовому кримінальному провадженні / І. О. Кісліцина // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.). – 2016.: Т. 2. – 712 с. – С. 151-153.

14. Комарницька О. Особливості реагування прокурора на виявлені порушення закону під час здійснення оперативно-розшукової діяльності / О. Комарницька, С. Єсипчук // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1. – 2016. – № 5. – С. 60-71.

15. Комарницька О.Б. Діяльність прокурора на етапі закінчення досудового розслідування / О. Б. Комарницька // Судова апеляція. – 2017. – № 2. – С. 127-134.

16. Косюта М.В. Прокуратура України: Навч. посібник. – О.: Юрид. л-ра, 2008. – 312 с.

17. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посібник: рекомендовано МОН України / М.В. Косюта. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Знання, 2010. – 404 с.
18. Краєвський Ф. Роль прокуратури у вирішенні проблем досудового слідства та дізнання податкової міліції // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 8. – 27 – 34.
19. Крет Г.Р. Нагляд прокурора за додержанням законів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій / Г. Р. Крет // Прикарпатський юридичний вісник: зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 3 (9). – 318 с. – С. 297-300.
20. Ломакін А. Напрями кримінально-процесуальної діяльності прокурора району в досудовому провадженні // Вісник прокуратури. – 2009. – № 3. – С. 66 – 72.
21. Луцик В. В. Повноваження прокурора в ході досудового розслідування в кримінальному процесі Франції / В. В. Луцик // Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої до 70-річчя д. ю. н., проф. Юрія Павловича Аленіна (м. Одеса, 21 квітня 2017 р.) . – 2017. – 344 с.: портр. – С. 214-216.
22. Максимюк А. Нагляд за додержанням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 10. – С. 44 – 50.
23. Михайленко О.Р. Прокуратура України: підручник: рекомендовано МОН України / О.Р. Михайленко. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 336 с.
24. Молдован В. В. Прокуратура України: навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. – Київ: Правова єдність, 2016. – 270 с.
25. Назаренко В. Прокурорський нагляд за виконанням законів при провадженні дізнання і досудового слідства // Вісник національної академії прокуратури України. – 2007. – №3. – С. 112 – 117.
26. Ніндипова В. Нагляд за додержанням законів органами, які провадять оперативно-розшукову діяльність // Вісник прокуратури. – 2007. – № 2. – С. 52 – 60.
27. Остафійчук Г.В. Процесуальний контроль прокурора на стадії досудового розслідування / Г.В. Остафійчук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція: зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 11, Т. 2 . – 179 с.
28. Полянський Ю.Є. Прокуратура в Україні: навч.-метод. посібник / Ю. Є. Полянський. – Одеса: Юрид. літ., 2000. – 108 с.
29. Попова О. Предмет, об'єкт, завдання, сутність нагляду прокурора за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство // Вопросы государства и права Украины. – 2004. – Вып.23. – С. 9 – 11.
30. Селезньов В. Важливий резерв підвищення ефективності нагляду за додержанням законів у оперативно-розшуковій діяльності // Вісник прокуратури. – 2008. – № 3. – С. 35 – 38.

31. Селезньов В.А. Шляхи підвищення прокурорського нагляду за додержанням законів в оперативно-розшуковій діяльності // Правове життя сучасної України. – 2008. – С. 449 – 450.

32. Серета Г. Теоретичні аспекти прокурорського нагляду за додержанням законів при здійсненні оперативно-розшукової діяльності // Вісник Академії прокуратури України. – 2007. – № 1. – С. 5 – 11.

33. Смирнов М.І. Правова природа нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням / М. І. Смирнов // Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої до 70-річчя д. ю. н., проф. Юрія Павловича Аленіна (м. Одеса, 21 квітня 2017 р.). 2017. – 344 с. – С. 120-123.

34. Сопін О. В. Проблеми процесуальної діяльності прокурора під час кримінального провадження у формі обвинувачення // Web of science and Academic Researcher. - 2019. - № 1. - С. 145-150. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/wsar_2019_1_25

35. Сухонос В.В. Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: монографія / В. В. Сухонос. – Суми: Унів. кн., 2012. – 448 с.

36. Торяник О. Особливості реалізації прокурором конституційних повноважень щодо нагляду за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку / О. Торяник // Підприємництво, господарство і право: Щомісячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. – 2018. – № 2. – С. 120-123.

37. Цимбалістенко О. О. Прокурор на початку досудового розслідування; наук. ред. Каркач П. М. ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 252 с

38. Шаповалова К. Г. Роль прокурора в додержанні законності під час обмеження конституційних прав і свобод людини в кримінальному провадженні // Правова держава. - 2019. - № 33. - С. 142-148. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2019_33_22

39. Щербина І.В. Деякі аспекти вдосконалення прокурорського нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю в Україні / І.В. Щербина // Прикарпатський юридичний вісник: зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 3 (9). – 318 с. – С. 259-264.

40. Юрчишин В. М. Чи повинен бути тотальним нагляд прокурора за законністю праввідносин у досудовому розслідуванні? / В. М. Юрчишин // Нові завдання та напрямки розвитку юридичної науки у ХХІ столітті : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 6-7 лютого 2015 р.). 2015. – 212 с. – С. 87-89.

41. Янків О.Ф. Нагляд прокурора за застосуванням засобів, що використовуються при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій / О. Ф. Янків // Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія": зб. наук. праць. – 2015. – Вип. № 1. – 260 с. – С. 241-250.

ТЕМА 7.

НАГЛЯД ПРОКУРОРА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПРИ ВИКОНАННІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ, А ТАКОЖ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ІНШИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСОВОГО ХАРАКТЕРУ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБМЕЖЕННЯМ ОСОБИСТОЇ СВОБОДИ ГРОМАДЯН

1. Суть і завдання прокурорського нагляду за додержанням законів у місцях застосування заходів примусового характеру.
2. Повноваження прокурора та їх характер при здійсненні цього нагляду.
3. Прокурорський нагляд у слідчих ізоляторах та в інших місцях утримання затриманих та арештованих.
4. Прокурорський нагляд у колоніях і тюрмах.
5. Нагляд прокурора за умовно-достроковим звільненням з місць позбавлення волі.
6. Нагляд за додержанням законів у виховних колоніях.

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Методика виявлення прокурором порушень законів в органах кримінально-виконавчої системи, порядок вжиття заходів щодо їх усунення.
2. Захист соціальних прав засуджених до позбавлення волі засобами прокурорського нагляду.
3. Особливості забезпечення засобами прокурорського нагляду прав неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти.

Кейси

№1

За результатами комплексної перевірки у виправній колонії працівниками обласної прокуратури відділу нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах були встановлені порушення трудового законодавства щодо працівників цієї установи. У зв'язку з цим прокурор надав вказівку начальникові установи, у якій зобов'язав його негайно усунути порушення.

Надайте правову оцінку ситуації. Відповідь обґрунтуйте.

№2

При проведенні перевірки у виправній колонії, старший помічник прокурора спеціалізованої прокуратури з нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах Т. вніс припис начальнику установи про негайне припинення тримання засудженого П. у карцері.

Які помилки наявні у тексті завдання? Відповідь обґрунтуйте.

Література

нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
4. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян: Наказ Генеральної прокуратури України № 161 від 20.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GP16005.html
5. Порядок організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі: Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України 15.08.2014 р. № 1348/5/572 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0990-14>
6. Про Департамент нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, інших заходів примусового характеру у місцях несвободи, а також пробації Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора №232 від 25.05.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Гнатюк А. Ю. Функціональна структура кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому провадженні: монографія /; наук. ред.: Л. М. Лобойко; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків: Право, 2019. – 150с.
2. Іскендеров Е.Ф. Правозахисна діяльність органів прокуратури: монографія / Іскендеров Ельчін Фірдовсі огли; НУ "ОЮА", рец. В. В. Долежан, Ю. П. Аленін. - Одеса: Фенікс, 2013. - 245 с.
3. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України: навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків: Право, 2019. - 498 с
4. Кожухар В. Забезпечення законності в установах виконання покарань // Вісник прокуратури. – 2007. – № 7. – С. 39 – 41.
5. Копетюк М. Актуальні питання вдосконалення прокурорського нагляду за додержанням кримінально-виконавчого законодавства // Юридична Україна. – 2006. – № 10. – С. 75 – 79.
6. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посібник: рекомендовано МОН України / М.В. Косюта. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Знання, 2010. – 404 с.

7. Курило М.П. Прокурорський нагляд за додержанням прав засуджених до позбавлення волі: Автореф. дис. ... кандидата юридичних наук / Національна юридична академія ім. Я. Мудрого. – Х., 1998.
8. Лемак Р. Прокурорський нагляд за додержанням законів в установах виконання покарань // Вісник прокуратури. – 2008. – № 8. – С. 41 – 44.
9. Луцик А. Головне у перевірках місць позбавлення волі - зміцнення законності // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 1. – С.34 – 38.
10. Меденцев А. Участь прокурора у розгляді судом справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку // Вісник прокуратури. – 2008. – № 6. – С. 109 – 114.
11. Михайленко О.Р. Нагляд прокуратури за додержанням законності при застосуванні заходів, пов'язаних з обмеженнями особистої волі громадян // Злочини проти особистої волі людини: Міжнародний науково-практичний семінар: Зб. матеріалів. – 2002. – С.73-76.
12. Михайленко О.Р. Прокуратура України: підручник: рекомендовано МОН України / О.Р. Михайленко. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 336 с.
13. Молдован В.В. Прокуратура України: навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. – Київ: Правова єдність, 2016. – 270 с.
14. Неділько В. Г. та ін Прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 201 с
15. Польовий П.Ю. Правова регламентація прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні кримінальних покарань // Економіка, фінанси, право. – 2008. – № 5. – С. 35 – 37.
16. Полянський Ю.Є. Прокуратура в Україні: навч.-метод. посібник / Ю. Є. Полянський. – Одеса: Юрид. літ., 2000. – 108 с.
17. Правові засади діяльності прокуратури України у сфері виконання покарань : навч. посібник : рекомендовано МОН України / за заг. ред. : О. М. Джужи, О. Г. Колба. - Київ : Кондор, 2016. - 240 с.
18. Прокуратура України: Академічний курс: Підручник: академічний курс / В.В.Сухонос, В.П. Лакизюк, Л.Р. Грицаєнко, В.М. Руденко; За заг. ред. к.ю.н., доцента В.В. Сухоноса. – Суми: ВТО “Університетська книга”, 2005. – 560 с.
19. Скорбач О. Додержання вимог законів, пов'язаних з тимчасовим обмеженням особистої свободи громадян // Вісник прокуратури. – 2006. - № 10. – С. 32 – 38.
20. Смирнова В.В. Участь прокурора при розгляді в суді справ про застосування примусових заходів медичного характеру // Проблеми законності. – 2008. – Вип. 97. – С. 255 – 261.
21. Сухонос В.В. Прокурорський нагляд за виправно-трудовими установами на етапі створення кримінально-виконавчої системи України (1922-1930 рр.) // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. – 2004. – Вип. 236. – С. 33 – 37.

22. Сухонос В.В. Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: монографія / В.В. Сухонос. – Суми: Унів. кн., 2012. – 448 с.

23. Чеботарев В. Изоляторы временного содержания: прокурорский надзор // Законность. – 2007. – № 3. – С. 6 – 9.

24. Шаповалова К. Г. Роль прокурора в додержанні законності під час обмеження конституційних прав і свобод людини в кримінальному провадженні // Правова держава. - 2019. - № 33. - С. 142-148. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2019_33_22

25.

26. Шинальський О. Додержання вимог закону під час виконання кримінального покарання // Вісник прокуратури. – 2007. – № 6. – С. 3 – 13.

ТЕМА 8. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ І УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ

1. Поняття і значення організації роботи в органах прокуратури.
2. Розмежування компетенції вищестоящих і підлеглих прокурорських органів.
3. Планування роботи та контроль виконання в органах прокуратури. Облік і звітність.
4. Інформаційне-аналітичне забезпечення діяльності прокуратури.
5. Організація прийому громадян та розгляду звернень та запитів в органах прокуратури.
6. Координація прокуратурою діяльності правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю.
7. Підготовка, підбір, розстановка і виховання прокурорських кадрів.

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Принципи планування роботи в органах прокуратури.
2. Наукова організація праці в органах прокуратури.
3. Основні форми підвищення кваліфікації прокурорських кадрів.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти.

Кейси

№ 1

Керівнику окружної прокуратури зателефонував керівник обласної прокуратури та надав доручення з підготовки звіту щодо стану здійснення прокурорами прокуратури нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах (за попередній та поточний квартали). Звіт у письмовій формі мав бути надісланий електронною поштою протягом двох діб.

Надайте правову оцінку ситуації. Чи мало бути це доручення виконано. Відповідь обґрунтуйте.

№ 2

Щодо прокурора N було відкрито дисциплінарне провадження через необґрунтоване зволікання з розглядом звернення громадянина Федорова. Прокурор N повідомив, що розглянув звернення протягом чотирнадцяти днів з дня його реєстрації. Розглянути звернення раніше не міг через велику завантаженість та значну кількість судових засідань.

Надайте правову оцінку ситуації. Чи буде прокурор N притягнений до дисциплінарної відповідальності. Відповідь обґрунтуйте.

Література

нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

3. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>

4. Положення про організацію кадрової роботи в органах прокуратури: Наказ Генеральної прокуратури України № 351 від 18.12.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0113-18/print1510172210466357>

5. Положення про єдину систему підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників органів прокуратури України: Наказ Генерального прокурора України № 583ц від 11.04.2007 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lawua.info/jurdata/dir123/dk123174.htm>

6. Положення про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією: Наказ № 43/375/166/353/284/241/290/236 від 26.04.2012 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/GP12037?an=1>

7. Положення про порядок заміщення посад помічників прокурорів і слідчих у міських, районних та прирівняних до них прокуратурах: Наказ Генерального прокурора України № 19 від 18.03.2009 р. // Офіційний портал Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gp.gov.ua/ua/doc>

8. Про затвердження Порядку проведення стажування осіб, які не мають досвіду роботи в органах прокуратури України: затверджено Наказом Генеральної прокуратури України 25.08.2016 № 308. - Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-16>

9. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України №15 від 19.01.17 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GP17001.html
10. Про особливості організації роботи прокуратур міст з районним поділом: наказ Генерального прокурора України № 1/2ГН від 11.06.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/GP12028?bl=>
11. Про координацію діяльності правоохоронних органів в сфері протидії злочинності та корупції: Наказ Генерального прокурора України № 1/1 гн від 16.01.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naiou.kiev.ua/books/prokurorski_naglyad/npa/coor_corr_16.01.2013.html.
12. Про організацію діяльності органів прокуратури України з особистого прийому, розгляду звернень та забезпечення доступу до публічної інформації: Накази Генеральної прокуратури України № 430 від 30.12.15 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id
13. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури України № 218 від 18.09.15 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id
14. Інструкція про порядок розгляду звернень і запитів та особистого прийому громадян в органах прокуратури України № 75 від 18.04.2018 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id
15. Інструкція з діловодства в органах прокуратури України: Наказ Генеральної прокуратури України № 103 від 24.02.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/GP16002?an=7>
16. Про відділ внутрішнього аудиту та фінансового контролю Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 44 від 24.01.20. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
17. Про Генеральну інспекцію Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 116 від 27.02.2020 Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
18. Про розподіл обов'язків між керівництвом: наказ Офісу Генерального прокурора: № 164 від 27 березня 2020 року Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
19. Про управління забезпечення охорони державної таємниці Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора №203 від 29.04.2020. URL. <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
20. Статут Тренінгового центру прокурорів України Затверджено наказом Генерального прокурора № 130 від 05 березня 2020 року. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Бабинський В. Забезпечення інформаційної безпеки в органах прокуратури / Володимир Бабинський // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2013. – № 7. – С. 37-47
2. Банах С. В. Міжнародні стандарти організації та управління в органах прокуратури // Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право. - 2020. - Вип. 8. - С. 140-148.
3. Безкровний Є. Принципи забезпечення права громадян на доступ до інформації в органах прокуратури / Євген Безкровний, Світлана Неворотіна // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. – 2018. – № 1. – С. 27-33.
4. Безкровний Є. А. Особливості реалізації принципу транспарентності в діяльності органів прокуратури // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2019. - № 5. - С. 53-59. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2019_5_8
5. Войцишен В. Координація діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю / В. Войцишен, Л. Ткаченко // Вісник прокуратури. – 2008. – № 2. – С. 24 – 27.
6. Гайдай С. Г. Інформатизація прокурорської діяльності: теоретико-правові засади// Актуальні проблеми правознавства. - 2019. - Вип. 1. - С. 120-125. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2019_1_22
7. Головкін О.В. Окремі питання координації прокурором діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності / Олександр Васильович Головкін, Ольга Іванівна Богатирьова // Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VII (сьомої) Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). 2016. – 634 с. – С. 187-191.
8. Горпенюк А. Координаційна роль органів прокуратури в діяльності правоохоронних органів щодо боротьби зі злочинністю // Вісник прокуратури. – 2009. – № 2. – С. 56 – 61.
9. Загородній В.Є. Удосконалення роботи з добору, розстановки, професійної підготовки та виховання кадрів – ефективний засіб успішного виконання покладених на органи прокуратури завдань/ В. Загородній // Вісник прокуратури. – 2007. – № 2 – С. 71 – 73.
10. Каркач П.М. Організація роботи прокуратури міста, району : Метод. посібник з організації роботи в міських, районних прокуратурах / П.М. Каркач . — Х. : Право, 2008. — 352 с.
11. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 498 с
12. Ківалов С.В. Шляхи зміцнення кадрового потенціалу прокуратури / С.В. Ківалов // Вісник прокуратури. – 2007. – № 3. – С. 15 – 22.
13. Ковальчук І.С. Організаційно-правові проблеми розгляду звернень громадян і юридичних осіб в органах прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / І.С. Ковальчук ; ОНЮА. – Одеса, 2008. – 20 с.

14. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посібник: рекомендовано МОН України / М.В. Косюта. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Знання, 2010. – 404 с
15. Кравчук В. Громадський контроль за діяльністю органів прокуратури / Валерій Кравчук // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання: Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. – 2017. – № 3. – С. 70-76.
16. Лебедь І.А. Питання організації особистої роботи прокурора та її значення // Часопис Академії адвокатури України. – 2015. – Т. 8. – № 2 (27). – 73-77.
17. Лісова Н. Особливості організації роботи прокурора у надзвичайних ситуаціях / Неля Лісова, Марина Гриневич, Неля Лісова, Марина Гриневич // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2015. – № 8. – С. 73-86.
18. Мазурик С. В. Теоретичні аспекти інформаційного забезпечення в органах прокуратури / Святослав Володимирович Мазурик // Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VII (сьомої) Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). 2016. – 634 с. – С. 383-385.
19. Михайленко О.Р. Прокуратура України: підручник: рекомендовано МОН України / О.Р. Михайленко. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ : Юрінком Інтер, 2011. –336 с.
20. Мичко М.І. Теоретичні і практичні проблеми організації роботи в апараті прокуратури області: Монографія / М.І. Мичко. – Донецьк, 2000. – 160 с.
21. Молдован В. В. Прокуратура України: навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. – Київ : Правова єдність, 2016. – 270 с.
22. Організація діяльності районної (міської) прокуратури: науково-практичний посібник / Колектив авторів. За заг. ред. Г.П. Середи. – К.: Віпол, 2008. – 503 с.
23. Організація роботи в органах прокуратури: навч. посібник / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого; за заг. ред.: І. Є. Марочкіна, О. М. Толочка. – Харків, 2002. – 196 с.
24. Петришен І. Особливості організації роботи органів військової прокуратури України / І. Петришен // Право військової сфери. - 2008. – № 8. – С. 10 – 13.
25. Полянський Ю.Є. Прокуратура в Україні: навч.-метод. посібник / Ю. Є. Полянський. – Одеса: Юрид. літ., 2000. – 108 с.
26. Прінь Л. Інформаційно-аналітичне забезпечення – передумова планування роботи / Л. Прінь // Вісник прокуратури. – 2006. – №4. – С. 81-85.
27. Прінь Л. Планування роботи в органах прокуратури / Л.Прінь // Вісник прокуратури. – 2007. – № 6. – С. 40 – 44.
28. Селезньов В. Щодо організації роботи сучасної прокуратури України / В. Селезньов // Юридичний вісник: щоквартальний журнал. – 2015. – № 4. – С. 78-81

29. Селезньов В., Курганський О. Організація роботи сучасної прокуратури України – вимоги сьогодення // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – 7. – С. 157-160.
30. Спільник С. Взаємодія прокуратури з правоохоронними органами під час досудового розслідування розбійних нападів // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2016. – № 10. – С. 63-67.
31. Сухонос В. В. Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: монографія / В. В. Сухонос. – Суми: Унів. кн., 2012. – 448 с.
32. Тогобіцька-Громова А.А. Керівник в органах прокуратури: адміністративно-правовий статус [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 /; Сум. держ. ун-т. - Суми, 2019. - 20 с.
33. Турлова Ю. Організація роботи органів прокуратури у сфері ювенальної юстиції: досвід окремих зарубіжних країн / Юлія Турлова, Віта Одуденко // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання: Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. – 2016. – № 2. – С. 102-108.
34. Яценко В.С. Звернення громадян в органи прокуратури як форма реалізації їх прав і свобод / Володимир Семенович Яценко // Наше право: Спеціалізоване видання. – 2011. – № 2 (Ч. 1). – С.75-78.

ТЕМА 9.

КАДРИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ, ЇХ СОЦІАЛЬНИЙ І ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ

1. Зміст терміну «прокурор». Вимоги до кандидатів на посаду прокурора. Вимоги щодо несумісності.
2. Порядок призначення на посаду прокурора. Порядок призначення прокурора на адміністративну посаду.
3. Кадрові комісії в органах прокуратури.
4. Дисциплінарна відповідальність працівників прокуратури. Дисциплінарне провадження щодо прокурора. Види дисциплінарних стягнень. Умови звільнення прокурора з посади, припинення його повноважень на посаді.
5. Прокурорське самоврядування та органи, що забезпечують діяльність прокуратури. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів.
6. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури.
7. Соціальне та матеріально-побутове забезпечення прокурора та інших працівників органів прокуратури.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти.

Кейси

№1

Кандидату на посаду прокурора N було відмовлено у допуску до

кваліфікаційного іспиту через те, що він не надав письмову згоду на проведення таємної перевірки доброчесності.

Надайте правову оцінку ситуації. Відповідь обґрунтуйте.

№2

Керівник прокуратури N був не згодним із поданням Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів про призначення кандидата на посаду прокурора у зв'язку з чим відмовив у призначенні. Керівник прокуратури протягом п'яти днів з дня отримання подання повідомив про це Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію прокурорів із наведенням мотивів такого рішення.

Надайте правову оцінку ситуації. Відповідь обґрунтуйте.

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Професійна етика прокурорів: міжнародні стандарти.
2. Таємна перевірка доброчесності прокурорів в Україні.
3. Заохочення працівників органів прокуратури.

Література

нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про прокуратуру: Закон України № 1697-VII від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
3. Положення про організацію кадрової роботи в органах прокуратури: Наказ Генеральної прокуратури України № 351 від 18.12.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0113-18/print1510172210466357>
4. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/27.04.2017_3p.htm
5. Порядок проведення стажування осіб, які не мають досвіду роботи в органах прокуратури України: наказ Генеральної прокуратури України № 308 від 25.08.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1248-16>
6. Про порядок виплати працівникам органів прокуратури України надбавки до посадових окладів у зв'язку з роботою, яка передбачає доступ до державної таємниці: Наказ Генеральної прокуратури України №313 від 01.09.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/iopd.html?_m=publications&_t=rec&id=94103
7. Правила внутрішнього службового розпорядку прокурорів Генеральної прокуратури України Наказ Генеральної прокуратури України №419 від 30.12.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/iopd.html?_m=publications&_t=rec&id=94103
8. Інструкція з діловодства в органах прокуратури України: Наказ

Генеральної прокуратури України № 103 від 24.02.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/iopd.html?_m=publications&_t=rec&id=94103

9. Інструкція з обліку кадрів в органах прокуратури України: наказ Генеральної прокуратури України № 27 від 02.02.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.cct.com.ua/2017/02.02.2017_27.htm

10. Про ліквідацію Національної академії прокуратури України» Наказ Генерального прокурора № 129 від 05.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

11. Деякі питання утворення Тренінгового центру прокурорів України: наказ Офісу Генерального прокурора № 130 від 05 березня 2020 року Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

12. Порядок складення Присяги прокурора, затверджено наказом Генерального прокурора № 280 від 16.06.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

13. Про створення кадрової комісії Офісу: наказ Генерального прокурора від 16.06.2020 № 281 Генерального прокурора». Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

14. Про утворення дисциплінарної комісії з розгляду дисциплінарних справ Офісу Генерального прокурора: наказ виконувача обов'язків Генерального № 151 від 16.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

спеціальна література

1. Банчук О.та ін. Дисциплінарна відповідальність прокурорів в Україні: / Центр політ.-прав. реформ. - Київ : Москаленко О. М. , 2019. - 137 с Билиця І.О. Вплив психологічного клімату на прокурорів та шляхи його зміцнення / І.О. Билиця // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 148-150.

2. Билиця,І. О. Етично-моральні вимоги до кандидатів на посаду прокурора / І. О. Билиця // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15-16 трав. 2015 р.) . 2015. : Т. 2 . 2015 . - 667 с. - С. 141-143.

3. Билиця І.О. Професійна етика прокурора як різновид юридичної етики // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. – 2016. – 23. – С. 17-20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc23/7.pdf>

4. Богуцький В. Створення Академії прокуратури України продиктоване гострою необхідністю органів прокуратури у кваліфікованих кадрах / Інтерв'ю провела О. Мамонтова // Крок. – 2003. – №5. – С.3.

5. Гайдай С. Г. Інформатизація прокурорської діяльності: теоретико-правові засади// Актуальні проблеми правознавства. - 2019. - Вип. 1. - С. 120-125. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2019_1_22

6.

7. Долежан В. Кодекс прокурорської етики: яким йому бути? / В. Долежан // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 12. – С. 63-68.

8. Іванова Г. Юридичний механізм притягнення працівників прокуратури до дисциплінарної відповідальності / Ганна Іванова // Публічне право: Науково-практичний юридичний журнал. – 2015. – № 3. – С. 260-264.

9. Іскендеров Е. Ф. Деякі проблеми визначення вимог до кандидатів на посаду прокурора / Е. Ф. Іскендеров // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15-16 трав. 2015 р.) . 2015. : Т. 2 . 2015 . - 667 с. - С. 138-140.

10. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 498

11. Ківалов С.В. Шляхи зміцнення кадрового потенціалу прокуратури / С.В. Ківалов // Вісник прокуратури. – 2007. – № 3. – С. 15 – 22.

12. Кісліцина І. О. Правовий статус прокурора як учасника угоди про визнання винуватості / І.О. Кісліцина // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право» № 35.- Ч. II. 2015 р. – С. 172-177.

13. Кісліцина І. О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Кісліцина Ірина Олександрівна ; НУ "ОЮА", наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. М. Кравчук. - Одеса, 2018. - 205 с.

14. Костенко С. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів: правовий статус та шляхи реформування : Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 241 с.

15.

16. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посібник: рекомендовано МОН України / М.В. Косюта. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Знання, 2010. – 404 с

17. Кравчук В. М. Науково-практичний коментар Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 225 с.

18. Маслова О. Принципи забезпечення незалежності прокурорів в Україні: нормативно-правове закріплення // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2019. - № 2. - С. 117–127. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2019_2_13

19.

20. Михайленко О.Р. Прокуратура України: підручник: рекомендовано МОН України / О.Р. Михайленко. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 336 с.

21. Мілько А.А. Система органів прокурорського самоврядування за новим Законом «Про прокуратуру» - наближення до європейських стандартів чи новий

шлях корумпованості / А. А. Мілько // Верховенство права очима правників-початківців: у 3 т.: матеріали Всеукр. студент. наук. конф. (Одеса, 29 листопада 2014 р.). 2014.: Т. 2 . 2014. – 482 с. – С. 355-357.

22. Молдован В.В. Прокуратура України: навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. – Київ: Правова єдність, 2016. – 270 с.

23. Озерський І.В. Престиж прокурорської професії (соціально-психологічний аспект) / І.В. Озерський, О. Кручко // Економіка, фінанси, право: Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал. – 2009. – № 5. – С. 26-29.

24. Петров С. О. Філософські засади сучасної прокурорської етики / С. О. Петров // Митна справа : Науково-аналітичний журнал. – 2014. – № 2 (ч. 2, кн. 2). – С. 26-31.

25. Полянський Ю.Є. Прокуратура в Україні: навч.-метод. посібник / Ю. Є. Полянський. – Одеса: Юрид. літ., 2000. – 108 с.

26. Свида О.Г. До питання щодо вдосконалення інституту присяги прокурорських працівників / О.Г. Свида // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць . 1994-. - 2011. - Вип. 59 . - 596 с. - С. 46-50.

27. Сухонос В.В. Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: монографія / В. В. Сухонос. – Суми: Унів. кн., 2012. – 448 с.

28. Тогобіцька-Громова А.А. Керівник в органах прокуратури: адміністративно-правовий статус [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 /; Сум. держ. ун-т. - Суми, 2019. - 20 с.

29. Туркот М. С. та ін. Особиста безпека прокурора: Наук.-практ. посіб. / ред. Н. М. Ковтун ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 305 с

30. Чернобай А. Морально-етичні вимоги до позаслужбової поведінки прокурора як елемент професійної етики та поведінки прокурора / Антоніна Чернобай, Вікторія Алексеєва // Публічне право : Науково-практичний юридичний журнал. – 2017. – № 2. – С. 219-226.

ТЕМА 10.

ОРГАНИ ПРОКУРАТУРИ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ

1. Організація прокуратури в Російській Федерації.
2. Організація прокуратури в інших державах пострадянського простору.
3. Організація прокуратури в країнах континентальної Європи.
4. Організація прокуратури в США.
5. Співробітництво органів прокуратури України та інших держав у боротьбі зі злочинністю.

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Правовий статус Слідчого комітету Російської Федерації.
2. Місце прокуратури в механізмі держави в країнах континентальної Європи.

3. Особливості організації прокуратури в США.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти.

Тестові завдання

1. З якою метою відповідно до Закону України «Про прокуратуру» прокуратура здійснює міжнародне співробітництво?

- а) з метою реалізації своїх функцій;
- б) для виконання функцій Інтерполу на території України;
- в) для участі у міжнародній протидії організованій злочинності та корупції;
- г) органи прокуратури міжнародне співробітництво не здійснюють.

Відповідь обґрунтуйте.

2. Пропозиції щодо укладення Генеральною прокуратурою України міжнародних договорів України міжвідомчого характеру погоджуються з:

- а) Міністерством юстиції України;
- б) Міністерством закордонних справ України;
- в) пропозиції не погоджуються;
- г) компетентним органом іноземної держави.

Відповідь обґрунтуйте.

Література

нормативно-правові акти

1. The Constitution of the United States [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://constitutionus.com/>

2. France Civil Code (consolidated version of March 2, 2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=17359>

3. Закон Республіки Беларусь «О прокуратуре» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy-by.com/zakon_rb_o_prokurature.htm

4. Закон Республіки Узбекистан «Про прокуратуру» від 09.12.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.prokuratura.uz/ru_RU/documentsqabul/

5. Про органу прокуратури Республіки Узбекистан: Указ Президенту Республіки Узбекистану від 08.01.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.prokuratura.uz/ru_RU/documentsqabul/

6. Закон Республіки Узбекистан «Об установлении дня работников органов прокуратуры Республики Узбекистан» від 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.prokuratura.uz/ru_RU/documentsqabul/

7. Закон Республіки Молдова «О прокуратуре» № 3 від 25.02.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.procuratura.md/file/2016-04-15_Legea%20cu%20privire%20la%20Procuratura%20nr.3%20din%2025.02.2016_rus.pdf

8. Закон Литовської Республіки «Про прокуратуру» від 13.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.63492?jfwid=96t6tdoqm>

спеціальна література

1. Александров О. Аторнейська служба США // Вісник прокуратури. – 2000. – № 4. – С. 68 – 72.
2. Артамонова Е. Защита публичных интересов в рамках гражданского судопроизводства в США // Законность. – 2003. – № 12. – С.37 – 40.
3. Бессарабов В. Прокуратура в зарубежных странах // Законность. – 2000. – № 10. – С. 36 – 40.
4. Гончаренко В. Статус прокуратури в конституціях зарубіжних країн та України //Сучасний конституціоналізм та конституційна юстиція. – 2001. – С. 123-126
5. Грицаєнко Л. Правовий процес утвердження інституту прокуратури в Німеччині // Вісник прокуратури. – 2007. – № 5. – С. 115 – 119.
6. Грицаєнко Л. Роль і місце прокуратури Франції в системі органів державної влади / Леонід Грицаєнко // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2006. – № 5. – С. 119-125.
7. Додонов В.Н. Прокуратура в России и за рубежом: Сравнительное исследование. – М.: Норма, 2001. – 181 с.
8. Ержипалиев Д.И. Функции органов прокуратуры Франции, Германии и России в сравнительно-правовом контексте / Д.И. Ержипалиев // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. – 2011. – № 6. – С. 94-9
9. Єременко Ю. А. Інститут спеціального прокурора в США та Україні: порівняльно-правовий аналіз / Ю. А. Єременко // Вісник кримінального судочинства: Науково-практичний журнал. – 2017. – № 2. – С. 173-181.
10. Кащук О.О. Конституційно-правові основи прокурорського нагляду в США //Правова держава в дослідженнях правників-початківців. – 2008. – С. 92 – 94.
11. Князева Е.Г. Прокурорский надзор в зарубежных странах // Юристы-правоведь. – 2009. – № 1. – С. 98 – 101.
12. Ларичев В.В. Система органов уголовного расследования США и Германии // Российский следователь. – 2003. – № 5. – С. 42 – 48.
13. Луцик В. В. Повноваження прокурора в ході досудового розслідування в кримінальному процесі Франції / В. В. Луцик // Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої до 70-річчя д. ю. н., проф. Юрія Павловича Аленіна (м. Одеса, 21 квітня 2017 р.). 2017. – 344 с.: портр. – С. 214-216.
14. Миряшева Е.В. Конституционно-правовой статус французской прокуратуры: традиция и перспективы // Российский судья. – 2006. – № 2. – С. 39 – 41.
15. Михайленко О. Прокуратура Франції: становлення та повноваження // Право України. – 2000. – № 2. – С. 100 – 103.

16. Мичко М. Прокуратура в країнах американського континенту // Вісник прокуратури. – 2009. – № 5. – С. 113 – 121.
17. Насадюк А. Прокурорское министерство США // Юридическая практика. – 2006. – 17 октября (№ 42). – С. 14.
18. Плахіна І. В. Особливості органів прокуратури в зарубіжних країнах / І. В. Плахіна // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – Т. 7. – № 4. – С. 37-43.
19. Полянський Ю.Є. Участь прокурора в кримінальному судочинстві США // Актуальні проблеми держави і права. – 2001. – № 11. – С. 560 – 567.
20. Розпочато співпрацю Генеральної прокуратури України з колишнім Федеральним прокурором і помічником Генерального прокурора США Богданом Витвицьким // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2016. – № 7. – С. 6.
21. Таранова Т.С. Как организована работа Прокуратуры Республики Словения // Прокурорская и следственная практика. – 2001. – № 3. – С. 243 – 248.
22. Точилковский В. Институт атторнеев в США как аналог украинской (советской) модели прокуратуры // Юридический вестник. – 1994. – № 3. – С. 63 – 62.
23. Точилковский В.Н. Дискреционные полномочия федеральных прокуроров США и общие принципы уголовного преследования // Актуальные проблемы государства и права. – Вып.1. – 1994. – С. 75 – 79.
24. Холодницький Н. І. Становлення і розвиток інституту прокуратури в штаті Ілліноїс (США) / Н. І. Холодницький // Митна справа: Науково-аналітичний журнал. – 2013. – № 2 (ч. 2, кн. 2). – С. 374-379.
25. Чечерський В.С. Представництво прокуратурою інтересів громадянина та держави в суді на досвіді Словаччини, Польщі та України: порівняльно-правовий аналіз // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 1. – С. 158 – 163.
26. Шедлер В. Значение прокуратуры в Германии для защиты справедливого процесса согласно статье 6 Европейской конвенции о защите прав и основных свобод человека // Право и экономика. – 2009. – № 3. – С. 98 – 101.
27. Щукин М.Д. Положение прокуратуры в уголовном процессе Германии // Следователь. – 2004. – № 3. – С. 60 – 64.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ ТА ЗАЛІКУ

1. Предмет і методологія навчального курсу «Прокуратура України».
2. Історія розвитку прокуратури України в давні часи, Російській Імперії, Радянському Союзі та Радянській Україні.
3. Розвиток прокуратури в Україні після здобуття нею державної незалежності.

4. Вплив євроінтеграційних процесів в Україні для вдосконалення законодавства про прокуратуру.

5. Роль органів Європейського співтовариства в удосконаленні правових основ і практики діяльності прокуратури України.

6. Стратегічні основи реформування прокуратури України з 2015 року і до теперішнього часу.

7. Принципові положення Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року (з наступними змінами і доповненнями).

8. Конституційне регулювання організації та діяльності прокуратури України.

9. Завдання прокуратури України, її органів та посадових осіб.

10. Принцип верховенства права як основоположна засада організації і діяльності прокуратури України.

11. Основні принципи, (засади) діяльності прокуратури, передбачені Законом України «Про прокуратуру». Їх зміст.

12. Інформування прокуратурою громадськості України про її діяльність зі зміцнення правопорядку і забезпечення законності в Україні.

13. Структура органів прокуратури. Вдосконалення прокурорської системи України з урахуванням характеру покладених на неї завдань.

14. Єдність прокуратури України та передумови її забезпечення.

15. Роль Офісу Генерального прокурора в координації діяльності органів прокуратури в Україні.

16. Причини утворення і особливості функціонування спеціалізованої прокуратури у сфері нагляду за кримінальними провадженнями про військові злочини та у сфері оборонно-промислового комплексу та її органів на місцях.

17. Особливості організації і діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Її повноваження.

18. Роль Генерального прокурора як керівника Офісу генерального прокурора та усієї прокурорської системи. Організаційно-управлінські повноваження Генерального прокурора.

19. Роль організаційно-управлінських наказів Генерального прокурора у керівництві прокурорською системою.

20. Роль обласних прокуратур в прокурорській системі України. Повноваження керівників обласних прокуратур.

21. Окружні прокуратури як первинні ланки прокурорської системи України. Організаційно-управлінські повноваження місцевих прокуратур.

22. Сучасні підходи до визначення чисельності прокурорів місцевих прокуратур. Статус прокурора. Істотні риси статусу прокурорів. Підпорядкування прокурорів наказам і вказівкам.

23. Гарантії незалежності прокурорів.

24. Функції прокуратури за чинним законом України «Про прокуратуру».

25. Функції процесуального керівництва прокурором досудовим кримінальним розслідуванням.

26. Повноваження прокурора-керівника з організації досудового розслідування.

27. Участь прокурора в досудовому кримінальному провадженні.

28. Участь прокурора у складанні обвинувального акту в досудовому кримінальному провадженні.

29. Підготовка прокурора до підтримання публічного обвинувачення в суді.

30. Участь прокурора у підготовчій частині судового засідання при підтриманні публічного обвинувачення.

31. Участь прокурора в аналізі доказів в судовому кримінальному провадженні.

32. Структура обвинувальної промови прокурора в судовому кримінальному провадженні. Репліка прокурора.

33. Підстави та порядок оскарження прокурором судових рішень у кримінальному судовому провадженні.

34. Функції представництва прокурором інтересів держави в суді. Повноваження прокурора.

35. Вимоги до кандидатів на посади прокурорів.

36. Порядок добору на посади прокурорів окружних прокуратур.

37. Порядок проведення конкурсу на вакантні посади прокурорів.

38. Порядок призначення прокурорів на адміністративні керівні посади в прокуратурі та їх звільнення з цих посад.

39. Порядок призначення Генерального прокурора на посаду та звільнення його з посади, припинення його повноважень на посаді.

40. Підстави притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності.

41. Відкриття дисциплінарного провадження щодо прокурорів.

42. Види дисциплінарних стягнень, що можуть накладатися на прокурорів. Оскарження рішень про притягнення до дисциплінарної відповідальності.

43. Порядок звільнення прокурора з посади, припинення та зупинення його повноважень на посаді.

44. Засади прокурорського самоврядування.

45. Органи прокурорського самоврядування.
46. Правовий статус всеукраїнської конференції прокурорів.
47. Порядок проведення всеукраїнської конференції прокурорів.
48. Рада прокурорів України та її компетенція.
49. Статус і склад органу, що здійснює дисциплінарне провадження.
50. Кадрові комісії органів прокуратури .
51. Правове регулювання оплати праці прокурорів.
52. Спеціальні гарантії для прокурорів.
53. Пенсійне забезпечення працівників прокуратури.
54. Засади і порядок фінансування прокуратури.
55. Організація міжнародного співробітництва органів прокуратури України.
56. Статус прокуратури провідних європейських країн.
57. Засади організації та діяльності органів прокуратури України.
58. Організація роботи в органах прокуратури України.
59. Етика прокурора.
60. Міжнародне співробітництво органів прокуратури: порядок здійснення.
61. Прокурорсько-наглядові правовідносини. Їх структура.
62. Нагляд прокурора за законністю діяльності органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність.
63. Поняття публічного обвинувачення в суді. Його завдання.
64. Діяльність прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей.
65. Робота прокурора із зверненням громадян.
66. Засади прозорості та публічності прокурорської діяльності.
67. Засади недопустимості незаконного втручання прокуратури в діяльність органів законодавчої, виконавчої та судової влади. Повага до незалежності суддів.
68. Правові основи організації та діяльності прокуратури України.
69. Співвідношення курсу «прокуратура України» з іншими юридичними дисциплінами.
70. Поняття засад територіальності і спеціалізації в діяльності прокуратури України.
71. Повноваження Всеукраїнської конференції прокурорів та Ради прокурорів.
72. Моделі прокуратур в сучасному світі.
73. Координація діяльності прокуратури України по боротьбі зі злочинами усіх правоохоронних органів. Організаційні форми.
74. Форми підвищення кваліфікації прокурорських працівників.

75. Форми звернення прокурора до суду при реалізації представницьких функцій.

76. Підготовка і внесення прокурором позовів (заяв, звернень) до суду.

77. Реалізація прокурором функції представництва у цивільному судочинстві.

78. Реалізація прокурором функції представництва у господарському судочинстві.

79. Реалізація прокурором функції представництва у адміністративному судочинстві.

80. Реалізація прокурором функції представництва у кримінальному судочинстві.

81. Нагляд за додержанням законів при застосуванні запобіжних заходів.

82. Нагляд за законністю дій і рішень при закінченні досудового розслідування.

83. Форми організаційної взаємодії прокуратури зі слідчими суддями.

84. Форми взаємодії спеціалізованої антикорупційної прокуратури з НАБУ.

85. Завдання прокурора при перегляді кримінального провадження з судових рішень.

86. Нагляд прокурора за додержанням законів при повідомленні особі про підозру.

87. Правовий статус Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

88. Правовий статус керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

89. Спеціалізовані прокуратури в Україні.

Література

нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

3. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (portal.rada.kiev.ua).
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. // Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (portal.rada.kiev.ua).
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення № 8074-10 від 07.12.84, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
7. Кримінальний процесуальний кодекс України / Затверджений Законом № 4651-VI від 05.07.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 / № 90-91 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (portal.rada.kiev.ua).
8. Цивільний процесуальний кодекс України 18 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (portal.rada.kiev.ua).
9. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Голос України від 14.08.2012 / №№ 148-149 /Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – стор. 17. – Ст. 2509.
10. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>
11. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12.
12. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
13. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/27.04.2017_3p.htm
14. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII // Голос України від 16.07.2016 – / № 132-133 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (portal.rada.kiev.ua).
15. Інструкція з діловодства в органах прокуратури України: Наказ Генеральної прокуратури України № 103 від 24.02.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/GP16002?an=7>
16. Інструкція з обліку кадрів в органах прокуратури України: наказ Генеральної прокуратури України № 27 від 02.02.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.cct.com.ua/2017/02.02.2017_27.htm

17. Інструкція про порядок розгляду звернень і запитів та особистого прийому громадян в органах прокуратури України № 75 від 18.04.2018 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id
18. Положення про єдину систему підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників органів прокуратури України: Наказ Генерального прокурора України № 583ц від 11.04.2007 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lawua.info/jurdata/dir123/dk123174.htm>
19. Положення про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією: Наказ № 43/375/166/353/284/241/290/236 від 26.04.2012 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/GP12037?an=1>
20. Положення про організацію кадрової роботи в органах прокуратури: Наказ Генеральної прокуратури України № 351 від 18.12.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0113-18/print1510172210466357>
21. Положення про порядок заміщення посад помічників прокурорів і слідчих у міських, районних та прирівняних до них прокуратурах: Наказ Генерального прокурора України № 19 від 18.03.2009 р. // Офіційний портал Генеральної прокуратури України.- [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gp.gov.ua/ua/doc>
22. Порядок організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі: Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України 15.08.2014 р. № 1348/5/572 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0990-14>
23. Правила внутрішнього службового розпорядку прокурорів Генеральної прокуратури України Наказ Генеральної прокуратури України №419 від 30.12.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/iopd.html?_m=publications&_t=rec&id=94103
24. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print
25. Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 75 гн від 18.04.18. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id&s=print
26. Про затвердження Порядку проведення стажування осіб, які не мають досвіду роботи в органах прокуратури України: затверджено Наказом Генеральної прокуратури України 25.08.2016 № 308. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-16>
27. Про координацію діяльності правоохоронних органів в сфері протидії злочинності та корупції: Наказ Генерального прокурора України № 1/1

- гн від 16.01.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naiu.kiev.ua/books/prokurorski_naglyad/npa/coor_corr_16.01.2013.html.
28. Про організацію діяльності органів прокуратури України з особистого прийому, розгляду звернень та забезпечення доступу до публічної інформації: Накази Генеральної прокуратури України № 430 від 30.12.15 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id
29. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні, наказ Генерального прокурора України № 4 від 19.12.2012 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.
30. Про організацію інформування суспільства щодо діяльності органів прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 218 гн від 18.09.2015. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=1880
31. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність: наказ Генерального прокурора України №4/1 гн від 3.12.2012р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102)
32. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять дізнання та досудове слідство: Наказ Генерального прокурора України № 4/1 гн від 03.12.12 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id
33. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, наказ Генерального прокурора України №7 від 12.04.13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102
34. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян: Наказ Генеральної прокуратури України № 161 від 20.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GP16005.html
35. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів спеціальними підрозділами та іншими органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю: наказ Генерального прокурора України № 4/2 гн від 21.03.13. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102
36. Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України:

- наказ № 2 гн від 15.09.2014. - / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102
37. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 1 гн від 26.12.2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102
38. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва : наказ Генерального прокурора України №8 від 22.11.14. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102
39. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України № 6 гн від 28.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102
40. Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України № 15 гн від 19.01.2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id&s=print
41. Про особливості організації діяльності органів прокуратури у сфері транспорту: наказ Генерального прокурора України №3/1 гн від 28.12.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&t=rec&id=94102)
42. Про особливості організації роботи прокуратур міст з районним поділом: наказ Генерального прокурора України № 1/2гн від 11.06.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/GP12028?bl=>
43. Про порядок виплати працівникам органів прокуратури України надбавки до посадових окладів у зв'язку з роботою, яка передбачає доступ до державної таємниці: Наказ Генеральної прокуратури України №313 від 01.09.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/iopd.html?_m=publications&t=rec&id=94103
44. Деякі питання утворення Тренінгового центру прокурорів України: наказ Офісу Генерального прокурора № 130 від 05 березня 2020 року
Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
45. Порядок складення Присяги прокурора, затверджено наказом Генерального прокурора № 280 від 16.06.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
46. Про видання письмових наказів щодо організації роботи режимно-секретної частини (на правах відділу) Спеціалізованої прокуратури у сфері нагляду за кримінальними провадженнями про військові злочини та у сфері оборонно-промислового комплексу (на правах Департаменту)

Офісу Генерального прокурора: наказ виконувача обов'язків Генерального прокурора № 146 від 13.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

47. Про відділ забезпечення діяльності кадрової комісії з розгляду дисциплінарних скарг про вчинення прокурором дисциплінарного проступку та здійснення дисциплінарного провадження щодо прокурорів Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом виконувача обов'язків Генерального прокурора № 143 12 березня 2020 року. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
48. Про Генеральну інспекцію Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 116 від 27.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
49. Про Департамент нагляду у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту, Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказ Генерального прокурора № 98 від 19.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
50. Про затвердження «Положення про відділ внутрішнього аудиту та фінансового контролю Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 44 від 24.01.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
51. Про затвердження «Положення про Департамент нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, інших заходів примусового характеру у місцях несвободи, а також пробації Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 232 від 25.05.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
52. Про затвердження «Положення про Департамент процесуального керівництва у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені у зв'язку із масовими протестами у 2013 – 2014 роках, Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 276 від 15.06.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
53. Про затвердження «Положення про Спеціалізовану прокуратуру у сфері нагляду за кримінальними провадженнями про військові злочини та у сфері оборонно-промислового комплексу (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 126 від 05.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

54. Про затвердження «Положення про управління інформаційної політики Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 44 від 24.01.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
55. Про затвердження «Положення про управління організації прийому громадян, розгляду звернень та запитів Офісу Генерального прокурора»: наказ Генерального прокурора № 262 від 03.06.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
56. Про затвердження Положення про Департамент планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та звітності Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 85 від 11.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
57. Про затвердження Положення про Департамент представництва інтересів держави в суді Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 47 від 28.01.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
58. Про затвердження Положення про Департамент процесуального керівництва у кримінальних провадженнях про катування та інші серйозні порушення прав громадян з боку правоохоронних органів Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 118 від 27.02.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
59. Про затвердження Положення про управління забезпечення охорони державної таємниці Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора №203 від 29.04.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
60. Про затвердження Положення про управління підтримання публічного обвинувачення в суді Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора № 56 від 30.01.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
61. Про затвердження Положення про управління правового забезпечення Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора №192 від 15.04.2020
62. Про ліквідацію Національної академії прокуратури України» Наказ Генерального прокурора № 129 від 05.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
63. Про окремі питання забезпечення початку роботи спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері (на правах обласних

прокуратур): наказ Генерального прокурора № 66 від 05.02.2020.
Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>

64. Про розподіл обов'язків між керівництвом: наказ Офісу Генерального прокурора: № 164 від 27 березня 2020 року Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
65. Про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора: положення, затверджено наказом Генерального прокурора № 125 від 05.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
66. Про створення кадрової комісії Офісу: наказ Генерального прокурора від 16.06.2020 № 281 Генерального прокурора». Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
67. Про утворення дисциплінарної комісії з розгляду дисциплінарних справ Офісу Генерального прокурора: наказ виконувача обов'язків Генерального № 151 від 16.03.2020. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
68. Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів (Будапештські принципи, ухвалені Конференцією генеральних прокурорів країн – членів Ради Європи у 2005 році). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/conference-of-prosecutors-general-of-europe-6th-session-organised-by-t/16807204b5>
69. Керівні принципи ООН щодо ролі прокурорів, прийняті на Восьмому конгресі ООН у 1990 році. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_859
70. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, прийнятий 34-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН 17 грудня 1979 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_282
71. Про роль прокуратури в системі кримінального судочинства: Рекомендація R (2000) 19 Комітету міністрів – держав-членів Ради Європи від 6 жовтня 2000 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/dmMey9>
72. The Constitution of the United States [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://constitutionus.com>
73. France Civil Code (consolidated version of March 2, 2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=17359>
74. Закон Республіки Беларусь «О прокуратуре» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy-by.com/zakon_rb_o_prokurature.htm
75. Закон Республіки Узбекистан «Про прокуратуру» від 09.12.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://new.prokuratura.uz/ru>

RU/documentsqabul/

76. Про органи прокуратури Республіки Узбекистан: Указ Президенту Республіки Узбекистану від 08.01.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.prokuratura.uz/ru_RU/documentsqabul/
77. Закон Республіки Узбекистан «Об установлении дня работников органов прокуратуры Республіки Узбекистан» від 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.prokuratura.uz/ru_RU/documentsqabul/
78. Закон Республіки Молдова «О прокуратуре» № 3 від 25.02.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.procuratura.md/file/2016-04-15_Legea%20cu%20privire%20la%20Procuratura%20nr.3%20din%2025.02.2016_rus.pdf
79. Закон Литовської Республіки «Про прокуратуру» від 13.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.63492?jfwid=96t6tdoqm>

спеціальна література

1. Александров О. Аторнейська служба США // Вісник прокуратури. – 2000. – № 4. – С. 68 – 72.
2. Альперт С.А. Державне обвинувачення у структурі прокурорської діяльності // Проблеми організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах. – Х., 1998. – С. 86 – 90.
3. Антонюк А. Б., Мациборук К. А., Рудакова В. В. Особливості здійснення прокурором процесуального керівництва // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). - 2019. - Вип. 14. - С. 173-180. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2019_14_20
4. Антонюк А. Б., Редчиць О. В. Підтримання державного обвинувачення як функція прокуратури в Україні та країнах ЄС // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). - 2019. - Вип. 15. - С. 152-158.
5. Артамонова Е. Защита публичных интересов в рамках гражданского судопроизводства в США // Законность. – 2003. – № 12. – С.37 – 40.
6. Ахтирська Н. М. Судове пізнання судом присяжних: вітчизняні сподівання та зарубіжний досвід / Н.М. Охтирська // Судова апеляція. – 2012. № 2. – С.100 – 107.
7. Бабинський В. Забезпечення інформаційної безпеки в органах прокуратури / Володимир Бабинський // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2013. – № 7. – С. 37-47
8. Баганець О. О. Правові засади здійснення реформи прокуратури в Україні // Актуальні проблеми правознавства. - 2019. - Вип. 1. - С. 43-48.

9. Бакаянова Н. М., Свида О. Г. Перспективи розвитку прокуратури України у світлі законодавчих змін // Право України. - 2019. - № 11. - С. 316-333.
10. Балакшин В. Коллизии поддержания государственного обвинения // Законность. – 2006. – № 4. – С. 8 – 9.
11. Банах С. В. Міжнародні стандарти організації та управління в органах прокуратури // Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право. - 2020. - Вип. 8. - С. 140-148.
12. Банчук О. та ін. Дисциплінарна відповідальність прокурорів в Україні: / Центр політ.-прав. реформ. - Київ : Москаленко О. М. , 2019. - 137 с.
13. Басараб Р. І. Гарантії діяльності Генерального прокурора України / Р. І. Басараб/ Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 71. - С. 327-333.
14. Безкровний Є. Принципи забезпечення права громадян на доступ до інформації в органах прокуратури / Євген Безкровний, Світлана Неворотіна // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. – 2018. – № 1. – С. 27-33.
15. Безкровний Є. А. Особливості реалізації принципу транспарентності в діяльності органів прокуратури // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2019. - № 5. - С. 53-59. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2019_5_8
16. Бессарабов В. Прокуратура в зарубіжних країнах // Законность. – 2000. – № 10. – С. 36 – 40.
17. Білоус О. В. Трансформація конституційно-правового статусу прокуратури в Україні та зарубіжний досвід // ScienceRise. Juridical Science. - 2019. - № 3. - С. 17-23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srjusc_2019_3_5
18. Билиця, І. О. Етично-моральні вимоги до кандидатів на посаду прокурора / І. О. Билиця // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15-16 трав. 2015 р.) . 2015. : Т. 2 . 2015 . - 667 с. - С. 141-143.
19. Билиця І. Етичні аспекти взаємовідносин прокурора та судді в межах кримінального судочинства / І. Билиця // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. - 2015. - № 4. - С. 175-179.
20. Билиця І.О. Вплив психологічного клімату на прокурорів та шляхи його зміцнення / І.О. Билиця // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 148-150.

21. Билиця І. О. Професійна етика прокурора : монографія / І. О. Билиця ; НУ "ОЮА", рец. : В. Д. Берназ, В. В. Долежан. - Одеса : Юрид. л-ра, 2015. - 184 с.
22. Билиця І.О. Професійна етика прокурора як різновид юридичної етики // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. – 2016. – 23. – С. 17-20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc23/7.pdf>
23. Богущкий В. Створення Академії прокуратури України продиктоване гострою необхідністю органів прокуратури у кваліфікованих кадрах / Інтерв'ю провела О. Мамонтова // Крок. – 2003. – №5. – С.3.
24. Бойко А.І. Прокуратура: «око государево» или правозащитная организация ? // Право и политика. – 2004. – № 7. – С.49 – 55.
25. Бортун М. Прокуратура в системі поділу державної влади // Віче. – 2008. – №5. – С. 43-45.
26. Бортун М. І. Повноваження прокурора під час проведення негласних, слідчих (розшукових) дій // Юридична Україна. - 2019. - № 9. - С. 36-41. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2019_9_7
27. Бриль Г.Г. Правовое регулирование прокурорского надзора в пореформенной России (вторая половина XIX века) // История государства и права.–2008. – №2. – С.25-27.
28. Білоусова К., Калачова О. Відмова від державного обвинувачення та заміна обвинувачення прокурором у суді у світлі реформування кримінального процесуального законодавства / К. Білоусова, О. Калачова // Вісник прокуратури. – 2012. № 12. – С.45 – 50.
29. Валєвач Н. Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді / Н. Валєвач // Вісник прокуратури. – 2012. № 4 – 5. – С.87 – 99.
30. Вандін Є. В. Організаційно-правові засади діяльності спеціалізованої антикорупційної прокуратури України : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Вандін Євген Валерійович ; НУ "ОЮА", наук. керівник Н. О. Рибалка, офіційні опоненти: В. В. Сухонос, В. М. Кравчук. - Одеса, 2017. - 205 с.
31. Вдовитченко В. О. Місце військових прокуратур у системі забезпечення законності діяльності сил охорони правопорядку. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Юридичні науки. - 2019. - Вип. 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2019_1_6
32. Венедіктов А. А., Венедіктова Ю. Є. Забезпечення прокурором допустимості доказів, одержаних під час негласних слідчих (розшукових) дій // Вісник кримінального судочинства. - 2019. - № 2. - С. 6-14. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2019_2_3
33. Вернидубов І. В. Проблеми підтримання державного обвинувачення за законодавством України: Автореф. дис... канд. юрид. наук. – К., 1992.

- 34.Вернидубов І. Підтримання прокуратурою державного обвинувачення в суді і здійснення правосуддя за Конституцією України // Право України. – 1998. – № 4. – С. 28–30.
- 35.Войцишен В. Координація діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю / В. Войцишен, Л. Ткаченко // Вісник прокуратури. – 2008. – № 2. – С. 24 – 27.
- 36.Вільгушинський М. Й. Окремі питання реформування інституційних засад діяльності органів прокуратури (процесуальний аспект) / М. Й. Вільгушинський, Ю. Б. Хім'як // Судова апеляція . - 2018. - № 1. - С. 20-32.
- 37.Вінниченко В. А. Функції прокурора в кримінальних процесуальних правовідносинах зі слідчим органом досудового розслідування // Вісник кримінального судочинства. - 2019. - № 1. - С. 152-165. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2019_1_17
- 38.Гайдай С. Г. Інформатизація прокурорської діяльності: теоретико-правові засади// Актуальні проблеми правознавства. - 2019. - Вип. 1. - С. 120-125. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2019_1_22
- 39.Ганєв А. Є. Особливості реалізації представницької функції прокуратури щодо захисту законних інтересів держави в адміністративних судах / А. Є. Ганєв // Прикарпатський юридичний вісник : зб. наук. праць . 2011-. - 2016. - № 5 (14) . - 130 с. - С. 46-50
- 40.Ганєв А. Е. Представництво інтересів держави прокуратурою в адміністративному суді / Андрій Емануїлович Ганєв // Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний та зарубіжний досвід : у 2 ч. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 берез. 2017 р.) . 2017-. : Ч. 1 . 2017 . - 256 с. - С. 75-77
- 41.Гловюк І.В. Прокурор у кримінальному провадженні: конституційна та галузева регламентація функціональної спрямованості діяльності / І. В. Гловюк // Вісник кримінального судочинства: Науково-практичний журнал. - 2017. - № 4
- 42.Гнатюк А. Ю. Функціональна структура кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому провадженні: монографія /; наук. ред.: Л. М. Лобойко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. – 150с.
- 43.Говда Р. Нагляд за додержанням законів органами, які провадять оперативно-розшукову діяльність // Вісник прокуратури. – 2008. – № 7. – С. 39 – 44.
- 44.Головкін О.В. Окремі питання координації прокурором діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності / Олександр Васильович Головкін, Ольга Іванівна Богатирьова // Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VII (сьомої) Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). 2016. – 634 с. – С. 187-191.

45. Головкін О. В. Проблемні аспекти діяльності прокуратури України як суб'єкта забезпечення національної безпеки України в екологічній сфері / О. В. Головкін, І. Р. Сказко // Судова апеляція . - 2018. - № 1. - С. 11-19.
46. Гончаренко В. Статус прокуратури в конституціях зарубіжних країн та України // Сучасний конституціоналізм та конституційна юстиція. - 2001. - С. 123-126
47. Горпенюк А. Координаційна роль органів прокуратури в діяльності правоохоронних органів щодо боротьби зі злочинністю // Вісник прокуратури. - 2009. - № 2. - С. 56 - 61.
48. Грицаєнко Л. Правова природа діяльності прокурора на досудовому слідстві. Процесуальне керівництво чи прокурорський нагляд // Вісник прокуратури. - 2008. - № 11. - С. 68 - 76.
49. Грицаєнко Л. Правовий процес утвердження інституту прокуратури в Німеччині // Вісник прокуратури. - 2007. - № 5. - С. 115 - 119.
50. Грицаєнко Л. Роль і місце прокуратури Франції в системі органів державної влади / Леонід Грицаєнко // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. - 2006. - № 5. - С. 119-125.
51. Гузела М. В., Слотвінська Н. Д. Проблема процесуального керівництва досудовим розслідуванням як інституту прокурорської діяльності // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. - 2019. - Вип. 23. - С. 76-82. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2019_23_13
52. Д'ячков Д. С. Принцип системності побудови органів прокуратури: проблемні аспекти / Д. С. Д'ячков // Часопис Київського університету права : Укр. науково-теоретичний часопис . 2001-. - 2017. - № 3. - С. 121-126.
53. Дадерко Л. Підготовка обвинувальної промови прокурора // Право України. - 1999. - № 9. - С. 84-90.
54. Данильченко О. В. Функція представництва в діяльності органів прокуратури / Олена Валентинівна Данильченко // Новітні кримінально-правові дослідження - 2016 : зб. наук. праць . 2016 . - 420 с. - С. 94-98.
55. Добровольський Д. М. Незалежність як засада організації та діяльності органів прокуратури : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Добровольський Дмитро Миколайович ; наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. І. Малюга. - Одеса, 2016. - 195 с.
56. Додонов В.Н. Прокуратура в России и за рубежом: Сравнительное исследование. - М.: Норма, 2001. - 181 с.
57. Долежан В.В. Деякі аспекти конституційно-правового регулювання діяльності прокуратури / В.В. Долежан // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2008. - № 2. С. 38-43.

58. Долежан В.В. Завдання і порядок участі прокурора в перегляді судових рішень у кримінальних справах. // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 16 – 17 травня 2013 р.). Т.2 / Відп. за випуск д.ю.н. В.М. Дрьомін // Націон. ун-т “Одеська юридична академія”. – О.: Фенікс, 2013.
59. Долежан В.В. Проблеми визначення статусу прокуратури у діяльності Конституційної Асамблеї // Вісник Національної академії прокуратури України – № 3 (27) – 2012. – С. 16-22.
60. Долежан В. В. Реформування прокуратури: процес завершено? / В. В. Долежан // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 134-135
61. Долежан В. В. Судово-представницька функція прокуратури: перспективи збереження і розвитку / В. В. Долежан // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. : Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 116-111.
62. Долежан В. Кодекс прокурорської етики: яким йому бути? / В. Долежан // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 12. – С. 63-68.
63. Долежан В. Проблеми участі прокурора у кримінальному судочинстві в аспекті судової реформи // Право України. – 2010. – № 5. – С. 48 – 54.
64. Драган О. Актуальні питання представництва інтересів держави органами прокуратури при виконанні судових рішень у справах, де боржниками є фізичні особи - підприємці / О. Драган // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 4. - С. 10-15.
65. Драган О. Вказівки прокурора у кримінальному провадженні як спосіб забезпечення законності при проведенні досудового розслідування / О. Драган // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2015. – № 6. – С. 51-61.
66. Дьомін Ю.М. Прокурорський нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю / Юрій Михайлович Дьомін // Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VII (сьомої) Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). 2016. – 634 с. – С. 219-225.
67. Дьомін Ю. М. Інститут прокуратури в структурі органів правопорядку України // Юридична Україна. - 2019. - № 10. - С. 28-37. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2019_10_6
68. Ержипалиев Д.И. Функции органов прокуратуры Франции, Германии и России в сравнительно-правовом контексте / Д.И. Ержипалиев // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. – 2011. – № 6. – С. 94-97.
69. Єременко Ю. А. Інститут спеціального прокурора в США та Україні: порівняльно-правовий аналіз / Ю. А. Єременко // Вісник

- кримінального судочинства: Науково-практичний журнал. – 2017. – № 2. – С. 173-181.
70. Загляда В. Повноваження прокурора в процесі здійснення нагляду за досудовим розслідуванням / Вікторія Загляда // Новітні кримінально-правові дослідження: зб. наук. праць. – 2017. – 386 с. – С. 168-171.
71. Загородній В. Є. Професійна підготовка прокурорів у контексті прийняття нового Закону України "Про прокуратуру" / В. Є. Загородній // Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 5 (ч. 2 кн. 2). - С. 109-114.
72. Загородній В. Є. Професійна підготовка прокурорів у контексті прийняття нового Закону України "Про прокуратуру" / В. Є. Загородній // Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 5 (ч. 2 кн. 2). - С. 109-114.
73. Загородній В.Є. Реформування прокуратури України в умовах глобалізації: основні принципи функціонування / В.Є. Загородній // Актуальні проблеми держави та права. – 2012. № 65. – С.95 – 102.
74. Загородній В.Є. Удосконалення роботи з добору, розстановки, професійної підготовки та виховання кадрів – ефективний засіб успішного виконання покладених на органи прокуратури завдань/ В. Загородній // Вісник прокуратури. – 2007. – № 2 – С. 71 – 73.
75. Закон України «Про прокуратуру»: науково - практичний коментар, - К.: Центр учбової літератури.- 2015
76. Іванова Г. Юридичний механізм притягнення працівників прокуратури до дисциплінарної відповідальності / Ганна Іванова // Публічне право: Науково-практичний юридичний журнал. – 2015. – № 3. – С. 260-264.
77. Іскендеров Е. Ф. Деякі проблеми визначення вимог до кандидатів на посаду прокурора / Е. Ф. Іскендеров // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15-16 трав. 2015 р.) . 2015. : Т. 2 . 2015 . - 667 с. - С. 138-140.
78. Іскендеров Е.Ф. Правозахисна діяльність органів прокуратури : монографія / Іскендеров Ельчін Фірдовсі огли ; НУ "ОЮА", рец. В. В. Долежан, Ю. П. Алєнін. - Одеса : Фенікс, 2013. - 245 с.
79. Каркач П., Ковальова Я. Деякі питання суті державного обвинувачення за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / П. Каркач, Я. Ковальова / Вісник прокуратури. – 2012. № 11. – С.26 – 32.
80. Каркач П.М. Організація роботи прокуратури міста, району : Метод. посібник з організації роботи в міських, районних прокуратурах / П.М. Каркач . — Х. : Право, 2008. — 352 с.
81. Каркач П. М. Прокурор у судовому провадженні (процесуальні та криміналістичні аспекти): навч. посіб. / П. М. Каркач; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків: Право, 2014. -185 с.
82. Каркач П. М. Функції прокуратури України : навч. посібник / П. М. Каркач ; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. - Харків : Право, 2015. - 248 с.

83. Каркач П. М. та ін. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб.; за ред. канд. юрид. наук, проф. П. М. Каркача ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 498 с
84. Карпунцов В. В. Органи прокуратури в системі координат державної влади на сучасному етапі // Судова апеляція. - 2019. - № 2. - С. 14-17. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Suar_2019_2_6
85. Кашук О.О. Конституційно-правові основи прокурорського нагляду в США // Правова держава в дослідженнях правників-початківців. - 2008. - С. 92 - 94.
86. Ключков В. Взаємодія Генеральної прокуратури України з вищими органами державної влади щодо реалізації та захисту прав і свобод людини // Вісник прокуратури. - 2011. - № 5. - С. 33-39
87. Князева Е.Г. Прокурорський надзор в зарубіжних країнах // Юристь-правоведь. - 2009. - № 1. - С. 98 - 101.
88. Ковальчук І. С. Актуальні проблеми правового статусу військових прокурорів в Україні / І. С. Ковальчук // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15-16 трав. 2015 р.) . 2015. : Т. 2 . 2015 . - 667 с. - С. 129-131.
89. Ковальчук І.С. Організаційно-правові проблеми розгляду звернень громадян і юридичних осіб в органах прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / І.С. Ковальчук ; ОНЮОА. - Одеса, 2008. - 20 с.
90. Ковальчук І. С. Особливості правового статусу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури / І. С. Ковальчук // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. : Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 128-130.
91. Ковальчук І.С. Перспективи удосконалення порядку зайняття посади Генерального прокурора України / І.С. Ковальчук // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 143-145.
92. Кожухар В. Забезпечення законності в установах виконання покарань // Вісник прокуратури. - 2007. - № 7. - С. 39 - 41.
93. Козачук О. Особливості правового статусу військового прокурора / Олена Козачук // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 3. - С. 36-41.
94. Козачук О. Особливості сучасного реформування військових прокуратур в Україні / Олена Козачук // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2014. - № 5. - С. 114-119.

95. Козьяков І. Спеціальна підготовка кандидата на посаду прокурора: європейський досвід / І. Козьяков // Вісник прокуратури. - 2015.- № 1. - С. 5-14.
96. Колісниченко В. К вопросу о функциях принципов права в правовой системе Европейского Союза / В. Колісниченко // Юридический вестник. – 2012. № 1. – С.121 – 127.
97. Комарницька О.Б. Діяльність прокурора на етапі закінчення досудового розслідування / О. Б. Комарницька // Судова апеляція. – 2017. – № 2. – С. 127-134.
98. Комарницька О. Особливості реагування прокурора на виявлені порушення закону під час здійснення оперативно-розшукової діяльності / О. Комарницька, С. Єсипчук // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1. – 2016. – № 5. – С. 60-71.
99. Копетюк М. Актуальні питання вдосконалення прокурорського нагляду за додержанням кримінально-виконавчого законодавства // Юридична Україна. – 2006. – № 10. – С. 75 – 79.
100. Костенко С. Засади створення системи оцінювання прокурорів в Україні / С. Костенко // Вісник прокуратури : загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 4. - С. 43-59.
101. Косюта М.В. Прокуратура України: Навч. посібник. – О.: Юрид. л-ра, 2008. – 312 с.
102. Косюта М.В. Прокуратура України: Навчальний посібник. – Одеса: Юридична література, 2007. -312с.
103. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посібник: рекомендовано МОН України / М.В. Косюта. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Знання, 2010. – 404 с
104. Косюта М. Деякі аспекти вдосконалення Закону України «Про прокуратуру» / М. Косюта // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. № 2. – С.24– 28.
105. Косюта М. Окремі аспекти діяльності прокурора поза сферою кримінальної юстиції (за новим Законом України "Про прокуратуру") / Михайло Косюта, Наталія Наулік // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2014. - № 5. - С. 5-10.
106. Коцинець В. Принципи діяльності та визначення статусу органів прокуратури в контексті рішень Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. - 2011. - № 2. - С. 93-10.
107. Кравчук В. Громадський контроль за діяльністю органів прокуратури / Валерій Кравчук // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання: Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. – 2017. – № 3. – С. 70-76.
108. Кравчук В. М. Науково-практичний коментар Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 225 с.

109. Кравчук В.М. Завдання професійної етики прокурорів // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2019. - № 3. - С. 50–64. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2019_3_6
110. Крайнікова О. В. Суб'єкти реалізації функції підтримання обвинувачення в суді / О. В. Крайнікова // Право і суспільство. - 2016. - № 6, ч. 2. - С. 191-195.
111. Краєвський Ф. Роль прокуратури у вирішенні проблем досудового слідства та дізнання податкової міліції // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 8. – 27 – 34.
112. Крет Г.Р. Нагляд прокурора за додержанням законів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій / Г. Р. Крет // Прикарпатський юридичний вісник: зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 3 (9). – 318 с. – С. 297-300.
113. Крикливий Р.М. Підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. – О., 2011. – 20 с.
114. Крикливий Р. Підтримання державного обвинувачення в суді. Організаційні та кадрові проблеми // Вісник прокуратури. – 2010. – № 1. – С. 35 – 40.
115. Крючко Ю. Щодо методичних засад підготовки прокурора до підтримання державного обвинувачення // Вісник прокуратури. – 2009. – № 4. – С. 44 – 51.
116. Кузьменко Б. С. Еволюція функцій прокуратури в контексті викликів часу // Журнал східноєвропейського права. - 2019. - № 63. - С. 269-276. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2019_63_38
117. Кузьменко О. В., Савранчук С. Л. Адміністративно-правовий статус прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури України: М-во освіти і науки України, НДІ публіч. права. - Київ : Гельветика, 2019. - 187 с
118. Курбатова І. С. Прокурорський нагляд за законністю рішень органами, що здійснюють досудове розслідування // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). - 2019. - Вип. 15. - С. 174-181.
119. Курганський О. В. Функції органів прокуратури: сьогодення та перспективи / О. В. Курганський // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. : Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 137-139.
120. Курило М.П. Прокурорський нагляд за додержанням прав засуджених до позбавлення волі: Автореф. дис. ... кандидата юридичних наук / Національна юридична академія ім. Я. Мудрого. – Х., 1998.
121. Ківалов С.В. Шляхи зміцнення кадрового потенціалу прокуратури / С.В. Ківалов // Вісник прокуратури. – 2007. – № 3. – С. 15 – 22.

122. Кісліцина І.О. Актуальні питання підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді / І. О. Кісліцина // Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В.В. Долежана / уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С.І. Єленич ; відп. ред. Н.М. Бакаєнова. – Одеса: Юридична література, 2018. – 176 с. С. 158-160.
123. Кісліцина І. О. Правовий статус прокурора як учасника угоди про визнання винуватості / І.О. Кісліцина // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право» № 35.- Ч. II. 2015 р. – С. 172-177.
124. Кісліцина І.О. Підтримання публічного обвинувачення як функція прокуратури / І. О. Кісліцина // Актуальні проблеми судового права: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 23 квітня 2018 р.) / редкол.: Л.М. Москвич (голова) та ін. – Харків : Право, 2018. – 506 с. С. 65-67.
125. Кісліцина І.О. Роль прокурора при укладанні угод про визнання винуватості в досудовому кримінальному провадженні / І. О. Кісліцина // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.). – 2016.: Т. 2. – 712 с. – С. 151-153.
126. Кісліцина І. О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики : 12.00.10 : дис. ... канд. юрид. наук / Кісліцина Ірина Олександрівна ; НУ "ОЮА", наук. керівник Ю. Є. Полянський, офіційні опоненти: М. В. Руденко, В. М. Кравчук. - Одеса, 2018. - 205 с.
127. Лапкін, А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні : навч. посіб. у схемах / А. В. Лапкін. - вид. 4-те, змін. та доп. - Х. : Право, 2017. - 152 с.
128. Лапкін А. Спеціалізована антикорупційна прокуратура: проблеми організації та діяльності / А. Лапкін // Право України : Юрид. журн. - 2017. - № 1. - С. 63-70.
129. Ларичев В.В. Система органів уголовного расследования США и Германии // Российский следователь. – 2003. – № 5. – С. 42 – 48.
130. Лебедь І.А. Питання організації особистої роботи прокурора та її значення // Часопис Академії адвокатури України. – 2015. – Т. 8. – № 2 (27). – 73-77.
131. Лемак Р. Прокурорський нагляд за додержанням законів в установах виконання покарань // Вісник прокуратури. – 2008. – № 8. – С. 41 – 44.
132. Лисаченко Є. І. Міжнародні стандарти підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді / Є. І. Лисаченко // Вісник кримінального судочинства : Науково-практичний журнал. - 2018. - № 1. - С. 162-169.

133. Ломакін А. Напрями кримінально-процесуальної діяльності прокурора району в досудовому провадженні // Вісник прокуратури. – 2009. – № 3. – С. 66 – 72.
134. Луцик А. Головне у перевірках місць позбавлення волі – зміцнення законності // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 1. – С.34 – 38.
135. Луцик В. В. Повноваження прокурора в ході досудового розслідування в кримінальному процесі Франції / В. В. Луцик // Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої до 70-річчя д. ю. н., проф. Юрія Павловича Аленіна (м. Одеса, 21 квітня 2017 р.). 2017. – 344 с.: портр. – С. 214-216.
136. Лісова Н. Особливості організації роботи прокурора у надзвичайних ситуаціях / Неля Лісова, Марина Гриневич, Неля Лісова, Марина Гриневич // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2015. – № 8. – С. 73-86.
137. Мазурик С. В. Теоретичні аспекти інформаційного забезпечення в органах прокуратури / Святослав Володимирович Мазурик // Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VII (сьомої) Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). 2016. – 634 с. – С. 383-385.
138. Максимюк А. Нагляд за додержанням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 10. – С. 44 – 50.
139. Малюга В. Засади діяльності прокуратури: система та класифікація / В. Малюга // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Юридичні науки . 1958-. - 2016. - № 1 (102) . - 87 с. - С. 42-44.
140. Марочкин І. Е., Крючко Ю. И. О понятии методики и тактики подготовки прокурора к участию в судебном рассмотрении уголовных дел // Проблемы організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах. – Х., 1998. – С. 100–105.
141. Мартинюк В. Реалізація прокуратурою функції представництва при здійсненні захисту порушених інтересів держави у сфері земельних відносин // Журнал східноєвропейського права. - 2019. - № 62. - С. 146-151. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2019_62_22
142. Маслова О. Принципи забезпечення незалежності прокурорів в Україні: нормативно-правове закріплення // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2019. - № 2. - С. 117–127. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2019_2_13
143. Матієк С.В. Вопросы совершенствования подготовки прокурора к поддержанию государственного обвинения в суде // Проблемы організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах. – Х., 1998. – С. 106–111.

144. Медведєв С. Державне обвинувачення: вимоги та можливості // Вісник прокуратури. – 2002. – № 3. – С. 29–32.
145. Меденцев А. Участь прокурора у розгляді судом справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку // Вісник прокуратури. – 2008. – № 6. – С. 109 – 114.
146. Миряшева Е.В. Конституційно-правовий статус французької прокуратури: традиція и перспективи // Російський судья. – 2006. – № 2. – С. 39 – 41.
147. Михайленко О. Прокуратура Франції: становлення та повноваження // Право України. – 2000. – № 2. – С. 100 – 103.
148. Михайленко О.Р. Нагляд прокуратури за додержанням законності при застосуванні заходів, пов'язаних з обмеженнями особистої волі громадян // Злочини проти особистої волі людини: Міжнародний науково-практичний семінар: Зб. матеріалів. – 2002. – С.73-76.
149. Михайленко О.Р. Прокуратура України: підручник: рекомендовано МОН України / О.Р. Михайленко. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 336 с.
150. Мичко М.І. Теоретичні і практичні проблеми організації роботи в апараті прокуратури області: Монографія / М.І. Мичко. – Донецьк, 2000. – 160 с.
151. Мичко М. Прокуратура в країнах американського континенту // Вісник прокуратури. – 2009. – № 5. – С. 113 – 121.
152. Молдован В.В. Прокуратура України: навч. посібник для вузів / В. В. Молдован, Р. С. Кацавець. – Київ: Правова єдність, 2016. – 270 с.
153. Мілько А.А. Система органів прокурорського самоврядування за новим Законом «Про прокуратуру» - наближення до європейських стандартів чи новий шлях корумпованості / А. А. Мілько // Верховенство права очима правників-початківців: у 3 т.: матеріали Всеукр. студент. наук. конф. (Одеса, 29 листопада 2014 р.). 2014.: Т. 2 . 2014. – 482 с. – С. 355-357.
154. Назаренко В. Прокурорський нагляд за виконанням законів при провадженні дізнання і досудового слідства // Вісник національної академії прокуратури України. –2007. – №3. – С. 112 – 117.
155. Насадюк А. Прокурорское министерство США // Юридическая практика. – 2006. – 17 октября (№ 42). – С. 14.
156. Неділько В. Г. та ін Прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 201 с.
157. Нестерчук Л.П. Взаємодія прокурора з контролюючими органами при здійсненні нагляду за додержанням законодавства з захисту прав споживачів / Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук.конф. професор-виклад. складу, присвяч.15-річчю НУ "Одеська

- юридична академія" та 165-річчю Одес.школи права. - вид.Одеса: Фенікс, Том 2. - 2012. - С.169-171.
158. Неганова О.Є. Методичні рекомендації з питань підтримання державного обвинувачення у кримінальних справах про легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом/ О.Є Неганова, В.К. Гуцуляк, С.П. Люлько. – К.: Генеральна прокуратура України, 2012. – 44 с.
159. Ніндипова В. Нагляд за додержання законів органами, які провадять оперативно-розшукову діяльність // Вісник прокуратури. – 2007. – № 2. – С. 52 – 60.
160. Озерський, І. В. Психологія прокурорської діяльності : навч. посіб. (альбом схем) / І. В. Озерський. - Полтава : Копі-центр, 2008. - 246 с.
161. Озерський І.В. Престиж прокурорської професії (соціально-психологічний аспект) / І.В. Озерський, О. Кручко // Економіка, фінанси, право: Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал. – 2009. – № 5. – С. 26-29.
162. Організація діяльності районної (міської) прокуратури: науково-практичний посібник / Колектив авторів. За заг. ред. Г.П. Середи. – К.: Віпол, 2008. – 503 с.
163. Організація роботи в органах прокуратури: навч. посібник / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого; за заг. ред.: І. Є. Марочкіна, О. М. Толочка. – Харків, 2002. – 196 с.
164. Організація судових та правоохоронних органів: навч.посіб.: у 2-хч./ Т.Б.Вільчик, П.М.Каркач, А.В.Лапкін та ін.; за ред. Л.М.Москвич. ч.2 «Основи правоохоронної та правозахисної діяльності» – Х.: Право, 2016 - 364 с.
165. Остафійчук Г.В. Процесуальний контроль прокурора на стадії досудового розслідування / Г.В. Остафійчук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція: зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 11, Т. 2 . – 179 с.
166. Павленко А. В. Правові засади функціонування Євроюсту та перспективи створення Європейської прокуратури / А. В. Павленко // Держава і право. Сер. Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць . 1999-. - 2015. - Вип. 67 . - 472 с. - С. 452-461.
167. Петришен І. Особливості організації роботи органів військової прокуратури України / І. Петришен // Право військової сфери. - 2008. – № 8. – С. 10 – 13.
168. Петров С. О. Філософські засади сучасної прокурорської етики / С. О. Петров // Митна справа : Науково-аналітичний журнал. – 2014. – № 2 (ч. 2, кн. 2). – С. 26-31.
169. Плахіна І. В. Особливості органів прокуратури в зарубіжних країнах / І. В. Плахіна // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – Т. 7. – № 4. – С. 37-43.

170. Подкопаєв С. В. Основні компоненти кадрового забезпечення прокурорської діяльності / С. В. Подкопаєв / Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 72. - С. 380-392.
171. Пожар В. Г. Щодо правової природи представництва прокурором інтересів осіб або держави у кримінальному провадженні / В. Г. Пожар // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 309-311.
172. Польовий П.Ю. Правова регламентація прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні кримінальних покарань // Економіка, фінанси, право. – 2008. – № 5. – С. 35 – 37.
173. Полянський Ю. Є., Долежан В. В. Вимоги до прокурорів-обвинувачів у світлі рекомендацій Ради Європи // Вісник прокуратури. – 2003. – № 12. – С. 9–14.
174. Полянський Ю.Є. Актуальні проблеми правового регулювання організації та діяльності прокуратури (цілі, завдання, принципи) / Ю.Є. Полянський // Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 листопада 2011 року) / редкол.: Ю.М. Дьомін (відпов. ред.), М.К. Якимчук, І.М. Козьяков та ін.). – К.: Національна академія прокуратури України, 2012. – С. 52-57.
175. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури / Ю. Є. Полянський // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) . 2017. : Т. 2 . 2017 . - 848 с. - С. 131-133.
176. Полянський Ю.Є. Особливості правового статусу прокурора-державного обвинувача за кримінальним процесуальним кодексом України. // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, (Одеса, 16 – 17 травня 2013 р.). Т.2 / Відп. за випуск д.ю.н. В.М. Дрьомін // Націон. ун-т “Одеська юридична академія”. – О.: Фенікс, 2013. – С.210 – 212.
177. Полянський Ю.Є. Прокуратура в Україні: навч.-метод. посібник / Ю. Є. Полянський. – Одеса: Юрид. літ., 2000. – 108 с.
178. Полянський Ю.Є. Участь прокурора в кримінальному судочинстві США // Актуальні проблеми держави і права. – 2001. – № 11. – С. 560 – 567.
179. Полянський Ю. Новації в Законі України " Про прокуратуру" і проблеми їх застосування / Юрій Полянський, Валентин Долежан // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2013. - № 2. С. 25-29.
180. Полянський Ю. Участь прокурора в діяльності Міжнародного кримінального суду / Ю. Полянський, О. Свида // Юридичний вісник : щоквартальний журнал. - 2017. - № 1. - С. 51-57.

181. Пономарьова Н. Практика реалізації повноважень прокурора зі зміни обвинувачення у судовому розгляді кримінальних справ // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. -№2. – С.96-102.
182. Попова О. Предмет, об'єкт, завдання, сутність нагляду прокурора за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство // Вопросы государства и права Украины. – 2004. – Вып.23. – С. 9 – 11.
183. Попович Є. Суть і ознаки принципів організації та діяльності прокуратури // Вісник прокуратури. – 2006. – №9. – С.65–70.
184. Правові засади діяльності прокуратури України у сфері виконання покарань : навч. посібник : рекомендовано МОН України / за заг. ред. : О. М. Джужи, О. Г. Колба. - Київ : Кондор, 2016. - 240 с.
185. Представництво прокурором інтересів держави в суді у земельних відносинах] : матеріали круглого столу за участю інозем. представників, 20 черв. 2019 р. / уклад.: Мінченко С. І., Белікова С. О., Барандич С. П. ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 120 с.
186. Прокуратура України: Академічний курс: Підручник: академічний курс / В.В.Сухонос, В.П. Лакизюк, Л.Р. Грицаєнко, В.М. Руденко; За заг. ред. к.ю.н., доцента В.В. Сухоноса. – Суми: ВТО “Університетська книга”, 2005. – 560 с.
187. Процесуальні документи досудового розслідування (слідчого, прокурора, адвоката та слідчого судді) : наук.-практ. посіб. / [За заг. ред. М. А. Погорецького та О. П. Кучинської]. - К. : Алерта, 2018. - 254 с.
188. Прінь Л. Інформаційно-аналітичне забезпечення – передумова планування роботи / Л. Прінь // Вісник прокуратури. – 2006. – №4. – С. 81-85.
189. Прінь Л. Планування роботи в органах прокуратури / Л.Прінь // Вісник прокуратури. – 2007. – № 6. – С. 40 – 44.
190. Рогатюк І. В. Підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді: процесуальна тактика в нестандартних умовах / І. В. Рогатюк / Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ 2017. № 1 (13). С. 87—98.
191. Розпочато співпрацю Генеральної прокуратури України з колишнім Федеральним прокурором і помічником Генерального прокурора США Богданом Витвицьким // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2016. – № 7. – С. 6.
192. Россильна О. В. Проблеми представництва прокурором інтересів громадян у господарському процесі України / О. В. Россильна // Європейська юридична освіта і наука : зб. матеріалів 8-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11-13 жовт. 2013 р.) . 2013 . - 248 с. - С. 40-41.

193. Рубан А. Г. Адміністративно-правові засади здійснення прокуратурою правоохоронної функції держави; НДІ публ. права. - Херсон : Гельветика, 2019. - 235 с.
194. Руденко М. Нові антикорупційні інституції та прокуратура / Микола Руденко, Тарас Дунас // Вісник прокуратури : загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2015. - № 9. - С. 16-25.
195. Руденко М. Представництво прокурором інтересів держави в суді у контексті оновленого Господарського процесуального, Цивільного процесуального кодексів та Кодексу адміністративного судочинства України (вступ з теоретичних, правових і практичних питань) / М. Руденко // Вісник прокуратури : загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 3. - С. 64-71.
196. Руденко М. Прокурор як суб'єкт права на звернення про перегляд судових рішень Верховним Судом України / М. Руденко // Вісник прокуратури. – 2012. № 8. – С.104 – 113.
197. Савенко Д. Л. Верховенство права і законність в організації та діяльності прокуратури України: загальнотеоретичне дослідження : 12.00.01 : дис. ... канд. юрид. наук / Савенко Дмитро Леонідович ; НУ "ОЮА", наук. керівник Х. Бехруз, офіційні опоненти: П. М. Рабінович, Д. Г. Манько (МГУ). - Одеса, 2015. - 212 с.
198. Свида О.Г. До питання щодо вдосконалення інституту присяги прокурорських працівників / О.Г. Свида // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць . 1994-. - 2011. - Вип. 59 . - 596 с. - С. 46-50.
199. Севрук О. Інтерес як предмет прокурорського представництва за новим Законом України " Про прокуратуру" / Оксана Севрук // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2016. - № 2. - С. 30-36.
200. Селезньов В., Курганський О. Організація роботи сучасної прокуратури України – вимоги сьогодення // Підприємство, господарство і право. – 2017. – 7. – С. 157-160.
201. Селезньов В. А. Європейський погляд на роль прокуратури поза системи кримінальної юстиції / В. А. Селезньов // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) . 2016. : Т. 2 . 2016 . - 712 с. - С. 123-125.
202. Селезньов В.А. Шляхи підвищення прокурорського нагляду за додержанням законів в оперативно-розшуковій діяльності // Правове життя сучасної України. – 2008. – С. 449 – 450.
203. Селезньов В. Важливий резерв підвищення ефективності нагляду за додержанням законів у оперативно-розшуковій діяльності // Вісник прокуратури. – 2008. -- № 3. – С. 35 – 38.

204. Селезньов В. Щодо організації роботи сучасної прокуратури України / В. Селезньов // Юридичний вісник: щоквартальний журнал. – 2015. – № 4. – С. 78-81
205. Сенюк О. Військова прокуратура Західного регіону України бореться з безхазяйним статусом земель прикордонної смуги / О. Сенюк // Вісник прокуратури : загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 3. - С. 15-18
206. Середа Г. Теоретичні аспекти прокурорського нагляду за додержанням законів при здійсненні оперативно-розшукової діяльності // Вісник Академії прокуратури України. – 2007. – № 1. – С. 5 – 11.
207. Скорбач О. Додержання вимог законів, пов'язаних з тимчасовим обмеженням особистої свободи громадян // Вісник прокуратури. – 2006. - № 10. – С. 32 – 38.
208. Смирнов М.І. Правова природа нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням / М. І. Смирнов // Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої до 70-річчя д. ю. н., проф. Юрія Павловича Аленіна (м. Одеса, 21 квітня 2017 р.). 2017. – 344 с. – С. 120-123.
209. Смирнова В.В. Участь прокурора при розгляді в суді справ про застосування примусових заходів медичного характеру // Проблеми законності. – 2008. – Вип. 97. – С. 255 – 261.
210. Соколовий В. Захист державних інтересів - пріоритетний напрям представницької діяльності прокурора / В. Соколовий // Вісник прокуратури : загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. 1999-. - 2018. - № 4. - С. 70-73.
211. Сопін О. В. Проблеми процесуальної діяльності прокурора під час кримінального провадження у формі обвинувачення // Web of science and Academic Researcher. - 2019. - № 1. - С. 145-150. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/wsar_2019_1_25
212. Спільник С. Взаємодія прокуратури з правоохоронними органами під час досудового розслідування розбійних нападів // Вісник прокуратури: загальнодерж. фахове юрид. офіційне вид. – 2016. – № 10. – С. 63-67.
213. Стефанчук М. Праксеологічні засади організації діяльності прокуратури щодо реалізації нею представницької функції / М. Стефанчук // Право України : Юрид. журн. - 2017. - № 5. - С. 148-160.
214. Сухонос В., Звірко О. Комунікативний аспект обвинувальної промови в судових дебатах / В. Сухонос, О. Звірко // Вісник прокуратури. – 2012. № 9. – С.86 – 92.
215. Сухонос В., Звірко О. Мистецтво обвинувальної промови прокурора / В. Сухонос, О. Звірко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. № 3. – С.38– 42.

216. Сухонос В.В. Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: монографія / В. В. Сухонос. – Суми: Унів. кн., 2012. – 448 с.
217. Сухонос В.В. Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: монографія / В. В. Сухонос. – Суми: Унів. кн., 2012. – 448 с.
218. Сухонос В.В. Прокурорський нагляд за виправно-трудовами установами на етапі створення кримінально-виконавчої системи України (1922-1930 рр.) // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. – 2004. – Вип. 236. – С. 33 – 37.
219. Таранова Т.С. Как организована работа Прокуратуры Республики Словения // Прокурорская и следственная практика. – 2001. – № 3. – С. 243 – 248.
220. Ткаченко В. Нова українська прокуратура: спроби аналізу / В. Ткаченко // Юридичний журнал. - 2014. - № 4-5.- С. 32-37.
221. Тогобіцька-Громова А.А. Керівник в органах прокуратури: адміністративно-правовий статус [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 /; Сум. держ. ун-т. - Суми, 2019. - 20 с.
222. Толочко Я. Міжнародно-правові стандарти незалежності прокурорів та їх реалізація в Україні / Я. Толочко // Митна справа (Митний комплект): Митні правила. - 2014. - № 2 (ч. 2, кн. 2).- С. 270-276.
223. Томин С.В. Окремі аспекти реалізації прокурором функції державного обвинувачення під час судового слідства у суді першої інстанції // Університетські наукові записки. – 2010. – Вип. 4. – С. 221 – 229.
224. Торяник О. Особливості реалізації прокурором конституційних повноважень щодо нагляду за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку / О. Торяник // Підприємництво, господарство і право: Щомісячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. – 2018. – № 2. – С. 120-123.
225. Точилковский В. Институт атторнеев в США как аналог украинской (советской) модели прокуратуры // Юридический вестник. – 1994. – № 3. – С. 63 – 62.
226. Точилковский В.Н. Дискреционные полномочия федеральных прокуроров США и общие принципы уголовного преследования // Актуальные проблемы государства и права. – Вып.1. – 1994. – С. 75 – 79.
227. Туркот М.С. Методичні рекомендації «Підтримання державного обвинувачення у кримінальних провадженнях про злочини у сфері службової діяльності» / М.С. Туркот, Н.М. Ярмиш, В.М. Куц. Ю.П. – К.: Генеральна прокуратура України, 2012. – 56 с.
228. Туркот М. С. та ін. Особиста безпека прокурора: Наук.-практ. посіб. / ред. Н. М. Ковтун ; Ген. прокуратура України, Нац. акад.

- прокуратури України. - Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. - 305 с
229. Турлова Ю. Організація роботи органів прокуратури у сфері ювенальної юстиції: досвід окремих зарубіжних країн / Юлія Турлова, Віта Одуденко // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання: Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. – 2016. – № 2. – С. 102-108.
230. Ухач В.З. Судова риторика: Навч.-метод. посібник. – Тернопіль: Інфотехцентр, 2010. – 120 с.
231. Ференець О. Б. Кримінально-правові повноваження прокурора у сфері антикорупційної діяльності прокуратури / Олег Борисович Ференець // Університетські наукові записки. Право. Економіка. Управління : часопис Хмельниц. ун-ту управління та права . 2002 -. - 2017. - Вип. 2 . - 274 с. - С. 156-165.
232. Фідря Ю. Позиція прокурора під час участі у касаційному розгляді кримінальної справи / Юлія Фідря // Сучасний вимір держави та права : зб. наук. праць . 2008 . 504 с. С. 214-216.
233. Фідря Ю. Підготовка та участь прокурора у розгляді кримінальних справ в апеляційному порядку / Ю. Фідря // Вісник прокуратури : Загальнодерж. фахове юрид. вид. - 2008. - № 6. С. 101-108.
234. Хащина Т. Наглядова функція прокуратури // Вісник прокуратури. - 2011. - № 1. - С. 41-43
235. Холодницький Н. І. Становлення і розвиток інституту прокуратури в штаті Іллінойс (США) / Н. І. Холодницький // Митна справа: Науково-аналітичний журнал. – 2013. – № 2 (ч. 2, кн. 2). – С. 374-379.
236. Цимбалістенко О. О. Прокурор на початку досудового розслідування; наук. ред. Каркач П. М. ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2019. - 252 с
237. Чеботарев В. Изоляторы временного содержания: прокурорский надзор // Законность. – 2007. – № 3. – С. 6 – 9.
238. Чернобай А. Морально-етичні вимоги до позаслужбової поведінки прокурора як елемент професійної етики та поведінки прокурора / Антоніна Чернобай, Вікторія Алексеєва // Публічне право : Науково-практичний юридичний журнал. – 2017. – № 2. – С. 219-226.
239. Чечерський В.С. Представництво прокуратурою інтересів громадянина та держави в суді на досвіді Словаччини, Польщі та України: порівняльно-правовий аналіз // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 1. – С. 158 – 163.
240. Шандула О. Деякі проблеми якості та ефективності функціонування військових прокуратур на сучасному етапі / О. Шандула // Підприємництво, господарство і право : Щомісячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. - 2016. - № 11. - С. 207-211.

241. Шандула О. О. Особливості правового статусу прокурорів військових прокуратур / Олександр Олексійович Шандула // Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. праць . 1993-. - 2017. - № 1 (88) . - 243 с. - С. 173-181.
242. Шандула О. Проблеми створення компенсаторних механізмів в умовах обмеження представницької функції прокуратури // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 4. - С. 29-35.
243. Шаповалова К. Г. Роль прокурора в додержанні законності під час обмеження конституційних прав і свобод людини в кримінальному провадженні // Правова держава. - 2019. - № 33. - С. 142-148. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2019_33_22
244. Шедлер В. Значение прокуратуры в Германии для защиты справедливого процесса согласно статье 6 Европейской конвенции о защите прав и основных свобод человека // Право и экономика. – 2009. – № 3. – С. 98 – 101.
245. Шинальський О. Додержання вимог закону під час виконання кримінального покарання // Вісник прокуратури. – 2007. – № 6. – С. 3 – 13.
246. Щербина І.В. Деякі аспекти вдосконалення прокурорського нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю в Україні / І.В. Щербина // Прикарпатський юридичний вісник: зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 3 (9). – 318 с. – С. 259-264.
247. Щукин М.Д. Положение прокуратуры в уголовном процессе Германии // Следователь. – 2004. – № 3. – С. 60 – 64.
248. Юрчишин В. М. Чи повинен бути тотальним нагляд прокурора за законністю правовідносин у досудовому розслідуванні? / В. М. Юрчишин // Нові завдання та напрямки розвитку юридичної науки у ХХІ столітті : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 6-7 лютого 2015 р.). 2015. – 212 с. – С. 87-89.
249. Юрчишин В. Обвинувальна діяльність прокурора у кримінальному судочинстві за новим КПК України / В. Юрчишин // Вісник прокуратури. – 2012. № 6. – С.89– 97.
250. Юрчишин В. Особливості підготовки прокурора до підтримання обвинувачення в суді присяжних та участь в апеляційному суді // Прокуратура. Людина. Держава. - 2004. - №4. С.48-53.
251. Якимчук М. Взаємодія науковців та практичних працівників під час професійної підготовки військових прокурорів і слідчих військових прокуратур / М. Якимчук // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. - 2017. - № 4. - С. 5-9.
252. Янків О.Ф. Нагляд прокурора за застосуванням засобів, що використовуються при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій / О. Ф. Янків // Вісник Чернівецького факультету Національного

університету "Одеська юридична академія": зб. наук. праць. – 2015. – Вип. № 1. – 260 с. – С. 241-250.

253. Ясинський Г.М. Місце прокуратури в системі державних органів // Юридична освіта і правова держава: Зб. наук. пр. – Одеса, 1997 – С. 59 -62.

254. Яценко В.С. Звернення громадян в органи прокуратури як форма реалізації їх прав і свобод / Володимир Семенович Яценко // Наше право: Спеціалізоване видання. – 2011. – № 2 (Ч. 1). – С.75-78.

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ: АТЕСТАЦІЯ, КУРСОВІ РОБОТИ, ІСПИТ

Студента вважають допущеним до семестрового іспиту лише за умови виконання всіх видів робіт, передбачених планом нормативної дисципліни.

Засоби діагностики успішності навчання

Критерії виставлення оцінок по національній шкалі балів

Контроль знань з курсу «Прокуратура України» здійснюється протягом семестру здебільшого під час семінарських занять та виконання індивідуальних завдань і самостійних завдань, написання та захисту рефератів, підготовки доповідей.

Наприкінці семестру студенти денної форми навчання складають залік або екзамен в усній формі або у формі тестування.

Поточний і підсумковий контроль успішності та якості підготовки студентів оцінюється за п'ятибальною шкалою.

На оцінку «відмінно» (5 балів) - заслуговує повна, правильна і точна відповідь студента на всі питання, які зазначені у екзаменаційному білеті, затвердженому на засіданні кафедри. Відповідь студента свідчить про те, що він в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, термінами, може чітко висловлювати свою думку. При виставленні відмінної оцінки може враховуватися активна участь студента у науково-дослідницькій роботі академії.

На оцінку «добре» (4 бали) - заслуговує повна і правильна відповідь, яка вказує на те, що студент взагалі володіє навчальним матеріалом, термінами, може висловити свою думку робити логічні висновки, але його знання, в основному, базуються на матеріалах підручника або навчального посібнику. Окрім того, він не дає повних відповідей на одне питання ,

зазначене у екзаменаційному білеті.

На оцінку «задовільно» (3 бали) - заслуговує правильна, але неповна відповідь, яка свідчить проте, що студент вивчав матеріал, але не може логічно та повно висловити свою думку або не може відповісти на одне питання екзаменаційного білета.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методи навчання

Кафедрою організації судових, правоохоронних органів та адвокатури читається курс лекцій, у ході яких вживаються заходи, спрямовані на використання сучасних технологій (методів) при одержанні освіти студентами у ВНЗ шляхом відвідування лекцій і проведення семінарських, практичних занять.

В рамках навчального курсу «Прокуратура України» викладачі кафедри в процесі навчання (читання лекцій, проведення семінарських занять і практичних занять) велике значення приділяють сучасному методу наочності який дозволяє студенту швидше запам'ятати і зрозуміти навіть найбільш складне явище. Лекторами при викладанні матеріалу з початкової дисципліни «Прокуратура України» застосовуються схематичні малюнки, схеми, діаграми, графіки, які складають і демонструють при читанні лекцій. Одночасно лектори пропонують студентам зафіксувати надане у конспектах, а у ході підготовки до семінарського або практичного заняття створити і обговорити свої варіанти демонстраційного матеріалу.

Слід зазначити, що семінарські заняття не повторюють, а доповнюють і поглиблюють теми лекційного курсу. Готуючись до семінару, студент вчиться обґрунтовувати і формулювати свої думки, працюючи на семінарському занятті - набуває навички публічних виступів, ведення дискусії, виявляє свої знання, демонструючи свою обізнаність у набутті теоретичних знань та знань з діючого законодавства, наукову позицію та вчиться їх відстоювати, що є істотним для юриста, зміцнює впевненість в знаннях, переконаннях і свідомості. Студентам для підготовки до семінарів пропонуються теми, плани семінарів у вигляді переліку питань, які виносяться для обговорення, орієнтовний перелік рефератів та самостійних робіт, рекомендується література для вивчення теми. Поряд з рекомендованою літературою можна використати інші доступні джерела.

Одним з продуктивних методів засвоєння програми курсу є метод проведення рольових ігор під час практичних занять. Окрім того, застосовується метод вивчення та аналізу існуючих актів суду, прокуратури та інших правоохоронних органів. Також студентам пропонується самостійно скласти подібні акти, які потім будуть озвучені та обговорені у групі на практичних заняттях.

В кінці семінару викладач коротко формулює основні положення обговорюваної теми, оцінює виступи учасників семінару і робить узагальнюючий висновок. Пропущений з будь-яких причин семінар, а також незадовільний виступ на занятті необхідно протягом тижня відпрацювати.

ЗМІСТ

ВСТУП.....

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН З ВИКЛАДЕННЯ ТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І СИСТЕМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ. ЗАВДАННЯ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....

ТЕМА 2. ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....

ТЕМА 3. СИСТЕМА І СТРУКТУРА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.....

ТЕМА 4. ПІДТРИМАННЯ ПРОКУРОРОМ ПУБЛІЧНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ В СУДІ.....

ТЕМА 5. ПРЕДСТАВНИЦЬКА ФУНКЦІЯ ПРОКУРАТУРИ.....

ТЕМА 6. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ, ВИРІШЕННЯ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ ІНШИХ ПИТАНЬ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, НАГЛЯД ЗА НЕГЛАСНИМИ ТА ІНШИМИ СЛІДЧИМИ І РОЗШУКОВИМИ ДІЯМИ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ.....

ТЕМА 7. НАГЛЯД ПРОКУРОРА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПРИ ВИКОНАННІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ, А ТАКОЖ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ІНШИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСОВОГО ХАРАКТЕРУ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБМЕЖЕННЯМ ОСОБИСТОЇ СВОБОДИ ГРОМАДЯН.....

ТЕМА 8. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ І УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ.....

ТЕМА 9. КАДРИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ, ЇХ СОЦІАЛЬНИЙ І ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ.....

ТЕМА 10. ОРГАНИ ПРОКУРАТУРИ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ.....

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ ТА ЗАЛІКУ.....

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ: АТЕСТАЦІЯ, КУРСОВІ РОБОТИ, ІСПИТ.....

Навчальне видання

Полянський Юрій Євгенович

Бакаянова Нана Мезенівна

Косюта Михайло Васильович

Билиця Ігор Олегович

Ковальчук Інна Сергіївна

Свида Олексій Георгійович

Селезньов Владислав Анатолійович

Кісліцина Ірина Олександрівна

Нестерчук Лілія Петрівна

Курганський Олександр Валерійович

Владишевська Вікторія Вікторівна

Деменчук Марина Олександрівна

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ

Навчально-методичний посібник

Підписано до друку 07.08.2020.
Формат 60x84/16. Ум-друк. арк. 16,6.
Наклад 100 прим. Зам. № 2008-11.

Видано і віддруковано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 050 7775901 +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com